

กระบวนการก่อรูปอัตลักษณ์ของผู้อพยพชาวกะเหรี่ยง: ศึกษากรณีกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงชั่วคราว
บ้านแม่หละ อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

นายสรพงษ์ วิชัยดิษฐ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามนุษยวิทยามหาบัณฑิต

สาขาวิชามนุษยวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

ISBN 974-17-3944-3

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

IDENTITY FORMATION OF KAREN DISPLACED PERSONS: A CASE STUDY
OF KAREN IN BAN MAE LA TEMPORARY SHELTER,
THASONGYANG DISTRICT, TAK PROVINCE

Mr. SORRAPONG WICHAIDIT

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
For the Degree of Master of Arts in Anthropology

Department of Sociology and Anthropology

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2004

ISBN 974-17-3944-3

บทคัดย่อวิทยานิพนธ์

นายสรพงษ์ วิชัยดิษฐ : กระบวนการก่อรูปอัตลักษณ์ของผู้อพยพชาวกะเหรี่ยง : ศึกษากรณีกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก. (IDENTITY FORMATION OF KAREN DISPLACED PERSONS : A CASE STUDY OF KAREN IN MAE LA TEMPORARY SHELTER, THASONGYANG DISTRICT, TAK PROVINCE) อ. ที่ปรึกษา : ศ.ดร. อมรา พงศาพิชญ์, จำนวน 223 หน้า. ISBN 974-17-3944-3

วิทยานิพนธ์เรื่อง กระบวนการก่อรูปอัตลักษณ์ของผู้อพยพ : ศึกษากรณีกลุ่มผู้อพยพชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงชั่วคราว บ้านแม่หละ อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์เกี่ยวกับกะเหรี่ยง ความเป็นมาและการดำรงชีวิตของผู้อพยพกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงชั่วคราว และศึกษาวิเคราะห์กระบวนการก่อรูปของอัตลักษณ์เชิงชาติพันธุ์ของกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงชั่วคราวผ่านกระบวนการประชาสังคม

ผลการศึกษาพบว่า การก่อรูปอัตลักษณ์ของกะเหรี่ยง ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ มีการสร้างสำนึกร่วมเชิงประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงนับตั้งแต่สมัยอาณานิคม และภายหลังพม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษ และมีการสู้รบกับกองกำลังชนกลุ่มน้อยกะเหรี่ยง ส่งผลให้มีประชากรกะเหรี่ยงอพยพหนีภัยการสู้รบและมีสถานภาพกลายเป็น ผู้อพยพในพื้นที่พักพิงชั่วคราว การสร้างตัวตนของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่เกิดขึ้นภายใต้บริบทของพื้นที่ทางสังคมของความเป็นกะเหรี่ยงร่วมกัน และพื้นที่ทางสังคมที่ถูกสร้างขึ้นในบริบทของพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ

อัตลักษณ์ของกะเหรี่ยงที่ก่อตัวขึ้นผ่านกระบวนการผสมกลมกลืน การตัดออก การประดิษฐ์ใหม่ และการคัดเลือกอัตลักษณ์ ในแต่ละบริบททางสังคมของพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ เป็นกระบวนการปรับอัตลักษณ์ของกะเหรี่ยงผ่านบทบาทขององค์กรประชาสังคมกะเหรี่ยง เพื่อสร้างภาพลักษณ์ใหม่ของกะเหรี่ยงและเสริมสร้างอัตลักษณ์กะเหรี่ยง

ภาควิชา _____ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา _____ ลายมือชื่อผู้เขียน _____
สาขาวิชา _____ มานุษยวิทยา _____ ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา _____
ปีการศึกษา _____ 2547 _____ ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม (ถ้ามี) _____ - _____

ABSTRACT

4481164024 : MAJOR ANTHROPOLOGY

KEYWORD : IDENTITY/ KAREN NATION/ KAREN ETHNIC GROUPS/ KAWTHOOLEI/
DISPLACED PERSONS/ TEMPORARY SHELTER

MR. SORRAPONG WICHAIDIT : IDENTITY FORMATION OF KAREN DISPLACED
PERSONS : A CASE STUDY OF KAREN IN MAE LA TEMPORARY SHELTER,
THASONGYANG DISTRICT, TAK PROVINCE. THESIS ADVISOR : PROF. DR.
AMARA PONGSAPICH, 223 pp. ISBN 974-7-3944-3.

The objectives of the thesis are study the history of Karen, migration and living conditions in Mae La Temporary Shelter, Karen ethnic identity formation before arrival, and formation of displaced person identity in Mae La Temporary Shelter through civic group process.

The study concludes that the formation of Karen “displaced person” identity in Mae La Temporary Shelter stemmed from realization of Karen identity since the colonial era. After independence and Burma - Karen conflict, peoples migrated across the border and became displaced persons in temporary shelter in Thailand, where Karen ethnic identity and Karen displaced persons are integrated.

The Karen identity in Mae La Temporary Shelter has been altered through assimilation, cutting, invention, and selecting of new identity, while Karen displaced person Identity has been formulated through involvement in civic group activities.

Department Sociology and Anthropology Student's Signature _____

Field of Study Anthropology Advisor's Signature _____

Academic year 2004 Co-advisor's signature _____ - _____

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยความกรุณาช่วยเหลืออย่างดีจาก ศาสตราจารย์ ดร. อมรา พงศาพิชญ์ อาจารย์คนแรกที่สอนให้รู้จักการทำงานด้านชาติพันธุ์และอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้มอบความเมตตาตั้งแต่วันแรกของการจัดทำโครงร่างวิทยานิพนธ์ ด้วยคำแนะนำ คำปรึกษา และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องที่มีอยู่อย่างมากมาย ที่เกิดขึ้นตลอดการดำเนินงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

นอกจากนี้ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. สุภาวดี จันทวานิช อาจารย์ผู้แนะนำให้แนะนำให้รู้จักกับเรื่องราวของผู้อพยพในประเทศไทยและช่วยเหลือให้คำแนะนำปรึกษา และอาจารย์พรพิมล ตริชาติ นักวิชาการด้านเอเชียศึกษา(พม่าและกะเหรี่ยง) ผู้ให้คำแนะนำที่มีคุณค่ายิ่งต่อการเขียนงานเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง และช่วยเหลือตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลทุกขั้นตอน และอาจารย์พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ ผู้ช่วยเหลือพัฒนาโครงร่างวิทยานิพนธ์แนะนำให้คำแนะนำเชิงทฤษฎีที่มีประโยชน์ยิ่งในการทำงานภาคสนาม

ขอกราบขอบพระคุณพ่อ แม่ พี่ๆ ทุกคน ที่คอยให้กำลังใจ กำลังทรัพย์ตลอดการเข้าเรียน ทั้งหลักสูตรและคอยโทรประกาศคนหายเมื่อผู้วิจัยหลงทางเข้าไปในพม่า

ขอขอบคุณปลัดประสงค์ พี่ๆ เพื่อน สำนักงานศูนย์ประสานงานฯ กระทรวงมหาดไทย อสารักษาดินแดน ตำรวจตระเวนชาย ทหาร และกลุ่มเอ็น จี โอ ไทยและต่างประเทศ ที่ประจำการอยู่ตามแนวชายแดนไทยพม่า และอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ทุกคนที่คอยอำนวยความสะดวกในการเดินเพื่อศึกษาและเก็บข้อมูลภาคสนามตลอดระยะเวลาปีกว่าๆ

และกลุ่มคนสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ที่ของกล่าวว่า “ตาบลิโดมาหล่อ” สำหรับพี่น้องชาวกะเหรี่ยงทั้งในแคว้นผู้อพยพและในเขตฝั่งพม่า ที่ช่วยเหลือในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้อย่างเต็มแรงใจ เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวประสบการณ์ชีวิตมาบันทึกเป็นเรื่องราวของมนุษย์ที่อยู่ชายขอบของแผ่นดินไทย

ปล. ขอขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ น้องๆ มานุษยวิทยา จุฬาฯ ทุกท่าน ขอขอบคุณมาก สำหรับพี่เจ๊น พี่เอ๋ย พี่ทิพย์ พี่นีน คุณสุ รุ่ง และอ้อม(?)

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ

บทที่ 1 บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	5
สมมติฐานในการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
ระยะเวลาในการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและแนวคิดทฤษฎี.....	7
แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์.....	16
แนวคิดเรื่องผู้ลี้ภัยและผู้อพยพ.....	20
แนวคิดเรื่องพื้นที่กับตัวตน.....	24
การสร้างแนวคิดเพื่อการวิจัย.....	28
ระเบียบวิธีวิจัยในการศึกษา.....	30

บทที่ 2 ประวัติศาสตร์กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในพม่า

ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง.....	34
สังคมกะเหรี่ยงยุคอาณานิคม และสงครามโลกครั้งที่ 1 – 2.....	34
การสร้างวาทกรรมว่าด้วยประวัติศาสตร์ร่วมทางชาติพันธุ์.....	40
สังคมกะเหรี่ยงยุคชาตินิยมหลังอาณานิคม สหภาพกะเหรี่ยง แห่งกอร์ว็ลเลย์ และการอพยพ.....	54
สภาพชุมชนกะเหรี่ยงรูปแบบต่างๆ ตั้งแต่อดีตมา ถึง ปัจจุบัน.....	58

บทที่ 3 กะเหรี่ยงชีวิตความเป็นอยู่ในพื้นที่พืงชั่วคราว

สถานการณ์ผู้อพยพกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในประเทศไทย.....	74
ประวัติความเป็นมาของพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ/แบเกราะแคมป์.....	83
สภาพทั่วไปของพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ.....	83

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 4 กระบวนการก่อรูปของอัตลักษณ์ผู้อพยพกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง	
การสร้างประวัติศาสตร์ว่าด้วยชาติพันธุ์กะเหรี่ยง.....	118
พื้นที่พักพิงชั่วคราวกับการสร้างอัตลักษณ์ร่วม.....	122
ความหลากหลายทางสังคมกับการแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์.....	130
ศาสนา ความเชื่อและการปรับตัวทางด้านชาติพันธุ์.....	137
ครอบครัวและเครือญาติข้ามพรมแดน.....	140
กะเหรี่ยงกับกระบวนการกลายเป็นอื่น.....	142
บทที่ 5 กระบวนการพัฒนาอัตลักษณ์ของกะเหรี่ยง และประชาสังคม	
การก่อรูปองค์กรทางสังคมกะเหรี่ยง.....	147
ประวัติความเป็นมาของการก่อรูปองค์กรประชาสังคมกะเหรี่ยง.....	150
จุดเริ่มต้นขององค์กรประชาสังคมในพื้นที่พักพิงแม่หละ.....	153
การดำเนินงานขององค์กรประชาสังคมในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ.....	160
บทบาทขององค์กรประชาสังคมในการเสริมสร้างอัตลักษณ์กะเหรี่ยง.....	161
บทที่ 6 บทสรุป.....	166
รายการอ้างอิง.....	170
ภาคผนวก.....	177
ภาคผนวก ก รวมภาพจากชายแดน.....	178
ภาคผนวก ข องค์กรทางสังคมกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ.....	210
ประวัติผู้เขียน	

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

	หน้า
รายงานสถิติจำนวนผู้อพยพ.....	94
จำนวนการเพิ่มและลดของจำนวนประชากร.....	94
ตารางรายการแจกจ่ายอาหาร.....	98

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

	หน้า
แผนผัง แนวคิดการศึกษาชุมชนและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์.....	29
รูปภาพที่ 1 แผนที่แสดงการอพยพของกะเหรี่ยงเข้าสู่พม่า	41
กลุ่มกะเหรี่ยงโปว์และพวกที่สืบเผ่าพันธุ์ทางแม่(Pwo).....	51
กลุ่มกะเหรี่ยงสกอร์วและพวกที่สืบเผ่าพันธุ์ทางพ่อ(Sgaw).....	52
กลุ่มกะเหรี่ยงบเวและพวกที่สืบสายพันธุ์ผสม(Bweh).....	53
รูปภาพที่ 2 แผนที่แสดงการอพยพเข้าสู่เขตภูเขาของรัฐกะเหรี่ยง ทางตะวันออกของพม่า.....	60
รูปภาพที่ 3 แสดงเมืองแหล่งบเว.....	61
แผนที่แสดงที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในพม่า.....	64
แผนที่แสดงพื้นที่พักพิงชั่วคราวในประเทศไทย.....	77
แผนที่แสดงการอพยพจากจุดต้นทางมาสู่พื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ.....	78
แผนที่พื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ.....	79
แผนที่แสดงเขตการปกครอง(โซน) ภายในพื้นที่พักพิงบ้านแม่หละ.....	80
สรุปแผนผังการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆภายในพื้นที่พักพิงชั่วคราว บ้านแม่หละ.....	91
รูปภาพ งานประชุมประจำปีของกลุ่มแองลิกันคริสเตียนกับวัดพุทธ.....	124
รูปภาพ แสดงงานเดินเรียไรเงินทำบุญ.....	126
รูปภาพสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาอิสลามในพื้นที่พักพิงชั่วคราว บ้านแม่หละ.....	128
แผนภาพ สรุปพัฒนาการและบทบาทขององค์กรประชาสังคมในพื้นที่พักพิง.....	165
แผนภาพ สรุปกระบวนการก่อรูปและพัฒนาการของอัตลักษณ์กะเหรี่ยง.....	169

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

สภาพทางการเมืองภายในของพม่าส่งผลกระทบต่อโครงสร้างโดยรวมของประเทศพม่า ได้ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรมนุษย์ของพม่าอย่างมากมาย อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงอุดมการณ์ทางการเมืองและความขัดแย้งภายในประเทศ นับตั้งแต่ยุคสิ้นสุดของสังคมอาณานิคมที่ถูกครอบงำมาเป็นเวลานาน และมีผลต่อปัญหาภายในที่สำคัญคือ ชนกลุ่มน้อย กับ ชนกลุ่มใหญ่ และอุดมการณ์ทางการเมืองระหว่างประชาธิปไตย และรัฐบาลอำนาจเผด็จการทหารในสังคมพม่า ได้แบ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของพม่าออกเป็น 3 สมัย คือ¹

- สมัยก่อนอาณานิคม คือ สมัยที่พม่าอยู่ภายใต้ระบบการปกครองของกษัตริย์
- สมัยอาณานิคมอังกฤษ คือ สมัยที่พม่าตกเป็นเมืองขึ้น พม่าและอังกฤษทำสงครามใหญ่กัน 3 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 พ.ศ.2367 ครั้งที่ 2 พ.ศ.2355 ครั้งที่ 3 พ.ศ.2425 ซึ่งพม่าเสียดินแดนทั้งหมด และถูกผนวกเข้าไปเป็นแคว้นหนึ่งของการปกครองของอังกฤษในอินเดีย
- สมัยเอกราช หลังจากได้เอกราชจากเจ้าอาณานิคม หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และผลของการก่อตัวของขบวนการชาตินิยม และเริ่มนำระบบประชาธิปไตยมาใช้อยู่ระยะหนึ่ง และก็สิ้นสุดด้วยการปกครองเผด็จการทหารที่ปรากฏในรูปของลัทธิสังคมนิยม และดำเนินไปพร้อมๆ กับปัญหาหลักในสังคมพม่าคือปัญหาชนกลุ่มน้อย ที่รอการประหุงประhutตลอดเวลาหลังการได้รับเอกราช

หลังจากได้รับเอกราชสภาพปัญหาความขัดแย้งได้เกิดขึ้นกับรัฐบาลและชนกลุ่มน้อย อันมีอิทธิพลมาจากนโยบายปกครองที่ใช้มาตั้งแต่สมัยอาณานิคม คือ นโยบายแยกและปกครอง (divide and rule) ในช่วงแรกรัฐบาลพม่าภายใต้การนำของ อู อ่อง ซาน ได้จัดพื้นที่ออกเป็น 2 ส่วน คือ พื้นที่พม่าแท้ และพื้นที่ชายแดน และมีการประชุมร่วมเพื่อตกลงในการจัดการความแตกต่างของทั้งสองพื้นที่ โดยกำหนดการประชุมที่เมืองปางโหลง ในรัฐฉาน ปี ค.ศ. 1947 และเป็นสิ่งที่มีการประชุมเพื่อจัดการกับปัญหาของคำว่าชาติ และชาติพันธุ์ อันเป็นปัญหาที่ทำให้เกิดความแตกต่างกัน แต่กลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่ไม่เข้าร่วมการประชุมเพื่อร่างสนธิสัญญาปางโหลง คือกลุ่มกะเหรี่ยง ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีประชากรมากเป็นอันดับสอง รองจากกลุ่มชาติพันธุ์พม่า

¹ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. พม่า: ประวัติศาสตร์และการเมือง. (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), หน้า 1-2

ในการประชุมครั้งนี้กลุ่มกะเหรี่ยงได้แสดงท่าทีที่ต้องการเป็นเขตปกครองพิเศษที่ขึ้นตรงต่ออังกฤษ² และจากภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของกะเหรี่ยงกับพม่า ที่มีความเป็นปฏิปักษ์กันมาตั้งแต่อดีต ประกอบกับในช่วงการปกครองของอังกฤษชีวิตของชาวกะเหรี่ยงเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เช่น การศึกษาที่ดีขึ้น เนื่องจากรัฐบาลอังกฤษให้การสนับสนุนชนชาติกะเหรี่ยงอย่างชัดเจน

ความแตกต่างนี้ทำให้ความต้องการแยกตัวเป็นรัฐอิสระเพื่อปกครองตนเอง ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองภายในของพม่า ที่มีการประกาศการปกครองที่เนวินได้วางไว้คือ การเมืองวิถีทางพม่าสู่สังคมนิยม (Burmese way to Socialism)³ กล่าวว่า การปกครองภายใต้รัฐบาลทหารพม่าตั้งแต่ ช่วง พ.ศ. 2505 – 2531 ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ และปัญหาสำคัญคือ ปัญหาผู้อพยพกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ จากพม่า ที่ได้เคลื่อนย้ายเข้าสู่บริเวณชายแดนไทย-พม่า รายงานการวิจัยของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ได้จำแนกกลุ่มผู้อพยพจากประเทศพม่าออกเป็น 6 กลุ่ม ประกอบด้วย⁴

1. ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า คือผู้อพยพเข้ามาภายหลังจากประเทศพม่าเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นสังคมนิยมในปี พ.ศ. 2505 และเกิดการสู้รบระหว่างรัฐบาลพม่ากับกองกำลังชนกลุ่มน้อยตามแนวชายแดน ประชาชนที่อยู่ตามชายแดนมีหลายกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น มอญ กะเหรี่ยง ไทยใหญ่ ฯลฯ ทำให้ชนกลุ่มน้อยเหล่านี้อพยพเข้าสู่ชายแดนไทยใน 9 จังหวัด โดยกระทรวงมหาดไทยได้กำหนดให้ทำทะเบียนประวัติควบคุมจำนวน โดยออกบัตรประจำตัวให้ถือไว้ (สีชมพู) โดยจะต้องเป็นประชากรที่เข้ามาในประเทศไทยก่อนวันที่ 9 มีนาคม 2519

2. ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า ผู้อพยพเข้ามาหลังวันที่ 9 มีนาคม 2519 ซึ่งกระทรวงมหาดไทยได้จัดทำทะเบียนประวัติและบัตรประจำตัวควบคุมไว้ในปี พ.ศ. 2537 โดยแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่าที่เข้ามามีถิ่นที่อยู่ถาวรในประเทศ (บัตรสีส้ม) และกลุ่มที่เข้ามาเป็นแรงงานและอาศัยอยู่กับนายจ้าง (บัตรสีม่วง)

3. ผู้พลัดถิ่นลี้ภัยจากการสู้รบ กลุ่มคนที่เข้ามาอยู่ในจังหวัดที่มีเขตอำเภอชายแดนติดต่อกับพื้นที่ที่มีการสู้รบของประเทศพม่า เช่น ตาก กาญจนบุรี และแม่ฮ่องสอน ซึ่งหน่วยงานราชการไทยได้ควบคุมไว้ตามศูนย์ผู้อพยพหรือพื้นที่พักพิงชั่วคราวต่างๆ จำนวน 14 แห่ง

4. นักศึกษาพม่า เป็นกลุ่มที่เข้ามาด้วยเหตุผลทางการเมือง โดยเฉพาะหลังปี พ.ศ. 2531 ที่มีการกวาดจับผู้นำนักศึกษา และรัฐบาลไทยได้เปิดพื้นที่ดูแลร่วมกัน UNHCR คือที่ศูนย์มณีลอย

² พรพิมล ตรีโชติ. ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า. (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542), หน้า 9

³ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. เรื่องเดียวกัน, หน้า 83

⁴ อ่างใน พรสุข เกิดสว่างและ กฤตยา อาชวนิจกุล. การละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศพม่าจากผู้อพยพสู่แรงงานข้ามชาติ. (นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2540), หน้า 13

จังหวัดราชบุรี แต่ศูนย์แห่งนี้ก็ประสบกับปัญหาความมั่นคงมาโดยตลอดและมักถูกจับตามองจากรัฐบาล

5. ผู้คงค้างจากการเดินทางเข้าโดยมีเอกสารการเดินทางถูกต้อง ส่วนใหญ่จะเป็นการเดินทางมาโดยเครื่องบิน

6. ผู้อพยพที่ลักลอบเข้ามาทำงาน เป็นกลุ่มที่ตั้งใจหลบหนีเข้ามาทำงานทำโดยเฉพาะเพื่อหนีสภาพชีวิตที่ถูกทารุณกรรมจากการกวาดล้าง หรือการถูกเกณฑ์ใช้แรงงาน ถูกขูดรีดภาษี รวมทั้งความเป็นอยู่ที่แร้นแค้น อดอยากและไม่มีงานทำในประเทศพม่า⁵

ในปัจจุบันสถานการณ์ของผู้อพยพตามแนวชายแดนไทย - พม่า เหมือนไม่ค่อยได้รับความสนใจจากผู้คนมากเท่าไร ทั้งที่ปัญหาผู้อพยพเป็นปัญหาที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองและระบบเศรษฐกิจของสังคมโลก ปัญหาผู้อพยพยังเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนไปกว่าปัญหาการย้ายถิ่นธรรมดา ทั้งนี้เพราะปัญหาผู้อพยพในปัจจุบันได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายภายในของรัฐชายแดนที่รับผู้อพยพให้เข้ามาพักพิง และสิ่งสำคัญที่สุดคือ ผลกระทบทางกาย จิตใจ สังคมและวัฒนธรรม ที่ตัวผู้อพยพได้เข้าไปพักอาศัยอันมาจากการถูกจับแยกกันอยู่หรือการกำหนดพื้นที่เฉพาะ ตามความแตกต่างกันในด้านวัฒนธรรม การปกครอง และสังคม ทั้งนี้บุคคลเหล่านี้เป็นบุคคลที่ไม่พึงปรารถนาภายใต้ความรู้สึกของบุคคลภายในประเทศ

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้อพยพจึงกลายเป็นปัญหาสำคัญในระดับโครงสร้างของประเทศ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ที่ทุกหน่วยในสังคมต้องกลับมาพิจารณาร่วมกัน ดังนั้น ในการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับผู้อพยพ จึงจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการ (Integrate) เข้ากับสภาพต่างๆ ทางสังคม เช่น สภาวะแวดล้อมทั้งทางกายและสังคม เศรษฐกิจและระบบการเมือง

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในบริเวณแนวชายแดน(ทางบก) ไทย - พม่า ที่ติดต่อกับจังหวัดต่างๆ ของไทย คือ เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร ทำให้มีตัวเลขของผู้อพยพเพิ่มมากขึ้นทุกปีโดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง ที่มีการสู้รบของกองกำลังชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า ซึ่งในปัจจุบัน กลุ่มที่มีการเคลื่อนไหวมากที่สุดคือ กลุ่มกองกำลังกะเหรี่ยง ที่มีแนวชายแดนติดต่อกับประเทศไทยมากที่สุด พื้นที่ส่วนใหญ่ของรัฐกะเหรี่ยงจะติดต่อกับชายแดนบริเวณจังหวัดตาก ทำให้มีการเข้ามาของกลุ่มผู้อพยพชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดตากมากที่สุด โดยในประเทศไทยมีพื้นที่พักพิงชั่วคราวจำนวน 14 แห่ง จากรายงานของ UNHCR ปี 2542 พบว่ามีจำนวน ผู้อพยพจำนวน 105,002 คน ในจังหวัดตาก มีพื้นที่พักพิงชั่วคราว 3 แห่ง (ข้อมูลจากการสำรวจเดือนมกราคม 2544) คือ บ้านแม่หละ มีผู้อพยพ จำนวน 31,446คน บ้านนุโพ

⁵ กฤตยา อาชวนิจกุล, ทริส โคเอท์ และ นิน นิน โพน. เรื่องเพศ อนามัยเจริญพันธุ์ และความรุนแรง: ประสบการณ์ชีวิตของแรงงานอพยพจากประเทศพม่า. (นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2543), หน้า 43-46

มีผู้อพยพ จำนวน 8,038 คน และบ้านอ้อมเปี้ยมใหม่ มีผู้อพยพ จำนวน 15,301 คน และการสำรวจคนต่างชาติที่หลบหนีเข้าเมือง ของสำนักงานเลขาธิการ คณะที่ปรึกษาชาว สำนักนายกรัฐมนตรี มิถุนายน 2538 พบว่าผู้อพยพและผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า มากที่สุดคือ 212,000 คน⁶

ที่ผ่านมารัฐบาลไทยได้ปฏิบัติต่อผู้อพยพชาวพม่า โดยการใช้นโยบายเพื่อควบคุมสถานการณ์ของปัญหา โดยการผลักดัน กีดกันออก หรือให้อยู่ชั่วคราว และนโยบายการแบ่งส่วนพื้นที่เพื่อควบคุม⁷ จึงทำให้สถานการณ์ของผู้อพยพในสังคมไทยในปัจจุบันเป็นผู้หนีภัยชั่วคราวในพื้นที่ชั่วคราวเพื่อควบคุมและมีได้รับประกันสิทธิในการลี้ภัยของตน ตลอดจนการได้รับความช่วยเหลือเพียงตามหลักมนุษยธรรมโดยอ้างว่ากฎหมายระหว่างประเทศ ในสิทธิขั้นพื้นฐานเท่านั้น สภาวะเหล่านี้ทำให้เกิดการต่อต้านหรือการไม่ยอมรับคุณค่าในสังคมแบบใหม่ ทำให้ผู้อพยพตกอยู่ในสภาวะความตึงเครียดทางจิตใจ เพราะบุคคลเหล่านี้อยู่ในสภาพที่ไม่มีความมั่นคงแน่นอนในทางบทบาทและสถานะภาพของตนเอง ทำให้เป็นคนที่มักหวาดระแวงและสงสัยในสิ่งต่างๆ อยู่เสมอลักษณะนี้เรียกว่า “ปมปัญหาของผู้อพยพ (Refugees Complex) ความสับสนในสิ่งต่างๆ ทำให้แรงจูงใจในการที่จะประกอบกิจกรรมต่างๆ และการบูรณาการเข้ากับสังคมใหม่ไม่มีหรือมีน้อยลง ขาดความยืดหยุ่นหรือความพร้อมที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมแบบใหม่ และถูกมองในแง่ลบจากชนที่สถาปนาตนเองเป็นชนกลุ่มใหญ่ในสังคม ดังนั้นปัญหาผู้อพยพในสังคมจึงกลายเป็นปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ ระหว่างชนกลุ่มน้อยกับชนกลุ่มใหญ่⁸ ในการศึกษาปัญหาผู้อพยพในสังคมไทยจึงมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อจัดการวางแผนก แนวทางแก้ไขปัญหาย่างยั่งยืน

การศึกษา “ผู้อพยพ” กระบวนการก่อรูปของผู้อพยพกรณีศึกษาจากกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงชั่วคราว จึงเป็นการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมกับการให้ความหมายของผู้อพยพในการดำรงชีวิต

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁶ อ้างถึงใน นคร ศิวาลัย. “ผู้หนีภัยจากการสู้รบชาวพม่าศึกษากรณีจังหวัดตาก”. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544), หน้า 48

⁷ ธีรยุทธ บุญมี. ชาตินิยมและหลังชาตินิยม. (กรุงเทพฯ: เดือนตุลา, 2546), หน้า 185

⁸ อมรา พงศาพิชญ์, พลศักดิ์ จิระไกรศิริ, และธเนศ วงศ์ยานนาวา. การศึกษาเปรียบเทียบผู้อพยพทางบก ในค่ายอพยพ คนลาว คนเขมร และคนเวียดนาม. (กรุงเทพฯ: มปท., 2525), หน้า 2-4

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

- 1.1 เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาเกี่ยวกับชาติพันธุ์กะเหรี่ยง
- 1.2 เพื่อศึกษาความเป็นมาของการอพยพและการดำรงชีวิตของกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงชั่วคราว
- 1.3 เพื่อศึกษาการก่อรูปของอัตลักษณ์เชิงชาติพันธุ์ของผู้อพยพกะเหรี่ยง ที่ดำรงชีวิตอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราว
- 1.4 เพื่อวิเคราะห์กระบวนการก่อรูปของอัตลักษณ์ของผู้อพยพกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงชั่วคราวผ่านกระบวนการประชาสังคม

สมมติฐานในการวิจัย

- การเข้าดำรงชีวิตอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวมีความสัมพันธ์กับการก่อรูปของอัตลักษณ์ของผู้อพยพกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงชั่วคราว

ขอบเขตในการวิจัย

- ผู้อพยพกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ ต. แม่หละ อ. ท่าสองยาง จ. ตาก

ระยะเวลาในการศึกษา

- พฤศจิกายน 2546 – มีนาคม 2548

นิยามศัพท์

- อัตลักษณ์ ลักษณะที่เกิดขึ้นจากการปฏิสังสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงชั่วคราว และมีลักษณะการปรับมาจากตัวตนในอดีตของประวัติศาสตร์ของชาติและชาติพันธุ์กะเหรี่ยง เมื่อเข้ามาอยู่ในพื้นที่พักพิงจะมีการปะทะประสาน และก่อรูปอัตลักษณ์ของตนขึ้นมาในพื้นที่ใหม่
- ชนชาติ หมายถึง ชนชาติกะเหรี่ยงที่อาศัยสำนึกทางประวัติศาสตร์ของชาติพันธุ์ร่วมกัน
- ชาติพันธุ์กะเหรี่ยง หมายถึง กลุ่มกะเหรี่ยงผู้อพยพที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ มีอัตลักษณ์เฉพาะของตน เช่น ภาษา ศาสนา จารีต การแต่งกาย

- กอรัฎฐ์เลยในชวงอาณานิคมหมายถึง ดินแดนที่มีชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่บริเวณลุ่มน้ำสาละวิน แต่ในปี ค.ศ. 1951 (ในรัฐธรรมนูญ) ได้มีกำหนดว่ากอรัฎฐ์เลย หมายถึง ดินแดนเฉพาะรัฐกะเหรี่ยง แต่สำหรับสำเนากรวมของกะเหรี่ยง"กอรัฎฐ์เลย" หมายถึง ดินแดนที่มีกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ทั้งหมด

- ผู้อพยพ บุคคลที่ต้องจากประเทศถิ่นฐานเดิมของตน เนื่องด้วยสงครามและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งในการอพยพจะมีการนำตัวตนและลักษณะทางอัตลักษณ์เดิมของตนเองข้ามพรมแดนมาด้วย

- พื้นที่พักพิงชั่วคราว พื้นที่ที่ทางรัฐบาลไทยจัด เพื่อรองรับกลุ่มผู้อพยพที่เข้าอยู่ในเขตประเทศไทยตามแนวชายแดนไทย – พม่า

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ทำให้มีความเข้าใจเกี่ยวอัตลักษณ์ผู้อพยพ ในลักษณะที่เป็นการศึกษาข้ามพรมแดน

6.2 เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผนเชิงนโยบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ผู้ลี้ภัยในบริบททางสังคม วัฒนธรรม ที่แตกต่างกัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและแนวคิดทฤษฎี

สภาพการศึกษาเกี่ยวกับชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจากพม่าในสังคมไทย

ในการศึกษาเกี่ยวกับเผ่ากะเหรี่ยงในประเทศไทย ที่ผ่านมามีเพียงการศึกษาแต่เรื่องราวของกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างๆของไทย โดยในระยะแรกของการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มกะเหรี่ยงในประเทศไทยมักปรากฏในรูปแบบของงานชาติพันธุ์วรรณา หรือการอ้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของกลุ่มกะเหรี่ยงในมิติสังคมไทย เช่น ในงานของสถาบันวิจัยชาวเขา จนเมื่อสถานะของชาวเขาในประเทศไทยเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่างๆ ก็เริ่มมีหน่วยงานทางการศึกษาเช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เริ่มการศึกษาทางวิชาการมากขึ้น แต่ในส่วนของกะเหรี่ยงจากพม่า ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีปฏิสัมพันธ์ที่สำคัญต่อแนวชายแดนไทย - พม่า คือ เริ่มมีการศึกษาเพิ่มมากขึ้นนับตั้งแต่เหตุการณ์ภายในประเทศ โดยมีนักวิชาการทั้งไทย และต่างประเทศเริ่มเข้ามาศึกษา เช่น Keyes, Lehman ที่ศึกษาสังคมกะเหรี่ยงในด้านของชาติพันธุ์ก่อนการเปลี่ยนแปลงก่อนการพัฒนาได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (primordial) และเป็นกรวางรากฐานในการศึกษาเกี่ยวกับเผ่าพันธุ์กะเหรี่ยงพม่าในสังคมไทยด้วยเช่นกัน จนมาในยุคต่อมาเมื่อกะเหรี่ยงพม่าอพยพเข้ามาในแนวชายแดนด้านตะวันตกของไทย การศึกษาปรากฏการณ์เกี่ยวกับผู้อพยพจึงเริ่มมีมากขึ้น เช่น ในงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล และวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร อันเป็นการติดตามเหตุการณ์ชายแดน ประกอบกับนโยบายของประเทศไทยที่เริ่มมีการกำหนดเกี่ยวกับท่าทีระหว่างไทย - พม่า และในช่วงนี้เองงานการศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับกะเหรี่ยงพม่าจึงเริ่มมีการแพร่หลายมากขึ้น และปัจจุบันทิศทางการศึกษาสถานการณ์เกี่ยวกับชายแดนไทย - พม่าก็ยังคงเป็นมิติหนึ่งที่ยังอยู่ในความสนใจของกลุ่มต่างๆ ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ โดยใช้พื้นที่ในประเทศไทยเพื่อศึกษาปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสังคมกะเหรี่ยง

ดังนั้นในการทบทวนงานในส่วนนี้จึงเป็นการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสังคมกะเหรี่ยงในประเทศไทย และสังคมพม่า เท่าที่มีการรวบรวมได้ดังต่อไปนี้

พุทธณี กางกัน (2540) วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (มานุษยวิทยา) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศึกษาเรื่อง การให้ความหมายกับตนเองของนักศึกษาพม่าในสังคมไทย กรณีศึกษาชีวประวัติของนักศึกษาพม่า เพื่อศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ที่นักศึกษาพม่าที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยว่ามีแบบแผนการปรับตัวอย่างไร ในการดำรงชีวิต พบว่า จากการศึกษาประวัติชีวิตของนักศึกษาพม่า จำนวน 5 คน ได้สะท้อนให้เห็นแบบแผนการบางประการ ที่เป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มนักศึกษาพม่าที่ใช้ชีวิตในสังคมไทย ประกอบกับความขัดแย้งทางความคิดของคนไทย

ที่เกี่ยวกับสังคมพม่า และความขัดแย้งด้านประวัติศาสตร์ของไทยที่มีผลต่อการรับรู้เกี่ยวกับคนพม่าในทัศนคติของคนไทย ส่งผลให้มีการปรับตัวคือ การแปลงอัตลักษณ์ของตนเอง เช่น การแต่งกายให้ดูเหมือนคนไทย การใช้สองภาษา การฝึกฝนภาษาไทย แต่ยังมีบางกลุ่มที่มีการเคลื่อนไหวเพื่อการอยู่รอดของกลุ่มในสังคม เช่น การรวมกลุ่มเพื่อแสดงอัตลักษณ์ ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่แสดงออกในงานเทศกาล วันสำคัญ เป็นต้น

วันดี สันติวุฒิเมธี (2545) วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (มานุษยวิทยา) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศึกษาเรื่อง กระบวนการก่อรูปอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยใหญ่ชายแดนไทย – พม่า กรณีศึกษาหมู่บ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นงานวิจัยที่สะท้อนความสัมพันธ์ทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงบริเวณชายแดนไทย- พม่า ทำให้พื้นที่ชายแดนเกิดความไม่มั่นคง ทำให้ชาวบ้านเปียงหลวงซึ่งเป็นหมู่บ้านชายแดนไทย – พม่า และคนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านส่วนหนึ่งเป็นคนที่ย้ายมาจากพม่า บางคนเคยเป็นทหารไทยใหญ่ เมื่อชายแดนเกิดความไม่มั่นคง ชาวบ้านจึงมีการแสดงออกผ่านการผลิตอัตลักษณ์ชุดหนึ่ง เพื่อการปรับเปลี่ยนแปลงและสร้างใหม่ของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ที่มีความสัมพันธ์กับสังคมชาวไทยใหญ่ในรัฐไทยและพม่า ในฐานะตัวแทนทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ และพยายามผสมผสานอัตลักษณ์ต่างๆ โดยเฉพาะการสร้างอัตลักษณ์ที่เป็นการประดิษฐ์ ขึ้นใหม่ของประเพณี ความเชื่อ ที่มีต่อการดำรงอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่ ข้อค้นพบหนึ่งที่น่าสนใจในงานเล่มนี้คือ อัตลักษณ์ของความเป็นชาติ (national identities) ได้ถูกสร้างขึ้นในพื้นที่ที่เรียกว่า ชุมชนจินตนาการ (Image Communities) อันเป็นประดิษฐกรรมทางวัฒนธรรม (cultural artifact) ในยุคสมัยใหม่ ที่เกิดขึ้นในจิตสำนึกของคนในสังคม

เรียวโกะ ไทเซะ (2542) วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์ (ไทยศึกษา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่อง ผู้อพยพไทยใหญ่ในพื้นที่ชายแดนไทย – พม่า การตั้งถิ่นฐานและกระบวนการผสมผสานกลมกลืน ระหว่าง พ.ศ. 2505 – 2540 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้อพยพกับชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดแม่ฮ่องสอน กับการตั้งถิ่นฐานและกระบวนการผสมกลมกลืน พบว่า ผู้อพยพมีความสัมพันธ์กับคนในพื้นที่มาตั้งแต่อดีต เป็นลักษณะของเครือข่าย ผ่านระบบต่างๆ เช่น ระบบเครือญาติ เพื่อนฝูง ฯลฯ และเมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่มั่นคงภายในประเทศพม่าจึงทำให้มีการอพยพเข้าสู่เขตไทย ผู้อพยพกลุ่มดังกล่าวจึงอาศัยเครือข่ายที่มีอยู่เดิมแล้วทำให้การกลายเป็นสมาชิกในชุมชนเป็นไปได้ไม่ยากนัก

เปรมพร ขันดีแก้ว (2544) วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร์ (ประวัติศาสตร์) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรื่อง การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับกระบวนการกลายเป็นไทยของชาวกะเหรี่ยงในหมู่บ้านแพะ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าการเปลี่ยนแปลงของหมู่บ้านที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ และการก่อตัวตนของกะเหรี่ยงในหมู่บ้านเพื่อปรับตัวต่อการกลายเป็นไทย

ประกอบด้วยการเปลี่ยนแปลงใน 3 ยุค คือ ยุคการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของหมู่บ้านกะเหรี่ยง ที่มีมาก่อนปี พ.ศ. 2500 ทำให้ชาวกะเหรี่ยงมีการดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนและมีการติดต่อสัมพันธ์กับภายนอกบ้างเช่น ด้านการปกครอง การแลกเปลี่ยนสินค้า จนเมื่อเข้าสู่ยุค การเผชิญหน้ากับการพัฒนาคือ หลังปี พ.ศ. 2500 ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของหมู่บ้าน โดยเฉพาะการเข้ามาของหน่วยงานภาครัฐ ทำให้วิถีชีวิตของสังคมกะเหรี่ยงมีการปรับตัวเพื่อรับการเปลี่ยน และในยุคนี้การปรับตัวเพื่อให้สัมพันธ์กับความเป็นไทย ที่ได้มีอิทธิพลต่อสังคมในหมู่บ้านเป็นอย่างมาก การกลายเป็นไทยจึงเป็นทางเลือกหนึ่งของสังคมกะเหรี่ยงเพื่อเผชิญกับ ปัญหาต่างๆ เช่น การเปลี่ยนวิธีการผลิตที่ทำให้กะเหรี่ยงกลุ่มหนึ่งในหมู่บ้านเดินทางไปทำงาน ภายนอกหมู่บ้านมีผลต่อพิธีกรรมต่างๆ ที่ถูกตัดหายไป จนมายุคที่สาม หลังปี พ.ศ. 2530 ที่สังคม ต้องเผชิญกับ การเปลี่ยนแปลงและการกลายเป็นไทยที่มีผลต่อวิถีชีวิตของกะเหรี่ยงในหมู่บ้าน และสิ่งสำคัญคือการพยายามดำรงอัตลักษณ์ของตนเองไว้ในเงื่อนไขทางสังคมที่ซับซ้อนมากขึ้น

จากงานวิจัยที่ผ่านมาจะพบว่า การศึกษาประเด็นเกี่ยวกับพม่าในสังคมผ่านมุมมองของนัก มานุษยวิทยา แต่เนื่องจากปัญหาผู้อพยพจากประเทศพม่า เป็นปัญหาที่มีความสัมพันธ์กับปัญหา ต่างๆในเชิงโครงสร้าง การทบทวนวรรณกรรมในขั้นต่อมาจึงเป็นมองประเด็นปัญหาผู้อพยพจาก ประเทศพม่า ในมุมมองที่หลากหลายมิติ ผ่านงานวิจัยที่มีการตีพิมพ์แล้วในประเทศไทย ดังต่อไปนี้

- ผู้อพยพกับสิทธิมนุษยชน

พรสุข เกิดสว่าง และกฤตยา อาชวนิจกุล (2540) เรื่อง การละเมิดสิทธิมนุษยชน

ในประเทศพม่าจากผู้อพยพผู้แรงงานข้ามชาติ เป็นงานที่ศึกษาสาเหตุของการย้ายถิ่นที่มีสาเหตุ จากการละเมิดสิทธิมนุษยชน และปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจการเมือง โดยเฉพาะในพื้นที่ของชน กลุ่มน้อย ตามแนวชายแดนไทย - พม่า ที่รัฐบาลทหารพม่าต้องการเข้าครอบครองทรัพยากรใน พื้นที่เหล่านั้น และมีการสู้รบระหว่างกองกำลังทหารพม่า กับกองกำลังชนกลุ่มน้อยชาติพันธุ์ต่างๆ ผู้ที่รับผลจากการสู้รบมากที่สุดคือประชาชนในพื้นที่ รัฐบาลทหารพม่าได้นำยุทธวิธี 4 ตัด (four cuts) คือ การตัดกำลังเสบียงอาหาร ทูน การข่าว และกำลังพล ซึ่งถือว่าเป็นยุทธวิธีที่มีผลต่อ การละเมิดสิทธิมนุษยชนมากที่สุด เช่น การเกณฑ์แรงงานทาส (เพื่อสร้างทางรถไฟ เชื้อน ฯลฯ) การบังคับใช้แรงงานลูกหาบ การขูดรีดภาษี การบังคับให้ประชาชนออกจากพื้นที่อาศัยเดิมเข้าสู่ พื้นที่ควบคุมของทหารพม่า จากนโยบายดังกล่าว ทำให้เกิดผู้อพยพเข้าสู่ประเทศไทย ซึ่งผู้อพยพ ส่วนใหญ่มีความคาดหวังว่าจะมีชีวิตที่ดีกว่าในพม่า บางกลุ่มเข้าไปอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวที่ทาง รัฐบาลไทยจัดไว้ และอีกกลุ่มหนึ่งออกไปเป็นแรงงานรับจ้าง ตามเมืองชายแดน และเมือง อุตสาหกรรมต่างๆ ที่ชีวิตของพวกเขาผู้อพยพจะต้องอยู่อย่างหลบซ่อนเพราะมีสถานะเป็นผู้เข้าเมือง

อย่างผิดกฎหมาย บางรายก็ถูกเอาวีซ่าเปรียบ หรือที่ร้ายไปกว่านั้นก็ถูกใช้ความรุนแรงทั้งด้านการกระทำ และทัศนคติเชิงลบ ทั้งจากภาครัฐและเอกชนของไทย

ธนชาติ ปาลิยะเวทย์ (2543) วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่อง ปัญหาและสู่ทางในการคุ้มครองระหว่างประเทศต่อผู้พลัดถิ่นภายในดินแดน กรณีศึกษา สถานการณ์พลัดถิ่นในดินแดนประเทศสหภาพพม่า ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัญหาภายในประเทศพม่า ได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนโดยเฉพาะชนกลุ่มน้อยที่มีการพลัดถิ่นภายใน หรือการโยกย้ายโดยไม่สมัครใจอยู่ภายในดินแดน ซึ่งตามกฎหมายสิทธิมนุษยชน และกฎหมายระหว่างประเทศ ในการคุ้มครองคนพลัดถิ่นภายในที่ทำได้ค่อนข้างยาก ทั้งนี้เพราะว่ารัฐบาลทหารพม่าไม่ยอมรับมาตรการเหล่านี้ จึงต้องอาศัยกลไกต่างๆ เช่น องค์การระหว่างประเทศในการแสดงบทบาทในการเจรจาต่อรองและดำเนินความช่วยเหลือในพม่า

- การปกครองกับผู้อพยพ

นคร ศิวาลัย (2544) วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เรื่อง ผู้หนีภัยจากการสู้รบชาวพม่า ศึกษากรณีจังหวัดตาก พบว่า ผู้อพยพในจังหวัดตาก ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงส่วนใหญ่ คือประมาณมากกว่า 60,000 คน สาเหตุที่เข้ามาในพื้นที่ เนื่องจากที่อยู่อาศัยฝั่งพม่าอยู่ในเขตการสู้รบ ไม่สามารถทำกินในพื้นที่ได้ตามปกติ บ้านเรือนถูกทหารพม่าทำลาย ถูกเกณฑ์แรงงาน ถูกขูดรีดภาษี ถูกขับออกจากพื้นที่อยู่อาศัย บางรายถูกล่วงละเมิดทางเพศ การอพยพเข้าสู่ประเทศไทย เริ่มมาตั้งแต่ปี 2527 ผู้หนีภัยฯ จะไม่ได้รับสถานะเป็นผู้อพยพ ตามอนุสัญญาว่าด้วยสถานะผู้อพยพ ค.ศ. 1951 และรัฐบาลไทยถือว่าเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองแต่ได้รับการผ่อนปรน ให้พักอาศัยอยู่ในประเทศไทย เพื่อรอการส่งกลับเมื่อสถานการณ์ในพม่าเอื้ออำนวย และหากหลบหนีออกจากพื้นที่พักพิงชั่วคราวจะถูกจับกุมดำเนินคดี และในการดำรงชีวิตอยู่ในพื้นที่จะได้รับสิทธิตามหลักมนุษยธรรมตามจำเป็น เช่น ที่พัก อาหาร

สุทธิรัตน์ ชุ่มวิเศษ (2540) วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรื่อง การลักลอบเข้าสู่ประเทศไทยของคนสัญชาติพม่า กรณีศึกษา อ.แม่สอด จ.ตาก การศึกษาได้เลือกศึกษาคนสัญชาติพม่า และเจ้าหน้าที่ของไทยที่เกี่ยวข้อง ในเขต อ.แม่สอด พบว่าคนสัญชาติพม่าที่เข้ามาเพื่อหางานในประเทศ เพราะว่ามีรายได้สูงกว่าในพม่า อันเป็นเสมือนปัจจัยดึงดูดให้มีการลักลอบเข้ามาทำงานอยู่เรื่อยๆ ประกอบกับทางเจ้าหน้าที่ไม่จริงจังต่อการสกัดกั้น หรือผลักดันโดยชาวพม่าส่วนใหญ่มีความคาดหวังเพียงหางานทำได้ ไม่มีการเลือกงาน ส่วนในการปฏิบัติงานของรัฐบาลไทยยังไม่สามารถป้องกันการเข้ามาของแรงงานดังกล่าว อันเนื่องมาจากหลายสาเหตุ เช่น ปัญหาการเมืองภายในของพม่า และนโยบายแรงงานของไทยที่ไม่ได้แก้ไขที่ปัญหาอย่างแท้จริง (เช่นที่ผ่านมีการจดทะเบียนแรงงาน แต่ไม่ได้ช่วยให้ปัญหาลดน้อยลง)

จักรศักดิ์ เพชรตรา (2540) วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรื่อง ปัญหาที่ตั้งค่ายอพยพผู้ลี้ภัยชาวกะเหรี่ยง ตามแนวชายแดนไทย - พม่า อ.แม่สอด จ. ตาก เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้ปฏิบัติการเกี่ยวกับค่ายอพยพ ของข้าราชการ และพลเรือน ในเรื่อง ผลกระทบด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง จากการเคลื่อนย้ายค่ายอพยพเข้ามาใน เขตประเทศไทย เพื่อรักษาความปลอดภัยและ การเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุม และ รับผิดชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ทหาร และการปกครอง จากการจัดค่ายผู้ลี้ภัยได้ส่งผล ต่อทั้งไทย และพม่า คือ พม่าจะได้ควบคุมพื้นที่ของชนกลุ่มน้อยได้ง่าย และจัดการการค้านอก กฎหมาย ส่งต่อประเทศไทยคือทำให้เกิดปัญหาสังคมและเศรษฐกิจ แต่ก็ทำให้ภาพลักษณ์ ของประเทศไทยดีขึ้นในระดับระหว่างประเทศ

บัญชา ปัญญาธัญชัย (2536) วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรื่อง ขบวนการนักศึกษาพม่าตามแนวชายแดนไทยกับการแก้ไขปัญหา การศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจต่อปัญหาและที่มาของปัญหานี้ เพื่อนำความรู้และข้อมูลไปใช้ให้เกิดประโยชน์และ เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหานั้น ที่เกี่ยวกับขบวนการนักศึกษาพม่าที่หนีการปราบปราม และมีการเคลื่อนไหวตามแนวชายแดนไทย พบว่า ขบวนการนักศึกษาพม่าตามแนวชายแดนมีผลต่อ ความมั่นคง และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย - พม่า แนวทางหนึ่งที่รัฐบาลได้นำมาใช้ เพื่อแสดงบทบาทของตนเองคือ การกำหนดนโยบาย การมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหาที่ผ่านมาคือการตั้งศูนย์ฯ จ. ราชบุรี เพื่อรักษาภาพของรัฐบาลในระดับนานาชาติ แนวทางสุดท้ายคือ รัฐบาลไทยต้องช่วยส่งเสริมให้เกิดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเมืองใน พม่า

อมรรัตน์ นุกูล (2545) ปัญหาการควบคุมดูแลผู้หลบหนีภัยจากการสู้รบชาวกะเหรี่ยงใน พื้นที่พักพิงชั่วคราวจังหวัดตาก วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า การที่มีการรวมพื้นที่พักพิง ในพื้นที่ทำให้การทำงานของหน่วยงานราชการไทยในพื้นที่ยังไม่สะดวก เท่าที่ควร อันมีสาเหตุมาจาก จำนวนผู้หลบหนีฯ ที่มีมากขึ้น และขนาดพื้นที่ที่มีขนาดกว้างขวาง และหนาแน่นมาก การขาดบุคลากร และอุปกรณ์ในการทำงานประสานงาน อีกทั้งจากขนาดพื้นที่ ที่มีขนาดใหญ่ทำให้มีการเข้าออก ภายนอกของผู้หลบหนีฯ และบุคคลภายนอก โดยที่ผ่านมามี การประสานการทำงานร่วมกับองค์กรระหว่างประเทศ และหน่วยงานที่อยู่รอบๆ พื้นที่ฯ

จักรศักดิ์ มาสันเทียะ (2543) บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนตะวันตกในการช่วยเหลือผู้ลี้ ภัยชาวกะเหรี่ยงตามแนวชายแดนไทย - พม่า วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบจากการเข้ามาทำงานขององค์กรเอกชน ที่ได้รับการอนุญาตให้เข้ามา ทำงานในการช่วยเหลือผู้ลี้ภัย ในแนวชายแดนไทยตามหลักมนุษยธรรม มีการทำงานโดยอาศัย วัตถุประสงค์หลักขององค์กร เช่น การให้ความช่วยเหลือด้านสุขภาพ การศึกษา อุปกรณ์อุปโภค

บริโศค และศาสนา แต่ยังพบว่าองค์กรเหล่านี้มีการแฝงเร้น เช่น การเคลื่อนไหวทางการเมือง หรือ การนำผู้ลี้ภัยออกนอกพื้นที่ ซึ่งอาจจะไม่สอดคล้องกับการดำเนินการที่ให้ไว้กับรัฐบาลไทย จนใน บ้างครั้งอาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ต่อ ไทย – พม่า

- ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับผู้อพยพ

สถิราภรณ์ วัชรคุปต์ (2544) วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่อง สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้อพยพแห่งสหประชาชาติ กับการเข้าร่วม แก้ไขปัญหาผู้หลบหนีภัยจากการสู้รบตามแนวชายแดนไทย – พม่า เพื่อศึกษาการดำเนินการให้ ความช่วยเหลือขององค์กรสหประชาชาติ ที่เป็นปัญหาที่ประเทศไทยกำลังเผชิญ โดยที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ดำเนินการเกี่ยวกับผู้หลบหนีภัยจากสงครามในประเทศพม่า การให้ความช่วยเหลือ ที่ให้คือ เป็นความช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรมที่จำเป็นเท่านั้น และในระยะหลังมีการอนุญาตให้ องค์กรเอกชน และสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้อพยพแห่งสหประชาชาติ ในการเข้ามาร่วมมือให้ ความช่วยเหลือ คุ่มครองดูแลผู้หลบหนีฯ ตามแนวชายแดนไทย – พม่า จากการศึกษา พบว่า ส่วนหนึ่งที่ไทยยอมให้องค์กรฯ เข้ามาร่วมช่วยเหลือ ทั้งนี้เพราะผลจากการผลักดันของประชาคม ระหว่างประเทศ มีสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้อพยพแห่งสหประชาชาติเป็นผู้ดำเนินการช่วยเหลือ และมีผลต่อการปฏิบัติงานของรัฐบาลไทยที่อยู่ภายใต้กฎบัตรสหประชาชาติ ซึ่งประเทศไทยเป็น หนึ่งในสมาชิก เพื่อคุ้มครองผู้หลบหนีฯ ตามหลักมนุษยชน

- เศรษฐกิจกับผู้อพยพ

พรพิมล ตริโชติ (2540) รายงานวิจัยเรื่อง ปัญหาชนกลุ่มน้อยตามแนวชายแดน ไทย – พม่า ศึกษาผลกระทบที่มีต่อการค้าระหว่างประเทศไทยกับสหภาพพม่า เป็นการศึกษาสภาพ ปัญหาความขัดแย้งภายในประเทศพม่า ที่เกิดขึ้นระหว่างรัฐบาลพม่า กับกองกำลังชนกลุ่มน้อย กลุ่มต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ตามแนวชายแดนไทย – พม่า และได้กองกำลังชนกลุ่มน้อยดังกล่าว เป็นกลุ่มที่ได้รับผลประโยชน์จากการค้าชายตามแนวชายแดนที่อยู่นอกระบบ อีกทั้งเป็นส่วนช่วย สนับสนุนกองกำลังของกลุ่มด้วย ในทางกลับกันรัฐบาลพม่าเป็นผู้ที่เสียผลประโยชน์ ทำให้เกิดการ ช่างชิงพื้นที่บริเวณแนวชายแดนไทย – พม่า มีการปราบปรามกองกำลังชนกลุ่มน้อยอย่างหนัก และใช้มาตรการปิดด่านที่อยู่บริเวณชายแดนไทย – พม่า เพื่อเป็นมาตรการหนึ่งในการต่อรองกับ รัฐบาลไทย เพื่อร่วมมือในการปราบปรามกองกำลังชนกลุ่มน้อย ผลที่ตามมาคือเกิดปัญหาการ เคลื่อนย้ายของผู้คนจากพม่าเข้าสู่ประเทศไทย และการค้าตามแนวชายแดนไทย – พม่า ต้อง สูญเสียรายได้

นวัตน์ ยุวนะเดมีร์ (2541) วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาวิทยาลัยรามคำแหง เรื่อง ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ มนุษยธรรม: ทางสองแพร่งของรัฐบาลไทย ต่อนักศึกษาอพยพชาวพม่า พบว่า นักศึกษาพม่าที่อยู่ในประเทศไทย มีความสัมพันธ์กับการกำหนดนโยบายระหว่างประเทศไทย - พม่า ด้านเศรษฐกิจและการทหาร ที่มีผลต่อการปฏิบัติด้านมนุษยธรรม โดยเฉพาะการปฏิบัติกับกลุ่มนักศึกษาพม่าที่มีสถานภาพ เป็นผู้พลัดถิ่น และผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ซึ่งขัดแย้งกับหลักมนุษยธรรมสากลที่กำหนดให้ไทย ซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านจะต้องดูแลนักศึกษาพม่าเหล่านี้ แต่เนื่องด้วยผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและการลงทุนของไทย กับพม่า จึงทำให้นโยบายในการดำเนินการคุ้มครองด้านมนุษยธรรมไม่สามารถดำเนินการได้ โดยที่ผ่านมามีไทยได้ดำเนินการต่างๆ เช่น การผลักดันออกนอกประเทศในปี พ.ศ. 2531 การส่งกลับในปี พ.ศ. 2532 ทั้งนี้ทิศทางของนโยบายดังกล่าวของไทยได้ ดำเนินการไปเพื่อรักษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย กับ พม่า

- สังคมจิตวิทยากับผู้อพยพ

วันเพ็ญ วอกลาง (2541) ครุศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล เรื่อง กระบวนการปรับตัวและปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจที่จะอยู่ถาวรของแรงงานอพยพจากประเทศพม่า: กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า จากการศึกษากลุ่มแรงงาน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่อาศัยอยู่ในเขตไทย และกลุ่มที่ไป - กลับ จะมีความสัมพันธ์กับการเดินทางเข้ามาสู่ประเทศไทย เช่น การเดินทางมาคนเดียว และการเดินทางมาเป็นกลุ่ม (กลุ่มญาติและกลุ่มเพื่อน) ซึ่งทั้งสองกลุ่มจะมีความสัมพันธ์ในลักษณะของเครือข่ายทางสังคมกับกลุ่มแรงงานที่เข้ามาทำงานอยู่ก่อนแล้ว ในจังหวัดเชียงราย ประกอบความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคล องค์กร เศรษฐกิจ และแบบแผนการใช้จ่าย ตามระยะเวลาการอยู่อาศัยที่เพิ่มขึ้น ความตั้งใจที่จะอยู่ถาวรของแรงงานพม่าที่พบประมาณ 2 ใน 3 จากกลุ่มประชากรที่ศึกษาจำนวน 353 คน ทั้งนี้เพราะมีการปรับตัวให้เข้ากับชุมชนและสังคมในเชียงราย และกลุ่มที่อาศัยต่ำกว่า 2 ปีจะมีความสัมพันธ์กับเครือข่ายเป็นความผูกพันระหว่างกลุ่ม ทำให้มีความต้องการอยู่ถาวร

ลือชัย วงษ์ทอง (2539) วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรสถาบันพัฒนบริหารศาสตร เรื่อง การศึกษาวิถีชีวิตชาวพม่าที่หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายในจังหวัดระนอง พบว่า ชาวพม่าที่อาศัยอยู่ในจังหวัดระนอง มีการปรับตัวในการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ให้เข้ากับสังคมน้อยมาก โดยกลุ่มแรงงานฯ จะมีการสร้างความเป็นอยู่ร่วมกันในกลุ่มเดียวกัน เช่น มีการสร้างเครื่องอำนวยความสะดวกและเก็บเงินซื้อทองเพื่อส่งกลับบ้าน และเมื่อสามารถเก็บเงินได้จำนวนหนึ่งแล้วก็จะกลับสู่ภูมิลำเนาของตนเอง โดยไม่คิดตั้งรกรากถาวร

- สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติกับผู้อพยพ

ต้นแคน กาลกาช (2544) เรื่อง คนลี้ภัยในร่มป่า รายงานวิจัยการให้ความคุ้มครองผู้อพยพ และการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน งานวิจัยศึกษาปัจจัยที่ผู้อพยพสร้างความเชื่อมโยงให้ป่าไม้และการปิดกั้นโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรของชาวบ้านท้องถิ่น กับการให้ความคุ้มครองผู้อพยพและการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การดำเนินการวิจัยเพื่อประเมินสถานการณ์ความสัมพันธ์ทางการเมืองกับระบบนิเวศ (Political Ecology) ในค่ายผู้อพยพ 4 แห่ง และพื้นที่หมู่บ้านที่มีผู้อพยพเข้ามาอยู่อาศัย ถึงผลที่เกิดขึ้นกับชุมชนท้องถิ่นที่อยู่รอบค่ายผู้อพยพ

ผลการศึกษาพบว่า การคุ้มครองผู้อพยพ มิได้ส่งผลให้เกิดสภาพความเชื่อมโยงของสิ่งแวดล้อม แต่ผลที่เกิดขึ้นมาจากเมื่อรัฐบาลไทยมีนโยบายการรวมค่ายผู้อพยพ ทำให้เกิดความแออัด และอีกประเด็นหนึ่งที่ทำให้เกิดความเชื่อมโยงของทรัพยากรคือ การเกษตรเชิงพาณิชย์ ที่ดำเนินการอยู่ในพื้นที่รอบๆ ค่ายผู้อพยพ และที่กล่าวว่าชุมชนท้องถิ่นทำให้เกิดปัญหาที่ไม่ใช่ปัญหาหลักอย่างแท้จริง ในความจริงแล้วผู้อพยพเสมือนผู้รับบาปจากการกระทำของนิเวศพาณิชย์ที่เรียกว่า วัตถุเชิงพาณิชย์ (object of commercialism) และรับผลจากการเปลี่ยนแปลงทางนิเวศอันมาจากการเมืองและนิเวศเชิงพาณิชย์ ทำให้เกิดความแออัดและปัญหาสิ่งแวดล้อม ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างชุมชนท้องถิ่นเองก็มีก็เพียงแต่ปัญหาการกำจัดขยะและน้ำเสียเท่านั้น แต่จากการวิจัยก็พบเพียง 1 ค่ายเท่านั้น

- เพศสภาพกับผู้อพยพ

กฤตยา อาชวนิจกุล, ทริส โคเอทท์ และนิน นิน ไพน์ (2543) เรื่อง เพศ นามัยเจริญพันธุ์ และความรุนแรง ประสบการณ์ชีวิตของแรงงานอพยพจากประเทศพม่า ศึกษาในกลุ่มแรงงานพม่าที่เข้ามาใช้แรงงานใน 3 จังหวัด ที่มีอายุ 15 – 50 ปี มาอยู่ในประเทศไทยไม่เกิน 10 ปี แรงงานพม่าที่เข้ามาใช้แรงงานใน 3 จังหวัด คือ เชียงใหม่ ระนอง และสมุทรสาคร ในอุตสาหกรรม 3 ประเภท คือ โรงเลื่อย โรงงานแปรรูปอาหารทะเล และงานบริการ พบว่า ความสัมพันธ์ของกลุ่มแรงงานใน 3 ระดับ คือ ความสัมพันธ์ระดับปัจเจก ความสัมพันธ์ระดับชุมชน และความสัมพันธ์ระดับโครงสร้าง โดยรวมสังคมของประเทศไทย และพม่าเข้าด้วยกัน อันมีผลต่อการวางแผนด้านสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และอนามัยทางเพศของแรงงาน แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละสังคมในพื้นที่ที่เข้ามาทำงาน เช่น การเดินทางอพยพมายังประเทศไทย หรือในบางกรณีพบว่ามีการย้ายถิ่นอยู่ตลอดเวลา และบางรายยังมีปัญหาด้านสุขภาพที่ติดมาตั้งแต่ช่วงอพยพ และสาเหตุจากการเข้ามาทำงาน และการเข้าถึงบริการที่ยังทำให้ยากในสังคม โดยเฉพาะกลุ่มสตรีมีครรภ์ ที่มีความสัมพันธ์กับการดูแลตนเองและการคุมกำเนิด รวมทั้งรายที่มีปัญหาการติดเชื้อ HIV ทำให้ความรู้ความเข้าใจในการดูแลตนเองน้อยและการคุ้มครองจากรัฐไทยที่น้อยมาก

ส่วนในความสัมพันธ์กับชุมชนโดยเฉพาะการทำงานที่สถานภาพสมรสและความแตกต่างทางเพศ มีผลในการกำหนดอาชีพและลักษณะงาน ทำให้มีความแตกต่างในค่าจ้างแรงงาน พบว่าแรงงานชายจะได้รายได้ที่สูงกว่าแรงงานหญิง และปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่มแรงงานดังกล่าวมีปัญหาในการทำงานคือ แรงงานหญิงจะได้รับการยอมรับจากนายจ้างให้จดทะเบียนน้อยกว่าแรงงานชาย ทำให้แรงงานหญิงและเด็ก มีความสัมพันธ์กับชุมชนที่อยู่อาศัยค่อนข้างต่ำและมีการแยกตัวออกจากชุมชนสูง อีกทั้งกลุ่มแรงงานพม่าเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจของประเทศไทยและพม่า ทำให้พื้นฐานเดิมของแรงงานที่แตกต่างกัน เช่น การศึกษา ภาษา และสถานภาพ มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและการเข้าถึงบริการของรัฐ

- สื่อสารมวลชนกับผู้อพยพ

เบญจวรรณ อุบัติมาย์ (2544) วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่อง การสะท้อนภาพกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในสังคมไทยของหนังสือพิมพ์รายวัน จากการนำเสนอข่าวของหนังสือทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (ไทยรัฐ/มติชน) ในรอบปี พ.ศ. 2543 มีการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์สัญชาติพม่า จำนวน 134 ข่าว ในรูปแบบการนำเสนอทั้งพาดหัวข่าว บทความ ฯลฯ ที่กล่าวถึงในแง่ว่าเป็นกลุ่มที่สร้างปัญหาสังคม ก่อให้เกิดความไม่สงบ และเนื้อหาที่มีลักษณะเชิงปลูกเร้าอารมณ์และความรู้สึกของผู้อ่าน ผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศชาติ โดยเฉพาะข่าวที่เกิดขึ้นบริเวณชายแดนไทย - พม่า ทำให้ภาพลักษณ์ของกลุ่มผู้กระทำผิดเป็นฆาตกร ที่จะต้องมีการดำเนินคดี เพราะอาจจะผลกระทบต่อประเทศไทยได้

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

เนื่องจากการทำวิจัยเรื่องเกี่ยวกับผู้อพยพเป็นปัญหา ที่มีความซับซ้อนหลากหลายมิติและความสัมพันธ์กันในทางสังคม ดังนั้นการวิจัยต้องอาศัยการทำความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ของผู้อพยพในสังคม จึงต้องทำความเข้าใจกับบริบททางสังคมทั้งในสังคมต้นทางและสังคมแรกรับ และปัญหาของผู้อพยพเป็นปัญหาในระดับปัจเจกของตัวผู้อพยพ ในการวิจัยจึงต้องอาศัยแนวคิดต่างๆ เพื่อทำความเข้าใจในปรากฏการณ์ ในการศึกษาค้นคว้าผู้วิจัยอาศัยแนวคิด 3 แนวคิดเป็นพื้นฐานในการศึกษา คือ แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ แนวคิดเรื่องผู้อพยพ และแนวคิดเรื่องพื้นที่กับตัวตน

แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์

การศึกษาเรื่องกระบวนการก่อรูปของผู้อพยพ ผู้วิจัยใช้แนวคิดเรื่อง “อัตลักษณ์” เป็นแนวคิดหลักเพื่ออธิบายการสร้างอัตลักษณ์ของผู้อพยพ ในบริบททางสังคมที่มีความแตกต่างไปจากสังคมเดิมของผู้อพยพ ว่าตัวผู้อพยพมีการสร้างความหมายเกี่ยวกับตนเองขึ้นมาอย่างไร

ในการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมโดยเฉพาะในการมองโลกเพื่อเข้าถึงความเป็นจริง เกี่ยวกับแก่นแกนของความเป็นปัจเจก (individual) และสังคมวัฒนธรรม (Socio - culture) ในการนิยามความหมายเกี่ยวกับตัวเองและสังคม ซึ่งสามารถเลื่อนไหลเปลี่ยนแปลงไปได้ตามบริบท และในสังคมปัจจุบันที่พื้นที่และเวลา ได้แคลงทำให้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีความเปลี่ยนแปลงไป ปัจเจกมีประสบการณ์ที่เกี่ยวกับพื้นที่และเวลาที่แตกต่างกัน มีแบบแผนชีวิตประจำวันที่แตกต่างกัน กระบวนการที่เกิดขึ้นทำให้มีการเสนอความหมายและทิศทางใหม่ในเชิงสังคมและวัฒนธรรมและมีกระบวนการสร้างตัวตนและอัตลักษณ์ จากการผสมผสานองค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่ซับซ้อนผ่านกระบวนการผลิตทางสังคมวัฒนธรรม (social and cultural reproduction) ทำให้มีการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีความแตกต่างกันของแต่ละปรากฏการณ์ รวมทั้งมีการนิยามความหมายเกี่ยวกับอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน

ธีรยุทธ บุญมี (2546) กล่าวว่า อัตลักษณ์ที่แสดงออกในยุคปัจจุบันมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ อัตลักษณ์ส่วนบุคคล (personal identity) และ อัตลักษณ์กลุ่ม (collective identity) อัตลักษณ์ 2 ส่วนนี้จะกระจายตัวในสังคมแต่ละแบบและประวัติศาสตร์แต่ละช่วงแตกต่างกัน ซึ่งอัตลักษณ์บุคคลบางอย่างเป็นสิ่งที่เป็นรูปธรรมจนเกือบจะจับต้องได้ รู้สึกได้ทั้งหมด เช่น รูปร่าง หน้าตา เพศ สถานะ ความรู้ ฯลฯ ส่วนอัตลักษณ์กลุ่มจะเป็นลักษณะร่วม โดยอาศัยสัญลักษณ์บางอย่างซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรม โดยทั่วไปเรามักเข้าใจว่าถ้าอยู่ในสังคมกลุ่มเล็กๆ เช่น ชุมชน หมู่บ้าน เราก็จะมีอัตลักษณ์กลุ่มแบบที่ค่อนข้างชัดเจน สามารถรู้สึกได้สัมผัสได้มากกว่าอัตลักษณ์กลุ่มที่กว้างขวางขึ้นไปเรื่อยๆ เช่น ความเป็นพลเมืองของชาติ หรือความเป็นส่วนหนึ่งของมนุษยชาติ กล่าวอีกทางหนึ่งถ้าเป็นกลุ่มใหญ่ก็จะรู้สึกว่ามีความเป็นนามธรรมลึกกว่า ส่วนกลุ่มเล็กๆ มีลักษณะความเป็นนามธรรม หรือความเป็นจินตนาการต่ำกว่า

สำหรับในงานมานุษยวิทยา แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ในยุคแรก ที่มีปรากฏในสำนักวัฒนธรรมและบุคลิกภาพ (Cultural and Personality) ที่ศึกษาตัวกำหนดด้านอารมณ์ของมนุษย์ว่าเป็นสิ่งที่กำหนดแบบแผนทางวัฒนธรรม⁹ Geertz (1983) ในการสร้างคำเรียกแทนบุคคล ในแต่ละบริบทคำจะถูกเลือกใช้และสร้างขึ้น เพื่อกำหนดตัวตนขึ้นมาผูกกับความสัมพันธ์ ซึ่งแสดงให้เห็น

⁹ Geertz อ้างถึงใน อภิญา เพ็ญฟูสกุล. อัตลักษณ์: การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด. (เชียงใหม่: มปท.,2542), หน้า 27

ว่าอัตลักษณ์ได้มีการปรับเปลี่ยนตามบริบทไม่รู้จบ และปัจเจกบุคคลสร้างขึ้นมาจากสถานการณ์เฉพาะหน้า

ในงานของ Charles F. Keyes (1979) เรื่อง Ethnic Identity and Adaptation of Karen in Thailand ศึกษาสภาพของสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนกะเหรี่ยงตั้งแต่ช่วงปลายศตวรรษที่ 18 บริเวณชายแดนไทย - พม่าในการดำรงชีวิตและการอ้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์อย่างเข้มข้นโดยไม่ขึ้นต่อรัฐชาติและมีการติดต่อกันเองของกะเหรี่ยงทั้ง 2 รัฐชาติที่ไม่ปรากฏเส้นแบ่งเขตแดนแต่ในระยะเวลาต่อมาเมื่อเส้นเขตแดนถูกกำหนดขึ้นภายใต้ความกดดันด้านเศรษฐกิจและการเมืองของรัฐ จึงได้ส่งผลต่อการปรับตัวทางชาติพันธุ์ กับกลุ่มที่อยู่อาศัยดั้งเดิมในพื้นที่ กับกลุ่มภายนอกเป็นความแตกต่างทางด้านชาติพันธุ์ และมีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่หลากหลายมากขึ้น Geertz¹⁰ กล่าวว่า เป็นอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมสมัยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่เรียกว่า Primordial Attachment ลักษณะดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อชุมชนชายแดนที่มีกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง คือมีการปรับตัว โดยอาศัยพรมแดนทางชาติพันธุ์ (Ethnic Boundaries) กำหนดโครงสร้างที่แตกต่างไปจากสังคมอื่นๆ เมื่อกะเหรี่ยงมีการปฏิสัมพันธ์ทั้งภายในกลุ่มและนอกกลุ่ม อัตลักษณ์จะถูกผลิตออกมาในบริบทพื้นที่ต่างๆ ในขณะที่เดียวกันก็จะมีการยอมรับอัตลักษณ์ใหม่ เข้าไปผสมผสาน (Assimilation) จนเป็นอัตลักษณ์ใหม่ของชาติพันธุ์และเกิดการต่อสู้กับการใช้อำนาจครอบงำ (hegemony) อัตลักษณ์ใหม่ของกลุ่มที่มีอัตลักษณ์ดั้งเดิมอย่างเข้มข้น หรือในขณะเดียวกันอัตลักษณ์ก็จะถูกสร้างขึ้นใหม่ในลักษณะใหม่ที่ยังคงองค์ประกอบของอัตลักษณ์เดิมไว้บางส่วน หรือทั้งหมด

ในงานของ Keyes ยังพบว่า อัตลักษณ์จะถูกเลือกแสดงออก (Selecting) ในบริบทต่างๆ ที่เคร่งครัด (strict) หรือกำหนดขอบเขตให้เคร่งครัด (restrict) ทั้งนี้เพื่อการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นลักษณะที่อยู่นอกเหนือพรมแดนทางชาติพันธุ์ ที่ Keyes เรียกว่า คู่ตรงข้ามเชิงโครงสร้าง (Structural opposition) ทำให้นิยามอัตลักษณ์ใหม่และการจัดการความสัมพันธ์ทางสังคมใหม่ และการเปลี่ยนแปลงของชาติพันธุ์ ที่เรียกว่า การต่อสู้ทางชาติพันธุ์ (Ethnic Rebellion) อัตลักษณ์เป็นเสมือนยุทธวิธีการปรับตัวของคน เพื่อแสดงการเผชิญหน้ากับรูปแบบของประสบการณ์ทางสังคมอย่างแท้จริง กล่าวคืออัตลักษณ์เป็นสัญลักษณ์ในการแสดงตัวตน (Symbolic expression) และในบางกรณีอัตลักษณ์นั้นจะถูกใช้เพื่อการนิยามความหมายใหม่ (Redefinition) เพื่อให้มีความแตกต่างของโครงสร้างในสังคมนั้นๆ ซึ่งกระบวนการสร้างใหม่ของอัตลักษณ์ที่มีการนิยามและการผสมผสานนี้เรียกว่า อัตลักษณ์ใหม่ (new identity) ที่เกิดขึ้นในแต่ละบริบท

¹⁰Geertz อ้างถึงใน Keyes, Charles F. Ethnic Adaptation and Identity: The Karen on the Thai Frontier with Burma. (Pennsylvania: ISHI, 1979), p. 19

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2526) กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของกะเหรี่ยง คือ “กะเหรี่ยง” ในภาษาไทยมาจากคำว่า “Karen” ในภาษาอังกฤษ ซึ่งมีรากศัพท์มาจากคำว่า “Kyiin” ในภาษาพม่าที่ใช้ในการเรียกชนเผ่าต่างๆ ที่เป็นเพื่อนบ้านแต่ไม่ได้นับถือศาสนาพุทธเหมือนชาวพม่า แต่ความหมายเดิม คือ ทาส หรือ คนเถื่อน ดังนั้น ในระยะแรกของคำว่า กะเหรี่ยง จึงเป็นการใช้เรียกชนชาติกลุ่มหนึ่งซึ่งอาศัยอยู่อย่างกระจัดกระจายในบริเวณชายแดนของประเทศพม่าและประเทศไทย โดยอาศัยรากฐานของภาษาพูดเดียวกัน ทั้งที่ในความจริงของกลุ่มกะเหรี่ยงกลุ่มต่างๆ นั้นมีความแตกต่างกัน ส่วนคนไทยทางภาคเหนือหรือตามแนวชายแดนไทย พม่า จะเรียกกลุ่มกะเหรี่ยงว่า “ยาง”

และประวัติศาสตร์ของกะเหรี่ยงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีอยู่น้อยมากส่วนใหญ่ที่ปรากฏหลักฐานการบันทึกเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ก็จะเป็นในช่วงที่คณะมิชชันนารีและอาณานิคมอังกฤษเข้ามาในพม่า อีกทั้งกะเหรี่ยงส่วนใหญ่มีการตั้งถิ่นฐานอยู่บนที่ราบสูงและห่างไกลจากเขตเมือง

การศึกษาของนักมานุษยวิทยาได้แบ่งกลุ่มกะเหรี่ยงออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ คือ สะกอ (Sgaw) ไป่ว (Pwo) ปะโอหรือปะโอะ (Pa-O) และคะยา (Kayah) ในบรรดา 4 เผ่า นี้ สะกอ และ ไป่ว ซึ่งเป็นสองกลุ่มใหญ่ที่อาศัยอยู่ตามพื้นที่ราบ โดยเรียกรวมๆ ว่า “กะเหรี่ยงขาว” (White Karen) โดยอาศัยลักษณะทางสีผิว และการแต่งกาย ที่คนหนุ่มสาวของกะเหรี่ยงกลุ่มนี้นิยมแต่งกายด้วยสีขาว ส่วนอีกสองเผ่าที่เหลือ คือ ปะโอ ซึ่งเชื่อว่ามาจากคำว่า “ไป” ส่วนชาวพม่าเรียกคนพวกนี้เช่น ตองสุ (TaungThu / Tong Su) และคะยา หรือที่ชาวพม่าเรียกว่า คะยินนิ (Kayinni / Karenni) ซึ่งตรงกับคำว่า Red Karen ในภาษาอังกฤษ

ในประเทศพม่ากะเหรี่ยงส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ทางดินแดนทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำสาละวิน บริเวณที่ราบอิระวดี และสะโตง (Irrawadi and Sittang Delta) ตั้งแต่ชายฝั่งทะเลจนถึงประมาณเส้นขนานที่ 19 องศาเหนือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกเขาอยู่ในพื้นที่สำคัญต่างๆ ในที่ราบลุ่มแม่น้ำอิระวดี คือ บาสเส็ง (Bassein) หมี้ยวเมียะ (Myaungmya) และเฮ็นซาดะ (Henzada) นอกจากนี้ยังอยู่ในเขตตะนาวศรี (Tenasserim) จากประมาณเส้นขนานที่ 10 องศาเหนือขึ้นไปตามแนวเทือกเขาในประเทศไทย เข้าสู่ที่ราบสูงในเขตรัฐฉาน จนถึงเส้นขนานที่ 21 องศาเหนือ พวกเขาอาศัยอยู่กันบริเวณนี้เรียกว่า รัฐคะยา และรัฐกะเหรี่ยง บางพื้นที่ทางตอนใต้ของเมืองเปกู โยมะ (Pegu yo ma)

จำลอง ทองดี (2539) กล่าวว่า ตามหลักทางมานุษยวิทยา ได้แบ่งกลุ่ม กะเหรี่ยงไว้ในพวกไต - จีน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กะเหรี่ยงไป่ว ซึ่งอาศัยอยู่ตามสันเขาตะนาวศรี และกะเหรี่ยงสะกอ จะพบในเขตรัฐกะเหรี่ยงนี้และสามเหลี่ยมแม่น้ำอิระวดี

โดยกลุ่มกะเหรี่ยงดั้งเดิมก็มีการแบ่งเขตแบ่งรัฐ หรือแบ่งกลุ่มศาสนา ประกอบด้วย กะเหรี่ยงแดงหรือยางแดง (Red Karens) และกะเหรี่ยงขาวหรือ ยางขาว ซึ่งปัจจุบันได้เข้ารับ ศาสนาคริสต์ และกลุ่มกาเรนนี้หรือยางแดง จะมี 3 รัฐหรือแผ่นดิน 3 แห่ง คือ

1. บอว์เลค (Bawlake)
2. คันธาระวดี (Kantarawadi)
3. ยีโบกี (Kyebogyi)

สมัยก่อน แต่ละดินแดนจะมีผู้นำหรือหัวหน้าที่เรียกว่า เมียวซ่า (Myosa) หรือเจ้าฟ้า น้อยทำการปกครองและเก็บภาษีอากร เพื่อนำรายได้มาบริหารท้องถิ่นและบ้านเมืองของตนเอง นอกเหนือไปจากการเก็บส่วนส่งผู้ปกครองในฐานะประเทศราช พื้นที่หรือดินแดนที่พวกกะเหรี่ยง อาศัยอยู่มีประมาณ 4,000 ตารางไมล์ พรหมแดนเหล่านี้แต่เดิมนั้นได้รวมอยู่ในการปกครองของ อังกฤษแต่มีความสัมพันธ์ตามสนธิสัญญากับตัวแทนของกษัตริย์แห่งสหราชอาณาจักรอังกฤษ จึง เป็นเรื่องที่น่าสนใจที่ว่า แผ่นดินอันเจียบสงบของกะเหรี่ยงเป็นดินแดนอิสระมาก่อนและอุดมไปด้วยทรัพยากรต่างๆ โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ พื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำเมย ทอดตัวลงมาจากแม่น้ำสาละวิน ซึ่งไหลลงสู่อ่าวมะตะมะที่เมืองมะละแหม่งในรัฐมอญ

ประชากรชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในที่ลุ่มสามเหลี่ยมแม่น้ำอิระวดี และบางส่วนของจังหวัดตะนาวศรี แต่เดิมกะเหรี่ยงนับถือศาสนาพุทธและนับถือผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอยู่ในป่าเขา จนเมื่อคณะมิชชันนารีได้เข้ามาเพื่อเผยแผ่ศาสนา ทำให้กลุ่มที่อาศัยอยู่ตามพื้นที่เขตภูเขาหันมานับถือศาสนาคริสต์มากขึ้น ส่วนกลุ่มกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ตามที่อาศัยในเขตพื้นที่ราบ ก็เริ่มมีความหลากหลายในด้านศาสนามากขึ้น และเมื่อกลุ่มอาณานิคมได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในกลุ่มกะเหรี่ยง ทำให้กลุ่มกะเหรี่ยงขาวได้แยกตัว ด้วยเหตุผลทางการเมืองภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง จนเมื่อพม่าจะได้รับเอกราชจึงมีข้อขัดแย้งกับกาเรนนี้ในเรื่องของการแบ่งปันเขตแดน จึงกลายเป็นรัฐกะเหรี่ยง และรัฐคะยา ในปัจจุบัน เรื่องนี้เป็นผลมาจากการที่ผู้นำกะเหรี่ยงยางขาวได้รับการศึกษาสูง และมีบทบาทในสมัยก่อนพม่าที่จะได้รับเอกราช นอกจากนี้อังกฤษยังยกย่องกะเหรี่ยงเพราะได้ร่วมมือกับกองทหารอังกฤษต่อต้านจักรวรรดินิยมญี่ปุ่นในสงคราม

Stuart Hall (1996) เรื่อง New Ethnicity ที่ศึกษาอัตลักษณ์ของพวกผิวสีในอังกฤษกับการพยายามสร้างตัวตน (identified) โดยผ่านกระบวนการสร้างวาทกรรมที่เรียกว่า วัฒนธรรมทางการเมืองของพวกผิวสี (Black Cultural Politics) การนิยามเกี่ยวกับตนเอง และความรู้สึกภายในจากอดีตที่ผ่านมาของพวกผิวสีในการต่อสู้กับกลุ่มวัฒนธรรมอื่นๆ ในสังคมอังกฤษที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ทางสังคมที่เกิดขึ้นร่วมกัน ในลักษณะของการเมืองกับการต่อต้านทางเชื้อชาติ

(The Politics of anti-racism) ที่มีผลมาจากความแตกต่างระหว่างคนสองกลุ่ม ในการวิเคราะห์ จักรวรรพการวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ ประเพณี และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ที่เรียกว่า กระบวนการ ก่อรูปอัตลักษณ์ (Building up of Identity) และความแตกต่างของวัฒนธรรมชุมชน ซึ่ง Stuart Hall ได้รับอิทธิพลทางแนวคิดจาก A. Gramsci ในเรื่อง การใช้อำนาจครอบงำ (Hegemony) เพื่อ ช่วยในการพิจารณาดำเนินการที่ของพวกผิวสีในสังคม ที่พวกผิวสีได้กลายเป็นอื่นในสังคม (others) คือมีสถานภาพที่ไม่สามารถพูด และถูกทำให้มองไม่เห็นในสังคม (unspoken and invisible) จากวาทกรรมของพวกผิวขาวอันเป็นผลพวงมาจากลักษณะทางการเมือง และการ ปฏิบัติทางวัฒนธรรม ที่พวกผิวสีถูกกระทำจากวาทกรรมจนทำให้กลายเป็นสภาพปกติ (normalized) ในสังคมและวัฒนธรรมอังกฤษ

การแสดงออกของพวกผิวสีต่อวาทกรรมดังกล่าว คือ การสร้างตัวแทนทางการเมือง (Political of Representation) เพื่อต่อต้านกับวาทกรรมหลักในสังคม เช่น การผลิตนักดนตรีผิวสี วรรณกรรมผิวสี ภาพยนตร์ หรือ การแต่งตัว เป็นต้น โดยอัตลักษณ์ของพวกผิวสี จะถูกแทนที่หรือ แสดงออกในสิ่งต่างๆ เช่น การสร้างของขลัง (fetishization) และศิลปะผิวสี เพื่อเป็นการอ้างสิทธิ ในความเป็นตัวแทนและการต่อสู้ของวัฒนธรรมชายขอบ และการสร้างภาพเชิงบวกของพวกผิวสี ที่เรียกว่า สัมพันธภาพของตัวแทน (Relation of Representation) และเป็นสิ่งใหม่ของภาพลักษณ์ ทางการเมืองในรูปแบบของ การทดแทน (substitute) ของกลุ่มทำให้มีลักษณะทางการเมืองใหม่ที่มี การเคลื่อนย้ายกลุ่ม เพื่อจัดแบบแผนใหม่ และเพิ่มตำแหน่งแห่งที่ใหม่ ผ่านวิธีการทางวัฒนธรรม ในการกระทำร่วมกับกลุ่มอื่นๆ ผ่านตัวแทน

สัมพันธภาพของตัวแทนทำให้ความแตกต่างและความขัดแย้งกับวาทกรรมหลักในสังคม ที่มีผลทำให้อัตลักษณ์ที่แสดงออกมามีความแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้เพราะลักษณะเด่นของแต่ละ สังคม คือ เงื่อนไขและความทรงจำบางอย่างที่เกิดร่วมกัน ทำให้เกิดรูปแบบทางการเมือง และ อัตลักษณ์ที่แสดงออกมีความซับซ้อน โดยเฉพาะอัตลักษณ์ที่สร้างขึ้นจากการเป็นอื่น จิตสำนึกร่วม ของเชื้อชาติที่แตกต่างกัน ที่ถูกแสดงออกในลักษณะของการช่วงชิงความหมาย และองค์ประกอบ ของการเมืองใหม่ของตัวแทนนั้น คือ อัตลักษณ์ใหม่ได้ถูกสร้างขึ้นในบริบทของวัฒนธรรมหลัก พร้อมๆกับการตีความใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม และการปฏิบัติทางวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ ผ่านประสบการณ์ของพวกผิวสี ผ่านกระบวนการผสมผสาน การตัดและผสมผสาน การประดิษฐ์ ใหม่ และการตั้งถิ่นฐานใหม่ ของบริบทต่างๆ ในสังคม

แนวคิดเรื่องผู้ลี้ภัยและผู้อพยพ

ในการศึกษาปรากฏการณ์ต่างๆ ทางสังคมผู้วิจัยมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาความหมาย ของปรากฏการณ์เหล่านั้น เพราะความหมายหรือการนิยามสิ่งต่างๆ นั้นจะเกิดขึ้นมาในบริบท

ต่างๆ โดยเฉพาะในงานชิ้นนี้ที่ผู้วิจัยที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการศึกษาอัตลักษณ์ของผู้อพยพ ที่มีคำถามเกี่ยวกับอัตลักษณ์ว่า “ฉันเป็นใคร” อันแสดงให้เห็นว่ามนุษย์แสดงความรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง ผ่านการปฏิสัมพันธ์ผ่านบริบทต่างๆ ในสังคม เช่น โดยผ่านการมองตัวเองและคนอื่นมองเราในขณะนั้น ซึ่งมีผลต่ออัตลักษณ์ในแต่ละบริบทที่แตกต่างกัน¹¹ จากคำกล่าวดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยกลับมา ทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องผู้อพยพ ที่ในสังคมไทยมีการนิยามความหมายต่างๆ ผ่านการตีความและการให้ความหมายแตกต่างกัน ว่านิยามนั้นใครนิยาม และการนิยามนั้นมีผลต่อแสดงตัวตนของผู้อพยพ โดยเฉพาะการใช้ภาษาเป็นตัวสื่อกลางในการตีความหมายนั้นๆ ที่มีอยู่ในสังคมไทยดังต่อไปนี้

1. ผู้ลี้ภัย (Refugee)

“บุคคลที่ต้องพลัดพรากจากถิ่นบ้านเมือง หรือต้องหลบหนีออกจากประเทศของตน ทั้งนี้โดยมีสาเหตุสองประการ คือ ประการแรก เนื่องมาจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ (Natural disasters) อันได้แก่ น้ำท่วม แผ่นดินไหว เป็นต้น และประการที่สอง เนื่องมาจากภัยพิบัติอันเกิดจากการกระทำของมนุษย์ (man – made – disasters) ซึ่งอาจหมายถึง การสู้รบ สงคราม รวมทั้งการกดขี่ข่มเหงในทางต่างๆ เช่น ทางด้านศาสนา ลัทธิทางการเมือง เป็นต้น”¹²

“บุคคลผู้เดินทางข้ามแดนไปด้วยความไม่สมัครใจ เนื่องจากไม่มีที่พำนักหรือที่พำนักถูกทำลาย และไม่ได้รับการพิทักษ์จากรัฐบาลของเขาต่อไปอีกแล้ว”¹³

“ผู้ใดที่อยู่นอกอาณาเขตรัฐแห่งสัญชาติของตน อันเป็นผลจากเหตุการณ์ก่อนวันที่ 1 มกราคม 1951 และด้วยความหวาดกลัวซึ่งมีมูลอันจะกล่าวอ้างได้ว่า จะได้รับการประหารชีวิตด้วยสาเหตุทางเชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติ สมาชิกภาพในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ไม่ว่าจะทางสังคมหรือทางความคิดด้านการเมืองก็ตาม และในขณะเดียวกันบุคคลผู้นั้นไม่สามารถหรือไม่สมัครใจที่จะรับความคุ้มครองจากรัฐแห่งสัญชาติเนื่องจากความหวาดกลัวดังกล่าว หรือนอกจากนี้บุคคลไร้สัญชาติ ซึ่งอยู่นอกอาณาเขตรัฐที่เดิมมีถิ่นฐานพำนักประจำแต่ไม่สามารถหรือไม่สมัครใจที่จะกลับไปเพื่อพำนักในรัฐดังกล่าว ด้วยเหตุแห่งความหวาดกลัวที่กล่าวมาข้างต้น

ในกรณีของบุคคลที่มีหลายสัญชาติคำว่า “รัฐแห่งสัญชาติของตน” หมายถึงทุกรัฐที่บุคคลนั้นมีสัญชาติและไม่อาจถือได้ว่า บุคคลนั้นขาดจากความคุ้มครองของรัฐแห่งสัญชาติของตนจากการที่บุคคลนั้นยินยอมต่อการใช้สิทธิสืบเนื่องจากความคุ้มครองของรัฐใดรัฐหนึ่งที่ตนมี

¹¹ Kath Woodward อ้างถึงใน พิเศษภู คุณวโรดม, พิเศษภู คุณวโรดม. “อัตลักษณ์และกระบวนการต่อสู้เพื่อชีวิตของผู้ติดเชื้อ HIV” (วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา สาขามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2545), หน้า 5

¹² คำจำกัดความของคำว่าผู้อพยพ ของกรมสนธิสัญญาและกฎหมายกระทรวงการต่างประเทศ, อ้างถึงใน นคร ศิวาลัย, “ผู้หนีภัยจากการสู้รบชาวพม่า ศึกษากรณีจังหวัดตาก”. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์มหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544), หน้า 24

¹³ The New Encyclopedia Britannica Vol. 8, (Helen Hemingway Benton: Publisher, 1973), p. 477

สัญชาติ ทั้งนี้ยกเว้นกรณีที่มีการเมินเฉยเช่นนั้นมีเหตุจากความหวาดกลัว ซึ่งมีมูลอันจะกล่าวอ้างได้”¹⁴

“บุคคลใดๆ ก็ตามซึ่ง ได้รับผลกระทบจากความหวาดกลัวขั้นพื้นฐานในการถูกคุกคาม ด้วยเหตุผลทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติ การเป็นสมาชิกของกลุ่มทางสังคมหรือกลุ่มความคิดเห็นทางการเมือง และต้องเดินทางออกนอกประเทศที่ตนได้รับสัญชาติ หรือสืบเนื่องจากความหวาดกลัวเช่นนั้น ไม่ตั้งใจที่จะถือประโยชน์ที่จะได้รับความคุ้มครองจากประเทศที่เดินทางเข้าไป หรือหมายถึงผู้ซึ่งไม่ได้รับสัญชาติ และต้องอาศัยอยู่ภายนอกประเทศที่มีไซที่อยู่อาศัยที่คุ้นเคยมาแต่เดิม อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากเหตุการณ์ในลักษณะที่กล่าวมา ทำให้ไม่สามารถ หรือไม่สมัครใจที่จะเดินทางกลับประเทศของตนอันเนื่องมาจากความหวาดกลัวนั้น”¹⁵

2. ผู้อพยพหรือผู้พลัดถิ่น (Displaced Person)

ผู้อพยพหรือผู้พลัดถิ่น (Displaced Person) เป็นบุคคลอีกประเภทหนึ่งที่มีความหมายใกล้เคียงกับผู้อพยพบุคคลเหล่านี้ต้องประสบปัญหาในการดำเนินชีวิตใกล้เคียงกับผู้อพยพ (Refugees) แต่มีสถานภาพทางกฎหมาย และความหมายของผู้อพยพแตกต่างไปจากผู้อพยพเป็นอย่างมาก เช่น

“ผู้ที่มีความจำเป็นต้องหนีออกจากประเทศถิ่นฐานเดิมของตนเป็นการชั่วคราว เนื่องจากสงครามหรือวิกฤตการณ์ทางการเมือง รวมทั้งภัยพิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น แผ่นดินไหว โรคติดต่อ เป็นต้น และการหนีออกจากประเทศของตนดังกล่าวไม่ทำให้บุคคลนั้นขาดจากการเป็นคนในชาติของประเทศตน กล่าวคือ หากมีเหตุที่ทำให้พวกเขาเหล่านั้นได้รับความไม่เป็นธรรมหรือถูกกดขี่ข่มเหงในระหว่างที่อยู่ต่างประเทศถิ่นเดิมของตน รัฐบาลของสัญชาติจะสามารถยื่นมือเข้ามาให้ความคุ้มครองได้ และในกรณีที่เหตุการณ์ในประเทศถิ่นเดิมของบุคคลเหล่านั้นสงบลง ตามกฎหมายบุคคลเหล่านั้นจะต้องเดินทางกลับประเทศของตน”¹⁶

“ผู้ที่อพยพมาจากการหลบหนีภัยอันเนื่องมาจากการจลาจลการรบ หรือสงคราม และเข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายคนเข้าเมือง”¹⁷

“ผู้พลัดถิ่นจำนวนมาก ซึ่งอาจไม่เข้าหลักเกณฑ์ตามคำจำกัดความของผู้อพยพตามอนุสัญญาแต่อยู่ในสถานการณ์คล้ายคลึงกับผู้อพยพ”¹⁸

¹⁴ อนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย ค.ศ. 1951, อ้างถึงใน นคร ศิวาลัย, เรื่องเดียวกัน, หน้า 24

¹⁵ ประมวลคำศัพท์ว่าด้วยผู้ลี้ภัยและการย้ายถิ่น, 2542, หน้า 47

¹⁶ วิสูตร ตุลยานนท์ อ้างถึงใน สติระกาญจน์ วัชรคุปต์, 2544, หน้า 9

¹⁷ กระทรวงมหาดไทย อ้างถึงใน พนมวรรณ ยามัสเสียร, 2527, หน้า 77

¹⁸ ประมวลคำศัพท์ว่าด้วยผู้อพยพและการย้ายถิ่น, 2542, หน้า 13

“บุคคลที่เข้าเมืองโดยไม่ถูกต้องตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองอาศัยพักพิงอยู่เพียงชั่วคราว เพื่อรอการส่งกลับประเทศของตน หรือประเทศที่สาม”¹⁹

3. ผู้หนีภัยจากการสู้รบ (Displaced Person from Fighting)

ผู้หนีภัยจากการสู้รบ เป็นคำที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดให้เรียกผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการสู้รบระหว่างทหารพม่ากับกองกำลังทหารชนกลุ่มน้อยตามแนวชายแดนไทย – พม่า แม้ว่าผู้หนีภัยจากการสู้รบบางคนอาจมีสถานภาพเป็นผู้อพยพตามความหมายที่กำหนดไว้ในอนุสัญญา ค.ศ. 1951 แต่ประเทศไทยให้เหตุผลที่ให้เรียก ผู้หนีภัยจากการสู้รบเนื่องจากรัฐบาลไทยไม่เคยกำหนดสถานะบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ลี้ภัย การเข้ามาประเทศไทยมีลักษณะเป็นการชั่วคราวหากเหตุการณ์สู้รบในพม่าสงบลงก็สามารถส่งกลับได้ และประเทศไทยไม่ได้เป็นสมาชิกภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย ค.ศ. 1951 จึงไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามอนุสัญญา เพราะหากประเทศไทยยอมรับว่าเป็นผู้ลี้ภัยประเทศไทยอาจต้องรับภาระหากไม่สามารถส่งผู้หนีภัยจากการสู้รบกลับพม่าได้ ซึ่งจะทำให้พลเมืองไทยต้องเสียประโยชน์ เป็นการสร้างปัญหาให้กับประเทศไทยในอนาคต²⁰

จากคำกล่าวที่เกี่ยวกับผู้หนีภัยจากการสู้รบฯ เป็นความหมายที่มีการนิยามโดยรัฐบาลกับกลุ่มผู้ลี้ภัยพลัดถิ่นพม่าโดยเฉพาะ ทั้งนี้การใช้คำว่าผู้หนีภัยจากการสู้รบฯ ซึ่งแสดงถึงสถานภาพที่ประเทศไทยไม่ยอมรับประชาชนกลุ่มหนึ่งที่มาขอพึ่งพาอาศัยอยู่บริเวณชายแดน และมีความพยายามที่จะเข้มงวด ในการเรียกที่พักอาศัยของบุคคลกลุ่มนี้ว่า พื้นที่พักพิงชั่วคราวเพื่อรอการส่งกลับ จากข้อวิจารณ์ดังกล่าวทำให้เห็นถึงการตีความที่ได้แย้งกฎหมายที่รัฐบาลได้กำหนดขึ้น แต่เป็นการให้ความหมายเพื่อรักษาผลประโยชน์ให้กับกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบจากสงครามที่แตกต่างกัน²¹

ผู้วิจัย ให้ความสำคัญกับการนิยามความหมาย ในเชิงปรากฏการณ์ทางสังคม ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาอัตลักษณ์ของผู้ลี้ภัย จึงทำให้การทบทวนวรรณกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้อพยพในเชิงความหมายที่มีความสัมพันธ์กับการนิยามตนเอง โดยเฉพาะนิยามนั้นใครเป็นผู้นิยาม ที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ในการก่อรูปของผู้ลี้ภัยอย่างไร และนิยามที่มีเกี่ยวกับผู้อพยพในสังคมและวัฒนธรรมของผู้ลี้ภัยในพื้นที่พักพิงฯ มีการนิยามตนเองอย่างไร

¹⁹ สภาความมั่นคงแห่งชาติ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย “คู่มือปฏิบัติงานทะเบียนครอบครัวและพินัยกรรม”, 2536 อ้างถึงใน นคร ศิริชัย, 2544, หน้า 27

²⁰ กระทรวงมหาดไทย เรื่อง ข้อเสนอแนะการใช้ถ้อยคำให้ตรงกันเพื่อประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์ อ้างถึงใน นคร ศิริชัย, เรื่องเดียวกัน, หน้า 28

²¹ พรสุข เกิดสว่าง และ กฤตยา อาชวนิจกุล. การละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศพม่าจากผู้อพยพสู่แรงงานข้ามชาติ. (นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2540), บทหน้า

แนวคิดเรื่องพื้นที่กับตัวตน

ธงชัย วินิจจะกุล (2530) กล่าวว่ามนุษย์กำหนดความหมายสิ่งหนึ่งขึ้นมาก็มักสร้างกฎเกณฑ์ หรือค่านิยมในการปฏิบัติต่อสิ่งนั้นไว้ด้วย ซึ่งมีผลต่อความรู้สึกนึกคิด พฤติกรรม และชีวิตทางสังคม ดังนั้นความหมายของพื้นที่และการปฏิบัติของมนุษย์ต่างส่งผลต่อกันและกัน ความเปลี่ยนแปลงด้านใดด้านหนึ่งย่อมมีผลต่ออีกด้านไปด้วย ซึ่งมนุษย์สร้างขึ้นเพื่อเป็นกรรมวิธี เพื่อใช้ประโยชน์จากพื้นที่นั้นและเป็นสิ่งบอกความหมายของพื้นที่ให้ด้วย นั่นคือ สัญลักษณ์บอกความหมายของพื้นที่ ดินแดนตรงนั้นๆ เพื่อให้มนุษย์รู้ว่าพื้นที่นั้น คือ อะไร จะใช้ทำอะไร จะปฏิบัติต่อกันอย่างไร ในกรณีที่อยู่จักกันดีทั้งสัญลักษณ์และความหมายของพื้นที่

เมื่อพื้นที่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้พื้นที่ การเปลี่ยนความหมาย หรือตีความ มีผลหรือมีความสัมพันธ์กับความเปลี่ยนแปลงของการรับรู้และการปฏิบัติของมนุษย์ ที่กำหนดกฎเกณฑ์ระเบียบปฏิบัติในพื้นที่นั้นๆ และเมื่อพื้นที่เปลี่ยน ระเบียบกฎเกณฑ์ย่อมเปลี่ยนแปลงไปด้วย โดยเฉพาะพื้นที่ระหว่างพรมแดนที่มีเขตแดนกันพื้นที่ที่ไม่มีเขตแดน สะท้อนถึงความแตกต่างของความรู้ มโนภาพ การปฏิบัติสัญลักษณ์ของพื้นที่อย่างไร ความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เกิดขึ้นอย่างไร และก่อให้เกิดอะไรขึ้นต่อมนุษย์และความเป็นอยู่ของประเทศอย่างไร?²²

จากการให้ความหมายเกี่ยวกับพื้นที่และการสร้างตัวตนของมนุษย์ที่แตกต่างกันออกไป ทำให้ผู้วิจัยทำการทบทวนแนวคิดต่างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางเบื้องต้นในการศึกษาอัตลักษณ์ของผู้อพยพ ประกอบด้วย

การศึกษาเรื่องเกี่ยวกับพื้นที่กับตัวตน ผู้วิจัยได้ให้ความหมายของพื้นที่ทางสังคม (Social Sphere) ที่มีความหมายครอบคลุมการผลิตและการสืบทอดทางสังคม พื้นที่ทางสังคมจึงเป็นอาณาบริเวณที่รวมเอาสิ่งที่ถูกสร้างและความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ มาไว้ด้วยกัน พื้นที่ทางสังคมที่เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างการผลิตทางสังคม (Social production) และการสืบทอดทางสังคม (Social Reproduction) กระบวนการประกอบสร้างพื้นที่ทางสังคม มี 3 กระบวน คือ²³

1. กระบวนการสร้างขอบเขตของสถานที่ (place) เช่น โรงเรียน คู่ง โรงพยาบาล บาร์ และ ซ่อง เป็นต้น

²² ธงชัย วินิจจะกุล. "ประวัติศาสตร์การสร้างตัวตน" อยู่ในเมืองไทย. (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530), หน้า 131

²³ Lefebvre, อังถึงใน ยงยุทธ บูรณเจริญกิจ "กระบวนการสร้าง ต่อดวงความหมายของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่ทางสังคม: กรณีศึกษาวัดปทุมคงคาและวัดไตรมิตรวิทยาราม". (วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา สาขาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), หน้า 31

2. กระบวนการสร้างความหมายหรือรหัสหมายของพื้นที่ (spatial code) เช่น สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ที่พักผ่อน ที่ควบคุมเข้ม ที่อันตรายและที่สวยงาม เป็นต้น กระบวนการนี้มีความหมายมากกว่าการสร้างสถานที่ ความหมายหรือรหัสหมายถูกสร้างขึ้นเพื่อกำหนดรูปแบบการใช้พื้นที่ (จะใช้พื้นที่นี้ทำอะไรได้บ้าง) กฎระเบียบในพื้นที่ (ใครจะสามารถใช้พื้นที่นี้ได้ ใช้เมื่อไร และใช้อย่างไร)

3. ปฏิบัติการเชิงพื้นที่ (spatial practices) เป็นปฏิบัติการที่สร้าง (produce) และสืบทอด (reproduce) ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของความหมาย/รหัสหมายของพื้นที่

สิ่งหนึ่งที่ Lefebvre ได้เสนอว่า พื้นที่ทางสังคมไม่ใช่สิ่งของ ไม่ใช่อาณาบริเวณของสถานที่ แต่เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นมาจากสังคมที่เกิดขึ้นจากสัมพันธ์ของ

1. ธรรมชาติ (ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ) ยกตัวอย่างเช่น เมืองเวนิส การสร้างเมืองขึ้นอยู่ กับสภาพภูมิประเทศที่แวดล้อมไปด้วยสายน้ำ และลักษณะเฉพาะของพื้นดิน

2. พลังการผลิต ได้แก่ ความรู้ความสามารถในการใช้เครื่องมือ เทคโนโลยี

3. ความสัมพันธ์ทางการผลิต เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ ซึ่งกำหนด โครงสร้างของอำนาจทางสังคม - การเมือง ที่จะบอกว่าใครจะเป็นผู้ผลิตพื้นที่เวนิสและผลิตให้เป็น พื้นที่แบบใด เมืองเวนิส ถูกสร้างเพื่อการอยู่อาศัย การยึดครอง การปกป้อง อาณาบริเวณ การประกาศศักดิ์ของศาสนาที่ต้องมีการเคารพบูชา ซึ่งนับเป็นปฏิบัติการทางการเมือง และกลาย มาเป็นสถานที่ท่องเที่ยว สำหรับผู้มาชมความงามของเมือง และชื่นชมศิลปะของศาสนสถาน

ความสัมพันธ์ทางการผลิตนี้เองเป็นประเด็นที่ Lefebvre เสนอว่า ความสัมพันธ์ทางการ ผลิตของพื้นที่ทางสังคมสามารถวิเคราะห์ได้จาก

1. โครงสร้างทางเศรษฐกิจ - สังคม - การเมือง ที่เป่าที่มาจากอำนาจในการสถาปนา ความสัมพันธ์ทางสังคม

2. การใช้เวลาและการใช้สถานที่ในชีวิตประจำวันของผู้คน ตลอดจนปฏิสัมพันธ์ของ คนที่มาใช้พื้นที่

3. ความหมาย / รหัสหมายที่ผู้คนให้กับพื้นที่

ความหมายของพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเนื่องจากผู้ที่มีอำนาจในการสถาปนา ความหมายมีหลายกลุ่มในหลายสถานการณ์ ความหมายต่อพื้นที่จึงมีทั้งที่เสริมซึ่งกันและกัน และ ความหมายที่ขัดแย้งกัน ดังนั้นในการศึกษาความสัมพันธ์ของผู้พบบทพื้นที่ทางสังคมที่ผู้วิจัย ทำการศึกษา จึงเป็นไปเพื่อหาความหมายที่เกี่ยวกับการให้ความหมายกับพื้นที่ที่อยู่อาศัย ตลอดจนผู้พบบทมีกระบวนการให้ความหมายและการผลิตอัตลักษณ์ขึ้นอย่างไร ภายใต้บริบทของ พื้นที่ที่มีความแตกต่างจากพื้นที่เดิม

Erving Goffman (1961) ในเรื่อง *Asylum* ได้เสนอแนวคิดที่เรียกว่า สถาบันแบบเบ็ดเสร็จ (Total Institutions) เพื่ออธิบายสถานะของรูปแบบสถาบันทางสังคมแบบหนึ่งในสังคม อันมีความแตกต่างไปจากสถาบันทางสังคมแบบอื่นๆ ในสังคม ที่มีการกำหนดแบบแผนทางสังคมให้สมาชิกในสังคมดำรงอยู่ร่วมกัน แต่ลักษณะของสถาบันแบบเบ็ดเสร็จ ในทัศนะของ Goffman จะมีผลต่อการกำหนดวิถีการปฏิบัติของสมาชิกในสังคม ที่จะมีการปฏิสังสรรค์ร่วมกันอย่างเข้มข้นและละเอียดละออไปพร้อมๆ กับการกระทำการบางอย่างในเชิงสัญลักษณ์ เพื่อบ่งบอกการกระทำดังกล่าวต่อผู้อยู่ในสถาบันแบบเบ็ดเสร็จ เช่นการกำหนดพื้นที่ทางกายภาพระหว่างผู้ที่อยู่ภายใต้รูปแบบสถาบันแบบเบ็ดเสร็จ และผู้ที่อยู่นอกสถาบันที่จะมีการปฏิสังสรรค์กัน ซึ่งรูปแบบการจัดสถาบันแบบเบ็ดเสร็จได้มีอยู่ 5 ลักษณะ คือ

1. สถาบันที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้การดูแลผู้ที่ไร้สมรรถภาพในการดูแลตนเอง ทว่าไม่เป็นภัยคุกคามความสงบเรียบร้อยของชุมชน สถาบันลักษณะนี้ ได้แก่ สถาบันให้การดูแลคนตาบอด บ้านคนชรา บ้านเด็กกำพร้า รวมทั้งที่พำนักชั่วคราวต่างๆ
2. สถาบันที่ให้การดูแลผู้ดูแลตนเองไม่ได้ และการดูแลตนเองไม่ได้นี้อาจคุกคามความสงบเรียบร้อยของชุมชน แม้จะโดยไม่มีเจตนาใดๆ ก็ตาม สถาบันลักษณะนี้ก็เช่น ทัณฑสถานสำหรับผู้ป่วยโรคเรื้อน วัณโรค และโรงพยาบาลทางจิต
3. สถาบันที่สร้างขึ้นเพื่อป้องกันชุมชนจากผู้ที่เป็นภัยคุกคามชุมชน โดยให้ความสำคัญกับความมั่นคงและสงบเรียบร้อยของชุมชนมากกว่าตัวบุคคลที่ต้องเข้าไปอยู่ในสถาบันลักษณะนี้ เช่น คุก ค่ายเชลยสงคราม ค่ายผู้อพยพ เป็นต้น
4. สถาบันที่สร้างขึ้นเพื่อทำหน้าที่บางอย่าง และความชอบธรรมในการดำรงอยู่ของสถาบันก็ขึ้นอยู่กับความสามารถที่จะบรรลุเป้าหมายนั้นๆ อาทิ ค่ายทหาร โรงเรียนประจำ
5. สถาบันที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อแยกตัวออกจากชุมชนโดยรวม โดยที่ผู้ที่อยู่ในสถาบันอาจยังมีบทบาทในชุมชน เช่น วัด โบสถ์

ผู้ที่อยู่ในสถาบันแบบเบ็ดเสร็จ ประกอบด้วย 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ คนส่วนมากที่ถูกจัดการ (Inmates) กับคนส่วนน้อยที่เป็นผู้จัดการ ควบคุม กำหนดกฎเกณฑ์สมาชิกในสถาบัน และสิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นในรูปแบบสถาบันแบบเบ็ดเสร็จ คือ เนื่องจากคนที่มาอยู่ภายใต้สถาบันมีความหลากหลายจึงทำให้เกิดลักษณะที่เรียกว่า ลูกผสมทางสังคม (social hybrid) เพราะคนที่มาใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ที่ถูกสร้างขึ้นอย่างจำเพาะ (residential community) พร้อมๆ กับการใช้ชีวิตในรูปแบบสถาบัน/องค์กรที่ถูกสร้างขึ้นอย่างเป็นทางการ (formal organization) ที่อำนาจจะถูกสถาปนาขึ้นเพื่อใช้ในการควบคุมดูแลภายใต้อำนาจเพียงชุดเดียวในอาณาบริเวณ กิจกรรมต่างๆ ทั้งในชีวิตประจำวันและกิจกรรมที่ถูกกำหนดขึ้น ในเมืองไทย งานวิทยานิพนธ์ที่น่าเรื่องเกี่ยวกับสถาบันเบ็ดเสร็จ เพื่อประกอบการศึกษา เช่น งานของ สายพิณ ศุภุทธิมงคล วิทยานิพนธ์

สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (มานุษยวิทยา) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรื่อง คุณกับคน อำนาจ และการจัดขึ้น เพื่อช่วยในการพิจารณาอัตลักษณ์ของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถาน กับการกระทำต่ออำนาจในพื้นที่ที่ถูกควบคุม เช่น กระบวนการอ้างอัตลักษณ์ การผลิตอัตลักษณ์ที่ต่อต้านกับรูปแบบของกฎเกณฑ์ และอำนาจที่ถูกสร้างขึ้นในทัณฑสถาน เป็นต้น²⁴

ลักษณะนี้คล้ายกับรูปแบบของการสร้างพื้นที่พักพิงชั่วคราว ที่มีการจัดพื้นที่เป็นรั้วล้อมรอบ เพื่อปิดกั้นการหนีการควบคุมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังนั้นในการศึกษาผู้อพยพ สถาบันภายในของผู้อพยพ จึงนำแนวคิดดังกล่าวมาช่วยในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจที่มีการกระทำต่อพื้นที่ที่อยู่ในการควบคุมของผู้อพยพอย่างไร และกระบวนการนั้นๆ มีกระบวนการสร้างความหมายอย่างไร

Arjun Appadurai (1998) เรื่อง Modernity 'at Large' Cultural Dimensions of Globalization นับตั้งแต่มีการกำหนดรัฐชาติ อาณาเขต และพื้นที่เป็นบรรทัดฐานในการกำหนดความเหมือนและความแตกต่างของสังคมและวัฒนธรรมได้ถูกท้าทายอย่างหนักจากภาวะการเคลื่อนที่ การเคลื่อนไหวและความไร้ขอบเขต ในสังคมโลก (นุวัฒน์) ทำให้เกิดการนิยามความหมายใหม่แยกออกจากพรมแดนและหลุดพ้นจากความเป็นชาติ ที่อยู่นอกเหนือเส้นเขตแดน และ Appadurai ได้เสนอปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมโลก (นุวัฒน์) ไว้ 5 ระดับ คือ²⁵

1. Ethnoscape พื้นที่ที่ผู้คนอยู่ในโลกแห่งการเคลื่อนไหว และเคลื่อนย้ายอยู่ตลอดเวลา (Shifting world) ข้ามอำนาจของรัฐ และพรมแดน เช่น นักท่องเที่ยว ผู้อพยพ ผู้อพยพ
2. Technoscape พื้นที่แห่งโลกวิทยาการที่เคลื่อนไหวข้ามข้อจำกัดของรัฐและภูมิศาสตร์ Financescape พื้นที่แห่งโลกทางการเงินที่ทุนเคลื่อนย้ายจากแหล่งหนึ่งไปยังแหล่งหนึ่งด้วยเหตุผลและอำนาจของการตลาดเสรี
3. Ideoscape พื้นที่แห่งอุดมการณ์/ อุดมคติ ที่ซึ่งอำนาจและภาพลักษณ์ของรัฐถูกท้าทายอยู่ตลอดเวลา
4. Mediascape พื้นที่ที่ภาพลักษณ์ (Image) กำหนดความสำคัญและอำนาจ

จากกระบวนการที่กล่าวมาแล้วนั้น Appadurai ได้เรียกว่า "ข้ามพรมแดน" (Transnationalism) อันเป็นปรากฏการณ์ที่ผู้คน สิ่งของ ความคิดหรือวัฒนธรรม ได้ถูกเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนของรัฐชาติ และเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์กับอัตลักษณ์ที่มีการเคลื่อนไหวไปมาอยู่ตลอดเวลา หรือปรากฏการณ์ของผู้อพยพในปัจจุบันที่พยายามสร้างพื้นที่ทางสังคม ก้าวข้ามพรมแดนทางด้านภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม และการเมือง ที่ผู้อพยพพยายามสร้างและรักษา

²⁴ สายพิน สุพุทธมงคล. คุณกับคน. (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), หน้า 19

²⁵ Appadurai อ้างถึงใน ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี สังคมศาสตร์. (เชียงใหม่: นพบุรีการพิมพ์, 2545), หน้า 5

สายใยความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อน ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ที่เชื่อมต่อกันเหล่านี้ ที่ถือกำเนิดและสังคมที่พวกเขาพักพิงด้วยกัน ซึ่งเป็นการให้มีการสร้างความหมายของ “ชาติ” ภายใต้สำนึกของคนในกลุ่มเดียวกันถึงสิ่งที่มีร่วมกัน เรียกว่า “ชุมชนในจินตนาการ” (Imagined Community)²⁶ เช่น ในการอพยพของกลุ่มชาวจีนโพ้นทะเล ที่แสดงให้เห็นว่าอัตลักษณ์ของชาวจีนที่มีความซับซ้อนมาตั้งแต่ดินแดนเดิม ได้ถูกเคลื่อนย้ายมาพร้อมๆ กับการย้ายถิ่น แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นอัตลักษณ์บางอย่างก็ได้มีการปรับเปลี่ยนผ่านกระบวนการผสมกลมกลืน (assimilation) กับคนท้องถิ่นเพื่อการปรับตัว เช่น เพื่อโอกาสทางสังคม จนกลายเป็นอัตลักษณ์ใหม่ของที่มีลักษณะเป็นวัฒนธรรมลูกผสม (Hybridity)²⁷

งานของ Skinner, W. ได้แสดงให้เห็นว่าอัตลักษณ์ได้มีการปรับพรมแดนทางชาติพันธุ์เดิมจากการปะทะประสานของอัตลักษณ์ที่อยู่นอกเหนือพรมแดนของรัฐชาติ เพราะอัตลักษณ์ที่มีการเคลื่อนย้ายไปมาได้หลุดออกไปจากดินแดนต้นกำเนิดของวัฒนธรรม หรือในงานของ วันดี สันติวุฒิมณี ศึกษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของกลุ่มไทยใหญ่ พบว่ามีการสร้างสำนึกร่วมกันของการให้ความหมายของ “ชาติ” ประกอบกับการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ เพื่อเป็นการต่อต้านทางวัฒนธรรม และเป็นตัวแทนทางการเมืองเพื่อต่อต้านอำนาจของพม่าที่กำหนดกลุ่มคนไทยใหญ่

การสร้างแนวคิดเพื่อการวิจัย

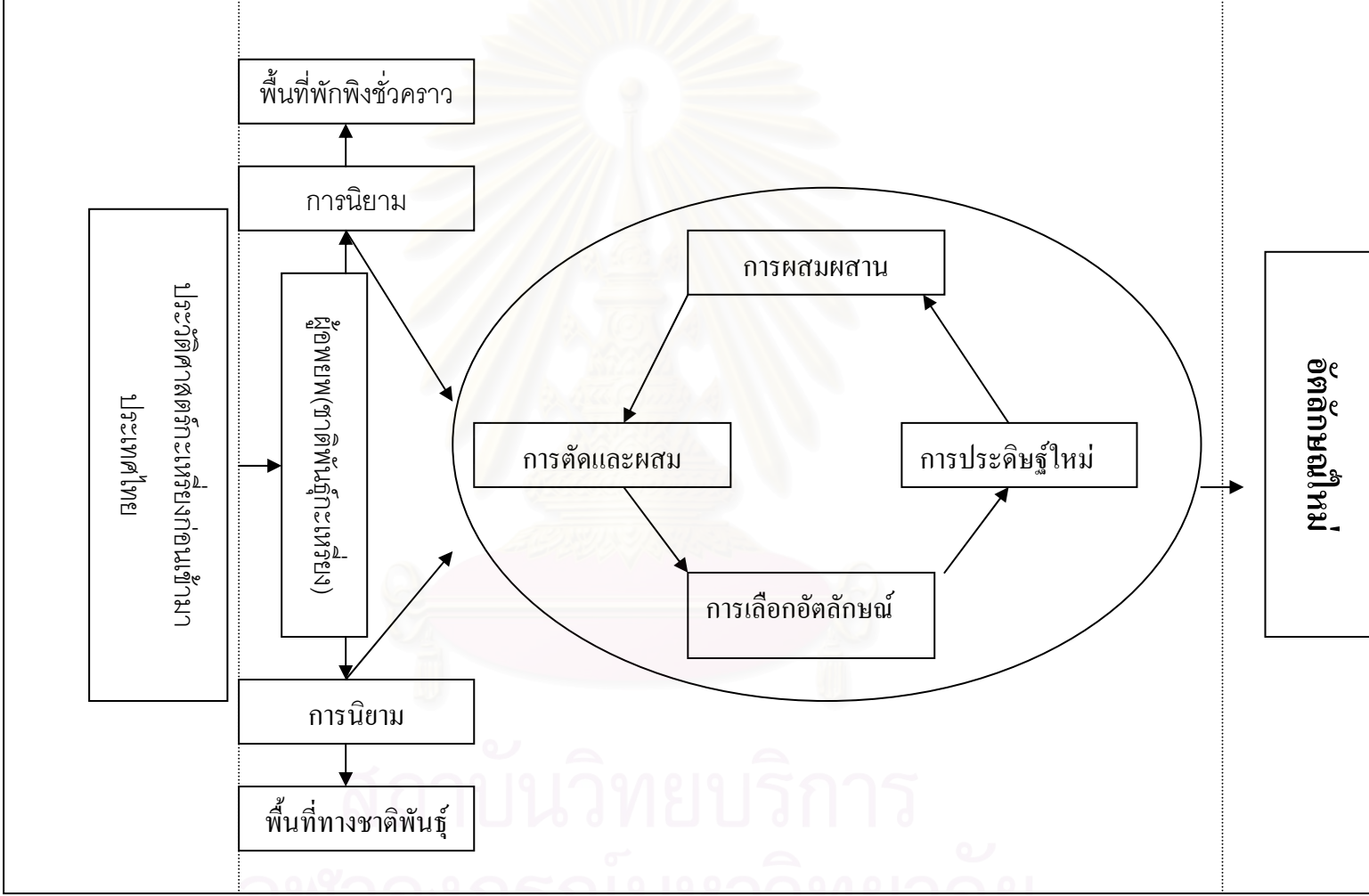
การศึกษาวชิยานิพนธ์เรื่อง “ผู้อพยพ” กระบวนการก่อรูปของผู้อพยพกรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงชั่วคราว ที่มีความแตกต่างหลากหลายของกลุ่มอัตลักษณ์ต่างๆ ผู้วิจัยจึงอาศัยแนวคิด 3 แนวคิด คือ อัตลักษณ์ ผู้อพยพ และพื้นที่กับการสร้างตัว เพื่อช่วยเชื่อมโยงในการศึกษาปรากฏการณ์ของผู้อพยพในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²⁶ Anderson, Benedict. *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism.* (New York: Verso, 1996), หน้า 69 – 80

²⁷ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (บรรณานุกรม). *สังคมจีนในประเทศไทย: ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์*. แปลจาก Chinese Society in Thailand: An Analytical History ของ G. W. Skinner (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529)

ขั้นตอนวิธีแบบแสดงขั้นตอนการดำเนินงานแบบ ๒๒๒๒

แนวคิดเพื่อการศึกษา

จากการสังเคราะห์แนวคิดเพื่อการวิจัยเชิงกระบวนการก่อรูป ในการอธิบายกระบวนการประกอบสร้างของผู้อพยพ ผู้วิจัยได้อาศัยการนำวิธีการเลือกคุณลักษณะ (Attribute) จากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีทั้ง 3 แนวคิดเพื่อช่วยในการสร้างแนวคิดเบื้องต้นในการวิจัยครั้งนี้ และในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอกระบวนการของผู้อพยพ (ชาติพันธุ์กะเหรี่ยง) ออกเป็น 4 ส่วน คือ

1. สถานภาพของผู้อพยพในอดีตก่อนที่จะเข้ามาสู่พื้นที่พักพิงที่ทางรัฐบาลไทยได้จัดไว้ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้อาศัยการศึกษาประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ จากการทบทวนเอกสาร การสัมภาษณ์ และการเข้าร่วมในกิจกรรมของชุมชน

2. การศึกษาสถานภาพของผู้อพยพในประเทศ การนิยามตัวตน (define) การต่อสู้ทางวัฒนธรรม (Cultural battle/hegemony) ซึ่งผู้อพยพถูกกำหนดสถานภาพของตนเองผ่านกรณียามของรัฐ และการต่อสู้ของตนเอง และการแสดงตนเองผ่านหน่วยงานเช่น NGOs ทำให้มีการสร้างพื้นที่ของตนเองขึ้นมาและถูกนำเข้าไปอยู่ในพื้นที่พิเศษที่ทางรัฐบาลสร้างไว้เพื่อการควบคุม (temporary shelter areas) พร้อมกับกับการสร้างพื้นที่ของตนเอง

3. กระบวนการก่อรูปของผู้อพยพ เช่น การสร้างตัวแทน (representation) และการคัดเลือกอัตลักษณ์ (Selection) เช่น การผสมผสาน (assimilation) ตัดและผสม (cutting) ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ (invention)

4. การปรับตัวเพื่อแสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มตนเองและการดำรงอัตลักษณ์ใหม่ (new Identities being)

ระเบียบวิธีในการศึกษา

การศึกษานี้เป็นงานศึกษาด้วยระเบียบวิธีวิจัยทางมานุษยวิทยา ที่มีความหลากหลายในแง่ของเอกสารและความสัมพันธ์ของปัญหาในสังคมกะเหรี่ยงที่ซับซ้อน ดังนั้นในการอธิบายปรากฏการณ์ของผู้อพยพที่ไม่ได้เกิดขึ้นเพียงมิติเดียว จึงต้องทบทวนและวิเคราะห์สถานการณ์ในสนามของการวิจัยอยู่ตลอดเวลา ในช่วงแรกเริ่มจากการทบทวนงานเอกสารที่เกี่ยวข้องซึ่งมีอยู่หลายด้านในแต่ละมุมมองที่แตกต่างกันออกไป เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพของปัญหาในระดับพื้นฐานก่อนจะเริ่มทำงานในสนาม เช่น ข้อมูลด้านชาติและชาติพันธุ์ของกะเหรี่ยง พร้อมกับกับการสำรวจพื้นที่ที่ทำการศึกษาเบื้องต้น จนเข้าทำงานในพื้นที่เพื่อได้ข้อมูลของผู้อพยพผ่านการสัมภาษณ์พูดคุยอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ควบคู่ไปกับการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมของผู้วิจัย ประกอบกับการสัมภาษณ์ที่ต้องอาศัยล่ามแปลภาษากะเหรี่ยง/พม่า เพราะผู้อพยพส่วนใหญ่ไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ ทำให้ในช่วงแรกต้องอาศัยล่ามและผู้นำชุมชนในการเข้าถึงผู้ให้ข้อมูล เพราะการทำงานในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงค่อนข้างสูงสำหรับคนแปลกหน้า จึงต้องอาศัยการแนะนำและสร้างสัมพันธภาพเพื่อทำงานร่วมกับคนในชุมชน

อย่างค่อยเป็นค่อยไป ตั้งแต่ช่วงเดือน พฤศจิกายน 2546 ถึง มีนาคม 2548 เป็นระยะเวลาประมาณ 1 ปี 5 เดือน ผู้วิจัยได้แบ่งช่วงการศึกษาดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) เป็นการรวบรวมสภาพการศึกษาเกี่ยวกับกะเหรี่ยงผู้อพยพทั้งในประเทศไทยและประเทศพม่า ที่มีการศึกษามาแล้วในสถานการณื ที่หลากหลายและความสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ของการศึกษากระบวนการก่ออัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในครั้งนี้ โดยเริ่มตั้งแต่การสร้างประวัติศาสตร์เกี่ยวกับกะเหรี่ยงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีการสร้างขึ้นมา ในส่วนนี้ผู้ศึกษาให้ความสำคัญกับเอกสารที่มีการเขียนขึ้นมาจากปัญญาชนกะเหรี่ยงเป็นหลัก พร้อมกับทำการหาข้อมูลเสริมจากบุคคลภายนอกที่ไม่ใช่กะเหรี่ยงที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับกะเหรี่ยงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น กลุ่มเจ้าหน้าที่สมัชชานานิคมนครมะนิลา สื่อมวลชน เป็นต้นจนเมื่อทำการศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์กะเหรี่ยงในยุคแรกจากเอกสาร ก็มีการค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในยุคอาณานิคมและหลังอาณานิคมที่นำมาสู่การอพยพเข้าสู่ประเทศไทย ซึ่งข้อมูลในส่วนนี้มีการศึกษาอยู่หลายด้านและผู้วิจัยได้นำมาเป็นข้อมูลสำคัญในการอธิบายเกี่ยวกับกะเหรี่ยงในปัจจุบัน

2. การเก็บข้อมูลจากการวิจัยสนาม (Field Research) จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับกะเหรี่ยงและการอพยพเข้าสู่พื้นที่พักพิงในประเทศไทย ตลอดจนปรากฏการณ์อื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ในส่วนนี้เมื่อเข้าไปในสนามเริ่มจากการแนะนำตัวอย่างเป็นทางการกับเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ และศึกษาข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ในพื้นที่และค้นหาล่ามในการช่วยนำทางและแปลภาษากะเหรี่ยง/ภาษาพม่า ในการทำงานที่เป็นปัญหาสำคัญของการทำงานสนามในครั้งนี้มาก ๆ เพราะในการสื่อสารภายในชุมชนที่ไม่มีผู้ใช้ภาษาเดียวกับผู้ศึกษาทำให้ช่วงแรก จำเป็นที่ต้องศึกษาภาษากะเหรี่ยงเพื่อการสื่อสารในการอาศัยอยู่ร่วมกันในชุมชน วิธีที่ผู้วิจัย ใช้มากที่สุดคือ การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เพื่อสังเกตพฤติกรรมและพูดคุยทำความรู้จักกับคนในชุมชน รวมทั้งทำความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของพื้นที่พักพิงชั่วคราว

วิธีการต่อมาคือการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ผู้ศึกษาเริ่มคุ้นเคยกับคนในชุมชนและล่าม เพื่อแนะนำบุคคลที่มีความหลากหลาย ในส่วนนี้ได้อาศัยการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ กล่าวคือ

การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการได้อาศัยการสัมภาษณ์บุคคล ที่มีการกล่าวถึงของคนในชุมชนจำนวน 10 คน จากการแนะนำของล่ามและคนในชุมชน เพื่อให้ได้กรณีศึกษาที่มีความหลากหลายในครั้งนี้ผู้ศึกษาเลือกกลุ่มโดยเจาะจงกลุ่ม เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ ประกอบด้วยกลุ่มต่างๆ คือ กลุ่มผู้ที่เคยมีชีวิตสะตวงสบาย กลุ่มพระหรือนักบวช กลุ่มนักกิจกรรม กลุ่มแนวร่วมทหาร KNU กลุ่มผู้เข้ามาอยู่อาศัยชั่วคราว กลุ่มคนที่มาจากเขตภูเขา กลุ่มคนที่มาจากเขตเมือง เป็นต้น

นอกจากนี้ยังอาศัยรูปแบบของการพูดคุยในชีวิตประจำวันเพื่อเป็นการเพิ่มเติมข้อมูล และตรวจสอบข้อมูล ผ่านการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาเอกสารและข้อมูลที่ได้จากสนทนาก็ได้ภาพกว้างๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล ร่วมกับคนในชุมชน เช่น ประเด็นทางชาติพันธุ์ ชีวิตความเป็นอยู่ในอดีตและปัจจุบัน เพื่อให้ได้ภาพของกะเหรี่ยงผู้อพยพที่มาจากคนในชุมชนอย่างแท้จริง ตลอดจนข้อค้นพบใหม่ที่ได้จากการวิเคราะห์ร่วมกันเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงฯ และกะเหรี่ยงที่อยู่นอกเหนือพื้นที่พักพิงฯ เช่น ปรากฏการณ์ของกลุ่มองค์กรทางสังคมของกะเหรี่ยง ที่ผู้วิจัยจะต้องสร้างสมมติฐานกว้างๆ ในสนามและกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาเพิ่มเติม พร้อมๆ กับการค้นหากลุ่มองค์กรทางสังคม จากการเลือกมาจากรายชื่อ 10 องค์กร ที่มีความสัมพันธ์ที่หลากหลาย ในการอธิบายข้อค้นพบเพิ่มเติม

4. การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการวิเคราะห์กลับไปในชุมชนเดิมอีกครั้งพร้อมๆ กับการสังเกตพฤติกรรมของคนในชุมชนและกิจกรรมต่างๆ เพื่อเข้าร่วมในช่วงเวลาใหม่ และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับบุคคลที่อยู่ในบริบทรอบๆ กรณีที่ผู้วิจัยได้เก็บจากการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ ตลอดจนการนำแนวทางการเขียนข้อมูลที่มีความละเอียด เช่น ประวัติศาสตร์ชาติชาติพันธุ์ สถานการณ์ของสังคมกะเหรี่ยงในปัจจุบัน ศาสนาและความเชื่อ เพื่อปรึกษาร่วมกับปัญญาชนกะเหรี่ยงในพื้นที่เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในการนำเสนอ

จากข้อมูลในสนามที่ได้มาทั้งหมดจากการศึกษาจึงนำมาเรียบเรียงและเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ เพื่อให้เห็นกระบวนการก่อรูปของอัตลักษณ์ผู้อพยพชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ในมิติของอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ของกลุ่มชาติพันธุ์ได้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

ประวัติศาสตร์กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงพม่า

ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในเชิงประวัติศาสตร์ เป็นจุดสำคัญที่แสดงให้เห็นกระบวนการเคลื่อนย้ายกลุ่มประชากรกะเหรี่ยงจากประเทศพม่าเข้าสู่ประเทศไทย และมีผลสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของสังคมกะเหรี่ยงในปัจจุบัน ที่ได้กระทำร่วมกันผ่านกระบวนการทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงแล้วนั้น ได้ปรากฏเรื่องราวความเป็นมาเกี่ยวกับชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมากมายในเอกสารทั้งที่ถูกสร้างขึ้นโดยคนกะเหรี่ยงและผู้ที่ไม่ใช่กะเหรี่ยง ส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นประวัติศาสตร์ที่ถูกเขียนขึ้นมาตั้งแต่มีคณะมิชชันนารีเข้ามาและมีมากขึ้นในช่วงที่มีการปกครองของอาณานิคมอังกฤษ ทำให้การศึกษาประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับกะเหรี่ยงในพม่ามักจะปรากฏในเอกสารของคณะมิชชันนารี และข้าหลวงในช่วงอาณานิคม ที่ผ่านการรวบรวมเรื่องราวที่มีการเล่าต่อกันมา และปรากฏในรูปของเอกสารที่ชัดเจนมากขึ้นเมื่อคณะมิชชันนารีได้สร้างอักษรกะเหรี่ยงต่างๆขึ้นมา ทำให้มีการเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับกะเหรี่ยงมากขึ้น

การศึกษาเผ่าพันธุ์กะเหรี่ยงในปัจจุบัน ที่ได้มีการนำประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในยุคที่มอญเรืองอำนาจ และพม่า จนถึงยุคที่อาณานิคมอังกฤษได้เข้ามาปกครองดินแดนส่วนต่างๆของพม่า มาเพื่อสร้างการอธิบายเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง เพื่อแสดงความสัมพันธ์ของกะเหรี่ยงได้เข้ามาในพม่าและการสร้างวรรณกรรมต่างๆของกะเหรี่ยงในแต่ละยุคพร้อมกับประวัติศาสตร์ของชนกลุ่มต่างๆ ในพม่า ซึ่งที่ผ่านมามีการสร้างเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับกะเหรี่ยงไม่มีปรากฏหรือไม่ก็ได้หายไปกับการเข้ามามีอำนาจของชนกลุ่มต่างๆ ทำให้ประวัติศาสตร์หรือบรรพบุรุษของกะเหรี่ยงได้หายไป แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นในบรรดานักวิชาการของกะเหรี่ยงเองก็ยังมีเชื่อที่ว่าพวกตนมีบรรพบุรุษ และมีอาณาจักรเป็นของตนเอง มีระบบกษัตริย์ปกครองดินแดนของตนเอง มีระบบกฎหมายของตนเอง มีความรุ่งเรืองด้านการค้าตามแนวชายแดนระหว่างกลุ่มต่างๆ ซึ่งสันนิษฐานว่าอยู่บริเวณที่เป็นดินแดนรัฐกะเหรี่ยงในปัจจุบัน จนเมื่อมอญและพม่าได้เข้าทำให้กะเหรี่ยงในยุคนั้นเริ่มอพยพไปอาศัยตามดินแดนที่ภูเขา เพื่อค้นหาอิสรภาพภายใต้กฎที่เรียกว่า Hpoo Taw Meh Pah ที่จะนำพวกกะเหรี่ยงดินแดนที่เรียกว่า Htee Hset Meh Ywa โดยข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นมาของกะเหรี่ยง ที่มีคำถามอยู่มากมายว่าไม่สามารถมีเอกสารอ้างอิงได้ อันมาจากที่ไม่ปรากฏเอกสารจึงเป็นสิ่งยากที่จะศึกษาข้อเท็จจริงในทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับกะเหรี่ยง

ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์¹ ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของพวกกะเหรี่ยงในพงศาวดารพม่า เล่ม 5 ความว่า โคตรมูลกะเหรี่ยงเดิมได้เพียงได้นั้น ชื่อที่เรียกว่ากะเหรี่ยงนั้นไม่ใช่ชื่อของชาติกะเหรี่ยงเองเลย ที่เดียวเป็นคำคนพุงเรียกผิดๆ ถูกๆ เอาตามแต่ใจจะพุงอย่างเช่นเรียกไทย เรียกชิ่ง เรียกมอญ และเรียกใช้ผิดๆ ถูกๆ ตามๆ กันไป แต่แท้ที่จริงแล้วกะเหรี่ยงเอง ก็ไม่มีชื่อสำหรับชาติที่แยกแยะไปเหมือนพวกไทยเรียกชื่อชาติของไทยว่าเป็นไทย มีแต่ชื่อเพศของกะเหรี่ยง เช่น กะเหรี่ยงสกอร์ กะเหรี่ยงปาว แต่ชื่อเหล่านี้ก็ไม่บังถึงชื่อชาติได้ด้วย แปลแต่ว่าชาย ว่าหญิง และบอกให้รู้เหล่ากอพวกที่เป็นอริกันเป็นเครื่องห้ามการวิวาห์และสมาคมคบหากัน เพราะการถือเพศดังจัดฉะนี้กะเหรี่ยงจึงยังเป็นชาติบริสุทธิ์มาช้านานเป็นเครื่องถือของพวกกรีกไม่แต่งงานกับจำพวก คนป่าคาจของพวกโรมันที่รักชาติมาแต่งงานกับคนต่างชาติ ของพวกแขกพราหมณ์ฮินดู ถือเพศไม่แต่งงานแก่คนเหล่าอื่นแม้เป็นชาติเดียวกันแต่ต่างจำพวก ถือศาสนากะเหรี่ยงอนุญาตอย่างธรรมเนียมกะเหรี่ยงก็ห้ามจารีตการแต่งงานจำเพาะวิวาห์ได้แต่ในกะเหรี่ยงชาติเดียวกัน ยังจำพวกพัวการแต่งงานยังยิ่งพิถีพิถันนักใครล่วงจารีตแล้วเป็นที่อับยศถึงทำลายชีวิตตนเองเสีย พวกกะเหรี่ยงตองตูและกะเหรี่ยงอื่นๆ ถ้าใครล่วงจารีตคนอื่นก็มักยู่ ตัวเองก็มักพอใจฆ่าตัวตาย โดยกระโดดบ่อน้ำหรือผูกคอตาย

กะเหรี่ยงก็เป็นมนุษยชาติหนึ่งในกรุงจีน เกิดจากเชื้อเจ๊กหรือมิใช่ไม่ปรากฏ ถูกพวกไทยไล่ตอนลงมาทางใต้ ทั้งภายหลังถูกมอญและพม่าไล่กลับคืนตอนหลังขึ้นไปบนเขา กะเหรี่ยงเอื้อมว่าพวกตนได้เป็นมนุษยชาติแรกที่ตั้งอยู่ในหัวเมืองกรุงอังวะก่อนเพื่อน ครั้นราวในกลางพุทธศักราชที่ ๑๓ หรือ ๑๒ ได้เคลื่อนย้ายลงไปทางใต้ และแผ่ออกไปตั้งถิ่นฐานในเขตลำเนาเขา ระหว่างลำน้ำอิระวดี แม่น้ำสาละวิน และแม่น้ำเจ้าพระยา จนกระทั่งชายฝั่งทะเล จนครอบคลุมแนวเทือกเขาโยมาพะโค ซึ่งเป็นแนวสันเขาบรรทัด และปันน้ำระหว่างเวียงแม่น้ำสโตง และแม่น้ำอิระวดี เทือกเขาปองลองระหว่างเวียงแม่น้ำสโตงและแม่น้ำสาละวินและเนินลาดแห่งเขาโยมาพะชายฝั่งบุงบูรพา อันตั้งอยู่ทางภาคตะวันตกแห่งสันดอนแม่น้ำอิระวดี ภูมิภาคนี้กะเหรี่ยงแผ่แต่เมืองมฤตถึงเมืองตองอู และแต่พลเมืองสำคัญของพวกหัวเมืองไทยใหญ่ข้างหริดี และลำเนาเมืองกะเหรี่ยง

สังคมกะเหรี่ยงยุคอาณานิคม และสงครามโลกครั้งที่ 1 - 2

การศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของกะเหรี่ยงในพม่า ตั้งแต่ยุคแรกที่มีการเข้ามาตั้งถิ่นฐานและเผ่าพันธุ์ของกะเหรี่ยงที่แยกออกเป็นสายต่างๆ จนเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเข้ามาปกครองดินแดนที่อยู่ของกลุ่มกะเหรี่ยง ของชนกลุ่มต่างๆ เช่น มอญ พม่า ในช่วง

¹ นราธิปประพันธ์พงศ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระราชพงศาวดารพม่า เล่ม 5, หน้า 118 - 120

ระยะเวลาหนึ่งในประวัติศาสตร์ของกะเหรี่ยง ส่งผลให้ประวัติศาสตร์ของกะเหรี่ยงที่ส่วนใหญ่ มักใช้เล่าเรื่องราวของตนเองปากต่อปากกัน และไม่มีกรบันทึกเป็นตัวอักษรของตนเอง ประกอบกับเหตุการณ์ทางสังคม ทำให้กะเหรี่ยงต้องแยกไปอยู่กระจัดกระจายเป็นชุมชนต่างๆ² มักปรากฏเป็นรูปแบบชุมชนเล็กๆ ที่ไม่ค่อยมีรูปแบบการปกครองที่ซับซ้อนมีผู้นำที่เป็นคนที่มีความสามารถในหมู่บ้านนั้นๆ และขึ้นกับการปกครองของพม่าทำให้หมู่บ้านเหล่านี้จะต้องส่งเครื่องบรรณาการแรงงานเพื่อไปทำงานให้พม่า ส่วนชาวกะเหรี่ยงบางกลุ่มที่ไม่พอใจระบบของพม่า ก็อพยพตั้งถิ่นฐานใหม่ตามเขตภูเขาต่างๆ และเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เรื่องราวต่างๆ ของกะเหรี่ยงในช่วงยุคที่มอญและพม่าเข้ามาปกครองขาดหาย หรืออาจจะมีปรากฏแต่เรื่องเล่าที่กะเหรี่ยงเข้าไปเกี่ยวข้องกับในบางตอนของประวัติศาสตร์พม่ากับเรื่องเล่าชายแดนเกี่ยวกับประวัติการทำสงครามระหว่างสยามกับพม่า ที่มีการกล่าวถึงผู้นำกะเหรี่ยงตามหัวเมืองชายแดน ในฐานะเมืองหน้าด่านของสยาม เช่น เจ้าเมืองฉอด เจ้าเมืองอุ้มผาง เจ้าเมืองสวนผึ้ง เจ้าเมืองสังขะบุรี เจ้าเมืองศรีสวัสดิ์³ เป็นต้น หรือปรากฏในส่วนประวัติการค้าชายแดนระหว่างกลุ่มคนที่อยู่ตามแนวชายแดน

ส่วนกะเหรี่ยงในช่วงเรื่องอำนาจของพม่ามีอยู่น้อยมาก โดยมักปรากฏเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์พม่าที่มีการเขียนขึ้นมาช่วงเวลานั้นเพื่ออธิบายความเป็นเจ้าของดินแดนที่มีกลุ่มต่างๆ อาศัยอยู่ กล่าวคือจากข้อสันนิษฐานพบว่า พม่าได้เคยมีเมืองหลวงอยู่ ณ เมือง พุกาม เป็นแห่งแรก ซึ่งเมืองนี้ตั้งอยู่ริมแม่น้ำอิรวดี ประมาณ 900 ปี ก่อนคริสตศักราช ทั้งนี้ชาวพม่า ซึ่งสืบเชื้อสายมาจากทิเบต ก็ได้อพยพ ลงมาอยู่ในแถบ นี้ และจับจองที่ทำกินโดยทั่วไป ส่วนพวกอื่นๆ ก็ได้อพยพลงมาทางใต้ เช่นกัน และตั้งรกรากอยู่ตามลุ่มแม่น้ำต่างๆ ราชวงศ์พุกาม มีความเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในสมัยพระเจ้าอโนระธา ที่มีการบำรุงการเกษตร การชลประทาน ศาสนา โดยเฉพาะการนำศาสนาพุทธนิกายหินยาน มาแทนนิกายมหายาน แต่ในช่วงปลายราชวงศ์ได้เกิดการจลาจล และเงินทางใต้ได้ยกทัพมาตี และให้เจ้าฟ้าไทใหญ่ปกครอง จนปี ค.ศ. 1426 พวกเชื้อสายพม่าได้ทำสงครามและก่อตั้งเมืองหลวง ขึ้นที่เมือง ตองอู กษัตริย์ที่สำคัญในราชวงศ์พม่ายุคนี้ได้แก่ พระเจ้าตะเบ็งชเวตี้ และพระเจ้าบุเรงนอง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นยุครุ่งเรืองยุคหนึ่งที่กลุ่มพม่า ที่เรียกว่า กลุ่มพม่าแท้ มีการแผ่ขยายอำนาจของกลุ่มตนเองออกไปในภูมิภาคนี้ และสิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นในสมัยนี้คือ การย้ายเมืองหลวงถึงสองครั้ง คือ เมืองหงสาวดี และเมืองอังวะ ตามลำดับ จนถึงการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองเมืองเกิดกลุ่มต่างๆ ในพม่า ทำให้เกิดปราบปรามกลุ่มต่างๆ และการสร้างราชวงศ์ใหม่ ในปี ค.ศ. 1753 ของพระเจ้าอลองพญา พร้อมๆ กับการขยายอำนาจออกไปอีกครั้ง แต่การขยายดินแดนไปยัง

² พรพิมล ตริโซติ . ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า. (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ,2542), หน้า 91

³ Renard, Ronald D. "Kariang: History of Karen – T' ai Relations from the Beginnings to 1923". (Ph.D.'s Thesis

ดินแดนเมืองยะไข่ และอัสสัม ซึ่งในขณะนั้นอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ ทำให้สร้างความไม่พอใจอย่างยิ่งของอังกฤษและเป็นชนวนหนึ่ง ในการเกิดสงครามเมื่อปี 1824 พม่าตกเป็นอยู่แพ้ในสงคราม ทำให้เกิดสนธิสัญญา ยันดาโบ (Yandabo-1826) ภายใต้สนธิสัญญานี้ทำให้พม่าต้องยกดินแดน ตะนาวศรี อาระกัน ทวาย มะริด แต่เหตุการณ์ดังกล่าวยังไม่ทันสิ้นสุด เมื่อเกิดข้อพิพาทระหว่างราชวงศ์พม่าในขณะนั้น กับอังกฤษ และมีการสู้รบ ในช่วงปี 1852 – 1853⁴ และทำให้เป็นการเสียพะโคและดินแดนพม่าส่วนบน (Upper Burma) และในปี 1885 การต่อสู้ระหว่างพม่ากับอังกฤษได้ก่อขึ้นอีกครั้งและเป็นการเสียดินแดนส่วนที่เหลือทั้งหมด และพม่ากลายเป็นดินแดนอาณานิคมของอังกฤษ ในฐานะของ มณฑลหนึ่งของอินเดีย⁵

จนเมื่อพม่าตกอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ ประวัติศาสตร์และการรับรู้ที่เกี่ยวข้องกับกะเหรี่ยงในพม่าเริ่มมีการกล่าวถึงอีกครั้ง เมื่ออาณานิคมอังกฤษเข้ามาในพม่าหลังจากที่พม่าตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษทั้งหมด ในวันที่ 1 มกราคม 1886 จนทำให้เกิดกลุ่มกองกำลังลับๆ ต่างในพม่าหลังตกเมืองอาณานิคม ซึ่งทำให้เกิดกลุ่มต่างๆ ในพม่า เช่น กลุ่มผู้รักชาติ รวมทั้งการรวมตัวในชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ ทำให้อังกฤษออกกฎหมายที่เรียกว่า The Government of Burma Act, 1935 ซึ่งกฎหมายใหม่นี้ทำให้อำนาจการบริหารประเทศส่วนใหญ่จะอยู่กับชาวพม่า โดยมีข้อจำกัดบางประการ เช่น ให้อาณาเขตพิเศษ อันเป็นที่ดินของเผ่ากะเหรี่ยง ไทยใหญ่ คะฉิ่น คะยา และฉิ่น ยังคงขึ้นอยู่ภายใต้อำนาจของข้าหลวงใหญ่อังกฤษ การที่อังกฤษได้แยกการปกครองพม่าออกจากชนเผ่าต่างๆ มิได้รวมกันได้นี้ นับว่าการใช้หลักการ แบ่งแยกและปกครอง (Divide and Rule) ที่อังกฤษใช้กับการปกครองอาณานิคมของตนทั่วโลก และนับได้ว่าเป็นนโยบายที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในพม่าและการกำหนดเส้นพรมแดนทางชาติพันธุ์ของกลุ่มต่างๆ ในพม่ามาจนถึงปัจจุบัน ที่ก่อให้เกิดลักษณะความแตกต่างๆ ทางชาติพันธุ์และวิถีชีวิต จนถึงการเรียกร้องตัวการเป็นอิสระเพื่อสร้างรัฐชาติ หลังจากที่พม่าได้รับเอกราช

กลุ่มกะเหรี่ยงในยุคแรกของการเข้ามาของอาณานิคมอังกฤษในช่วงแรกเกิดจากสงครามระหว่างอังกฤษและพม่าครั้งที่ 1 ที่อังกฤษได้ครองพื้นที่รัฐยะไข่/อารากัน (Arakan) ทวาย และตะนาวศรี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มกะเหรี่ยงอาศัยอยู่มากมาย จนเมื่ออังกฤษได้ทำสงครามกับพม่าในครั้งที่ 3 และได้ครอบครองดินแดนส่วนใหญ่ของพม่า ในระยะแรกยังมีการต่อต้านจากกลุ่มกะเหรี่ยงแดงบ้าง แต่เมื่อภายหลังได้รับการกดขี่จากพม่ามากขึ้น กะเหรี่ยงกลุ่มดังกล่าวจึงหัน

⁴ Dorothy Woodman อ้างถึงใน ชัยโชค จุลศิริวงศ์, "พม่า: การเมืองการปกครองหลังสิ้นสุดสงครามเย็น" สิดา สอนศรี (บรรณาธิการ) เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การเมืองการปกครองหลังสิ้นสุดสงครามเย็น. (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), หน้า 483

⁵ ชัยโชค จุลศิริวงศ์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 482

มาร่วมกันต่อต้านพม่า จนเมื่อมีการทำสนธิสัญญา ใน ปี 1926 ทำให้พม่าได้มีการปราบปราม กองกำลังดังกล่าว

กะเหรี่ยงในสังคมยุคอาณานิคม สามารถกล่าวได้ว่ามีบทบาทอยู่อย่างมาก ภายใต้ความสัมพันธ์อันดีที่มีกับอังกฤษในฐานะคนสนิทของอังกฤษในพม่าโดยเฉพาะพวกสกอร์ว ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการเดินทางไปยังดินแดนต่างๆ คนกะเหรี่ยงในยุคอาณานิคมนี้จึงได้รับความไว้วางใจจากอังกฤษเป็นอย่างมาก ประกอบกับในยุคนี้ที่มีคณะมิชชันนารี/ หมอศาสนาคริสต์นิกายต่างๆ ได้เข้ามาพม่าและมีกะเหรี่ยงจำนวนหนึ่งได้เปลี่ยนระบบความเชื่อและศาสนาของตนมากขึ้น ซึ่งคณะมิชชันนารีกลุ่มนี้เริ่มมีการศึกษาประวัติความเป็นมา ภาษาพูดและจารีตต่างๆ ของกะเหรี่ยงอย่างชัดเจน ทำให้เมื่อมีการเผยแผ่ศาสนาเข้ามาทำให้มีการเข้าคริสต์ได้ง่ายและมากกว่า กลุ่มอื่นๆ ที่อยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ ในขณะนั้น โดยเฉพาะพวกกะเหรี่ยงชาว (สกอร์วและโปว์) หันเข้ามานับถือศาสนาคริสต์มากที่สุด ทำให้คนรุ่นหลังๆ ของกะเหรี่ยงชาว จึงกลายเป็นพวกที่นับถือศาสนาคริสต์มากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มนิกายแบ็บติสต์ โรมันคาทอลิก เปรสปีเตอเรียน ในระยะแรกๆ จะเป็นการเข้ามาของคนเพียงบางกลุ่มแต่เมื่อมีการนับถือมากขึ้นเป็นหมู่บ้านจากการชักนำตนเอง ทำให้ศาสนาเดิมของกะเหรี่ยงที่ส่วนใหญ่ยังคงนับถือเช่น ในตำนาน บิบลิคัน ที่มีการไหว้ผีสงต่างๆ ที่มีมาตั้งแต่อดีตเริ่มลดน้อยลง ประกอบด้วยการไม่ต้องการอยู่ภายใต้การเป็นพวกพม่า จึงกลายเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้กะเหรี่ยงหันมานับถือศาสนาคริสต์มากขึ้นด้วย⁶ แต่ก็ยังมีกะเหรี่ยงบางกลุ่มที่ยังนิยมการอาศัยอยู่ตามเขตภูเขาหรือบริเวณชนบทก็ยังมีระบบความคิดและความเชื่อแบบเดิมของตน ขณะที่กะเหรี่ยงที่เข้ามาอยู่ในเขตเมืองหรือมาช่วยงานกลุ่มข้าหลวงอังกฤษ ก็ได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์มากขึ้น ซึ่งจากสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงศาสนาของกะเหรี่ยงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกะเหรี่ยงกับอังกฤษเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น แต่ในทางกลับกันความสัมพันธ์ระหว่างพม่ายังแย่งอย่างชัดเจน

การเข้ามาของอังกฤษและศาสนาคริสต์ในสังคมพม่า ได้ทำให้สังคมของกลุ่มกะเหรี่ยงมีการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้านอย่างเห็นได้ชัดเจน เช่น ด้านภาษาของกะเหรี่ยงที่เริ่มปรากฏตัวเขียน และหนังสือ เมื่อมีคณะหมอสอนศาสนาคริสต์คิดเอาอักษรพม่ามาให้ใช้อย่างง่ายๆ พออ่านออก และรวมกับวิธีการเขียนเดิมของกะเหรี่ยงที่ใช้การเขียนที่เป็นเครื่องหมาย ซึ่งหมอคุซิงกล่าวว่ กะเหรี่ยงสกอร์วมีเครื่องหมายมากกว่าจำพวกอื่นๆ ซึ่งการเขียนเครื่องหมายจดไว้วันก็มูลความคิดมาจากหนังสือจีน⁷ จากผลพวงที่ได้มาจากการสร้างตัวเขียนของกะเหรี่ยง อาจจะเป็นเพื่อการเผยแผ่ศาสนาประกอบการต้องการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของกะเหรี่ยง จึงทำให้กะเหรี่ยงในยุคนี้ได้รับการศึกษาที่ดีขึ้น มีการพัฒนาชุมชนและสังคมกะเหรี่ยงมากขึ้น เช่น มีผู้นำและเยาวชนกะเหรี่ยง

⁶ นราธิประพันธ์พงศ์, พระเจ้าบรมเธอ. เรื่องเดียวกัน, หน้า124

⁷ นราธิประพันธ์พงศ์, พระเจ้าบรมเธอ. เรื่องเดียวกัน, หน้า122

ที่ได้รับการศึกษาที่สูงมากขึ้นในสาขาต่างๆ ตามมหาวิทยาลัยใหญ่ๆ เช่น มหาวิทยาลัยย่างกุ้งที่มีนักศึกษากะเหรี่ยงเข้าเรียนจำนวนมากในขณะนั้น บางกลุ่มที่มีการสนับสนุนก็เดินทางไปเรียนต่อในตะวันตก โดยเฉพาะกลุ่มที่นับถือคริสต์และได้รับการสนับสนุนจากองค์การศาสนา ทำให้กะเหรี่ยงในสังคมพม่าขณะนั้น จะมีกะเหรี่ยงเข้าไปทำงานในตำแหน่งสำคัญต่างๆ เช่น หมอ ครู อาจารย์ ตำรวจ ทหาร เป็นต้น ส่วนในพื้นที่รอบๆ เมืองและชนบทก็เริ่มมีโรงเรียนสอนศาสนาเพิ่มขึ้น โดยกะเหรี่ยงส่วนหนึ่งนิยมที่จะเรียนวิชาด้านศาสนา และเริ่มเป็นตัวแทนเผยแผ่ศาสนาไปในดินแดนป่าเขาต่างๆ

จากบทบาทของกะเหรี่ยงในสังคมยุคอาณานิคมนี้เอง ที่อังกฤษได้สร้างคนกะเหรี่ยงให้เป็นเสมือนฝ่ายคู่ค้ออำนาจของอังกฤษต่อฝ่ายพม่า เช่น ด้านกำลังทหารและตำรวจในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 ทหารกะเหรี่ยงเป็นกรมใหญ่ที่สุดของกองทัพอังกฤษในพม่า ที่เรียกว่า (Burma Rifles) และมีบทบาทในทางทหารต่อเนื่องจนหลังสงครามสิ้นสุดลง อันเป็นการแสดงศักยภาพด้านการทหารของกะเหรี่ยงอย่างเด่นชัดในยุคนั้น

จนเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งเกิดขึ้นพร้อมๆ กับกลุ่มหัวก้าวหน้าในพม่าที่ได้รับแนวคิดเรื่องชาตินิยมที่แผ่มาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และสังคมพม่าที่ขณะนั้นที่อยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษซึ่งเป็นฝ่ายพันธมิตรสงคราม จึงกลายเป็นเป้าหมายการโจมตีของฝ่ายตรงข้าม ซึ่งนำโดยประเทศญี่ปุ่น กลุ่มชาตินิยมจึงใช้เหตุการณ์นี้เป็นตัวช่วยในการได้รับเอกราชได้รวดเร็วขึ้น กลุ่มชาตินิยมหนึ่งเข้าช่วยเหลือประเทศญี่ปุ่นในทางลับๆ ที่เรียกว่า กลุ่ม 30 สหาย (Thirty Comrades) โดยมีอองซาน เป็นผู้นำในขณะนั้น และเป็นผลทำให้อังกฤษถอยออกจากพื้นที่ปกครองในพม่า เป็นการได้รับเอกราชช่วงสั้นๆ ภายใต้การปกครองของญี่ปุ่นที่มีบทบาทในการบริหารภายในประเทศ จึงเป็นเหตุให้กลุ่มกู้เอกราชดังกล่าวกลับลำไปให้ความช่วยเหลือทหารฝ่ายพันธมิตร เพื่อดำเนินการขับไล่ญี่ปุ่นออกจากพม่า เมื่อวันที่ 27 มีนาคม ค.ศ. 1945 แต่เหตุการณ์นี้ก็ไม่ได้ทำให้พม่าได้รับเอกราช เพราะภายหลังจากสงครามโลกสิ้นสุดอังกฤษก็ได้เข้ามาปกครองพม่าอีกครั้ง และในครั้งนี้อเองที่ทำให้กลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองกลุ่มต่างๆ มีการเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษ โดยเฉพาะกลุ่มคณะทหารสังคมนิยม และกลุ่มคอมมิวนิสต์ ภายใต้ชื่อ สันนิบาตเสรีของประชาชนผู้ต่อต้านฟาสซิสต์ (Anti-Fascist People's Freedom League) จนเมื่อเกิดปัญหาต่างๆ มากมายและกลุ่มชาตินิยมที่มีการเคลื่อนไหวในพม่า พร้อมกับในขณะนั้นประเทศที่อยู่ภายใต้ระบบอาณานิคมในขณะนั้นได้เกิดกลุ่มชาตินิยมและมีการต่อสู้อย่างรุนแรง อังกฤษซึ่งเห็นว่าถ้าปกครองพม่าต่อไปอาจมีปัญหาเพิ่มมากขึ้น จนช่วงปี 1946 อังกฤษและพม่ามีข้อตกลงในการได้รับเอกราชในช่วงแรกกว่าพม่าจะต้องอยู่ภายใต้ระบบเครือจักรภพ ช่วงหลังจากพม่าได้รับเอกราชใหม่ๆ สิ่งหนึ่งที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากนโยบายการบริหารประเทศที่มาจากอังกฤษ คือ การแยกชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ ในการปกครองทำให้มีกลุ่มการเคลื่อนไหวของชนกลุ่มน้อย โดยเมื่ออองซาน

เดินทางกลับจากการเจรจากับอังกฤษ กระแสวิพากษ์ว่าองชาน ทฤษฎีประเทศชาติบ้าง และสร้างความไม่พอใจให้กลุ่มชนกลุ่มน้อยในรัฐต่างๆของพม่า ประกอบกับกระแสแนวคิดในการก่อรัฐชาติ (nation state) ขึ้นในรัฐต่างๆ แต่ในขณะนั้นองชาน ได้ใช้วิธีการเจรจาเพื่อสร้างความเข้าใจกันระหว่างกลุ่มต่างๆ โดยจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปขึ้นในปี เพื่อเตรียมการประชุมสมัชชาและร่างรัฐธรรมนูญ จากผลการเลือกตั้งปรากฏว่าพรรคสันนิบาต และพันธมิตรได้รับที่นั่ง 248 ที่นั่ง ส่วนที่เหลืออีก 7 ที่นั่งเป็นของพรรคสังคมนิยมและคอมมิวนิสต์ และมีการเปิดสมัชชาการประชุมเป็นครั้งแรกเพื่อกำหนดร่างรัฐธรรมนูญ และระหว่างการร่างรัฐธรรมนูญนั่นเอง คือ 19 กรกฎาคม 1947 องชานซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาททางการเมืองในขณะนั้นได้ถูกลอบสังหาร ภายใต้การบงการของอูซอวี่ ซึ่งเป็นอดีตนายกรัฐมนตรีในช่วงที่อังกฤษปกครองพม่าแต่ได้ถูกปลดเนื่องจากการสนับสนุนญี่ปุ่นในช่วงสงคราม หลังจากองชานเสียชีวิต อูซอวี่มอบเอกราชจากอังกฤษ เมื่อวันที่ 4 มกราคม 1948 พร้อมๆ กับการขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี ของอูนู

เหตุการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในยุคนี้ทำให้สังคมกะเหรี่ยงมีการพัฒนาอย่างมากในการก่อตัวของรัฐชาติกะเหรี่ยงภายใต้การดูแลและช่วยเหลือของอังกฤษ ทำให้โครงสร้างทางสังคมและองค์กรทางสังคมต่างๆ ของกะเหรี่ยงได้มีการพัฒนาเกิดขึ้นในบริบทของการปกครองในสมัยอาณานิคมพร้อมๆ กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของกะเหรี่ยงในด้านคุณภาพชีวิต ที่มีการปรับเปลี่ยนอย่างมากโดยเฉพาะกลุ่มกะเหรี่ยงในเขตเมืองที่เปลี่ยนมาศาสนาเป็นคริสต์ และ การได้รับการศึกษาในระบบที่สูงขึ้นและมีผลสำคัญต่อเปลี่ยนที่เกิดขึ้นภายหลังจากได้รับเอกราช แต่อีกปัจจัยสำคัญหนึ่งที่มีผลต่อท่าทีของกะเหรี่ยงในช่วงนี้ คือการวางสถานภาพของตนเองในเวทีการเมืองระดับชาติ เพื่อรองรับการเปลี่ยนที่จะเกิดขึ้นภายหลังจากได้รับเอกราชเพราะที่ผ่านมากะเหรี่ยงกับพม่าในสมัยอาณานิคมบทบาทและท่าทีที่ชัดเจน ที่ไม่ต้องการเป็นผู้อยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลพม่าทำให้อุดมการณ์ชาตินิยมที่ได้หล่อหลอมขึ้นมีการกำหนดท่าทีของรัฐกอร์วูเลย์/รัฐกะเหรี่ยงที่ต้องการขึ้นตรงต่ออังกฤษภายหลังจากได้รับเอกราช และกลายเป็นปมของความขัดแย้งในการแสดงบทบาททางการเมืองของกะเหรี่ยงกับพม่าที่เกิดขึ้นหลังจากได้รับเอกราช ประกอบกับกลุ่มทางสังคมกะเหรี่ยงที่ได้มีการเคลื่อนไหวทางสังคมและเหตุการณ์ทางการเมืองของพม่าที่มีการเปลี่ยนแปลง ผู้นำทำให้ท่าทีระหว่างชนกลุ่มน้อยมีการเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด

ในยุคสมัยของอาณานิคมที่กะเหรี่ยงมีบทบาทอย่างมากในสังคม ประกอบกับการสนับสนุนของอังกฤษและคณะมิชชันนารีทำให้ และเป็นยุคสำคัญของการก่อเกิดอุดมการณ์ชาตินิยมกะเหรี่ยง ที่มีการสร้างประวัติศาสตร์เกี่ยวกับกะเหรี่ยงเพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างชาติ ประกอบกับอุดมการณ์ชาตินิยม ในงานเขียนในลักษณะนี้มุ่งเน้นความเป็นมาที่ยิ่งใหญ่ของกะเหรี่ยง เพื่อปฏิเสธความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เร่รอน หากมีอาณาเขต/พื้นที่ของตนเองซึ่งสามารถสืบสาวไปในอดีตกาล ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอเนื้อหาส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชาติพันธุ์และ

อุดมการณ์ชาตินิยม จากหนังสือ เรื่อง The Karen History ของ Saw Aung Hla ปัญญาชนกะเหรี่ยงที่เป็นหนึ่งในคณะกรรมการด้านศึกษาในสมัยอาณานิคม

Aung Hla ระบุว่าประวัติศาสตร์เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในยุคโบราณนั้น มีการปรากฏของเอกสารทางประวัติศาสตร์อยู่น้อยมาก แต่มีการบอกเล่าเกี่ยวกับกลุ่มกะเหรี่ยงดั้งเดิมเพียงอย่างเดียวคือ จากเอกสารสั้นๆ จำนวนไม่กี่หน้า มีนำมาจากการบันทึกบนหิน ซึ่งจมอยู่ใต้น้ำในถ้ำแห่งหนึ่งที่บอกเล่าความเป็นมาของกะเหรี่ยง โดยกล่าวถึงแม่น้ำแห่งหนึ่งและทะเลสาบที่กลายเป็นที่ตั้งของกะเหรี่ยงพวกแรก และมีสืบลูกหลานต่อกันมา

ขณะเดียวกันที่มีการเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับกะเหรี่ยงในพม่า มีการกล่าวถึงในช่วงสมัยประวัติศาสตร์อิบรูโบราณ ได้กล่าวว่ารากเหง้าของกะเหรี่ยงได้ก่อขึ้นในเอเชียกลาง ช่วงสมัยเดียวกับอาณาจักรอียิปต์โบราณ แล้วได้เริ่มอพยพไปทางใต้ ซึ่งถ้าพิจารณาแล้วข้อเท็จจริงนี้ได้เป็นการกล่าวว่า กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในยุคแรกนั้นมีแหล่งกำเนิดอยู่ในดินแดนเมโสโปเตเมีย ในยุคของอาณาจักรบาบิโลน

การเริ่มบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในยุคนี้เอง มีการกล่าวถึงความ เป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงว่ามาจากที่ต่างๆ เอกสารที่ปรากฏจึงเป็นการกล่าวถึงต้นกำเนิดของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่แตกต่างกัน เช่น กลุ่มที่มีเชื้อสายมาจากทิเบต และถูกรับไล่มาจากทางเหนือของจีน ลงมาจนเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ของพม่า บางตำราซึ่งได้ปรากฏในช่วงที่คณะมิชชันนารีเข้ามาในพม่า อธิบายว่ากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง เป็นเผ่าที่سابสูญจากดินแดนอิสราเอล ซึ่งความแตกต่างของการเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในพม่า นั้นคงปฏิเสธไม่ได้ว่ามีผลมาจากผู้ที่มีอำนาจเหนือดินแดนของกะเหรี่ยงได้สร้างขึ้น

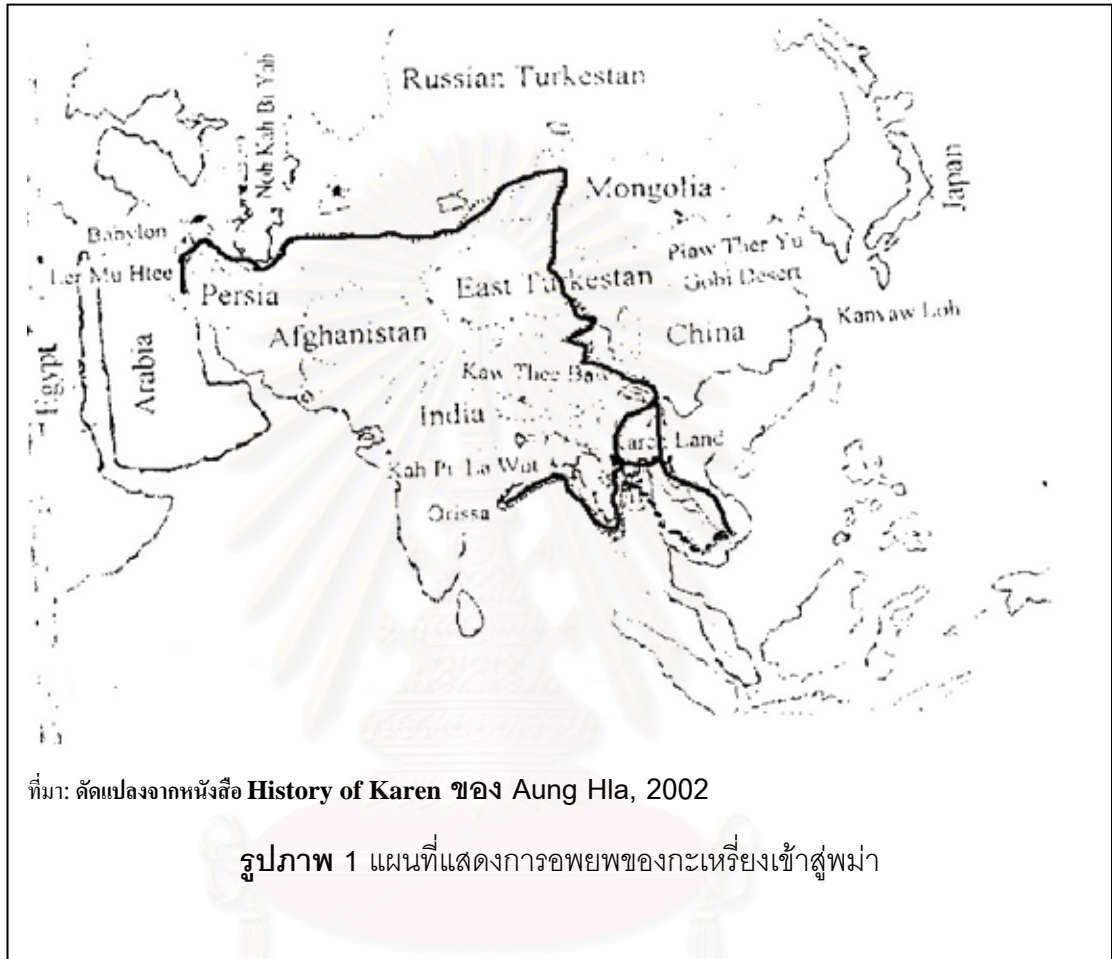
การอพยพเข้าสู่พม่า ของกะเหรี่ยง⁸

Aung Hla กล่าวว่าในช่วงระหว่างก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 1134 – 1122 ราชวงศ์กอริซิง (Ghaw Hsin) ของจีน ได้เข้าปกครองดินแดนต่างๆ ในจีน และได้ออกกฎหมายคดีประชาชน และมีการขยายอำนาจไปยังดินแดนต่างๆ ทำให้ผู้คนที่อยู่อาศัยในดินแดนต่างๆ ที่ถูกปราบปรามและถูกรวบรวมนำเข้าอยู่ภายใต้การปกครองของจักรวรรดิจีน ซึ่งรวมถึงเผ่าพันธุ์ของกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในดินแดนชายแดนของจีน จากกฎที่กดขี่ชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ ในจีน และเหตุการณ์วุ่นวายในจีน ในช่วงปี 1128 ก่อนคริสตกาล ทำให้กลุ่มชาวกะเหรี่ยง ที่อาศัยอยู่ในจีนเริ่มเคลื่อนย้ายลงมาทาง

⁸ ในส่วนตั้งแต่หน้าที่ 41 ถึง 55 เป็นการประมวลจากหนังสือเรื่อง The History of Karen ของ Aung Hla

ตะวันออกเฉียงใต้ สู่ดินแดนใหม่ ที่เรียกว่า ตอนคิน (Tonkin) สยาม (Siam) และพม่า (Burma) มาตั้งแต่ในช่วง 1125 ก่อนคริสตกาล สิ่งที่ทำให้เราทราบได้คือ⁹

ความหลากหลายของเผ่าพันธุ์กะเหรี่ยง ที่เคลื่อนย้ายมาจากจีน จำนวน 3 กลุ่มใหญ่ โดยดูจากเส้นทางการเดินทาง และการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มนั้นๆ

กลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่เดินทางมาตามแม่น้ำ Koh Loh หรือที่รู้จักกันว่า แม่น้ำโขง อันเป็นกลุ่มที่อพยพมาทางใต้ของจีนเป็นระยะๆ และเป็นกลุ่มๆแรกที่เข้ามาอยู่อาศัยในภูมิภาคนี้ที่เรียกว่า ตอนคิน และกลุ่มกะเหรี่ยงนี้ได้เริ่มเดินทางเข้าสู่สยาม เขมร จนถึงแนวชายทะเล

ต่อมาอีกไม่นานพวกไทยหรือฉาน (Tai or Shan) ก็ได้เริ่มอพยพลงมาจากทางใต้ของจีน ในเส้นทางเดียวกับกะเหรี่ยง แต่การอพยพครั้งนี้จะเป็นการอพยพครั้งใหญ่มากกว่าครั้งแรกที่มีการอพยพมาของกะเหรี่ยง และมีการผลักดันกะเหรี่ยงร่อนลงมาจากใต้จนชายทะเล และอพยพไปตามแม่น้ำ Meh Nam (Mae Nam Nan) และเดินทางต่อไปตามแม่น้ำปิง (Meh Ping) จนถึงดินแดนที่เรียกว่า Htee Kee เริ่มมีการตั้งถิ่นฐานขึ้นเป็นครั้งแรก ซึ่งในปัจจุบันสันนิษฐานว่าเป็นบริเวณ

⁹ Soothill, W.E.,อ้างถึงใน Aung Hla. **History of Karen**, Translated by Pu Tamla Htoo.(Maesot: KwehKaBaw,2002), p. 103

เมืองเชียงใหม่ เป็นศูนย์กลางของรัฐกะเหรี่ยงโบราณ พร้อมๆกับการสร้างเฝ้าพันธุและเมืองขึ้นอีกครั้ง โดยกะเหรี่ยงที่ตั้งถิ่นฐานขึ้นในดินแดนนี้และทำสงครามกับพวกไต/ฉาน และทำให้พวกกะเหรี่ยงพ่ายแพ้ และกระจัดกระจายไปในดินแดนตามภูเขาต่างๆ เช่น Mu Yu, Mu Thaw, Lu Thaw Kho, Ler Mu Hteet, Htee Klo Gho Wah and the Gho Bah ในเหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้มีกะเหรี่ยงบางกลุ่มในเกาะเบอร์เนียวด้วย

กะเหรี่ยงกลุ่มที่สองอพยพลงมาจากจีนและมีข้อสันนิษฐานว่า กลุ่มนี้ได้เดินทางมาผ่านมณฑลยูนนาน ตามแม่น้ำ Mer Oh (Shweli river) และเข้าสู่ดินแดนในพม่า แต่ในช่วงแรกที่เข้าสู่พม่าต้องเผชิญกับไต/ ฉาน ที่อยู่อาศัยก่อน ทำให้ต้องเปลี่ยนเส้นทางอพยพมาตามแม่น้ำGhe Wah Klo และได้ตั้งถิ่นฐานครั้งแรกที่เรียกว่า Mogok ซึ่งอยู่ตามแนวภูเขา Ghe Wah Klo เป็นเวลานานที่มีการตั้งถิ่นฐานในบริเวณนี้ กล่าวคือ การจัดตั้งชุมชนหมู่บ้านกะเหรี่ยงที่นี่ มีผู้นำคือ Pu Ghe Wah และสร้างเมืองขึ้นคือ เมือง Tagaung (เป็นชื่อเมืองที่ปรากฏมาจนถึงปัจจุบันนี้)¹⁰

ในยุคนี้การเข้ามาของกะเหรี่ยงพบการเจริญเติบโตของผู้นำในสังคมและการเคลื่อนย้ายลงทางใต้ พร้อมๆ กับเฝ้าพันธุกะเหรี่ยง ที่เกิดขึ้นในดินแดนที่เรียกว่า Ple Klo ก็กับการสร้างหมู่บ้านกะเหรี่ยงในภูมิภาคนี้ และเมื่อหัวหน้าของกะเหรี่ยงไปไว้ได้จัดสร้างเมืองของกะเหรี่ยงไปไว้ จากการเรียกไปไว้ มีข้อถกเถียง ว่าอาจจะมาจาก คำว่า โปรม (Prome) ซึ่งอาจจะเพี้ยนมาจากพวกอารากัน และพวก chittagonian ที่ไม่สามารถออกเสียงได้จึงเรียกว่า ไปไว้ (Pwo) โดยในภาษาของพวกกะเหรี่ยงไปไว้ นั้นจะออกเสียงว่า ไปลอน (Plone) จนเมื่ออาณานิคมอังกฤษเข้ามาในพม่า จึงได้เรียกว่าตามพวกอารากัน และchittagonian ที่เรียกไปไว้กะเหรี่ยงว่า โปรม (prome) ส่วน อีกเฝ้าหนึ่งของกะเหรี่ยงคือ สกอร์ Sgaw Karen ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณสามเหลี่ยมแม่น้ำ รวมทั้งเฝ้าอื่นๆ ที่มีการตั้งถิ่นฐานอยู่ไกลออกไป ซึ่งกะเหรี่ยงเรียกว่า อารากัน ซึ่งพวกนี้จะสร้างดินแดนที่เรียกว่า Saw Way หรือที่รู้จักกันในนาม Sandoway หรือที่ชาวอารากันเรียกว่า San หรือ Sand อันมาจากคำเดิมคือ Saw ขณะที่คำว่า Dway หรือ Way แปลว่า เมือง ซึ่งปรากฏภาษาของพวกพม่าและอารากันด้วยเช่น คำว่า Sandoway เรียกว่า Thandweh และ Tenasserim เรียกว่า Tanintharee จนเมื่ออังกฤษ จึงถูกกำหนดใหม่ คือ Thandweh เรียกว่า Sandoway และ Tanintharee ถูกเรียกว่า Tenasserim ทั้งนี้รวมถึงชื่อแม่น้ำต่างๆ เช่น Thanlwin หรือเมือง Thibaw ก็ถูกเรียกว่า Salween และ Hsipaw เมืองSandoway ซึ่งมีการสันนิษฐาน¹¹ว่า เป็นเมืองที่สร้างขึ้นมาภายใต้การนำของ Saw หรือ K'nyaw ที่เป็นผู้นำของเฝ้าพันธุกะเหรี่ยงสกอร์ ดังจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันนี้จะมีกะเหรี่ยงสกอร์จำนวนหนึ่งที่อาศัยอยู่ภาค อารากัน โยมา (Arakan Yomas Regions) ซึ่งส่วนหนึ่งอาจจะถูกผสมผสานเข้ากับเฝ้าพันธุพม่าและอารากัน เช่นในประวัติศาสตร์พม่าที่ เมียว นาน ยา

¹⁰ Aung Hla, เรื่องเดียวกัน, p. 104

¹¹ Aung Hla, เรื่องเดียวกัน, p. 105

ชาวิน (Myat Nan Yazawin) กล่าวว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีการตั้งถิ่นฐานก่อนในดินแดนที่เรียกว่า พยิ (Pyi) หรือ Pwo City ในทางดินแดนด้านตะวันตกของแม่น้ำ Ple ของแม่น้ำ อีรวดี คือ กะเหรี่ยง หรือ กาน ยาน (Kan Yans)

ส่วนพวกฉิน และคะฉิน ซึ่งได้เข้ามาเป็นเจ้าของดินแดนของสกอร์กะเหรี่ยง ที่ออกมาจาก ยูนานตามแม่น้ำ คือ ทาเป Tapeh ที่ไหลมาจากแม่น้ำ กี วาห์ Ghe Wah และตั้งถิ่นฐานขึ้นใน ดินแดนนี้ ที่รู้จักกันในนามเมือง Bhamo, Katha, Myitkyina และ Putao ซึ่งจะพบว่ามีคนคะฉิน ที่ตั้งถิ่นฐานในทางเหนือของรัฐฉาน และมณฑลยูนานของจีน

และพวกฉิน ที่ตามมาตามแม่น้ำ ชินดวิน (Chindwin) ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ตามเทือกเขาฉิน และอีกกลุ่มหนึ่งได้อพยพไปทางใต้พร้อมๆ กับได้ตั้งถิ่นฐานในอารากัน ซึ่งจะพบพวกฉินในรัฐอารากัน ตามแนวภูเขาเรื่อยๆ แม่น้ำชินดวิน ที่เรียกว่า เทือกเขาฉิน ที่กั้นระหว่างประเทศพม่าและ รัฐอัสสัม ของอินเดีย ที่อยู่ทางใต้ของเมืองมานิปู (Manipur) โดยมีเมืองสำคัญคือ ฟาลาม (Falam)

กลุ่มที่สามของการอพยพเข้าสู่พม่าของกะเหรี่ยง คือกลุ่มที่เดินทางมาตามแม่น้ำ โก โล (Gho Loh หรือ Noh Koh) และมาตั้งถิ่นฐานของทางเหนือของรัฐฉาน จนเมื่อพวกไต-ฉานได้อพยพเข้ามาจากจีน และเข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณนี้ทำให้กะเหรี่ยงกลุ่มนี้ต้องอพยพ โดยแบ่ง ออกเป็นสองกลุ่มคือ กลุ่มที่หนึ่งเดินทางมาตามแม่น้ำ โกโล ส่วนกลุ่มเผ่า Bwe ได้อพยพเข้ามาตั้ง ถิ่นฐานในดินแดนที่เป็นรัฐกะเหรี่ยงนี้ ที่พวกสกอร์กะเหรี่ยงเรียกว่า Bwe Country หรือ ดินแดนทาง ตะวันออกของบเว โดยเผ่าพันธุ์บเวได้อพยพลงมาจากทางใต้ของ ตองอู (Toungoo) และกลายเป็น ลูกหลานของพวก ไป่ว์กะเหรี่ยง และตั้งอู ที่มีอยู่ในรัฐฉาน

พวกไป่ว์และสกอร์กะเหรี่ยง ได้อพยพ มาทางใต้และสร้างเมืองขึ้นใน ดุยอว์ (Du Yaw) หรือ ดอน ยิน (Don Yin) และ เคว กะบอว์ (Kweh Kabaw) ส่วนกลุ่มอื่นๆ ได้เคลื่อนย้ายลงทางใต้ ไปเรื่อยๆ จนถึง มะละเหม่ง (Moulmein) ทะวาย (Tavoy) และ มะริด (Mergui) และสร้าง ศูนย์กลางของกะเหรี่ยงขึ้น ชื่อว่า ดุย ออว์ เคว กะบอว์ (Du Yaw Kweh Kabaw) หรือ (Don Yin)

จากจำนวนของเผ่าพันธุ์กะเหรี่ยงที่มีอยู่มากมาย บางกลุ่มได้เริ่มมีการอพยพและตั้งถิ่น ฐานในบริเวณต่างๆ เช่น ในเขต ยามาธิน (Yama thin) ส่วนกลุ่มที่เดินทางมาตามแม่น้ำ ปาเรช โล (Pareh Loh) โดยกลุ่มนี้ได้ตั้งถิ่นฐานขึ้นบริเวณแม่น้ำและภูเขาเรื่อยๆ แม่น้ำ ปาเรช โล ซึ่งคาดว่า กลุ่มนี้เป็นกลุ่มกะเหรี่ยงสกอร์ และสร้างเมืองขึ้นชื่อว่า Saw Way หรือที่รู้จักกันคือ Swa ที่หมายความว่า เมืองของกะเหรี่ยงสกอร์ ซึ่งสันนิษฐานว่า พวกมอญ (Talaing) และพม่า ไม่สามารถออกเสียงคำว่า Saw ในภาษากะเหรี่ยงได้ จึงได้ใช้คำว่า Swa เป็นที่อยู่ของกะเหรี่ยง ในปัจจุบันเมือง Saw ได้ตั้งอยู่ทางเหนือของเมือง ตองอู

พวก บเว ได้สร้างเมืองอยู่บริเวณแม่น้ำ Naw Pweh Koh และได้สร้างเมืองตามชื่อแม่น้ำ ซึ่งอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองตองอู แต่ในปัจจุบันไม่ปรากฏชื่อดังกล่าว อย่างไรก็ตามยังมี

ปรากฏหมู่บ้านของพวกเขา และในภาษาของพวกเขา มอญและพม่า มีเมืองที่ชื่อ Naung Pyang ซึ่งสันนิษฐานว่ามาจาก คำว่า Naw Pweh และจากกลุ่มของพวกเขา บริเวณที่อาศัยอยู่บริเวณรอบๆ เมืองตองอู เช่น Koh Oo, Rahnee, Meh Pyu อาจจะเป็นกลุ่มที่สืบเชื้อสายมาจากพวกเขาที่อาศัยอยู่ในเมือง Naw Pweh ¹²

ขณะที่พวกโปรวกะเหรี่ยง ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ทางใต้ของตองอูที่รู้จักกัน คือเมือง Pyu ซึ่งพวกมอญและพม่า มักจะเรียกโปรวกะเหรี่ยง ว่า Pyu

ทั้งสกอร์และโปรว ซึ่งในที่นี่ได้รวมพวกโปรวตองอู ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณแม่น้ำ เปเรช โด และพวกที่อยู่บริเวณ Hsaw Ti (Shwe Gyin) ขณะที่กลุ่มอื่นๆ ที่เคลื่อนย้ายลงไปทางใต้และสร้างบ้านเมืองที่ เขต Way Lah Lah Du Tha Htoo เป็นเมืองศูนย์กลางของพวกเขาโปรวและตองอู ซึ่งจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันจะมีกลุ่มกะเหรี่ยงโปรวและตองอู อาศัยอยู่บริเวณเมือง ท่าตอน (ThaTon)

จากการศึกษาการอพยพในระยะแรกซึ่งมีการพบเอกสารต่างๆ และมีการกล่าวถึงการอพยพครั้งที่สองของกะเหรี่ยง พบว่ามีการกล่าวถึงบรรพบุรุษของกะเหรี่ยงว่ามีอยู่ประมาณ เก้าสิบเผ่าพันธุ์ที่อพยพเข้าสู่พม่าในยุคแรก ซึ่งในจำนวนนี้มีอยู่ สามสิบสามเผ่าที่ยังมีการพบอยู่ตามเมืองต่างๆ ที่มีกฎและผู้นำของบรรพบุรุษกะเหรี่ยง เช่นในบันทึกของมาโคโปโล เมื่อมีการเดินทางผ่านยูนาน ได้กล่าวถึงชนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นบรรพบุรุษของกะเหรี่ยง คือพวก โลโล (LoLo) ลาวา (Lawas) และคาวาซ (Kawahs)

จนกระทั่งในระหว่าง ปี 1182 ถึง 225 ก่อนคริสตกาล หรือช่วงราชวงศ์โจว ได้ปกครองดินแดนจีนรวมทั้งดินแดนต่างๆ ของชนกลุ่มน้อยที่มีอยู่มากมายในจีน ซึ่งกลุ่มกะเหรี่ยงที่อยู่ในจีน ได้ตกอยู่ภายใต้การปกครองของจีน อยู่ประมาณ 868 ปี ประกอบด้วยกลุ่มกะเหรี่ยงประมาณ 35 เผ่าพันธุ์ ซึ่งในขณะนั้นกองทัพจีนได้แผ่ขยายอำนาจไปจนถึงดินแดนของทิเบต การกดขี่ชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ ภายใต้ระบบกฎหมายของจีน และระบบศักดินา ทำให้ชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ เริ่มมีการอพยพหนีสภาพการถูกกดขี่ดังกล่าว ซึ่งรวมถึงกะเหรี่ยงประมาณ 33 กลุ่ม โดยแบ่งเป็นสองกลุ่มที่เริ่มอพยพออกจากดินแดนในมณฑลยูนานของจีน ลงมาทางใต้ ในช่วงปี 741 ก่อนคริสตกาล ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งได้อพยพมาทางตะวันตกเฉียงใต้เข้าสู่ดินแดนในประเทศพม่า ในช่วง 749 ก่อนคริสตกาล

Aung Hla ระบุว่าประวัติศาสตร์การอพยพของกลุ่มกะเหรี่ยง จะเห็นได้ว่าการอพยพอยู่ตลอดเวลา ซึ่งได้มีการสรุปการอพยพของกะเหรี่ยงก่อนออกจากจีน จนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพม่า ได้ 6 เส้นทาง ประกอบด้วย ¹³

¹² Aung Hla, เรื่องเดียวกัน, p. 107

¹³ Rev. Charles Gutzlaff, อ้างถึงใน Aung Hla, เรื่องเดียวกัน, p. 112-113

1. ในยุคแรกๆที่เริ่มมีการกล่าวว่ามี การอพยพออกจาก นครบาบิโลน ในดินแดนตะวันออกกลาง คือ ช่วง 2234 ก่อนคริสตกาล ซึ่งใช้เวลาในการเดินทางสู่ดินแดนมองโกเลีย ประมาณ 37 ปี และตั้งถิ่นฐานอยู่ในมองโกเลีย ประมาณ ช่วงปี 2137 ก่อนคริสตกาล

2. ยุคการตั้งถิ่นฐานในมองโกเลีย ประมาณ 180 ปี และการออกจากมองโกเลีย ในช่วง 2017 ก่อนคริสตกาล เข้าสู่เตอร์กีสถาน

3. ยุคการตั้งถิ่นฐานในดินแดนเตอร์กีสถาน ประมาณ 147 ปี ก่อนที่จะมีการอพยพครั้งสำคัญของกะเหรี่ยงเข้าสู่ดินแดนในธิเบต ช่วงปี 1864 ก่อนคริสตกาล

4. ยุคการตั้งถิ่นฐานในธิเบต ซึ่งเป็นยุคที่บรรพบุรุษของกะเหรี่ยงที่การตั้งถิ่นฐานเป็นระยะยาวนานที่สุดในยุคของการย้ายถิ่น คือ 476 ปี ก่อนที่จะมีการอพยพเข้าสู่ดินแดนของมณฑลยูนนาน ช่วงปี 1385 ก่อนคริสตกาล

5. ยุคการตั้งถิ่นฐานในยูนนาน ประมาณ 257 ปี และการอพยพครั้งที่ 1 ในช่วงปี 1125 ก่อนคริสตกาล

6. ยุคการตั้งถิ่นฐานในยูนนาน ประมาณ 644 ปี และการอพยพครั้งที่ 2 ในช่วงปี 739 ก่อนคริสตกาล และเข้ามาตั้งถิ่นฐานในดินแดนต่างๆ ของพม่า

จากการบันทึกประวัติศาสตร์ ยังไม่มีการกล่าวสาเหตุของการอพยพ ในช่วง ที่ 1 – 4 ว่ามีสาเหตุมาจากอะไร แต่จากข้อสันนิษฐานนี้แสดงให้เห็นว่าประวัติความเป็นมาที่ยาวนานถึงกว่า 3,036 ปี ที่มีการเล่าเกี่ยวเผ่าพันธุ์กะเหรี่ยง

การสร้างกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

ในการศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของเผ่าพันธุ์กะเหรี่ยง ซึ่งได้มีการปรากฏมาตั้งแต่สมัยบาบิโลน หรือก่อนหน้านั้น ซึ่งพบว่ามีข้อสันนิษฐานว่าอาจมีการเชื่อมโยงไปจนถึงสมัยยุคหิน และยุคที่มีการกล่าวถึงเผ่าของกะเหรี่ยงที่ชัดที่สุดคือ การศึกษาบันทึกการเดินทางของจีนและตะวันตกที่มีการกล่าวชนเผ่าหนึ่งคือ คันญอ (Kan yaw) โดยนักวิชาการกะเหรี่ยงมีการสันนิษฐานว่าเป็นบรรพบุรุษของกะเหรี่ยง มีการเล่าว่า ในเผ่าคันญอ มีชาย หญิง คู่หนึ่ง คือ ฝ่ายชายชื่อ Pha Saghaw และฝ่ายหญิงชื่อ Naw Pa oh ¹⁴ ซึ่งแต่งงานกันและมีลูกทั้งหมด 7 คนประกอบด้วยชาย 4 คน คือ Saw ¹⁵ Paku, Saw Momybwa, Saw Wai Waw, และ Saw Chen (Chin) และลูกสาว 3 คน คือ Naw Padah, Naw Baw Klaw, Naw Pa-ah แต่ต่อมาทั้ง Pha Saghaw และ Naw Pa oh มีปัญหาทะเลาะวิวาทกันบ่อยๆ ครั้ง ทำให้ทั้งสองต้องแยกทางกัน โดยลูกชาย

¹⁴ คำว่า Pha ซึ่งในปัจจุบันตามภาษากะเหรี่ยงสกอร์ มีความหมายว่าผู้ที่อาวุโส เพศชาย และคำว่า Naw เป็นคำนำหน้าของผู้หญิงกะเหรี่ยง ในปัจจุบัน

¹⁵ คำว่า Saw ในภาษากะเหรี่ยงสกอร์ ใช้เป็นคำนำหน้าเพศชาย

ทั้งสี่จะอยู่ภายใต้การดูแลของพ่อ (Pah Hteet) และลูกสาวทั้งสามจะอยู่ภายใต้การดูแลของแม่ (Moh Hteet)¹⁶

ปัญหาและการแยกของครอบครัวนี้เองที่เป็นที่มาของเผ่าพันธุ์กะเหรี่ยงสกอร์ และกะเหรี่ยงโปว์ ซึ่งเป็นกลุ่มของกะเหรี่ยงหลักๆ คือ จากชื่อของกะเหรี่ยงสกอร์ ที่เพี้ยนมาจากชื่อของ Pha Hteet หรือ Pah Saghaw ที่หมายความว่ากลุ่มที่สืบเชื้อสายมาจากฝ่ายพ่อ และชื่อของกะเหรี่ยงโปว์ ที่เชื่อว่าเพี้ยนมาจากชื่อของ Moh Hteet หรือ Naw Pa oh หมายความว่ากลุ่มที่สืบเชื้อสายมาจากแม่นั่นเอง และเมื่อลูกๆที่แยกไปทั้งฝ่ายพ่อและฝ่ายแม่ ไปตั้งถิ่นฐานในดินแดนต่างๆ จนมีลูกหลานและอาจมีการแต่งงานข้ามกลุ่มกัน โดยมีการเรียกกลุ่มเชื้อสายใหม่นี้ว่า Sabweh หรือ Thabweh สาเหตุที่กลุ่มสายเลือดใหม่นี้จัดเป็นกลุ่มกะเหรี่ยงลูกผสม เพราะว่าการสืบเชื้อสายอันเสมือนที่มาจากผสมระหว่างเผ่าพันธุ์ของพ่อแม่นั่นเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ดีคือความไม่บริสุทธิ์จากการผสมข้ามเผ่าพันธุ์ระหว่างเชื้อสายเดิม โดยคำว่า Sabweh หรือ Thabweh ภายหลังได้มีการเรียกเพี้ยนมาเป็น บเว (Bweh) พวกบเวเองไม่นิยมเรียกตัวเองว่าบเว แต่นิยมใช้คำว่า “คะยา” (Kayah) หรือ คันญอ (Kanyaw) อันเป็นชื่อเดิมของเผ่าพันธุ์กะเหรี่ยงนั่นเอง ซึ่งในบางครั้งการแต่งงานร่วมเผ่าพันธุ์ได้กลายเป็นสิ่งต้องห้ามและ ในบางครั้งพวกบเว มักจะถูกดูหมิ่น จึงทำให้ภายหลัง มีการสร้างกฎในสังคมกะเหรี่ยงเกี่ยวกับแต่งงานในกลุ่มสายเลือดเดียวกันอย่างเคร่งครัด

จากการเกิดการสร้างเผ่าพันธุ์ของกะเหรี่ยง จึงทำให้มีกลุ่มกะเหรี่ยงอยู่ด้วยกันทั้งหมด 3 กลุ่ม แต่ภายหลังได้เกิดความแตกแยกจากการเพิ่มขึ้นของประชากรกะเหรี่ยงในแต่ละกลุ่ม และการแย่งชิงที่ดินระหว่างกลุ่ม ทำให้เกิดการสร้างกลุ่มเผ่าพันธุ์ย่อยๆ จากกลุ่มกะเหรี่ยงทั้งสาม ตลอดจนการสร้างภาษาที่แตกต่างกันออกไป

1. กลุ่มแรก คือ กะเหรี่ยงโปว์ (Pwo หรือ Moh Theet)

กลุ่มโปว์กะเหรี่ยงที่เรียกตัวเองว่า โปรน โฉ (Plone Shoh) ในขณะที่คนพม่าจะเรียกว่า ตะเลียง คะยีน (Talaing Kayin) โดยกลุ่มกะเหรี่ยงโปว์เป็นกลุ่มที่สืบเชื้อสายมาจากแม่ ที่ได้สร้างเผ่าพันธุ์กะเหรี่ยงโปว์ขึ้น และมีเชื้อสายที่สืบต่อไปเป็นกลุ่มต่างๆ อีกประมาณ 10 กลุ่มประกอบด้วย

1.1 กลุ่มที่สืบเชื้อสายมาจากลูกสาวคนโตคือ บอว์กโล (Baw Klaw) ซึ่งพบกลุ่มนี้อาศัยอยู่บริเวณที่ราบแม่น้ำปเล ตอนล่าง (Ple) จนถึงบริเวณชายฝั่งทะเลทางใต้

1.2 กลุ่มที่สืบเชื้อสายมาจากลูกสาวคนที่สอง คือ นอว์ ผา เด (Naw Pah Deh) ซึ่งพบกลุ่มนี้อาศัยอยู่บริเวณเมือง ท่าตอน(Thaton) มะละเหม่ง (Moulmain) มูยูหรือแม่สะเรียง (Mu Yu) และเชียงใหม่

¹⁶ Aung hla, เรื่องเดียวกัน, หน้า 113 - 122

1.3 กลุ่มที่สืบเชื้อสายมาจากลูกสาวคนที่สาม คือ ผา อะ (Pa – ah) ซึ่งมีการอธิบายว่าเป็นกลุ่มกะเหรี่ยง ตองสู (Taung Thu) ซึ่งสามารถพบได้ในภาคกลาง ภาคตะวันตกและภาคเหนือของประเทศไทย รวมทั้งบางส่วนของพม่า เช่น เมืองท่าตอน รัฐฉาน และบริเวณเมืองตองอู

1.4 พวกโมบวา (Mobwa) อาศัยบริเวณ ทางตะวันออกของเมืองตองอู

1.5 พวกโทคี (Tohkee) อาศัยบริเวณ ทะวาย และในประเทศไทย

1.6 พวกเยสกอร์ (Yehskaw) อาศัยบริเวณทางเหนือของเชียงใหม่

1.7 พวกเมกอร์ (Mehgaw) หรือ เลโก (Layko) อาศัยบริเวณเทือกเขาดอร์นา (Dawna)

1.8 พวกกามูท (Kamoot) อาศัยบริเวณเมือง ตอนคิน (Tonkin) และเมืองคัยกโด (Kyaikdo)

1.9 พวกลูลู (Lolo) อาศัยบริเวณทางตะวันตกของมณฑลยูนนาน ประเทศจีน

1.10 พวกปะหล่อง (Palaung) และ บวช (Boah) อาศัยทางเหนือของประเทศไทย

จากจำนวนของกลุ่มกะเหรี่ยงโปรวี่ที่มีอยู่มากมาย โดยกลุ่มที่สืบเชื้อสายมาจาก นอร์บอร์ กโล (Bow Klaw) จะเป็นกลุ่มที่ใหญ่ที่สุด โดยจากคำบอกเล่าว่า เป็นกลุ่มที่สร้างอาณาจักรของตนเองขึ้นมา คือ เมืองโปรวี่ (Pwo City) ที่รู้จักกันในชื่อ เมืองโปรม (Plome) หรือ พยิ (Pyi) และกลุ่มของนอร์ผาเด (Padeh) ก็ได้สร้างเมืองของตนเองขึ้นมาทางภาคตะวันออกของพม่า โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่เมือง ดูญอ (Du Yaw) หรือเมืองตอนยิน ซึ่งอยู่ในเขตเมืองแควงกะบอร์ (Don Yin of Kwe Kabaw) พวกมอบวา จะอาศัยอยู่ทางตะวันออกของเมืองโปรวี่ ซึ่งในปัจจุบันเป็นที่รู้จักกันในนามของพวก ฮะปิวย (Hpyu) โดยมีการสันนิษฐานว่าทางตะวันออกของเมืองนี้อาจจะเป็นที่เดียวกับเมืองฮินดูสถาน ในประเทศอินเดีย ที่ชาวอินเดียเรียกว่า ซียาวาดาด (Zeyawadadrh/ Zeyawaddi) ซึ่งในปัจจุบันเมืองแห่งนี้จะเต็มไปด้วยกลุ่มคนที่มีการผสมเผ่าพันธุ์กับพวกพม่า, บเว และบรรพบุรุษของพวกปาคู (Paku)

กะเหรี่ยงโปรวี่อีกกลุ่มหนึ่ง เช่น พวกลูลู ซึ่งไม่มีการตั้งถิ่นฐานในพม่าปัจจุบัน โดยจะพบพวกนี้ในเขตมณฑลยูนนานของประเทศจีนและรัฐฉาน และพวกนี้ส่วนใหญ่จะถูกผสมกลมกลืนไปกับพวกคนจีนและไทใหญ่

ส่วนกะเหรี่ยงโปรวี่ที่สืบเชื้อสายมาจากลูกคนที่สาม คือ ผา อะ (Pa ah) หรือที่รู้จักกันคือ ตองตู (Taw Thu) หรือ ตองสู (Taung Thu) ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีขนาดใหญ่อีกกลุ่มหนึ่งนั้น โดยจะมีการตั้งอาณาจักรของตนเองทางตะวันออก บริเวณเมือง ท่าตอน (Thaton) กลุ่มของพวกผาอะ ในสมัยโบราณมีเรื่องเล่าว่านิยมการล่าสัตว์ เช่น ช้าง เพื่อนำมาเป็นอาหารและแจกจ่าย ให้กับกลุ่มพี่น้อง

และญาติๆ คือกลุ่มสกอร์ และโปว์ จนมาวันหนึ่งพวกสกอร์ได้จับเม่นตัวหนึ่งได้และนำมาแจกแก่พี่น้อง ซึ่งพวกผาอะ ได้รับเพียงชิ้นบางๆ ทำให้มีการต่อว่าพวก สกอร์ ควรให้ชิ้นใหญ่ๆ บาง ซึ่งจากสาเหตุนี้ทำให้เกิดความเข้าใจผิดกันระหว่างพวกสกอร์ พวกผาอะ จึงความน้อยใจพี่ชายอย่างสกอร์เป็นอันมาก และทิ้งเนื้อเม่นที่ได้รับจากพวกสกอร์ จากเหตุการณ์นี้เองที่พวกสกอร์ เรียกว่า ผาอะ ว่า พวก ตองตู (Ta-Aw Thu) ที่มีความหมายโดยนัยว่า ผู้ที่ไม่กินเนื้อเม่น นั้นเอง และเป็นที่มาของการเรียกชื่อกะเหรี่ยงโปว์ จนภายหลังที่พวกพม่าและมอญ เข้ามาในดินแดนนี้และเรียกว่า ตองตู (Taung Thu) อันมีความหมายว่า พวกที่ทำอาชีพตัดไม้และเพาะปลูกบนภูเขา และเป็น การสร้างความเข้าใจผิดที่มีต่อกลุ่มนี้มาโดยตลอด ในขณะที่พวกที่สืบเชื้อสายมาทาง Pa -ah เอง ไม่ได้เรียกตัวเอง ว่าตองตู หรือตองตู แต่จะเป็นเพียงพวกพม่าและมอญเท่านั้น ซึ่งในทุกวันนี้พวกนี้ก็ได้เรียกตัวเองว่า ปะโอ (Pa - oh) ซึ่งมาจากเผ่าพันธุ์เดิมนั้นคือ โปว์

เหตุการณ์ภายหลังที่พวกมอญและพม่า ได้มีอำนาจเหนือเมือง ท่าตอน ซึ่งมีกลุ่มกะเหรี่ยงโปว์ สายของเมาะตี (Mohteet) จึงมีการเรียกโปว์ ใหม่ คือ¹⁷

1. พวกเมาะตี (Moh Hteet) คือกลุ่มที่สืบเชื้อสายมาทางฝ่ายแม่ และไม่มีการแต่งงานข้ามกลุ่มของตนเอง กลุ่มนี้มีความเชื่อว่าพวกตนเป็นสายเลือดกะเหรี่ยงที่บริสุทธิ์ โดยพวกมอญและพม่าเรียกพวกนี้ว่า โปว์ หรือ ตาเลียง คะยิน (Talaing Kayin)

2. พวกเมาะ โย¹⁸ (Moh Yoh) คือกลุ่มเลือดผสมที่เกิดจากโปว์กับไทใหญ่ คนรุ่นหลังของพวกนี้ ได้ถูกพวกพม่าและมอญ เรียกเพี้ยนออกไปว่าว่า มอญ ญอ (Mon Nya) ซึ่งสร้างความไม่พอใจให้กับพวกโปว์กลุ่มนี้มาก

3. พวกเมาะ ตา (Moh Ta) เป็นพวกที่สืบเชื้อสายมาจากพวก ผา เด (Padeh) และพวก ผาอะ (Pa ah) ที่มีการแต่งงานกับพวกอินเดียตาลีกานา (Talingana India) ที่อพยพเข้ามาอยู่ในเมืองท่าตอน โดยในภายหลังมอญและพม่าเรียกพวกนี้ว่า มอญ ตา (Mon Ta)

4. พวกเมาะสา (Moh Sa) เป็นพวกที่สืบเชื้อสายมาจากพวก ผา- เด และ ผา- อะ ที่มีการแต่งงานกับพวกอินเดียโอริสา (Orissa India) ที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ที่เมืองท่าตอน โดยพวกโปว์กะเหรี่ยง ให้คำว่า เมาะ ที่มาจากคำว่า Moh Hteet และพวกอินเดียโอริสา ให้คำทำยว่า สา ที่มาจากคำว่า Orissa จนเมื่อพม่าและมอญ เข้าจึงเรียกพวก นี้ว่า มอญสา (Mon Sa)

ประวัติความเป็นมาของพวกโปว์กะเหรี่ยง ที่อาศัยการสืบสายพันธุ์มาทางแม่ คือ Moh Hteet และมีการสืบสายพันธุ์ร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ที่เข้ามาปกครองดินแดนอันเป็นที่อยู่อาศัยของโปว์กลุ่มต่างๆ เช่น มอญ พม่า ไทย และการอพยพเข้ามาของอินเดียจึงทำให้กลุ่มโปว์กะเหรี่ยงในปัจจุบันมีกลุ่มที่หลากหลายมากกว่ากลุ่มกะเหรี่ยงอื่นๆ และมีการตั้งถิ่นฐานกระจาย

¹⁷ อ้างในAung Hla, เรื่องเดียวกัน หน้า 117

¹⁸ โย ในภาษากะเหรี่ยง มีความหมายว่า คนไทย

ออกไปในดินแดนต่างๆ ในภูมิภาค ซึ่งในปัจจุบันพวกโปรวกะเหรี่ยงในพม่า ยังคงเรียกตัวเองว่า “โปลน ฌวง” (Plone Shaung) และพวกพม่าก็เรียกพวกนี้ว่า “บามา คะยีน” (Bama Kayin)

พระเจ้าบรมเธอพระราชพิธีพงศไต้ได้กล่าวว่า กะเหรี่ยงปไว มีชุมชนอยู่ตามสันดอนแม่น้ำทางตะวันตกไปจนกระทั่งเมือง พะลิม (บัสเสียน) แต่พวกต้องชู ที่เรียกตัวเองว่าปโและนำแตกสาขาออกไปจากกะเหรี่ยงปไว และเมืองสตุง (เสื่อทุ่ง) และทางตะวันออก¹⁹

2. กลุ่มที่สอง คือ กะเหรี่ยงสกอร์ (Sgaw / Pah Hteet)

กลุ่มกะเหรี่ยงสกอร์ ซึ่งถือว่าตนเอง สืบเชื้อสายมาจากทางพ่อ คือ Pah Hteet โดยมีการแยกออกเป็นกลุ่มต่างๆ ดังนี้

2.1 สกอร์ปากู (Paku) สืบเชื้อสายมาจากลูกชายคนที่ 4 กลุ่มนี้มีการตั้งถิ่นฐานทางตะวันตกและตะวันออก ของเมืองตองกู เช่น ดอยลู ตอร์ โกะ (Lu Thaw Koh, ดอยโก วา (Gho Wah), และดอยโก พา (Koh Pah) และนอกเหนือจากนี้ยังพบที่เมืองผาปูน (Papun) เมืองแม่สะเรียงหรือมูยู (Mu Yu) เชียงใหม่ และตลอดแนวชายแดนไทยพม่า

2.2 สกอร์โมนี บวา (Mony Bwa) เป็นกลุ่มที่สืบเชื้อสายมาจาก ซอร์ โมนี บวา (Saw MonyBwa) กลุ่มนี้มีการตั้งถิ่นฐานในเมืองตองกู (Toungoo) เบหละ (Bay Lah) เลอโด (Ler Doh/ Kyaukkyi) ฮอร์ ที (Hsaw Htee / Shwe Gyin) ท่าดอน (Thaton) มะละเหม่ง (Moulamein) ทะวาย (Tavoy) และมะริด (Mergui)

2.3 สกอร์ไว วอร์ (Wai Waw) กลุ่มนี้มีการตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณเมือง พะโค (Pegu) อานธาวดี (Hanthawaddy) อินเสิน (Insein) ธรวาดดี (Tharraddy) และรอบๆ ที่ราบอิรวดี (Irrawaddy Delta) ลงไปจนถึงบริเวณชายแดนชายฝั่ง

2.4 สกอร์เช / ซอร์ (Cheh / Chaw) เป็นพวกที่สืบเชื้อสายมาจากลูกชายคนเล็ก คือ ซอร์เช (Saw Cheh/ Chai) กลุ่มนี้มีการตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณ ทางตะวันตกของพม่าจากทางใต้ของรัฐอารากัน ทางเหนือของเทือกเขานากา และทางเหนือของเทือกเขารัฐคะฉิ่น

นอกจากนี้ยังมีการพบสายพันธุ์ของกะเหรี่ยงสกอร์ที่สืบเชื้อสายมาจาก ปากู ที่มีการตั้งถิ่นฐาน และการสร้างเมืองที่อยู่ระหว่างแม่น้ำสาละวิน (Gho/ Salween) และแม่น้ำโขง (Koh/ Mekong) โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองเชียงใหม่ อันเป็นเมืองสำคัญของกะเหรี่ยงในยุคหนึ่ง ก่อนที่จะมีพวก ไทฉานเข้ามาในเชียงใหม่ นอกจากนี้ยังมีเมืองสำคัญที่มีกลุ่มกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ เช่น มะริด (Mergui) ทะวาย (Tavoy) แม่สะเรียง (Mu Yu) ผา ปูน (Papun / Mu Traw) ลู ฌวง โกะ (Lu Thaw Koh) เลอ มู ที (Ler Mu Hteet) โกะ วา (Gho Wah) โกะ ผา (Gho Pah) เป็นต้น พวกโมนี บวา ก็ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเมืองตองกู ส่วนพวกไว วอร์ และสกอร์เช ก็เป็นกลุ่มหลักของการตั้งถิ่นฐานใน

¹⁹ นราธิประพันธ์พงศ์, พระเจ้าบรมเธอ เรื่องเดียวกัน, หน้า 122

พื้นที่ที่อยู่รอบๆ เมืองย่างกุ้งในปัจจุบัน และบริเวณปากแม่น้ำอิระวดีและแม่น้ำเป โดยพวก ซอว์ ไว (Saw Wai) เป็นที่รู้จักกันคือ ธานดเว (Than Dweh) หรือ แซนโดเว (Sandoway) จนเมื่อพวกเขาเข้ามาตั้งถิ่นฐานในดินแดนบริเวณนี้ทำให้พวกนี้มีการตั้งถิ่นฐานที่กระจัดกระจายออกไป ซึ่งมีการพบพวกนี้ในทางตะวันตกของเขตรัฐอารากัน ไปจนถึงเทือกเขาคะฉิ่น ด้วยในปัจจุบัน

3. กลุ่มที่สาม คือ พวกกะเหรี่ยงบเว (Bweh Karen)

การผสมข้ามเผ่าพันธุ์และภายในเผ่าพันธุ์ ทำให้เกิดกลุ่มที่เป็นกะเหรี่ยงลูกผสม กลุ่มสำคัญคือพวก บเว ซึ่งมีการจำแนกออกเป็นกลุ่มต่างๆ ประมาณ 13 กลุ่ม ประกอบด้วย บเว กอว์ (Bweh Ghaw) บเว วา (Bweh Wah) บเว ตู (Bweh Thu) ปะดองหรือกะเหรี่ยงคองยาว (Paduang) ซอว์ โคะ (Hsaw Koh) เก โคะ (Gheh Koh) เก บา (Gheh Bah) เปรหรือบเว (Preh/ Breh) เย บอว์ (Yeh Baw) สาเยย (Sayay) ซิซิ (SiSi) มาโน (Mano) มานู- มานอว์ (Manu Manaw)

กลุ่มของกะเหรี่ยงบเวมีพวก บเว กอว์ ที่หมายความว่า กะเหรี่ยงแดง ซึ่งเป็นกลุ่มกะเหรี่ยงบเวกลุ่มที่ใหญ่ที่สุด และมีสร้างการกฏปกครองตนเองที่เด่นชัด คือ คเยโปเกล (Kyetpogale) อันมาจากการผสมกันของ Wai Taw, Naw Pale, และKyetpogee และคำว่ากะเหรี่ยงแดง หรือบเวแดงนี้ มีที่มาจากผ้าโพกศีรษะสีแดงที่พวกบเวนิยมใช้กันในบรรดาชนเผ่าตนเอง ภายหลังเมื่อพม่าเข้ามาอิทธิพล ทำให้มีการเรียกพวกนี้ว่า คยีนี²⁰ (Kayinee) และกำหนดกลุ่มบเวใหม่ เหลือเพียง 4 กลุ่ม คือ ลา โคะ (Lah Koh) ลา คยา (Lah Kyah) ปาโกร (Pakor) และ ปานอว์เลอ (Panurlaw)

ซึ่งจากการที่มีการแบ่งกลุ่มของกะเหรี่ยงและความขัดแย้งบางประการเกี่ยวกับการจำแนกของกะเหรี่ยงนี้เอง เมื่อพม่าได้เข้ามาปกครองดินแดนในเขตที่กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงอาศัย จึงมีการแบ่งกลุ่มกะเหรี่ยงออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ²¹ ที่อาศัยอยู่ตามพื้นที่ราบ โดยเรียกรวมๆ ว่า กะเหรี่ยงขาว²² (White Karen) โดยอาศัยลักษณะทางสีผิว และการแต่งกาย ที่คนหนุ่มสาวของกะเหรี่ยงกลุ่มนี้นิยมแต่งกายด้วยสีขาว ส่วนอีกสองเผ่าที่เหลือปะโอ ซึ่งเชื่อว่ามาจากคำว่า ไป ส่วนชาวพม่าเรียกคนพวกนี้เช่น ตองสุ (TaungThu / Tong Su) และคะยา หรือที่ชาวพม่าเรียกว่า คยีนี (Kayinni / Karenni) ซึ่งตรงกับคำว่า Red Karen ในภาษาอังกฤษคือ กะเหรี่ยงขาว และกะเหรี่ยงแดง พวกกะเหรี่ยงขาวจะเป็นคนชื่อๆ ผิวพรรณดี ซึ่งมีการคาดว่ามีลักษณะคล้ายๆ กับพวกมองโกลเลีย จะต่างกับพวกกะเหรี่ยงแดงที่มีลักษณะรูปร่างเตี้ย และมีนิสัยดุร้าย นิยมสักแดงเป็นลายอาทิตย์ จนเมื่ออังกฤษเข้ามาในพม่าครั้งแรกพวกนี้เป็นกลุ่มที่มีการต่อต้านอยู่เรื่อยๆ จนอังกฤษได้ยกกองกำลังมาปราบ²³

²⁰ คำว่า นี หรือ Ne/ Ni มีความหมายว่า สีแดง

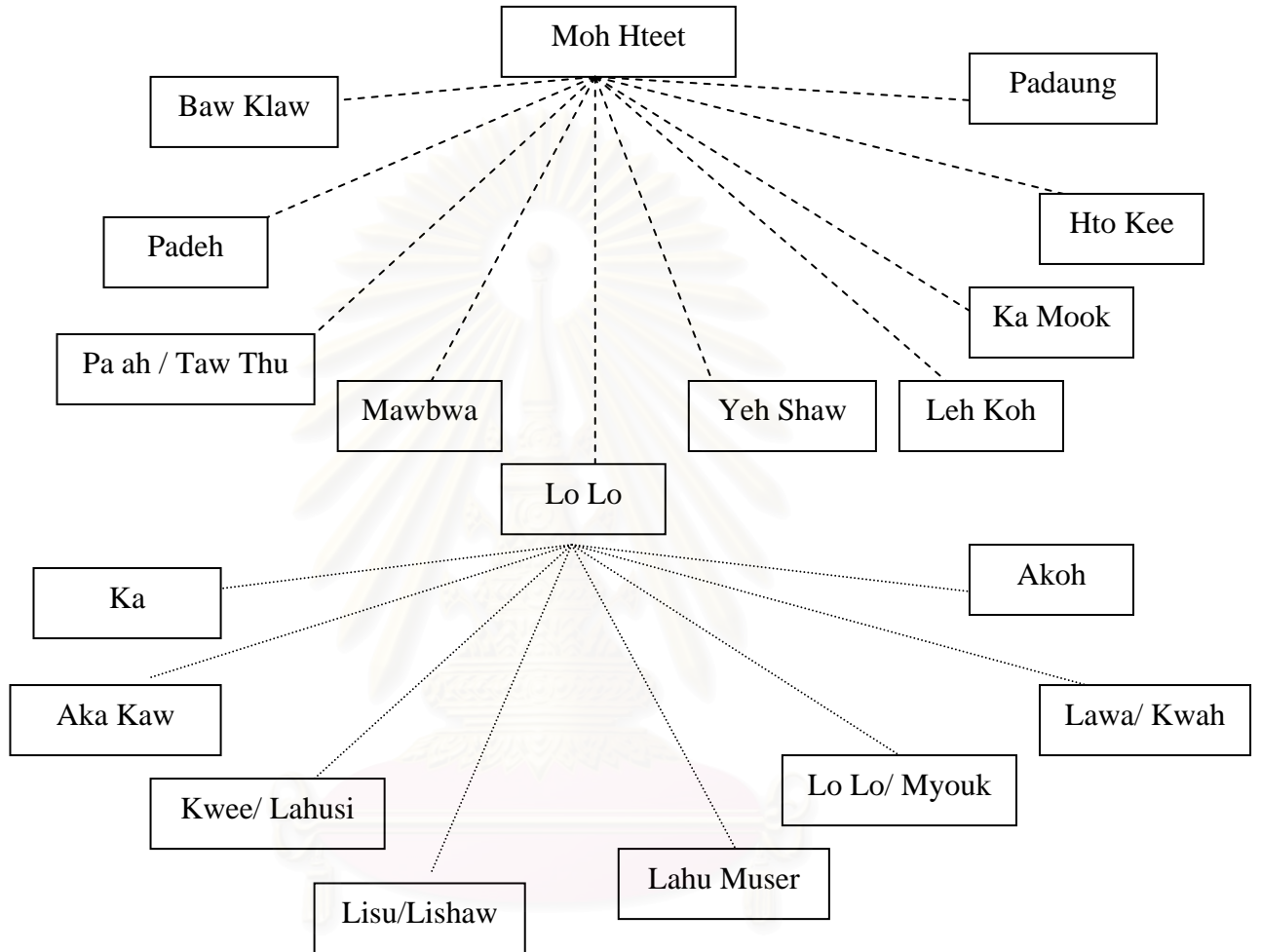
²¹ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และคณะ, พม่า: อดีตและปัจจุบัน, (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2526), หน้า 242 – 245

²² กะเหรี่ยงขาว (White Karens) หมายถึง กะเหรี่ยงสกอร์และไปว์

²³ นราธิประพันธ์พงศ์, พระเจ้าบรมเธอ. เรื่องเดียวกัน, หน้า 125

กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและการสืบเชื้อจากเผ่าพันธุ์กะเหรี่ยง²⁴

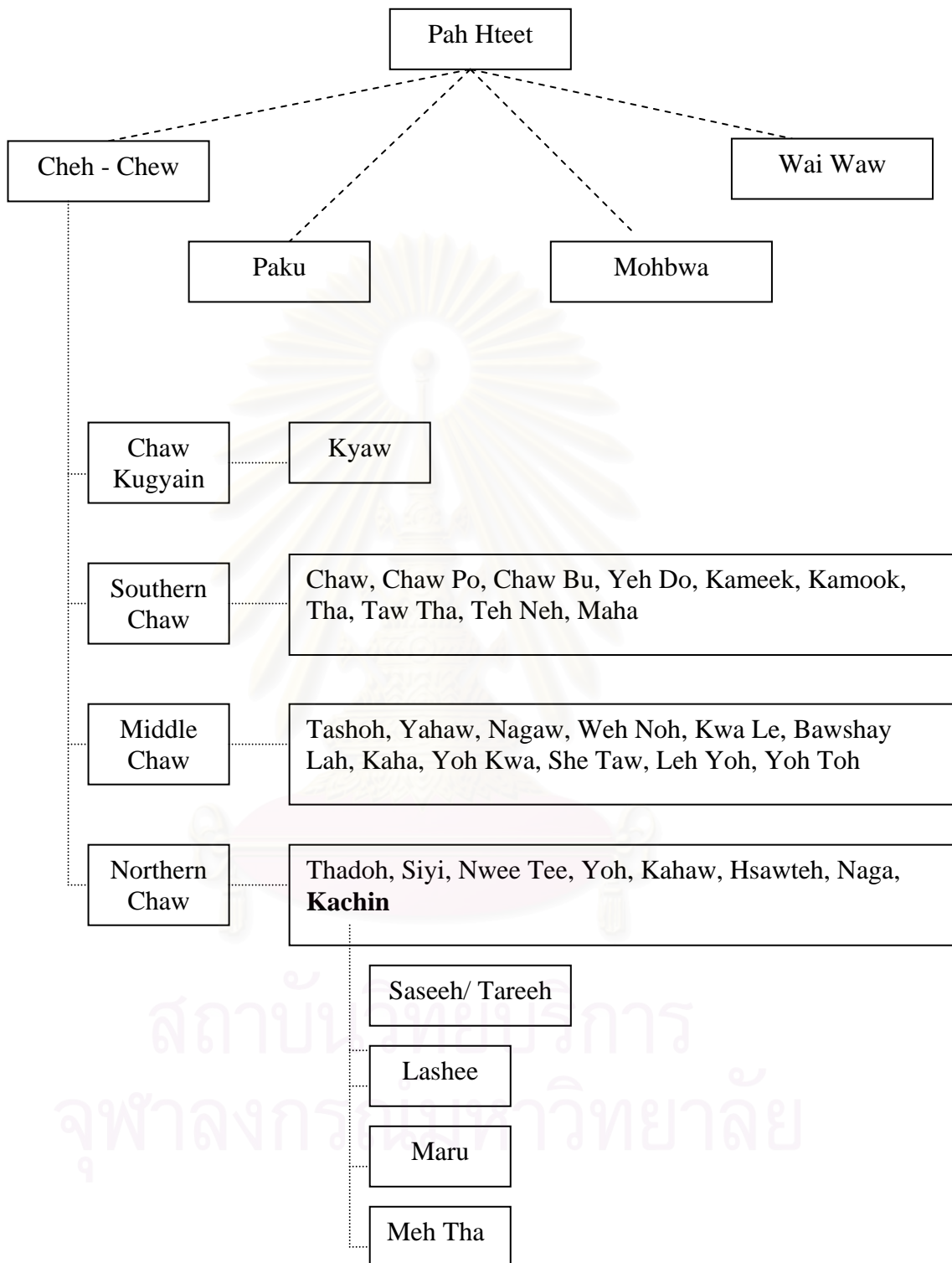
1. กลุ่มกะเหรี่ยงโปรว์และพวกที่สืบเผ่าพันธุ์ทางแม่(Pwo)

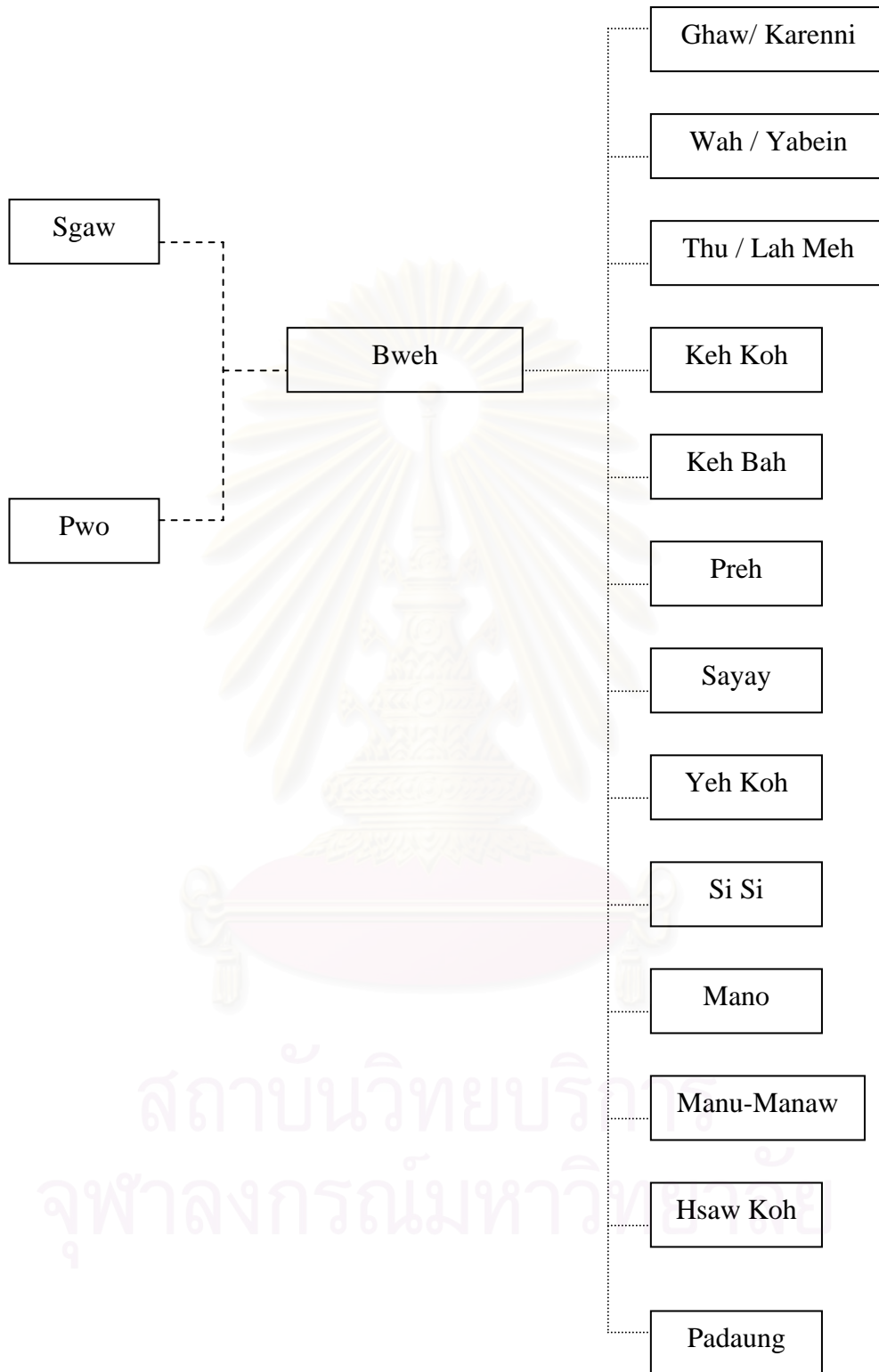
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²⁴ แผนผังเผ่าพันธุ์กะเหรี่ยง ใน Aung Hla, 2002: 120-121

2. กลุ่มกะเหรี่ยงสกอว์และพวกที่สืบเผ่าพันธุ์ทางพ่อ (Sgaw)

3. กลุ่มกะเหรี่ยงบเวและพวกที่สืบสายพันธุ์ผสม (Bweh)

จากการศึกษาจุดเริ่มต้นของกลุ่มกะเหรี่ยงที่มาจากกลุ่มๆเดียว คือบรรพบุรุษของกะเหรี่ยงสกอร์ และโปรว์ จนกลายมาเป็นกลุ่มกะเหรี่ยงกลุ่มต่างๆ ที่มีการตั้งถิ่นฐานในที่ต่างๆ ประกอบกับช่วงเวลาเหตุการณ์ต่างๆ และการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มอื่นๆ ในสังคมที่เข้าไปตั้งถิ่นฐาน ทำให้ความสัมพันธ์ของกะเหรี่ยงเหล่านั้นอาจมีการเปลี่ยนแปลงไป จนภายหลังแนวความคิดเรื่องเกี่ยวกับบรรพบุรุษกะเหรี่ยงได้เป็นที่กล่าวถึงมากขึ้น เพื่อประสานความสัมพันธ์และความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษของเผ่าพันธุ์ตนเอง เช่น เรื่องของ Moh Hteet, Pah Hteet, และHtoo Hteet²⁵ โดยกลุ่มกะเหรี่ยงว่าสืบสายพันธุ์มาทั้งหมด 7 รุ่น ตั้งแต่มีการตั้งถิ่นฐานในธิเบต (Kaw Thi Baw) หรือ ยูนาน (Yu Nah) จนถึงปัจจุบันกะเหรี่ยงที่อยู่ในดินแดนเหล่านั้นมีอายุถึง 3803 ปีมาแล้ว

ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของกะเหรี่ยงในยุคสมัยโบราณ ตั้งแต่ที่อพยพเข้ามาสู่ดินแดนภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และดินแดนต่างๆ ของพม่าเป็นกลุ่มแรกๆ จนกระทั่งมีกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เช่น มอญ พม่า ไทใหญ่ ทอยยอพยพเข้ามายังดินแดนที่กะเหรี่ยงอาศัยอยู่ จนเกิดสงครามการสู้รบ ซึ่งโดยธรรมชาติของกะเหรี่ยง ที่มีความรักสงบไม่นิยมการสู้รบ จึงไปอพยพออกไปตั้งถิ่นฐานในดินแดนอื่นๆ เช่นภูเขา หรือดินแดนที่ไกลออกไป อันจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันมีจำนวนกะเหรี่ยงกระจัดกระจายออกไปในดินแดนต่างๆ ของพม่า ไทย หรือตามแนวชายแดนของอินเดีย และมีการผสมข้ามเผ่ากับกะเหรี่ยงที่อยู่ในดินแดนนั้น กลายเป็นเผ่าพันธุ์ใหม่ที่ถูกผสมกลมกลืนไป

สังคมกะเหรี่ยงยุคชาตินิยมหลังอาณานิคม สหภาพกะเหรี่ยงแห่งกอร์วูลีย์ และการอพยพ

การแพร่หลายของแนวคิดเรื่องชาตินิยมในสังคมพม่า จากกลุ่มที่ได้รับการศึกษามาจากตะวันตกหรือพวกที่ได้รับการศึกษาสูงๆ แนวความคิดที่ต้องการเอกราชจากอังกฤษของพวกพม่า เริ่มกลายเป็นกระแสสำคัญในช่วงปลายอาณานิคมพร้อมกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองในกลุ่มพม่า ขณะเดียวกันการสร้างแนวคิดเรื่องรัฐชาติและชาตินิยม ก็เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมกะเหรี่ยงด้วยเช่นกัน ความตื่นตัวเหล่านั้นนับตั้งแต่การตระหนักว่ากะเหรี่ยงก็มีภาษาเขียนของตนเองและสังคมกะเหรี่ยงเป็นสังคมที่มีการศึกษาที่สูงทำให้เริ่มมีการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชนชาติมากขึ้นด้วย การตระหนักเรื่องของตัวเองจึงเริ่มสร้างขึ้นในยุคอังกฤษนี้เอง

จนเมื่อมีการประชุมของกลุ่มชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อยของพม่า และเป็นมติของที่ประชุมในรูปแบบของข้อตกลงปางโหลง ที่ระบุว่า ชนกลุ่มน้อยสามารถมีรัฐเป็นอิสระจากรัฐพม่าได้ภายหลังการอยู่ร่วมกันเป็นระยะเวลา 10 ปี แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์เสียชีวิตของอองซานในปี 1947 และ

²⁵ Htoo Hteet หมายความว่า การเชื่อว่ากะเหรี่ยงมีเผ่าพันธุ์มาจากพ่อแม่ คือ Moh Hteet และ Pah Hteet เป็นจุดเริ่มต้นของการสืบเผ่าพันธุ์กะเหรี่ยง

รัฐบาลรักษาการของเนวินเข้ามามีอำนาจในปี 1958-1960 สร้างความไม่พอใจให้แก่หัวหน้าหรือเจ้าเมืองทั้งหลาย บางกลุ่มใช้การต่อสู้โดยสันติวิธีทางรัฐสภา และอีกหลายกลุ่มได้กลายเป็นกบฏต่อสู้ด้วยอาวุธ ภายใต้กองกำลังต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มกะเหรี่ยง กะฉินและมอญ ที่มีได้รับสิทธิให้แยกเป็นรัฐอิสระปกครองตนเอง ดังนั้นการแสดงออกของกลุ่มกองกำลังต่างๆ ที่เริ่มก่อตัวขึ้น เช่น ในปี 1949 กะเหรี่ยงได้ประกาศดำเนินการทางทหารที่จะถอนตัวออกจากสหภาพพม่า และก่อตั้งรัฐปกครองตนเองแต่ไม่ประสบความสำเร็จ จนในปี 1951 สหภาพพม่าได้ประกาศตั้งรัฐกะเหรี่ยงในบริเวณที่มีชนชาติกะเหรี่ยงเป็นชนส่วนใหญ่ขึ้นมา และเปิดโอกาสให้ผู้นำกะเหรี่ยงอยู่ในตำแหน่งที่มีอำนาจทางกฎหมายและการเมือง แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์รัฐประหาร ในปี 1962 อู วิน หม่อง ประธานาธิบดีสหภาพพม่า ซึ่งเป็นคนเชื้อสายกะเหรี่ยง ที่เปรียบเสมือนตัวประสานสัมพันธ์ระหว่างชาวกะเหรี่ยงและพม่าเสียชีวิต ทำให้รอยร้าวที่มีอยู่ระหว่างกะเหรี่ยงกับพม่ายิ่งมากขึ้น และเป็นการก่อตัวอย่างเต็มรูปแบบของกองกำลังกะเหรี่ยง

เหตุการณ์ภายหลังพม่าได้รับเอกราชมาจากอังกฤษไม่ผู้สงบนักความขัดแย้ง ในเรื่องของกลุ่มชาติพันธุ์เห็นได้ชัดขึ้น อันเนื่องมาจากการนำชาวอินเดียเข้ามาทำงานในอาชีพต่างๆ เช่น เหมียน ข้าราชการ แพทย์ หนายความ วิศวกร ฯลฯ ซึ่งมีขึ้นในสมัยอาณานิคม กอรบกับชาวอินเดียได้เข้ามามีบทบาทในการดูแลด้านเศรษฐกิจของประเทศมากขึ้น จึงเกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาวพม่ากับชาวอินเดีย ดังจะเห็นได้จากคำที่ชาวพม่าเรียกกลุ่มอินเดียมุสลิมว่า “กะลา” ซึ่งหมายความว่า คนต่างชาติแล้ว ยังกลายเป็นคำด่าหรือคำอุทานในทางลบด้วย ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งคือคนจีน ที่อาจแตกต่างกับคนอินเดีย เพราะในทัศนของคนพม่า จะนิยมคนจีนโดยคิดว่าเป็นมิตรทางสังคม ดังจะเห็นได้ว่าคนพม่า นิยมเรียนรู้อาษาจีนและแต่งงานกับคนจีนในพม่ามากขึ้น จนกระทั่งเหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างชาวพม่ากับชาวจีนในพม่าในปี 1967

ส่วนกะเหรี่ยงและกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ที่อยู่อาศัยมายาวนาน เช่น มอญ ซึ่งเป็นไม้เบื่อไม้เมฆของคนพม่ามาตลอด และกลุ่มที่ได้รับอิทธิพลมากที่สุดเมื่อพิจารณาในแง่ผลที่เกิดขึ้นหลังระบบอาณานิคม คือ กลุ่มกะเหรี่ยง และกะฉิน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีบทบาทที่อาณานิคมอังกฤษใช้เป็นเหมือนการถ่วงดุลอำนาจในยุคอาณานิคม โดยเฉพาะด้าน กำลังทหาร ตำรวจ ที่อังกฤษได้ให้โอกาสกะเหรี่ยงและกะฉินมาเป็นทหารประจำการ เพื่อเป็นการป้องกันไม่ไห้คนพม่าได้มีการถืออาวุธ อีกทั้งอังกฤษทราบดีว่าประวัติของชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ นั้นไม่มีความเป็นมิตรกับพม่าอยู่แล้ว²⁶ รวมทั้งการเกิดแนวของนักเคลื่อนไหวทางสังคมกะเหรี่ยงคนสำคัญคือ ซาน ซี โป (Dr. San C. Po)²⁷ ซึ่งได้เขียนแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารัฐกะเหรี่ยงอิสระ อันเป็นเหตุให้เกิดองค์กะเหรี่ยง

²⁶ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และคณะ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 240

²⁷ หมอชาวกะเหรี่ยงคนเดียวที่เข้าไปทำงานในคณะกรรมการนิบัญญัติ ในช่วงอาณานิคม โดยหนังสือของ San C. Po เล่มสำคัญคือ เรื่อง Burma and the Karens ตีพิมพ์ครั้งแรกที่ประเทศอังกฤษ และมีอิทธิพลต่อการก่อเกิดองค์เคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่ม

ขึ้นภายใต้การส่งเสริมของอังกฤษตั้งแต่ยุคอาณานิคม ประกอบกับการที่รัฐบาลทหารพม่า นำนโยบายการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม (unity society) มาใช้ในการปกครองโดยผสมชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ เข้ามาด้วย เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพในพม่า เช่น การสร้างศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ การเรียนรู้ภาษาพม่า ได้ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆที่ไม่ใช่พม่าเกิดการต่อต้าน

ส่งผลให้เกิดกลุ่มแนวความคิดชาตินิยมและการก่อเกิดขององค์กรชาตินิยมของกะเหรี่ยงหลายกลุ่มและเริ่มมีการเคลื่อนไหวในสังคมพม่าช่วงตั้งแต่สมัยอาณานิคมและหลังอาณานิคมมากขึ้น แต่องค์กรสำคัญที่มีบทบาทมากในขณะนั้นคือ สหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง (Karen National Union: KNU) และองค์กรป้องกันแห่งชาติกะเหรี่ยง (Karen National Defense Organization: KNDO) และกลุ่มการเมืองที่กะเหรี่ยงเข้าไปมีบทบาทภายใต้พรรคสันนิบาตเสรีชนต่อต้านฟาสซิสต์ (Anti – Fascist People's Freedom League: AFPFL)

ในที่นี้ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงการก่อตัวของสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงรัฐกะเหรี่ยง (KNU) ซึ่งเป็นองค์กรหลักและเป็นปัจจัยสำคัญ ต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ของกะเหรี่ยงจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะการสถาปนาของรัฐกะเหรี่ยงหรือกอธูเลย์²⁸ (Karen State/ Kawthoolei) ซึ่งถึงแม้อังกฤษจะออกไปจากพม่าหลังให้เอกราชแก่พม่าแล้ว ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกะเหรี่ยงกับอังกฤษก็ยังเป็นความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมาโดยตลอด โดยหลังจากที่พม่าได้รับเอกราชกะเหรี่ยงได้จัดตั้งรัฐบาล²⁹ แต่รัฐบาลนี้ได้รับการปฏิเสธจากรัฐบาลพม่า ภายหลังจากที่พม่าได้รับเอกราชกะเหรี่ยงได้ตั้งทำงานอยู่ในคณะรัฐบาลของอูนู ได้ลาออก และได้จัดตั้งรัฐบาลกะเหรี่ยง ครอบคลุมพื้นที่สันดอนแม่น้ำอิรวดี และภาคตะนาวศรี จากการสำรวจประชากรกะเหรี่ยงในขณะนั้น กะเหรี่ยงมีพลเมืองมากอันดับ 3 ของพม่า ตามการสำรวจสำมะโนครัว ปี 1911 รวมทั้งสิ้น 1,102,695 คน³⁰ และเป็นกองกำลังชนกลุ่มน้อยที่มีความเข้มแข็งภายใต้การสนับสนุนของต่างชาติ เช่น สหรัฐอเมริกา

ปัญญาชนกะเหรี่ยงในยุคหลังอาณานิคม และการก่อตัวของแนวคิดเรื่องรัฐชาติของกะเหรี่ยง เป็นอย่างมาก ปัจจุบันลูกหลานของ Dr. San C. Po บางส่วนยังทำงานในพม่า หรืออพยพไปอยู่ที่อเมริกา และส่วนหนึ่งก็ได้อพยพเข้ามาอยู่ในไทย/พื้นที่พักพิงในประเทศไทย (จากการสัมภาษณ์ หลานชาย San C. Po)

²⁸ “กอธูเลย์” ในสำนึกของชาติในสังคมกะเหรี่ยง ได้หมายถึง ดินแดนที่มีประชากรกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ และคำว่า “กอธูเลย์” สำหรับรัฐบาลพม่าหลังอาณานิคมหมายถึง พื้นที่รัฐกะเหรี่ยงในปัจจุบัน แต่คำว่า “กอธูเลย์” ในภาษากะเหรี่ยงมีความหมายว่าดินแดนแห่งดอกกลิลลี่ (Kawthoolei or “The Land of Lilies”) อ้างถึงใน Ananda Raja “Ethnicity, Nationalism, and the Nation-State: The Karen in Burma and Thailand” Gehan Wijeyewardene(editor), in Ethnic Groups across National Boundaries in Mainland Southeast Asia, (Singapore: Kin Keong, 1990), p. 111

²⁹ ซึ่งในช่วงนี้มีกลุ่มกะเหรี่ยงที่อยู่ในอเมริกา ได้จัดตั้งรัฐบาลของตนเองและเสนอชื่อต่อองค์การสหประชาชาติ แต่ภายหลังได้รับการปฏิเสธเช่นกัน

³⁰ The Census of India. อ้างถึงใน Marshall, Harry Ignatius. The Karen People of Burma A Study in Anthropology and Ethnology. (Bangkok: White Lotus, 1997), p. 3

ประกอบกับการเพิ่มกำลังของชาวกะเหรี่ยงเพื่อทำการต่อสู้กับรัฐบาลทหารพม่า เช่น เหตุการณ์ในปี 1962(พ.ศ.2505) สหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง ได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ³¹

1. กลุ่มกอว์กูเลียตะวันตก

เป็นกองกำลังกะเหรี่ยงที่มีอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ เพื่อต้องการการสนับสนุนทางยุทธวิธีจากจีน มีผู้นำคือ ม่านบาซาน และนายพล กอทู เป็นผู้นำ และมีกำลังสนับสนุนประมาณ 1,500 นาย และปฏิบัติงานตามที่ราบอิระวดี และแนวเขาพะโค

2. กลุ่มกอว์กูเลียตะวันออก

เป็นกองกำลังกะเหรี่ยงที่ก่อกำเนิดจากลัทธิชาตินิยม มีพื้นที่ปฏิบัติการอยู่ในรัฐกะเหรี่ยง ตะนาวศรี โดยมีเซอร์ฮันเตอร์ ทามิว เป็นหัวหน้า และนายอิมทิน แต่ต่อมาพวกเขาถูกทหารจับตัวได้และตายในสนามรบ ซึ่งทำให้ นายพลโบเมียะ (Bo Mya) ขึ้นเป็นผู้นำคนใหม่

จนเมื่อ 7 กรกฎาคม 2518 กลุ่มกอว์กูเลียทั้งสองกลุ่มได้รวมกันเป็นเอกภาพเป็นสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง (KNU) โดยมีเซอร์ม่านบาซาน เป็นประธานาธิบดี และมีโบเมียะเป็นผู้นำทางทหาร ทำให้กลุ่มกะเหรี่ยงมีความเข้มแข็งขึ้น และมีอุดมการณ์ที่แน่วแน่ในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง มีการจัดรูปแบบองค์กรที่ชัดเจนในรูปแบบของรัฐมากขึ้น รวมทั้งเป็นกลุ่มกองกำลังที่มีความเข้มแข็งมากที่สุด ในการต่อสู้กับรัฐบาลพม่ามาโดยตลอด และที่ตั้งของกองกำลังกะเหรี่ยงตามแนวชายแดนและเป็นพื้นที่รองรับผู้ที่หลบหนีเหตุการณ์ไม่สงบในพม่า เช่น กลุ่มนักศึกษาเพื่อประชาธิปไตย, กลุ่มพรรคNLD เป็นต้น โดยกลุ่มกะเหรี่ยงได้มีฐานที่มั่นของตนอยู่ตาม แนวชายแดนไทย – พม่า โดยที่มั่นสำคัญของกลุ่มกะเหรี่ยงที่มีความยิ่งใหญ่ในอดีต คือ มาเนออร์ปโลว³² ที่เป็นพื้นที่ของกองกำลังกะเหรี่ยงได้พัฒนามาจากศูนย์ฝึกทหารเดิม ซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางกะเหรี่ยงในยุคนั้น ประกอบกับมีการอพยพเข้ามาของชาวกะเหรี่ยงที่ได้รับผลกระทบจากพื้นที่ต่างๆ ซึ่งคนเหล่านี้จะเป็นคนที่เคยทำงานตั้งแต่สมัยการปกครองของอังกฤษเช่น ทหาร นักการเมือง ครูอาจารย์ หมอ และประชาชนทั่วไป คนเหล่านี้ต่างหลบหนีเหตุการณ์ความรุนแรงการใช้แรงงาน และความยากลำบากในการดำรงชีวิตในพื้นที่ชั้นในของประเทศพม่า การเป็นศูนย์รวมของคนกะเหรี่ยงต่างอาชีพจำนวนมากขึ้น ทำให้มีการการจัดตั้งหน่วยงานของรัฐกะเหรี่ยงขึ้นที่มาเนออร์ปโลว³³ มีทั้งกระทรวงต่างๆ และโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนทั้งภาษาอังกฤษ กะเหรี่ยง และพม่า จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์แตกแยกกันของกะเหรี่ยงคือ กะเหรี่ยงพุทธ และกะเหรี่ยงคริสต์ ซึ่งพม่าใช้เป็นจุดสำคัญในการจัดกำลังร่วมกับกองกะเหรี่ยงพุทธ มีการปรับกลยุทธ์

³¹ ชาญ เพ็ชร์, “ชนกลุ่มน้อยต่อต้านรัฐบาลพม่าตามแนวชายแดนไทย – พม่า กับความมั่นคงของประเทศไทย: ศึกษาเฉพาะกลุ่มสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง” (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, หน้า 13

³² พรพิมล ตริโชติ, เรื่องเดียวกัน. หน้า 102 – 104

³³ ค่ายมาเนออร์ปโลวในยุคที่มีความเจริญถึงขีดสุดเป็น จุดสำคัญที่ชาวต่างชาติและคนไทยนิยมเข้าไปเยี่ยมชม

ในการสู้รบ จนทำให้ค่ายมาเนอร์ปลดอร์แตกในปี 1995 และเป็นอีกยุคหนึ่งที่มีเริ่มมีการเข้ามาของกลุ่มกะเหรี่ยงอพยพในไทยที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งการเข้ามาครั้งในมีบุคคลสำคัญและทหารได้เข้ามาในประเทศไทยอยู่ตามแนวชายแดน และพื้นที่พักพิงต่างๆ ของไทยในฝั่งชายแดนด้านตะวันตก ตั้งแต่จังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ระนอง และ ชุมพร

สภาพชุมชนกะเหรี่ยงรูปแบบต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตมา ถึง ปัจจุบัน

นับตั้งแต่มีการอพยพและเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพม่าของกลุ่มกะเหรี่ยง รวมทั้งมีการสร้างเขตบ้านเมืองของกลุ่มกะเหรี่ยงการสืบเผ่าพันธุ์ ซึ่งจากเหตุการณ์ทางสังคม เช่น สงคราม ภัยธรรมชาติ ทำให้กะเหรี่ยงกลายเป็นกลุ่มชาติพันธุ์แห่งการอพยพ ทำประวัติศาสตร์ของเผ่าพันธุ์กะเหรี่ยงจึงมีความแตกต่างกันออกไป ทั้งจากการอพยพ การตั้งถิ่นฐานใหม่ และการผสมข้ามเผ่าพันธุ์ รวมทั้งการเข้ามาครอบครองดินแดนที่มีกลุ่มกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ แต่ยุคที่สามารถกล่าวได้ว่าเป็นยุคที่มีการสร้างประวัติศาสตร์ของเผ่าพันธุ์กะเหรี่ยงมากที่สุด และเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของสังคมกะเหรี่ยงคือ ช่วงที่อังกฤษ เข้ามาปกครองพม่าและช่วงของคณะมิชชันนารีตะวันตกนิกายต่างๆ เข้ามาในดินแดนที่มีชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆอาศัยอยู่ การสร้างสัมพันธอันดีต่อสังคมทำให้คนกะเหรี่ยงกลุ่มต่างๆ ได้รับการสนับสนุนที่ดีและมีการพัฒนารูปแบบทางสังคมของตนอย่างมาก สิ่งหนึ่งก็คือ การพัฒนารูปแบบของภาษาเขียนคือ อักษรกะเหรี่ยง ที่มีการดัดแปลงมาจากพม่าตลอดจนประวัติศาสตร์กะเหรี่ยงกลับมาฟื้นตัวอีกครั้ง ทั้งนี้รวมถึงบันทึกของคณะมิชชันนารี และกลุ่มคนตะวันตกที่บันทึกเกี่ยวกับสังคมกะเหรี่ยง ประกอบกับการได้รับความไว้วางใจจากราชการของอาณานิคม เพราะด้วยนิสัยของกะเหรี่ยงที่เป็นคนรักสงบ อ่อนน้อม และซื่อสัตย์ ทำให้ได้รับการสนับสนุนจากอังกฤษเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะโอกาสด้านการศึกษาและการทำงานในคณะรัฐบาล แต่ความสัมพันธที่เกิดขึ้นอาจจะสร้างความไม่พอใจให้กับกลุ่มคนที่เสียผลประโยชน์มากในขณะนั้น คือ กลุ่มข้าราชการและทหารพม่า เมื่อพม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษและการก่อตัวของแนวคิดชาตินิยมที่มีมาตั้งแต่ช่วงอาณานิคมของกะเหรี่ยง ที่ได้รับการสนับสนุนจากอังกฤษในขณะนั้นจากแนวคิดที่เสมือนระเบิดเวลาที่อังกฤษวางไว้ให้พม่าหลังได้รับเอกราช เพราะในช่วงของอาณานิคมกะเหรี่ยงส่วนหนึ่งได้รับการพัฒนาในด้านต่างๆ ที่พร้อมต่อสู้กับพม่าเสมอและระเบิดเวลาของอังกฤษก็ทำงานทันที เมื่อกะเหรี่ยงมีแนวคิดต้องการแยกเป็นรัฐอิสระจากพม่าและอยู่ภายใต้การปกครองจากอังกฤษโดยตรง ในขณะที่พม่าต้องการดินแดนของชนกลุ่มน้อยในแง่ของผลประโยชน์ สงครามเพื่อแย่งชิงทรัพยากรจึงเกิดขึ้นระหว่างรัฐบาลพม่าและกะเหรี่ยง และเป็นจุดเริ่มต้นแห่งการอพยพครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์กะเหรี่ยงอีกครั้ง การต่อสู้ที่ยาวนานระหว่าง

ชนกลุ่มน้อยกะเหรี่ยงที่มีกำลังสนับสนุนมาจากประชากรที่ต้องการความเป็นชาติรวมกัน จาก สงครามนี้เองทำให้เผ่าพันธุ์กะเหรี่ยงเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญอีกครั้ง

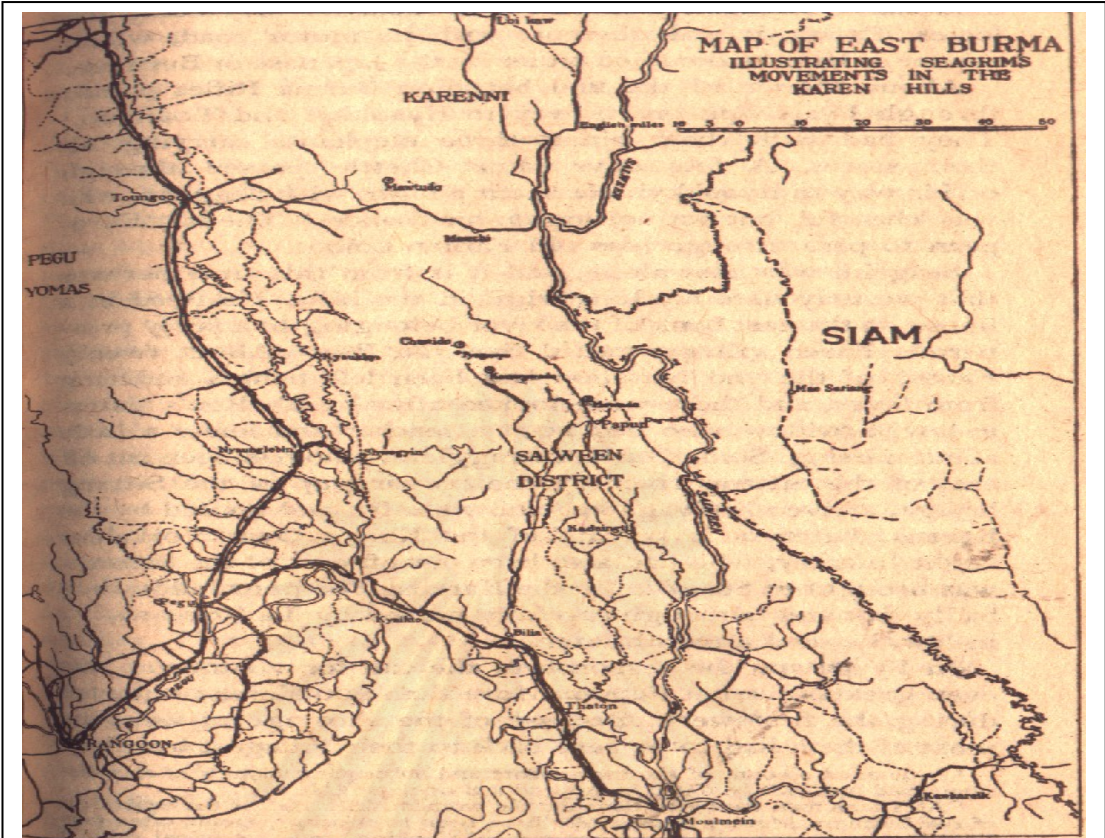
เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมกะเหรี่ยงและประวัติศาสตร์ของกะเหรี่ยงที่ผ่านมา ทำให้ เรื่องราวของกะเหรี่ยงที่ถูกเขียนหรือศึกษามีความสัมพันธ์กับผลกระทบที่เกี่ยวกับสงครามที่เกิดขึ้น ในยุคหลังอาณานิคม จากเหตุนี้ทำให้การบันทึกของกะเหรี่ยงที่เกี่ยวข้องกับงานชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ได้มีการเปลี่ยนแปลงไป ผลจากสงครามได้ปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของกะเหรี่ยงจากประชากรในรัฐ กะเหรี่ยง มาเป็นผู้อพยพหนีภัยสงครามในประเทศไทยตามจังหวัดที่มีชายแดนติดต่อกับรัฐ กะเหรี่ยงตั้งแต่จังหวัดเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ระนอง และชุมพร ในขณะที่ส่วนหนึ่งยังคงอาศัยอยู่ในพม่า เช่นบริเวณรอบเมืองย่างกุ้ง และพื้นที่ ทั่วไปในเขตรัฐกะเหรี่ยง อย่างไรก็ตามอาจประมวลชุมชนอันเป็นถิ่นฐานของชาวกะเหรี่ยง ได้เป็น 5 ลักษณะตามการตั้งถิ่นฐานดังนี้

1. กลุ่มกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ตามเขตภูเขาในเขตพม่า

การตั้งถิ่นฐานของกะเหรี่ยงในเขตภูเขานั้น แต่เดิมอาจเป็นผู้ที่อาศัยอยู่มาตั้งแต่สมัยแรก ที่มีการเข้ามาในพม่า ช่วงปี 739 ก่อนคริสตกาล³⁴ บริเวณที่ราบอิรวดีทางตอนใต้ของประเทศพม่า จนเกิดเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดในสังคมกะเหรี่ยงในเขตที่ราบต่างๆ เช่น สงครามการแย่ง ชิงดินแดน จนถึงสงครามระหว่างชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลทหารพม่า ทำให้ประชากรกะเหรี่ยงได้ อพยพไปตั้งถิ่นฐานในเขตทางตะวันตก และในเขตที่สูงตามภูเขาต่างๆทางด้านตะวันออก โดยเฉพาะแนวภูเขาที่อยู่ในแนวชายแดนไทยตั้งแต่รัฐฉานจนถึงรัฐกะเหรี่ยง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³⁴ Lonsdale, M อ้างถึงใน Ananda Raja, เรื่องเดียวกัน, หน้า 128-130

ที่มา: บันทึกการเดินทางเข้าสู่ตะวันออก ในหนังสือ The Grandfather Longlegs

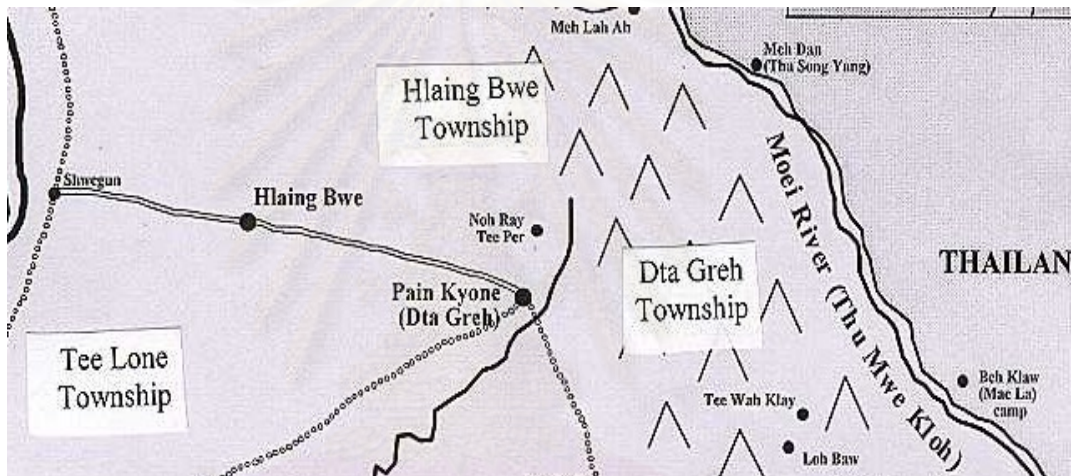
รูปภาพ 2 แผนที่แสดงการอพยพเข้าสู่เขตภูเขาของรัฐกะเหรี่ยงทางตะวันออกของพม่า

ในปัจจุบันจะสามารถพบการตั้งถิ่นฐานของกะเหรี่ยงกลุ่มนี้ด้านตะวันตกของพม่าทางแนวชายแดนติดต่อกับอินเดียตั้งแต่รัฐคะฉิ่น มาจนถึงรัฐอารากัน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเชื้อสายพวกโปรวกะเหรี่ยง และสกอร์วกะเหรี่ยง โดยจะทำอาชีพในการเพาะปลูกพืชทางการเกษตร เช่น ข้าว ข้าวโพด

บทสัมภาษณ์เด็กนักเรียนคนหนึ่งเข้ามาเพื่อเรียนหนังสือในพื้นที่พักพิงฯ เล่าให้ฟังเกี่ยวกับชีวิตกะเหรี่ยงในเขตภูเขาว่า ที่หมู่บ้านแห่งหนึ่งที่เขาอาศัยอยู่ในเขตภูเขาของเมืองแลงบเว (Hlaing Bwe township) ในรัฐกะเหรี่ยง³⁵ มีประชากรประมาณ 300 กว่าคน ส่วนใหญ่เป็นกะเหรี่ยงโปรวก คนในหมู่บ้านนับถือศาสนาพุทธ และอีกส่วนหนึ่งยังคงนับถือผีอย่างเคร่งครัด รวมทั้งครอบครัวของเขาเอง ที่ถึงเป็นพุทธก็ตาม ในหมู่บ้านมีโรงเรียนที่สอนได้ถึงชั้น 10 (Grade 10th Standard) เมื่อเรียนจบแล้วส่วนใหญ่จะมาเรียนที่ฝั่งไทย เช่น แม่สอด, ในแคมป์ฝั่งไทยบ้าง

³⁵ เมืองแลงบเว (Hlaing Bwe township) จะมีเส้นทางเดินทางเข้าไทยโดยผ่านอำเภอท่าสองยาง บริเวณ บ้านแม่ตะวอ ต. ท่าสองยาง

และสำหรับเด็กที่ครอบครัวมีเงินหรือได้รับทุนก็นิยมไปเรียนที่มะละหม่ง ส่วนตัวเองเลือกที่มาเรียนในแม่หละเพราะมีเพื่อนมาด้วยกลุ่มหนึ่ง และทราบว่ามีการศึกษาถ้าจบแล้วจะได้ทำงานมีเงินเดือนด้วย ทำให้ชีวิตที่อยู่ในแม่หละไม่ต้องมีค่าใช้จ่ายอะไรมาก อาหารทุกอย่างก็ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ และเขายังได้เล่าต่อไปเกี่ยวกับความเป็นอยู่ที่บ้านของเขาซึ่งทำนาในพื้นที่ภูเขา โดยคนในหมู่บ้านจะมีการจัดสรรที่ดินกันเอง เมื่อเก็บเกี่ยวเสร็จก็จะเก็บไว้แล้วนำมาขายในเมืองแลงบเว โดยจะมีคนในหมู่บ้านของเขาเดินทางมาขายด้วยหลายคน ซึ่งต้องเดินจากภูเขามาประมาณ ครึ่งวัน เพื่อมานั่งรถต่อเพื่อไปในเมืองแลงบเว โดยนำไปขายให้พ่อค้าที่เป็นมุสลิม แล้วต้องนอนค้างในเมือง 1 คืน ก่อนเดินทางกลับ ก็จะซื้อสินค้าต่างๆ เช่น เสื้อผ้า อาหาร หรือของจำเป็น เพื่อนำกลับมาใช้ในหมู่บ้าน³⁶

รูปภาพ 3 แสดงเมืองแลงบเวซึ่งอยู่ตรงข้ามอำเภอท่าสองยาง

ดัดแปลงจาก: www.knhr.org

นอกจากนี้ยังพบหมู่บ้านกะเหรี่ยงบางแห่งในเขตพม่าที่เป็นหมู่บ้านเล็กที่อยู่ตรงข้ามฝั่งไทย ส่วนใหญ่จะมีคนอยู่ไม่มากนัก ประมาณ 50 คน มีบ้านอยู่ประมาณ 16 หลัง โดยจะอยู่กระจ่ายกัน เพื่อช่วยเผ่าระวังภัย มีทั้งบ้านที่ร้างจากการอพยพหนีตายมาฝั่งไทย หรือเจ้าของบ้านตายจากการสู้รบบ้าง ซึ่งบ้านเหล่านี้จะพบรอยการถูกทำลาย และกระสุนปืนรอบๆ มีผู้นำที่มีความสามารถในการเจรจากับกองกำลังทั้งสองฝ่ายได้ และสามารถเผ่าระวังเหตุการณ์ตลอดเวลา คือมีการจัดเวรยามติดตามการเข้ามาของกองกำลังฝ่ายตรงข้ามทุกวัน คนในหมู่บ้านทั้งหมดนับถือผีอย่างเคร่งครัด มีการทำอาชีพเพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์เช่นหมู และไก่ บนพื้นที่เล็กรอบที่อยู่อาศัยซึ่งจะมีป่าไม้ไม่ปกคลุม อยู่รอบๆ หมู่บ้านที่เป็นแหล่งต้นน้ำ ทำให้มีป่าที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งพบสัตว์ป่ามากมายเช่น ช้าง เสือ กวาง เป็นต้น ส่วนน้ำจะจากภูเขาที่มีการต่อรางไม้ไผ่เป็นทางยาว

³⁶ บทสัมภาษณ์ นักเรียนกะเหรี่ยงที่มาจากเมืองแลงบเว ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ

เพื่อใช้ในการอุปโภค บริโภค ของหมู่บ้านการสร้างบ้านจะเป็นบ้านที่ทำจากไม้ไผ่ มุงหลังคาด้วย หญ้าและใบตองตึ้ง มีการประกอบอาหารอยู่บ้านที่ต่อออกมาเป็นพื้นที่ทำครัว โดยเครื่องครัวส่วนใหญ่จะทำมาจากไม้มีรูปร่างใหญ่ๆ กับการใช้เครื่องครัวที่มีการซื้อมาจากฝั่งไทย หลังจากมีการนำ สิ่งค้ามาขาย ส่วนใหญ่จะเป็นของป่า เช่น เนื้อสัตว์ ยาสมุนไพร ผ้าที่ทอ เครื่องจักสาน สับปะรด เป็นต้น โดยจะต้องเดินทางข้ามภูเขาประมาณ 5 ลูก ผ่านเขตทหารทั้งของKNU และDKBA ผ่าน เส้นทางแคบๆ ประมาณ 50 เซนติเมตร ที่ล้อมรอบด้วยกับระเบิด เดินทางประมาณ 10 กิโลเมตร เพื่อข้ามแม่น้ำและเพื่อนำสินค้ามาแลกเปลี่ยนในไทย จึงทำให้การแต่งตัวมีทั้งที่เป็นเสื้อผ้า กะเหรี่ยงและเสื้อผ้าแบบสมัยนิยม และเนื่องด้วยหมู่บ้านบางแห่งที่อยู่ระหว่างการสู้รบและไม่สามารถเข้ามาอยู่ในพื้นที่พักพิงในไทยได้ เพราะที่ผ่านมามีคนในหมู่บ้านเข้ามาแต่ได้รับการ ปฏิเสธ จึงทำให้ต้องเดินทางกลับและแอบอยู่ในแคมป์บ้าง³⁷

ประชากรกะเหรี่ยงอยู่อาศัยในเขตภูเขาจะสามารถแยกออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

1. กลุ่มหมู่บ้านเขตหมู่บ้านเขตภูเขา

เป็นกลุ่มที่อยู่อาศัยตามหมู่บ้านบริเวณภูเขาฝั่งรัฐกะเหรี่ยงที่ห่างจากเมือง ศูนย์กลางไม่มากนักเช่น ผาอัน ผาปูน แผลงบเว เป็นต้น มีอาชีพด้านเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่จะ มีการติดต่อกับเมืองเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าทางการเกษตรเป็นหลัก

2. กลุ่มหมู่บ้านเขตทหารของเคเอ็นยู

เป็นกลุ่มที่ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวนายทหารกองกำลัง เคเอ็นยู หรือผู้ที่หลบหนี ภัยจากสงครามและได้รับการปฏิเสธจากพื้นที่พักพิงชั่วคราวในไทย จะอยู่คอยให้ความช่วยเหลือ ด้านอาหารและกำลังใจแก่ทหารตามค่ายทหารของเคเอ็นยู บางครั้งมีการตั้งถิ่นฐานทั้งในเขต ชายแดนไทย และฝั่งรัฐกะเหรี่ยง การประกอบอาชีพมีทั้งเกษตรกรรมและการทำประมงตามแม่น้ำ

3. กลุ่มที่เป็นคนพลัดถิ่นภายใน

กลุ่มนี้เป็นกลุ่มใหญ่อีกกลุ่มหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากสงคราม เช่น การบังคับใช้ แรงงาน การขมขู่จากทหารพม่า บังคับย้ายถิ่น เป็นต้น แต่ไม่สามารถเข้ามาในเขตรับรองต่างๆ ทั้ง ในฝั่งไทยและพื้นที่ของทหาร จะอาศัยอยู่ในป่าสร้างบ้านเป็นลักษณะชั่วคราวกระจายตัวกันอยู่ เพื่อเฝ้าระวังกลุ่มกองกำลังพม่า ไม่มีการประกอบอาชีพใดๆ แต่จะหาอาหารในป่าเพื่อบรรเทาชีวิต ที่ผ่านมาได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรต่างประเทศ และทหารบางเช่น อาหาร จัดส่งครุอาสาเข้าไป ทำการสอนหนังสือให้บาง โดยจากรายงานขององค์กรนิรโทษสากล รายงานว่ามีจำนวนผู้พลัดถิ่น ในพม่าประมาณ 600,000 – 1,000,000 คน

จากประชากรกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตภูเขา ซึ่งนับกลุ่มการตั้งถิ่นฐานที่ใหญ่ที่สุด ของประชากรกะเหรี่ยงในพม่า และได้รับผลกระทบจากสงครามมากที่สุดด้วย

³⁷ บทสัมภาษณ์ชาวบ้านและผู้นำหมู่บ้านกะเหรี่ยงแห่งหนึ่งในฝั่งพม่า

2. กลุ่มกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ตามที่ราบในเมืองหรือชานเมือง

กลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่เคยทำงานอยู่ในอาณานิคมมาก่อน มีความรู้ความสามารถดี มีฐานะดี ทำงานให้รัฐองค์กรต่างประเทศ จะอาศัยอยู่ตามเมืองใหญ่ๆ เช่น ร้างกุ้ง บาสเสน อินเสน ผาอัน ผาปูน ท่าตอน มะละແหม່ງ อีระวัด แลงบเว เป็นต้น มีความคุ้นเคยกับคนพม่าเป็นอย่างดี มีบัตรประจำตัวประเทศพม่าหากแต่เมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพม่า รัฐบาลพม่าได้กวาดล้างชนกลุ่มน้อยในเขตที่มีกะเหรี่ยงอาศัยอยู่หนาแน่นกลุ่มคนเหล่านี้ ก็ได้หลบหนีออกมาโดยได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรต่างๆ หรือเพื่อนชาวพม่าและกลับเข้าไปในชุมชนเดิมเมื่อเหตุการณ์สงบลง คนกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในเขตรอบๆ เมืองร้างกุ้ง ที่สามารถพูดพม่าได้ทำให้สามารถสร้างความกลมกลืนได้ อย่างไรก็ตามคนกะเหรี่ยงเป็นคนหัวก้าวหน้าก็ได้หลบหนีเข้ามาในฝั่งไทย หรือได้รับความช่วยเหลือและเข้าอยู่ในเขตทหารกะเหรี่ยง ในขณะที่บางกลุ่มได้อาศัยอยู่ในที่เดิมและยอมรับการเป็นประชากรของพม่า เช่นในเขตเมืองต่างๆในพม่าและทำงานที่อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลพม่าตลอดเวลา โดยคนกลุ่มนี้ส่วนหนึ่งภายหลังก็ได้อพยพไปประเทศที่สามหรือเข้ามาทำงานในเขตไทย เนื่องจากรับสภาพความกดดันทางสังคมไม่ได้ เช่น สภาพเศรษฐกิจ การบังคับใช้แรงงาน ระบบภาษี เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องยอมรับเงื่อนไขต่างๆ เช่น การศึกษาในระบบแบบพม่า ที่ใช้ภาษาพม่าเป็นภาษาหลัก ค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นจากบริการของรัฐ เป็นต้น จากการสัมภาษณ์ชายคนหนึ่งที่เคยอยู่บริเวณเมืองอินเสน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่รอบๆ ร้างกุ้ง ครอบครัวของเขาเป็นครอบครัวที่มีฐานะ พี่น้องของเขาก็ทำงานที่ดีๆ เช่น หมอ นักวิชาการ แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์ปราบปรามชนกลุ่มน้อยทำให้เขาซึ่งเป็นกะเหรี่ยงที่ทำงานในมหาวิทยาลัยต้องหนีมาอยู่ในเขตไทย โดยชีวิตที่อยู่ในพม่าที่เคยสะดวกสบายเนื่องจากเขาเองสามารถพูดได้ทั้งภาษาอังกฤษและพม่าซึ่งก็คล้ายกับเพื่อนบ้านของเขาที่อยู่ในเมืองอินเสน ที่ทุกคนทำงานในเมืองร้างกุ้ง ที่เป็นคนที่มีการศึกษาที่ดีและส่วนใหญ่เป็นกลุ่มลูกหลาน ราชการที่ทำงานกันมาตั้งแต่อังกฤษปกครองพม่า

3. กลุ่มกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ตามเขตแนวชายฝั่งอันดามัน

เป็นกลุ่มที่มีการกล่าวถึงน้อยมาก โดยจะพบว่าอาศัยอยู่ตามเกาะต่างๆ และพื้นที่ชายฝั่งอันดามัน ในภาคตะนาวศรี ทวาย และมะริด เป็นต้น ส่วนใหญ่ทำอาชีพด้านการเกษตรและประมง ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งก็ได้อพยพเข้ามาทำงานในเขตไทย

แผนที่แสดงที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในพม่า

4. กลุ่มกะเหรี่ยงลีเกียงในประเทศที่สาม

กลุ่มนี้เป็นจะเป็นกลุ่มที่อพยพเพื่อลี้ภัยสงครามที่ส่วนใหญ่จะมาจากกะเหรี่ยงที่เคยอาศัยอยู่ในเขตเมืองบริเวณรอบๆ ร้างกุ้ง และมีระดับการศึกษาสูงทำงานในหน่วยงานของรัฐมาก่อนขอลี้ภัย เพื่อตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศต่างๆ ก่อนเหตุการณ์ไม่สงบในพม่า หรือเป็นกลุ่มที่หนีภัยการสู้รบเข้ามาอยู่ในประเทศไทยและสมัครไปประเทศที่สาม คนกลุ่มนี้จะกระจายตัวอยู่ในประเทศต่างๆ เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย อังกฤษ เนเธอร์แลนด์ นิวซีแลนด์ เกาหลี เป็นต้น คนที่อพยพในอยู่ในประเทศที่สามจะมีวัตถุประสงค์ที่สามารถจำแนกออกเป็นสองกลุ่มคือ

1. กลุ่มที่อยู่อาศัยถาวร

กลุ่มที่อพยพและตั้งถิ่นฐานในประเทศปลายทางเพื่อวัตถุประสงค์ในการอยู่อาศัยและทำงาน ทั้งนี้เนื่องจากความไม่พอใจในเหตุการณ์ในพม่า หรือบ้านเดิมในพม่าถูกทำลายไปจนหมด ไม่มีญาติพี่น้องในประเทศพม่าแล้ว อีกทั้งได้รับการยอมรับจากประเทศปลายทางเป็นอย่างดีในการดำรงชีวิต ทั้งสวัสดิการสังคมต่างๆ ที่ได้รับ ทำให้มีความตั้งใจตั้งถิ่นฐานถาวร

2. กลุ่มที่อยู่อาศัยชั่วคราวเพื่อวัตถุประสงค์บางประการ

กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่เดินทางไปเพื่อวัตถุประสงค์เช่น การศึกษา หรือลงทะเบียนกับสำนักข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัย เพื่อไปประเทศที่สาม หรือขอหนังสือเดินทางชั่วคราวเพื่อไปศึกษาในประเทศเหล่านั้น หรืออาจเป็นผู้ที่ผ่านการอนุมัติให้อยู่ถาวรแต่เมื่อไปอยู่ที่ประเทศปลายทางแล้วมีปัญหาด้านการปรับตัว หรือบางคนเมื่อได้รับสัญชาติจากประเทศปลายทาง ทำให้เดินทางกลับมาอยู่กับญาติในพื้นที่พักพิงในไทยหรือทำงานในประเทศไทย

5. กลุ่มกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย

นอกจากพื้นที่ในพม่าแล้วคงมีประเทศไทยที่เป็นที่มีกะเหรี่ยงมากเป็นอันดับสอง ทั้งนี้เป็นเพราะประเทศไทยมีพื้นที่ติดต่อกับรัฐกะเหรี่ยงเป็นแนวยาวที่สุด ประกอบกับความสัมพันธ์ระหว่างกะเหรี่ยงในไทยและกะเหรี่ยงในพม่า ทำให้เมื่อเกิดเหตุการณ์ไม่สงบในพม่าก็อพยพเข้ามาในประเทศไทยจึงกลายเป็นพื้นที่ที่รองรับกลุ่มกะเหรี่ยงจากประเทศพม่ามากที่สุด โดยการเข้ามาในประเทศไทยของกลุ่มกะเหรี่ยงจากพม่ามีอยู่ด้วยกันหลายกลุ่มที่เข้ามาด้วยสาเหตุที่แตกต่างกันออกไป สามารถแยกออกเป็นกลุ่มต่างๆ คือ

1. ผู้หนีภัยการสู้รบ/ผู้อพยพ
2. ผู้ที่เข้ามาใช้แรงงาน
3. ผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย
4. ผู้ที่เข้ามาอยู่อาศัยโดยใช้หนังสือเดินทาง
5. ผู้เข้ามาอยู่กับญาติหรือแต่งงานกับกะเหรี่ยงในไทย

กะเหรี่ยงจากอักษรที่เทียบเสียงจากพม่าขึ้นในปี 1832 โดย Dr. Jonathan Wade³⁹ ซึ่งทำงานใน
คณะอเมริกันแบปติสต์คริสเตียน จึงทำให้ภาษากะเหรี่ยงได้รับอิทธิพลมาจากอังกฤษมากในแง่
ของการเขียนเสียงและประโยคของคำต่างๆ แต่ในแง่ของภาษาพูดจะได้รับอิทธิพลจากภาษาจีน
และภาษาไทยค่อนข้างมาก และจากการที่กะเหรี่ยงเข้ารับเป็นคริสเตียนมากขึ้นทำให้มีการสร้าง
พระคัมภีร์ในภาษากะเหรี่ยงด้วย โดยเฉพาะกลุ่มสกอว์ที่เปลี่ยนเข้ารับศาสนาคริสต์มากกว่า
กลุ่มอื่นๆ ในพม่า จึงได้รับการส่งเสริมและตีพิมพ์เอกสารที่ถอดเสียงมาจากภาษากะเหรี่ยงสกอว์
และ มีการสร้างสรรค์งานเขียนต่างๆ ออกมา

จากการที่กะเหรี่ยงมีภาษาพูดและเขียนในสังคมกะเหรี่ยง ซึ่งกะเหรี่ยงส่วนใหญ่จะใช้
เป็นตัวแสดงความแตกต่างของกลุ่มตนเองอย่างชัดเจนเมื่ออยู่ร่วมกับกลุ่มอื่นๆ โดยภาษาจัดเป็นความ
ภาคภูมิใจอย่างหนึ่งในสังคมกะเหรี่ยงปัจจุบัน ถึงแม้ว่าสังคมของตนจะมีการเปลี่ยนแปลงไปบาง
ที่ทำให้กะเหรี่ยงต้องมีการเรียนรู้ภาษาอื่นๆ เพื่อการเอาตัวรอด เช่น ภาษาพม่า ภาษาอังกฤษ หรือ
ภาษาไทยเป็นต้น โดยการเรียนรู้ของกะเหรี่ยงก็มีมาจากหลายปัจจัยทั้งต้องเรียนจากการที่อยู่ใน
พม่า ตัวอย่างกะเหรี่ยงคนหนึ่งที่เกิดในเมืองผาอัน ที่ต้องเรียนโดยใช้ภาษาพม่าตั้งแต่เด็กทำให้
เขาได้แต่ภาษาพูด โดยไม่สามารถอ่านหรือเขียนภาษากะเหรี่ยงได้ เพราะนโยบายของพม่า
ที่ต้องการกลืนชนกลุ่มน้อยโดยการบังคับให้เรียนพม่าในโรงเรียนทุกแห่งห้ามมีการสอนภาษาของ
ชนกลุ่มน้อยต่างๆ ส่วนภาษาอังกฤษนับว่าเป็นพรสวรรค์และผลพวงจากสมัยของอาณานิคมของ
กะเหรี่ยงทำให้กะเหรี่ยงส่วนใหญ่ที่เคยทำงานหรืออาศัยอยู่ในเขตเมือง มักจะมีภาษาอังกฤษที่ดี
สำหรับภาษานั้นก็จะได้เพียงนิดหน่อย ทั้งนี้เนื่องจากระบบลิ้นและเสียงในภาษาไทยกับภาษา
กะเหรี่ยงแตกต่างกัน และไม่ค่อยมีการส่งเสริมเหมือนภาษาอังกฤษ ทำให้การพูดมักจะมีแต่กลุ่ม
ที่เข้ามาอยู่ในไทยเป็นเวลานานแล้ว ที่มีการรับสื่อของไทยและเลียนเสียงหรือในกลุ่มของแรงงาน
ที่เข้ามาทำงานในไทย เป็นต้น

การแต่งกาย⁴⁰

เมื่อกว่าถึงกะเหรี่ยงสิ่งหนึ่งนอกจากภาษาที่เป็นสิ่งที่สร้างความแตกต่างให้กับกลุ่ม
กะเหรี่ยงกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ที่มาจากพม่า การแต่งกายถือได้ว่าเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงความเป็น
กะเหรี่ยงได้เป็นอย่างดี โดยทั่วไปแล้วกะเหรี่ยงมักนิยมที่จะปลูกล้วยและทอผ้าไว้ใช้เอง ซึ่งเป็นการ
ทอผ้าของกะเหรี่ยงก็จะมีการถ่ายทอดสู่ลูกหลานกะเหรี่ยงมาโดยตลอด การทอผ้าของกะเหรี่ยงจะ
เป็นการทอที่ไม่ได้อาศัยเครื่องมือที่มากมายนัก โดยจะเป็นการนำฝ้ายมาตั้งเส้นแกนแล้ว
ใช้ร่างกายคือ เท้าในการยัดเส้นด้ายที่ขึงไว้แล้วมาพันกับเอวและสอดด้ายที่พันอยู่บนกระสวยสอด

³⁹ Marshall, Harry Ignatius. เรื่องเดียวกัน, หน้า31 - 34

⁴⁰ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. ชาวเขาในไทย. (กรุงเทพฯ: พิษณุโลก, 2545), หน้า 55-75

สลัดไปมา เมื่อได้ผ้าก็จะเย็บต่อกันอย่างง่าย ๆ จากการนำผ้าสองมาต่อกัน โดยอาจมีการปักประดับสิ่งอื่นลงไปเช่น เม็ดเดือย ลูกบิด หรือลูกไม้ นำมาติดลงบนเสื้อผ้าบาง โดยเสื้อของกะเหรี่ยงแต่สิ่งหนึ่งที่นิยมมากคือ การปล่อยด้ายเป็นชายฟูเพื่อความสวยงามทั้งของผู้หญิงและชาย ซึ่งความเป็นชายและหญิงของกะเหรี่ยงก็มีความแตกต่างกันในการใช้สี เช่น ผู้ชายจะนิยมสีแดงหรือสีที่หลากหลายได้ และนุ่งโสร่งที่เป็นลายเส้นซึ่งแตกต่างกับโสร่งของพม่า ในขณะที่ผู้หญิงที่ยังเป็นเด็กสาวบริสุทธิ์จะให้การแต่งชุดยาวสีขาว หรือเสื้อสีขาวและผ้าถุงขึ้น ส่วนผู้หญิงที่แต่งงานแล้วก็จะใช้สีที่หลากหลายได้ นอกจากเสื้อผ้าแล้วก็มีกระเป๋ายาม และผ้าโพกศีรษะ ซึ่งเป็นสิ่งที่กะเหรี่ยงนิยมในการแต่งกายในการดำเนินชีวิตประจำวัน ถึงแม้ปัจจุบันจะมีการนิยมเสื้อตามสมัยมากขึ้นแต่ทุกครอบครัวก็มีเสื้อผ้ากะเหรี่ยงไว้ในครอบครัวทุกคน

การประกอบอาชีพและอาหารการกิน⁴¹

ชีวิตความเป็นอยู่ของกะเหรี่ยงซึ่งมีชีวิตที่ค่อนข้างมีความหลากหลายการประกอบอาชีพและการประกอบอาหารก็มีความแตกต่างกัน ระหว่างกะเหรี่ยงที่อยู่ในเขตเมืองและชนบท โดยกลุ่มที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองที่มีความรู้ ความสามารถก็จะทำงานตามความสามารถที่มี เช่น หมอ ครู เลขานุการ ทหาร เป็นต้น ในขณะที่กลุ่มที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทก็จะประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมเช่นทำนา ทำไร่ ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ต่างๆ การปรุงอาหารนิยมการหุงข้าวแบบเช็ดน้ำเพื่อใช้เป็นอาหารสัตว์ด้วย สิ่งหนึ่งที่ทุกครัวต้องมีคือ ขมิ้น และพริก ที่เป็นเหมือนสิ่งคู่ครัวของกะเหรี่ยง วิธีการปรุงในแต่ละมื้อก็ไม่ค่อยมีความซับซ้อนมากนัก เช่น ต้ม และผัด สิ่งสำคัญในแต่ละวันที่ต้องมีในการกินอาหารคือ ผัก รสชาติของอาหารจะนิยมอาหารที่มีรสออกเค็มๆ ไม่นิยมการปรุงขนมหวาน

ดังนั้นการปรุงอาหารก็จะมีปรุงวันละประมาณ 1-2 มื้อ คือเช้าและเย็น ส่วนมื้อเที่ยงจะใช้อาหารที่มีอยู่ตอนเช้า หรือในบางโอกาสที่มีการทำเพิ่มบาง โดยส่วนใหญ่ผู้หญิงจะเป็นคอยปรุงอาหารมากกว่าผู้ชาย ยกเว้นในช่วงที่มีมากพิเศษเช่น งานแต่ง งานบุญ ที่ต้องมีการทำอาหารจำนวนมากหรือต้องล่สัตว์เพื่อมาปรุงอาหารผู้ชาย ก็จะเริ่มมีบทบาทมากขึ้น และสำหรับการถนอมอาหารก็มีการหมักหรือตากแห้ง ซึ่งการดำเนินชีวิตของกะเหรี่ยงก็ไม่ค่อยมีความซับซ้อนมากนักการใช้ชีวิตประจำวันของคนที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองก็จะทำงานตามหน้าที่กัน ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย

ส่วนคนที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทก็มีความชัดเจนค่อนข้างมากในการทำงานผู้หญิงกะเหรี่ยงจะทำงานอยู่กับบ้านเช่น บั่นฝ้ายทอผ้า จักสาน ปลูกผัก และหาอาหารในแต่ละวันรวมทั้งการเดินทางไปที่แหล่งน้ำในหมู่บ้านเพื่อรองน้ำ โดยแต่ละคนจะมีกระบอกที่ทำจากต้นไม้ไผ่

⁴¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 55

ที่ใหญ่มาก และมีเชือกที่ทำจากเปลือกไม้ในการรองรับน้ำ เป็นต้น ส่วนผู้ชายจะเข้าไปหาของ จำพวกสัตว์ป่า พืชผัก ยาสมุนไพร ตัดไม้เพื่อซ่อมแซมบ้านหรือทำอุปกรณ์สำหรับใช้ในครัวเรือน เพื่อทำเครื่องเรือน เช่นจวน ซ้อน ส่วนบางคนครอบครัวอาจไปทำงานชักรากไม้ โดยในอดีบ้าน กะเหรี่ยงจะมีช่างเพื่อนำมาช่วยในการชักไม้จากป่า เพื่อนำขาย หรือไปรับจ้างบริษัททำไม้เอกชน ที่เข้ามาทำงานในพม่า เป็นต้น

ซึ่งวิถีชีวิตของคนที่ย้ายอยู่ในเมืองและชนบทของสังคมกะเหรี่ยงจะมีความแตกต่างกัน อย่างชัดเจน ในชีวิตประจำวัน ตั้งแต่การทำงานและการทำอาหารของทั้งสองกลุ่ม

การศึกษา⁴²

การพัฒนาการศึกษาของสังคมเริ่มมีความชัดเจนนับตั้งแต่มีการสร้างอักษรเขียน โดยคณะมิชชันนารี และการได้รับการศึกษาระดับสูงของกะเหรี่ยงในยุคนั้น ซึ่งนับได้ว่าเป็นยุคเริ่มต้น ของการวางรากฐานการศึกษาที่เป็นระบบในสังคมกะเหรี่ยง การได้เริ่มเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ การได้รับทุนการศึกษา ทำให้เป็นตัวดึงดูดของกะเหรี่ยงให้เข้านับถือคริสต์ด้วย และการเผยแพร่ ศาสนาที่มีการพิมพ์พระคัมภีร์ภาษากะเหรี่ยง ก็เป็นสิ่งที่หนึ่งทำให้การศึกษาของกะเหรี่ยงมีการ พัฒนาอย่างมาก ประกอบกับการก่อสร้างโรงเรียนขึ้นในเขตเมืองต่างๆ ทั้งโรงเรียนที่มีการสอนเป็น ภาษากะเหรี่ยงและภาษาอังกฤษ จึงมีนักเรียนกะเหรี่ยงเข้าเรียนในโรงเรียนต่างๆ เพราะโอกาสใน การทำงานที่ดีร่วมกับอังกฤษ แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาก็ยังอยู่ในกลุ่มของคนที่อยู่ในเมือง ส่วน กะเหรี่ยงที่อยู่ในเขตภูเขาก็คงอยู่ในหมู่บ้านไม่มีโอกาสเรียน หรือในกลุ่มของกะเหรี่ยงที่ยังนับถือผี อยู่ก็มีความเชื่อในการออกนอกหมู่บ้านทำให้กะเหรี่ยงในพื้นที่นี้ยังมีการศึกษาน้อย ยกเว้นบาง กลุ่มที่เปลี่ยนเป็นคริสต์ และมีโรงเรียนมิชชันนารีมาตั้งในหมู่บ้าน

ซึ่งในปัจจุบันการศึกษาของกะเหรี่ยงในเขตพม่าที่ได้รับอิทธิพลจากนโยบายการสร้าง เอกภาพของรัฐบาลทหารพม่า ที่ต้องการให้เรียนเป็นภาษาพม่า ทำให้เด็กบางคนไม่สามารถเขียน ภาษากะเหรี่ยง หรืออ่านได้ พวกเขาจะได้เรียนเพียงภาษาพม่า กับภาษาอังกฤษเสริมเท่านั้น เพราะที่ไหนมีการเรียนการสอนก็จะถูกลดโทษ เช่น ในโบสถ์ที่พระคัมภีร์ ส่วนหนึ่งได้มีการทำเป็น ภาษากะเหรี่ยงก็ถูกทำลาย จึงทำให้คนรุ่นใหม่ที่ย้ายเรียนในเขตเมืองของพม่าก็จะได้เรียนรู้พม่า ส่วน โรงเรียนในเขตชนบท หรือภูเขาบางแห่งก็ยังสามารถเรียนภาษากะเหรี่ยงได้ แต่เด็กกลุ่มนี้ส่วนหนึ่ง เมื่อเรียนจบแล้ว ถ้าไม่มีโอกาสเรียนต่อในมหาวิทยาลัยของพม่า ก็จะมาเรียนหนังสือในแคมป์ฝั่ง ไทยที่มีให้เลือกทั้งภาษาอังกฤษและภาษากะเหรี่ยง โดยการจัดการศึกษาของกะเหรี่ยงในปัจจุบัน เป็นรูปแบบที่อังกฤษได้จัดไว้ให้ตั้งแต่สมัยอาณานิคมคือ ชั้นก่อนเด็กเล็ก ชั้นประถม 5 ปี ชั้นมัธยม ต้น 3 ปี ชั้นมัธยมปลาย 2 ปี และชั้นวิทยาลัย 2 ปี เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่มหาวิทยาลัย แต่ใน

⁴² ประมวลจากการสัมภาษณ์ผู้อพยพที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ

ปัจจุบันกะเหรี่ยงส่วนใหญ่จะได้เรียนสูงสุดเพียงชั้นมัธยมปลาย หรือชั้น 10 เพราะรัฐบาลพม่าจะไม่ค่อยเปิดโอกาสให้เรียน หรือค่าใช้จ่ายที่สูงในการเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยพม่า ทำให้มีนักเรียนส่วนหนึ่งเข้ามาเรียนในเขตไทย ทั้งในแคมป์ หรือกลุ่มที่สามารถของหนังสือเดินทางก็เข้ามาเรียนที่มหาวิทยาลัยในกรุงเทพฯ

ศาสนาและความเชื่อ

ในระบบความเชื่อของกะเหรี่ยงซึ่งปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนค่อนข้างมาก โดยมีระบบความเชื่อที่หลากหลายกันออกไปตามสภาพความเป็นอยู่และความเชื่อที่มีอยู่แต่เดิม ในสังคมกะเหรี่ยงจะนับถือในเรื่องของวิญญาณในธรรมชาติและจักรวาล จนเมื่อศาสนาพุทธเข้ามาในพม่าและผสมของระบบความเชื่อที่มีอยู่เดิม และการเข้ามาของคณะมิชชันนารีกลุ่มที่สำคัญคืออเมริกันแบปติสต์ (American Baptist) ในช่วงปี 1820⁴³ ที่ถือได้ว่าเป็นยุคของการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญต่อระบบความเชื่อของสังคมกะเหรี่ยงโดยเฉพาะกลุ่มกะเหรี่ยงสกอร์วี่ที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองต่างๆ ทำให้คณะมิชชันนารีได้มีการสร้างเรื่องราว ที่ใช้ประกอบการอธิบายเกี่ยวกับพระเจ้าในคริสต์ศาสนา ที่เรียกในภาษากะเหรี่ยงว่า Ywā/ Ywaweh ที่นำมาใช้ในการอธิบายและปรับทัศนคติของกะเหรี่ยงในสังคม ซึ่งในช่วงแรกของการปรับกะเหรี่ยงเข้าเป็นคริสเตียนนั้น บางคนที่ได้รับแล้วก็ยังกลับไปเป็นพุทธหรือนับถือวิญญาณเหมือนเดิม อันมาจากความเชื่อเกี่ยวกับผี ที่มีอยู่เดิมว่าจะมาทำร้ายโดยเฉพาะกะเหรี่ยงที่อยู่ในเขตภูเขาและชนบทห่างไกลในพม่า ในขณะที่กลุ่มกะเหรี่ยงไปรับบางกลุ่มที่ก็หันเข้าไปนับถือศาสนาพุทธ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าความสัมพันธ์ที่มีกับกลุ่มมอญและพม่าที่มีความเคร่งครัดในเรื่องพุทธศาสนามากขึ้นอีกทั้งพิธีกรรมและความเชื่อเรื่องผี ในสังคมกะเหรี่ยงไปรับสามารถใช้ได้ในพุทธ กลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเป็นกะเหรี่ยงไปรับที่อาศัยอยู่ทางพม่าตอนใต้⁴⁴ เช่น ที่ราบลุ่มน้ำอิรวดี ถึงแม้ว่าจะมีกะเหรี่ยงกลุ่มหนึ่งที่หันเข้ามานับถือศาสนาคริสต์แล้ว แต่กลุ่มยังนับถือในเรื่องวิญญาณและธรรมชาติก็ยังมีอยู่โดยเฉพาะในเขตภูเขาที่ยังคงมีชีวิตอยู่กับธรรมชาติและไม่ได้มีการปฏิสังสรรค์กับกลุ่มกะเหรี่ยงในเขตพื้นราบ หรือเมืองมากนัก ซึ่งในปัจจุบันกลุ่มกะเหรี่ยงบางกลุ่มที่มีการเปลี่ยนความเชื่อของตนเองกลุ่มหนึ่งก็ยังมีแบบแผนชีวิตที่สอดคล้องกับความเชื่อที่มีมาตั้งก่อนอยู่บางในการดำเนินชีวิต เช่น การเก็บพืชผลทางการเกษตรไว้ในครัว การใช้คาถาในการรักษาโรค การทำบุญญาติพี่น้องที่ล่วงลับ ที่ยังคงมีอยู่ในสังคมกะเหรี่ยงที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์แล้วก็ตาม แต่จะมีการปรับเปลี่ยนบางอย่างเป็นการสวดมนต์บูชาพระเจ้าแทนที่จะมีหมอผีในการดำเนินพิธีกรรม

⁴³ Renard, Ronald D. "Kariang: History of Karen - T' ai Relations from the Beginnings to 1923", เรื่องเดียวกัน, p. 90

⁴⁴ Hinton, Peter "The Karen, Millennialism, and the politics of Accommodation to Lowland States" in *Ethnic*

ศิลปกรรม: วรรณกรรม, การแสดง และดนตรี

ในการศึกษาเกี่ยวกับกะเหรี่ยงในบริบทสังคมพม่าด้านศิลปกรรม ซึ่งได้รับอิทธิพลจากการที่กะเหรี่ยงอยู่ร่วมกับชนกลุ่มต่างๆ เช่น มอญ พม่า ไทย จีน อินเดีย และตะวันตก ประกอบกับเหตุการณ์ทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงทำให้ศิลปในสังคมกะเหรี่ยงจะมีอยู่ไม่ค้อยหลากหลายมากนัก ในขณะที่เดียวกันในกลุ่มของกะเหรี่ยงสกอร์มีศิลปต่างๆ ของอยู่น้อยมากก็เป็นของกลุ่มตนเอง จากหลักฐานเกี่ยวกับกะเหรี่ยงสกอร์ที่พบส่วนใหญ่จะเป็นงานด้านวรรณกรรม คือ บทกวีเรียกว่า Hta และการแสดงอื่นๆ ที่ปรากฏก็เป็นการแสดงที่รับอิทธิพลจากตะวันตกเช่น การร้องเพลงที่นำบทกวีแล้วมาใส่ทำนองแบบดนตรีสากล เช่น กีตาร์ เปียโน เป็นต้น แต่ในสังคมของกะเหรี่ยงโปรว์การแสดงที่พบส่วนใหญ่จะยังคงใช้เครื่องดนตรีแบบกะเหรี่ยง ซึ่งมักพบในงานพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวนับถือผีหรือศาสนาพุทธ เช่น ในงานพิธีกินข้าวห่อ งานบุญผูกข้อมือ งานปีใหม่กะเหรี่ยง หรือวันสำคัญทางศาสนา โดยเครื่องดนตรีของกะเหรี่ยงนิยม คือ พิณกีตาร์กะเหรี่ยง กระบอกไม้ไผ่ กลองกะเหรี่ยง แคนกะเหรี่ยง แตรกะเหรี่ยง และเครื่องดนตรีที่ได้รับอิทธิพลจากชนชาติอื่นๆ เช่น ฆ้องวง กลองตะโพน ปี่ เป็นต้น ซึ่งเครื่องดนตรีเหล่านี้จะนำมาใช้ในการให้จังหวะการแสดงของกะเหรี่ยงจากพม่า เช่น

1. ระบำกะเหรี่ยง (K. Done) เป็นการแสดงที่ถือได้ว่าเป็นการแสดงที่สำคัญประจำชาติของสังคมกะเหรี่ยง เพราะในแทบทุกงานสำคัญของกะเหรี่ยงจะมีการแสดงโดนตลอด ลักษณะการแสดงจะเป็นการโต้ตอบกลอนกันระหว่างชายหญิง ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติ วิถีชีวิตประจำวันของกะเหรี่ยง หรือความรักของหนุ่มสาว เป็นต้น มีการตีเครื่องดนตรี เช่น กลอง ไม้ไผ่ ฆ้อง คอยให้จังหวะ พร้อมๆ กับการเต้นรำของหนุ่มสาวนักแสดงที่มีจำนวนประมาณ 30 – 50 คน ในการแสดงแต่ละครั้ง

2. ระบำไม้ไผ่ (Gee Kree) เป็นการแสดงของหนุ่มสาวคล้ายกับลาวกระทบไม้ของไทย เพียงแต่ในการแสดงของกะเหรี่ยงจะมีไม้ไผ่จำนวน ประมาณ 16 ลำ นำมาวางเป็นสี่เหลี่ยมเหมือนตาหมากรุก แล้วเคาะจังหวะตามเสียงเพลง โดยมีหนุ่ม สาว ที่คอยเคาะไม้ไผ่ และก้าวเท้าตามจังหวะในวงไม้ไผ่ หรือในบางคณะอาจมีการให้เคาะจังหวะแล้วให้ใช้การเคาะช่วงคอ การแต่งกายของผู้เล่นผู้หญิงจะใส่เสื้อขาว และผ้าซิ่น ผู้ชายใส่เสื้อสีแดง และผ้าโสร่งมีการ ผูกผ้าที่หน้าผาก แต่สิ่งสำคัญคือจะมีอุปกรณ์ในการทำมาหากิน เช่น กระเป๋ามีด กล่องข้าว ที่เป็นเครื่องจักสาน ติดตัวผู้เต้นด้วย เนื้อหาในการร้องจะเกี่ยวกับการทำมาหากิน ธรรมชาติและชีวิตประจำวัน

3. ละครจ่า (Ja) ละครจ่าเป็นการแสดงออกที่มีพัฒนาการมาจากละครพม่า และมีการแสดงบทไหว้ครูก่อนแสดงคล้ายๆ กับละครนอกของไทย โดยมีผู้แสดงตั้งแต่เด็กๆ ถึงผู้ใหญ่ ที่ร้องจ่าเป็นฉากๆ พร้อมกับมีการแสดงสลับฉาก เช่น ตลก หรือประชาสัมพันธ์ต่างๆ มีคณะมโหรี

ค่อยให้จังหวะดนตรี เช่น ฆ้องวง ปี่ กลอง เป็นต้น การแสดงจะใช้เวลาที่ค่อนข้างนาน คือตั้งแต่หัวค่ำจนเกือบถึงเช้า

ปัจจุบันการแสดงต่างๆ เหล่านี้มีเหลือเพียงไม่กี่คณะ ทั้งนี้เพราะเหตุการณ์ที่ต้องอพยพสงคราม หรือการเปลี่ยนแปลงศาสนาไปของกะเหรี่ยง อีกทั้งเด็กและเยาวชนไม่นิยมการแสดงดั้งเดิม แต่นิยมการร้องเพลงสมัยใหม่ทั้งเพลงกะเหรี่ยงหรือเพลงอื่นๆ โดยเฉพาะระบำไม้ไผ่ ที่หาดูยากมาก เพราะผู้แสดงจะต้องได้รับการฝึกฝนค่อนข้างนาน

นอกจากนี้กะเหรี่ยงส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน หรือยังคงมีความเชื่อดั้งเดิมอยู่ นิยมที่จะสัก บริเวณร่างกาย เช่น รูปจุดที่ข้อมือเพื่อป้องกันโรคภัยและสัตว์ รูปจิ้งจกเพื่อป้องกันโรคภัย รูปกรรไกรวิญญานชั่วร้าย ความเชื่อนี้ส่วนหนึ่งได้เปลี่ยนแปลงไปเมื่อกะเหรี่ยงส่วนหนึ่งหันเข้าเป็นคริสต์ ทำให้ในหมู่บ้านปัจจุบันมีการสักลดลง หรือไม่เป็นที่นิยม

ระบบการปกครองและกฎหมาย

ในอดีตสังคมกะเหรี่ยงจะมีรูปแบบการปกครองที่อาศัยระบบจารีตประเพณี ที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อในเรื่องของผี บรรพบุรุษ และระบบกลุ่มเครือญาติ ทำให้ชุมชนกะเหรี่ยงเป็นชุมชนเล็กๆ ที่อยู่กระจัดกระจายกัน ผู้นำของแต่ละชุมชนก็จะเป็นผู้นำทางพิธีกรรม หรือผู้อาวุโส ไม่มีความซับซ้อนมากนัก ทำให้กฎจารีตในชุมชนกลายเป็นกฎในการปกครองกลุ่มเครือญาติ ที่จะช่วยในการออกจารีตต่างๆ เพื่อปฏิบัติกันในชุมชน จนเมื่ออังกฤษได้เข้ามาปกครองพม่า คนกะเหรี่ยงที่มีความรู้ความสามารถในเขตเมือง ก็ได้เข้ามารับราชการ ประกอบกับการแยกเขตเมืองและชนบทที่ชัดเจนของอังกฤษทำให้ชุมชนของกะเหรี่ยง มีรูปแบบการปกครองมากขึ้น ในแต่ละพื้นที่ตามแนวชายแดนหรือภูเขา ชุมชนกะเหรี่ยงส่วนใหญ่ก็ยังใช้รูปแบบจารีตในการดูแลชุมชนของตน โดยจะมีผู้เฒ่าฝ่ายหญิงเป็นผู้ดูแลความประพฤติและจะมีความเข้มงวดกับผู้หญิงสาวในหมู่บ้านค่อนข้างมาก เช่น เรื่องพรหมจรรย์ของหญิงสาวที่ถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญมากในสังคมกะเหรี่ยง เช่นกรณีตั้งครรภไม่มีพ่อหรือแอบคบชู้ก็จะมีการนำไปขังหรือฆ่าหญิงสาวที่โยนน้ำ⁴⁵ ส่วนหน้าที่ของฝ่ายชายก็จะค่อนข้างดูแลเรื่องของความปลอดภัยในหมู่บ้าน ถ้ามีคนนอกเข้ามาต้องมีการแจ้งให้หัวหน้าที่เป็นผู้อาวุโสของหมู่บ้านทราบทันที โดยจะมีการตั้งหน่วยยามหมู่บ้านไว้คอยดูแล ดังนั้นหมู่บ้านกะเหรี่ยงในอดีตจึงค่อนข้างมีระบบกฎเกณฑ์ที่เคร่งครัด จนเมื่อศาสนาคริสต์เข้ามาและเปลี่ยนแปลงระบบกฎเกณฑ์ บางอย่างไป

จากระบบสังคมของกะเหรี่ยงที่มีอยู่ในพม่านั้นถือแต่สมัยการอพยพเข้ามาในพม่า ได้ส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคมของกลุ่มกะเหรี่ยงในพม่า ประกอบกับการก่อตัวของอุดมการณ์ชาตินิยม รวมทั้งการพัฒนารูปแบบของรัฐธรรมนูญของกะเหรี่ยงขึ้นมาครอบคลุมดินแดนที่มี

⁴⁵ ประมวลจากการสัมภาษณ์อดีตผู้นำกลุ่มสตรีกะเหรี่ยง

ประชากรกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ ซึ่งรวมดินแดนต่างๆ นอกเหนือดินแดนนอกเขตรัฐกะเหรี่ยง ทำให้มีการปราบปรามชนกลุ่มน้อยต่างๆ ในสังคม นับตั้งแต่ในเขตพื้นที่ราบที่มีประชากรกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ จนถึงกลุ่มประชากรกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในเขตภูเขาและดินแดนต่างๆ ในพื้นที่ประเทศพม่า จากสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากสงคราม ที่เกิดขึ้นทำให้กลุ่มประชากรกะเหรี่ยงกลุ่มหนึ่งต้องอพยพเข้ามาสู่ประเทศไทยตามแนวเขตชายแดน เช่น เขตหมู่บ้านตามแนวชายแดนไทย-พม่า จนเมื่อรัฐบาลมีการจัดพื้นที่พักพิงชั่วคราวขึ้นทำให้กลุ่มกะเหรี่ยงต้องเข้ามาอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราว จากอำนาจของกฎหมายในประเทศไทย และเป็นการเคลื่อนย้ายกลุ่มประชากรกะเหรี่ยงเข้ามาในเขตประเทศเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งการต้องอพยพเข้ามาในฐานะของผู้อพยพ ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบต่างๆ ในสังคมของกะเหรี่ยงไปบ้าง หรือมีการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ในการเข้ามาอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

กะเหรี่ยงชีวิตความเป็นอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราว

จากการศึกษาประวัติศาสตร์เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ในบทที่ 2 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มกะเหรี่ยงมีการสร้างประวัติศาสตร์เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองขึ้นมาด้วยกัน แม้ว่าในปัจจุบันสังคมกะเหรี่ยงจะมีความหลากหลายเฉพาะกลุ่มเพิ่มขึ้น เช่น ลักษณะทางภาษาที่จัดจำแนกกะเหรี่ยงออกเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ย่อยๆ หรือศาสนาที่นับตั้งแต่มีการเข้ามาของศาสนาต่างๆ ทั้งพุทธ และคริสต์ และมีกลุ่มกะเหรี่ยงเปลี่ยนศาสนาใหม่ๆ และลบบแนวคิดเดิม หรือผสมผสานแนวคิดเดิม เกี่ยวกับวิญญาณและธรรมชาติเข้าด้วยกัน แต่สิ่งสำคัญที่สังคมกะเหรี่ยงมีอยู่ร่วมกัน คือ สำเนียงร่วมในประวัติศาสตร์ชาติ ถึงแม้เหตุการณ์ทางสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงใดก็ตาม หรือจะกลายเป็นผู้ที่ไม่มิดินแดนของตนเอง และการสร้างสำเนียงในชาติพันธุ์ผ่านประวัติศาสตร์ของกะเหรี่ยงร่วมกันได้สร้างพรหมแดนของกะเหรี่ยงไว้ในความคิดของทุกคน

สำหรับประเด็นเกี่ยวกับการอพยพของกะเหรี่ยงที่ผ่านมาจะพบว่าสังคมกะเหรี่ยงจะมีการเดินทางอพยพเคลื่อนย้ายอยู่ตลอดเวลา นับตั้งแต่สมัยโบราณ จนเมื่อเกิดเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับกลุ่มกะเหรี่ยงในแต่ละยุคสมัย ทำให้มีการอพยพเข้ามาในดินแดนต่างๆ เช่น ไทย โดยเฉพาะกลุ่มประชากรกะเหรี่ยงในประเทศไทยปัจจุบัน ส่วนหนึ่งนั้นมีการอพยพมาจากประเทศพม่าทั้งสิ้น การอพยพเข้าประเทศไทยในยุคแรกมีสาเหตุเนื่องมาจากการสงคราม ในสมัยพระเจ้าอลองพญา ที่เกิดขึ้นกับพวกมอญ ชาวกะเหรี่ยงได้หนีภัยพากันเข้ามาในเขตแดนไทย ในปี 2428 เมื่ออังกฤษยึดพม่าและทำการปราบปรามชาวกะเหรี่ยงที่แข็งข้อต่ออังกฤษ ทำให้เป็นการอพยพเข้ามาในประเทศไทย อีกครั้ง

จนหลังได้รับเอกราช ในปี 2490 ซึ่งกะเหรี่ยงกับพม่ามีความขัดแย้งตั้งแต่ยุคอาณานิคม และการก่อตัวของกองกำลังกะเหรี่ยงกลุ่มต่างๆ และขบวนการชาตินิยมทำให้รัฐบาลพม่าเริ่มมีการปราบปรามกองกำลังต่างๆ และเป็นเหตุให้ราษฎรกะเหรี่ยงเริ่มอพยพเข้าสู่เขตไทยเป็นกลุ่มเล็กๆ มาโดยตลอด ในการอพยพอาจเป็นการอพยพชั่วคราวหรือบางกลุ่มมีการตั้งถิ่นฐานในแนวชายแดนไทยเป็นการถาวร เพราะในบางพื้นที่มีการสู้รบกับทางพม่าตลอด

สถานการณ์ผู้อพยพกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในประเทศไทย

เหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพม่า ตั้งแต่ก่อนปี 2527 ที่ก่อเกิดรูปแบบการสู้รบระหว่างทหารพม่ากับกองกำลังชนกลุ่มน้อย ที่มีฐานที่ตั้งปฏิบัติการเรียงรายตลอดแนวชายแดนไทย - พม่า เป็นไปในลักษณะที่ว่าเมื่อถึงช่วงฤดูแล้งทหารพม่า จะเข้าโจมตีกำลังชนกลุ่มน้อย

อย่างรุนแรง แล้วก็ถอนตัวจากพื้นที่ชายแดนเมื่อเข้าฤดูฝนเนื่องจากประสบปัญหาการเคลื่อนย้าย อาวุธหนักและการสนับสนุนสิ่งอุปกรณ์¹

ยุทธศาสตร์ดังกล่าวของทหารพม่า ทำให้ประชากรชนกลุ่มน้อย กลุ่มต่างๆ ได้ที่หลบหนี การสู้รบเข้ามาในประเทศไทย สามารถเดินทางกลับเข้าไปอยู่อาศัยในหมู่บ้านเดิมของตนได้อย่างปลอดภัย และสร้างความมั่นคงให้กับฐานที่ตั้งจุดต่างๆ ได้เสมอมา จนช่วงปี 2527 ทหารพม่าได้ปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ใหม่ เนื่องจากสามารถเคลื่อนย้ายกำลังทหารที่เคยนำไปใช้ในการปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์พม่ามาใช้ในการปราบปรามกองกำลังชนกลุ่มน้อยได้ นอกจากนี้ยังได้ตัดเส้นทางเข้ามาในพื้นที่ชายแดนที่เคยเป็นเขตอิทธิพลของชนกลุ่มน้อย เมื่อทหารพม่าสามารถยึดฐานที่มั่นของชนกลุ่มน้อยได้ ก็ได้อ้างกำลังประจำไว้ในพื้นที่ดังกล่าวโดยไม่ถอนกำลังกลับในหน้าฝนดังที่เคยปฏิบัติมา

เหตุการณ์ในครั้งนั้นจึงส่งผลให้ชนกลุ่มน้อยที่หลบหนีเข้ามาพักพิงในเขตไทย ไม่สามารถเดินทางกลับเข้าไปอยู่อาศัยในหมู่บ้านเดิมของตนได้ โดยเกรงว่าจะไม่มีความปลอดภัย การหลบหนีเข้ามาของราษฎรชนกลุ่มน้อยจากพม่าเริ่มขึ้นในช่วงฤดูแล้งของปี 2527 จากการที่ทหารพม่าส่งกำลังเข้าโจมตีฐานปฏิบัติการของกะเหรี่ยงในพื้นที่ตรงข้าม อ. ท่าสองยาง จังหวัดตาก เป็นผลให้ราษฎรกะเหรี่ยงราว 18,000 คน หลบหนีเข้าไทย นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ราษฎรกะเหรี่ยง มอญ คะยา ที่อาศัยอยู่บริเวณแนวชายแดนด้านตรงข้าม อ. พบพระ อ. แม่สอด อ. แม่ระมาด อ. ท่าสองยาง จังหวัดตาก อ. สบเมย อ. แม่สะเรียง อ. ชุนยวม อ. เมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน อ. สังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ก็พากันหลบหนี เข้ามาในเขตไทยเป็นระยะๆ เมื่อถูกทหารพม่าเข้าโจมตีฐานปฏิบัติการกองกำลังชนกลุ่มน้อยจนเป็นผลให้มีชาวกะเหรี่ยง ชาวมอญ และชาวคะยาที่หลบหนีเข้า มาอาศัยอยู่ในเขตไทยเป็นจำนวนมาก²

รัฐบาลไทยจึงได้มีนโยบายในการจำกัดพื้นที่เพื่อให้ง่ายต่อการควบคุม เพราะในระยะแรกของการเข้ามาในประเทศไทยของผู้อพยพสัญชาติกะเหรี่ยงบางส่วน ซึ่งมีความสัมพันธ์อันดีกับคนไทยกะเหรี่ยงตามแนวชายแดน ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่กับญาติพี่น้องหรือตั้งถิ่นฐานอยู่ตามป่า ในช่วงแรกรัฐบาลไทยได้อาศัยการออกบัตรสีประจำตัวผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า จนเมื่อมีการเข้ามา มากขึ้นของผู้อพยพ จึงมีการจัดการพื้นที่พักพิงชั่วคราวเพื่อรองรับจำนวนผู้อพยพที่เพิ่มมากขึ้น เช่น บ้านมอเกอริยาง อ. พบพระ บ้านห้วยกะโหลก อ. แม่สอด บ้านห้วยบง อ. แม่ระมาด บ้านแม่หละ บ้านโซโกร อ. ท่าสองยาง จังหวัดตาก บ้านแม่ลามาลหวง อ. สบเมย บ้านแม่กองคา – บ้านศาลา บ้านแม่สะเก็บ บ้านโพซอ อ. แม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

¹ ขจัดภัย บุรุษพัฒน์. ชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่า (กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์, 2540), หน้า 87 – 88.

² สำหรับชาวมอญและคายนั้นภายหลังจากได้มีการเจรจายุติการสู้รบระหว่างรัฐบาลพม่า ทำให้มีประชากรบางส่วนได้เข้าไปตั้งถิ่นฐานในเขตพม่าแล้ว

ดังนั้นเมื่อมีการอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย จึงได้มีการกำหนดการปฏิบัติต่อ ชาวกะเหรี่ยงสิ่งแรกที่เกิดขึ้นคือ มีการกำหนดสถานภาพ เป็น “ผู้หนีภัยจากการสู้รบ” (Displaced Persons from Fighting) และมีฐานะเป็น “ผู้เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย” (illegal Entrant) และไม่ได้ ใช้คำว่า ผู้ลี้ภัย (Refugee) ซึ่งจะได้รับ การคุ้มครองในสิทธิบางประการ แต่สถานภาพของผู้หนีภัย จากการสู้รบซึ่งมิได้รับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายใดๆ

พร้อมกับการจัดพื้นที่เพื่อรองรับราษฎรกะเหรี่ยง ที่เข้ามาในฐานะผู้หนีภัยจากการสู้รบ เรียกว่า “พื้นที่พักพิงชั่วคราว” (Temporary Shelter) แทนคำว่า “ค่ายผู้ลี้ภัย” (Refugee Camp) และหลีกเลี่ยงการใช้คำว่า “สกัดกั้น” (Block หรือ Prevent) ให้ใช้คำว่า “อำนวยความสะดวกและ ช่วยเหลือให้พักพิงชั่วคราวในพื้นที่ปลอดภัย บนพื้นฐานของมนุษยธรรม” (Facilitate and assist them to a safe temporary on humanitarian basis) เมื่อจะมีการ “ผลักดัน” ออกไป ควรใช้คำว่า “อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือให้เดินทางกลับประเทศด้วยความปลอดภัยและสมเกียรติ” (Facilitate and assist them to return to their home country with safety and dignity)³

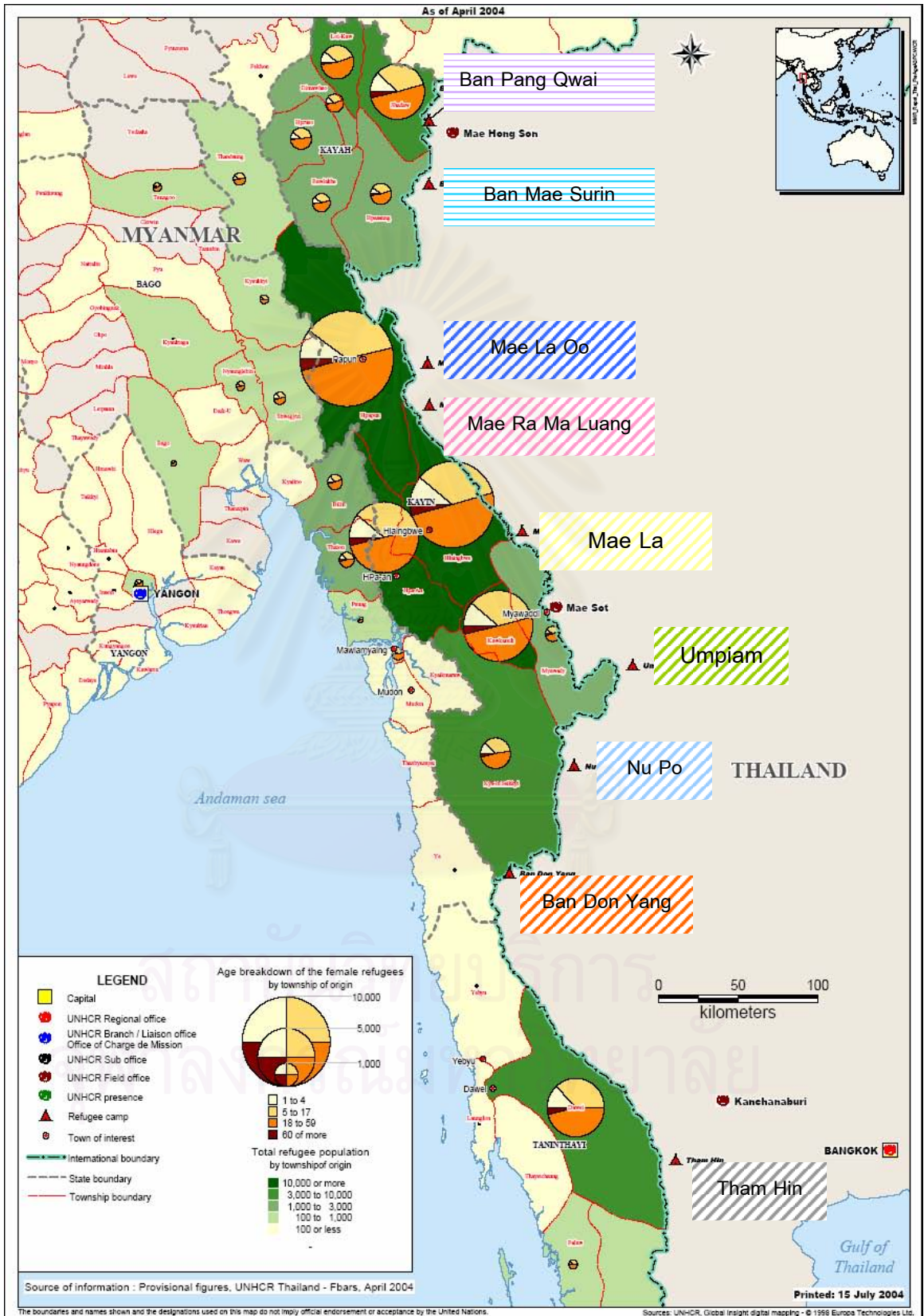
เมื่อมีเหตุการณ์ตามแนวชายแดนในขณะนั้นทางรัฐบาล ได้มีการจัดระเบียบชายแดน โดยให้มีการตั้งพื้นที่พักฯ ขึ้นมา และให้ผู้หนีภัยจากการสู้รบ ตลอดจนกลุ่มกะเหรี่ยงที่อยู่ตามเขต พื้นที่ป่าสงวน หรือคนที่หลบหนีแล้วเข้ามาอยู่กับญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน ในฝั่งไทย ให้เข้ามาอยู่ใน พื้นที่ พักพิงชั่วคราวที่ทางรัฐบาลได้จัดไว้ โดยผู้ที่ไม่เข้ามาอยู่ในเขตดังกล่าว จะมีสถานะเป็น ผู้เข้าเมือง โดยผิดกฎหมายและจะมีการดำเนินการทางกฎหมาย และจับส่งฝั่งพม่า

ปัจจุบันมีพื้นที่พักพิงชั่วคราวในประเทศไทยที่มีกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ เช่น บ้านแม่หละ บ้านอู๋เปี้ยม บ้านนุโพ จังหวัดตาก บ้านแม่หละอู บ้านแม่ระมาหลวง จังหวัดแม่ฮ่องสอน (นอกจากนี้ยังมีบางส่วนในพื้นที่ของกะเหรี่ยง เช่น บ้านแม่สุรินทร์ บ้านปางควาย) บ้านดอนยาง จังหวัดกาญจนบุรี และสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ส่วนของบพทจะเป็นการกล่าวถึงชีวิตความเป็น อยู่ของกลุ่มกะเหรี่ยงที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละเท่านั้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

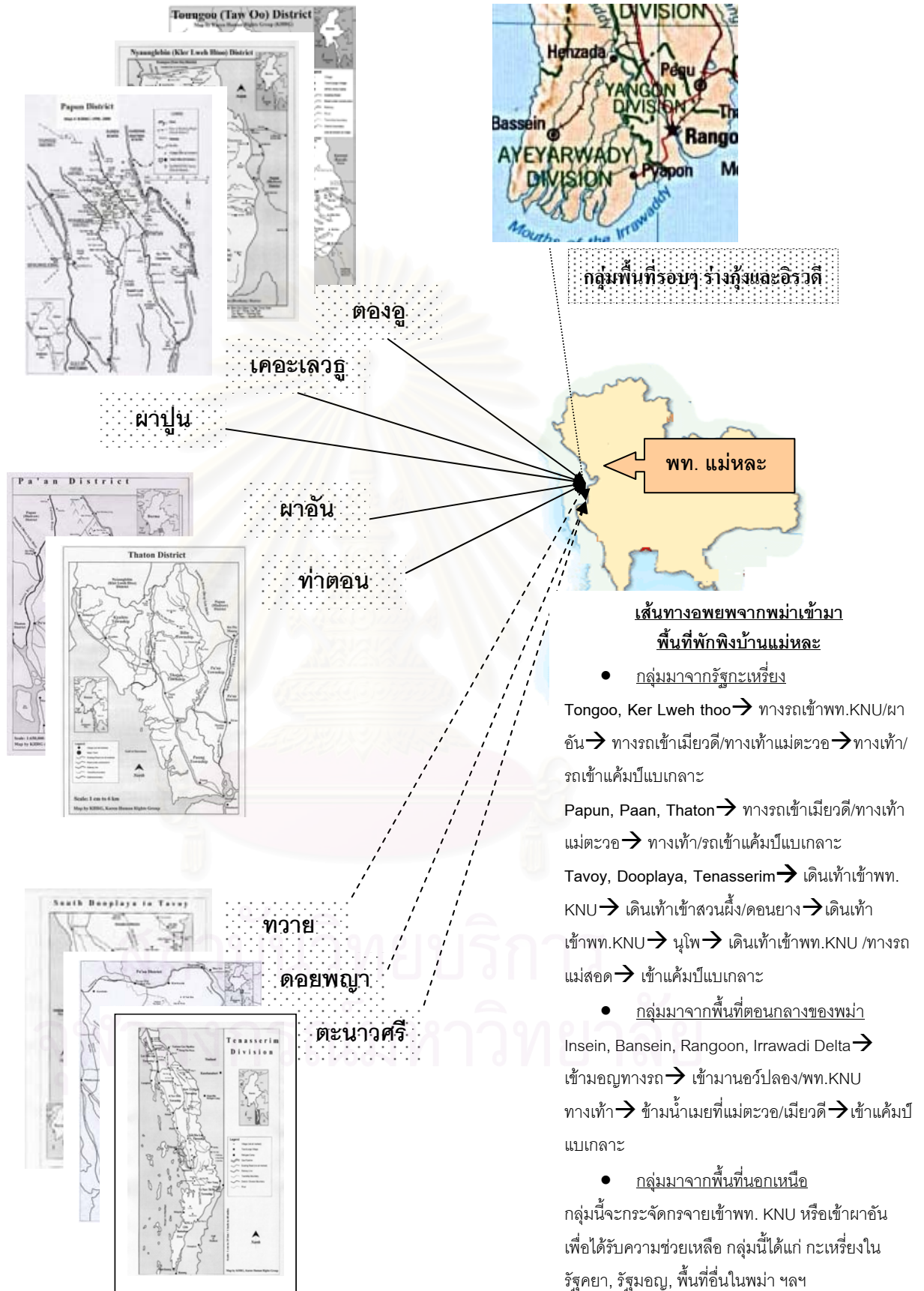
³ สรุปการประชุมสภาความมั่นคงแห่งชาติ เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2538 อ้างถึงในจรัสศักดิ์ เพชรตรา. “ปัญหาที่ตั้งค่าย อพยพผู้อพยพชาวกะเหรี่ยงตามแนวชายแดนไทย-พม่า อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก”. (วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2540), หน้า 34-35

แผนที่แสดงพื้นที่พักพิงชั่วคราวในประเทศไทย

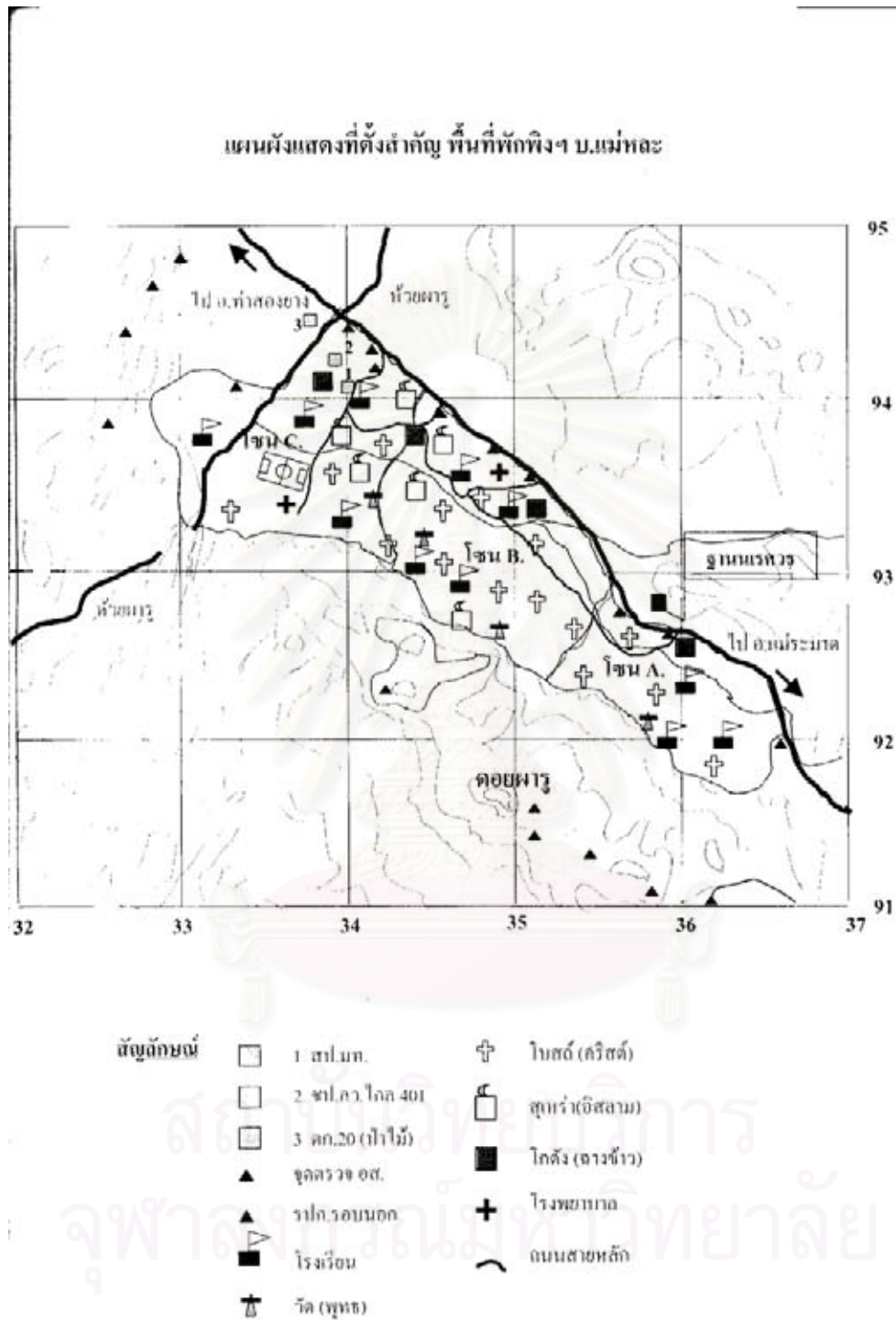

ดัดแปลงจาก: www.unhcr.org

แผนที่แสดงการอพยพจากจุดต้นทางมาสู่พื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ

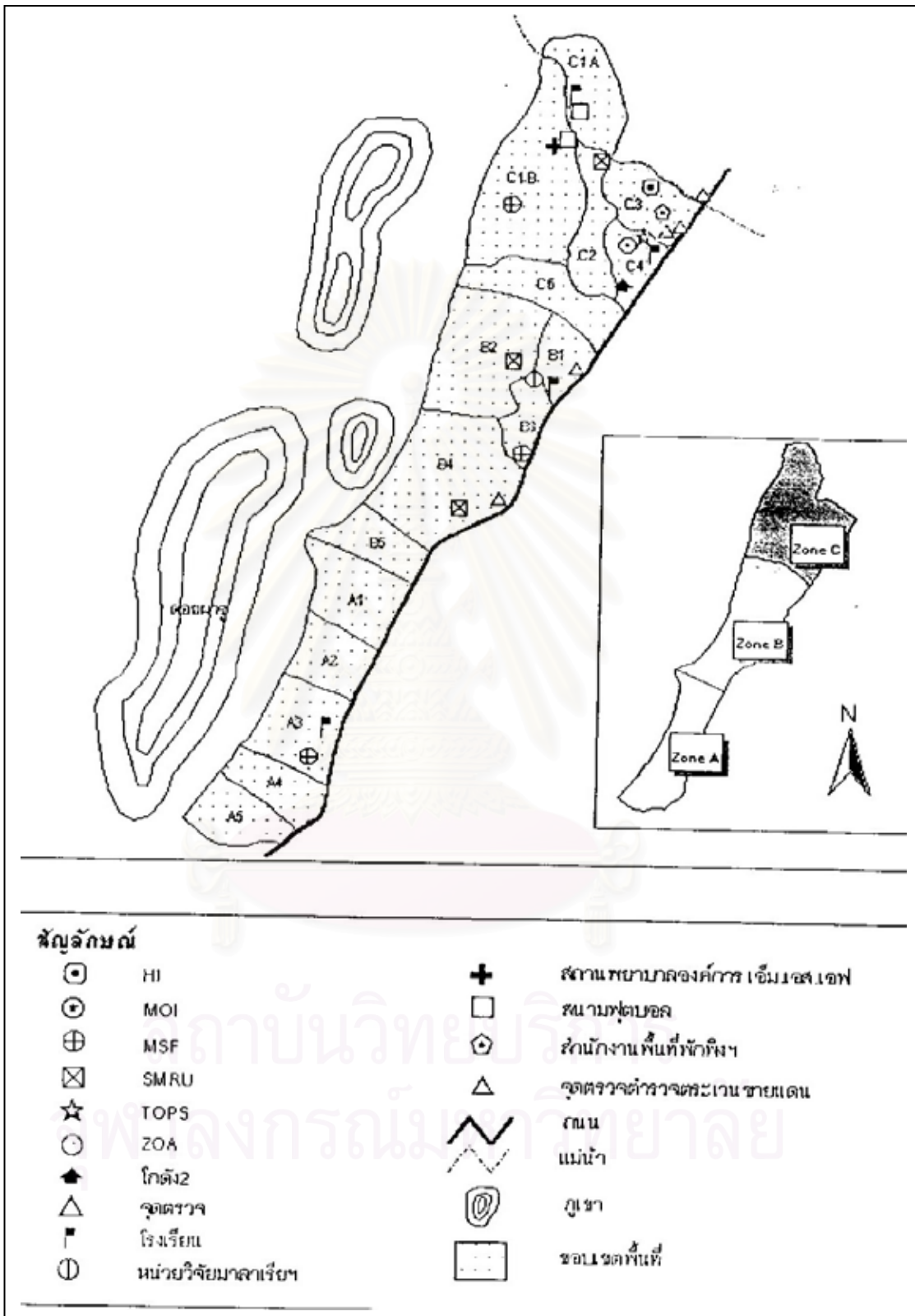

แผนที่พื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ

ที่มา: เอกสารบรรยายสรุปพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ

แผนที่แสดงเขตการปกครอง (โซน) ภายในพื้นที่พักพิงบ้านแม่หละ

ที่มา: เอกสารบรรยายสรุปพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ⁴

พื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ จัดตั้งขึ้นเพื่อรองรับผู้หนีภัยจากการสู้รบจากประเทศพม่า สืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบบริเวณชายแดนไทย - พม่า ทางด้านจังหวัดตาก - แม่ฮ่องสอน ซึ่งกำลังทหารพม่าได้เข้าโจมตีที่ตั้งของกองกำลังชนกลุ่มน้อยที่ต่อต้านรัฐบาลทหารพม่า คือ กองกำลังทหารกะเหรี่ยง จนถึงปลายปี 2537 และต้นปี 2538 ทหารพม่าสามารถยึดที่ตั้งสำคัญของกองกำลังกะเหรี่ยงได้เกือบทั้งหมดเป็นเหตุให้ประชาชนราษฎรกะเหรี่ยง ซึ่งอยู่บริเวณแนวชายแดน อพยพหลบหนีภัยจากการสู้รบเข้ามาอยู่ในประเทศไทยบริเวณชายแดน ในเขตอำเภอท่าสองยาง หน่วยงาน ที่รับผิดชอบ ได้จัดพื้นที่รองรับผู้หนีภัยจากการสู้รบจากประเทศพม่าขึ้นทั้งหมด 6 แห่ง ประกอบด้วย

1. พื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ บ้านแม่ออกผา หมู่ที่ 3 ตำบลแม่หละ
2. พื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านกามอเรโค๊ะ บ้านแม่อุ่ม หมู่ที่ 6 ตำบลแม่ต๋าน
3. พื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านเคลอโค๊ะ บ้านทีโน๊ะโค๊ะ หมู่ที่ 4 ตำบลแม่อุตุ
4. พื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านไซโกร บ้านแม่สอง หมู่ที่ 1 ตำบลแม่สอง
5. พื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่สลิด บ้านแม่สลิดหลวง หมู่ที่ 2 ตำบลแม่สอง
6. พื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่ตะวอ บ้านแม่ต๋าน หมู่ที่ 7 ตำบลท่าสองยาง

การที่มีพื้นที่รองรับผู้หนีภัยจากการสู้รบจำนวนหลายแห่ง และที่ตั้งอยู่ใกล้ชายแดน มากเกินไป ทำให้มีกองกำลังบางกลุ่มจากพม่าได้เข้ามาทำลายที่พักของผู้อพยพ เผาทำลายบ้านเรือน ปล้นทรัพย์สิน จับตัวผู้นำของผู้หนีภัย และส่งผลต่อการให้ความช่วยเหลือและดูแลสวัสดิการสังคมด้านต่างๆ

ในปี 2539 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย กระทรวงมหาดไทย สำนักงานความมั่นคงแห่งชาติ และหน่วยงานด้านการทหาร มีการพิจารณาเคลื่อนย้ายผู้หนีภัยจากทั้ง 6 แห่ง มารวมไว้ ณ พื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ โดยจากมติสภาความมั่นคงแห่งชาติ เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2538 ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติของไทยต่อสถานการณ์ชายแดนไทย - พม่า ดังต่อไปนี้⁵

1. การลดพื้นที่พักพิงชั่วคราวและการโยกย้ายพื้นที่ให้เหมาะสม มอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยและฝ่ายทหารในพื้นที่ ร่วมกันพิจารณาความเหมาะสมในการลดพื้นที่พักพิงชั่วคราวให้เหลือน้อยที่สุด และโยกย้ายพื้นที่พักพิงชั่วคราวเข้ามาห่างจากชายแดนพอสมควร โดยมีจุดเริ่มต้นในระยะแรก ในพื้นที่ อ. ท่าสองยาง จ. ตาก เป็นความเร่งด่วนลำดับแรก ให้พิจารณาลดลงเหลือไม่เกิน 2 แห่ง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการควบคุมดูแล และการให้

⁴ เอกสารบรรยายสรุปพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ 2547

⁵ สรุปการประชุมสภาความมั่นคงแห่งชาติ เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2538, อ้างใน จีระศักดิ์ เพชรตรา, เรื่องเดียวกัน, หน้า 118

ความคุ้มครองผู้หนีภัยฯ อีกเป็นการป้องกัน ปัญหาแรงงานเถื่อน การจัดการสิ่งแวดล้อม และ ผลทางจิตวิทยาต่อราษฎรไทยในพื้นที่ใกล้เคียง เป็นต้น ทั้งนี้ให้มีการประชาสัมพันธ์และปฏิบัติการ จิตวิทยา ต่อผู้หนีภัยฯ ในพื้นที่พักพิงต่างๆอย่างต่อเนื่อง เพื่อชักจูงให้คนเหล่านี้เดินทางกลับ มาตมภูมิให้มากขึ้นด้วย

2. การรักษาความปลอดภัยในพื้นที่ชายแดน ในขณะนั้นมีความจำเป็นในการจัดวาง กำลังในพื้นที่ เพื่อปฏิบัติการกิจในการรักษาความปลอดภัยบริเวณชายแดน จนกว่าเหตุการณ์ จะกลับสู่สภาวะปกติ มีการส่งเสริมการดำเนินมาตรการเชิงรุก เช่น จัดกำลัง ตชด., การดูแลใน ด้านการกระทำผิดของผู้หนีภัยที่อาศัยอยู่ในเขตไทย, มีการขอสนับสนุนกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจและ ทหาร จากพื้นที่ใกล้เคียง มาช่วยในการรักษาความมั่นคงในอำเภอท่าสองยาง, มีการประสานงาน ด้านการข่าวเพิ่มมากขึ้น มีการจัดทำทะเบียนประวัติ ลักษณะทางชาติพันธุ์ ภูมิลำเนาเดิม เพื่อให้ ง่ายต่อการส่งกลับและแสดงตัวเลขของผู้ที่เข้ามาอาศัยด้วย

3. การหาทางส่งผู้หนีภัยการสู้รบกลับมามาตมภูมิ มีการประสานงานกับหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการต่างประเทศ และ UNHCR เพื่อแสดงท่าทีในการเจรจาอย่างเป็นทางการกับรัฐบาลพม่าและชนกลุ่มน้อย ประกอบกับ การประสานงานทำความเข้าใจกับองค์กรระหว่างประเทศที่เข้ามาดำเนินการภายในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ เช่น ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการนิยามผู้หนีภัยจากการสู้รบ และการจัดตั้งพื้นที่พักพิง ชั่วคราวบ้านแม่หละ

ที่ตั้งพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ

ทิศเหนือ ติดลำห้วยผาธุ และแนวเขตดอยผาธุ ความยาวประมาณ 1 กิโลเมตร

ทิศใต้ ติดกับตำบลหัวแห้ง อำเภอแม่ระมาด – อำเภอท่าสองยาง และแนว สวนป่าเอกชน

ทิศตะวันตก ติดกับเขตดอยเลวและดอยผาธุ

ทิศตะวันออก ติดกับถนนทางหลวง 105 สายแม่สอด – แม่สะเรียง ระยะทางยาวตลอด ศูนย์ฯ ประมาณ 3.7 กิโลเมตร

ประวัติความเป็นมาของพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ/แบเกราะแคมป์⁶

ที่ตั้งของพื้นที่พักพิงบ้านแม่หละในปัจจุบัน หรือบ้านแบเกราะที่ผู้อพยพในพื้นที่และชาวบ้านตามแนวชายแดนไทย – พม่า ตั้งแต่อำเภอแม่สอดรู้จักกัน ซึ่งมีความหมายในภาษากะเหรี่ยงว่า "ไร่ฝ้าย" ซึ่งแต่เดิม บ้านแบเกราะ⁷ ก็เป็นเหมือนกลุ่มบ้านๆ หนึ่งอาศัยอยู่ในป่า และมีการทำไร่ฝ้าย เพื่อนำมาทำเป็นด้ายสำหรับทอผ้า จากคำบอกเล่าของผู้อพยพที่เข้ามาใหม่จากฝั่งพม่า ด้วยว่ามี การส่งฝ้ายจากบ้านแบเกราะไปขายให้กับกะเหรี่ยงหมู่บ้านที่อยู่ฝั่งพม่าด้วยการตั้งถิ่นฐานของคนจะอยู่ตลอดแนวห้วยผาภู มีครอบครัวอยู่ประมาณ 16 ครอบครัว มีคนอยู่ประมาณ ร้อยกว่าคน ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง มีทั้งที่นับถือผี พุทธ และคริสต์ อาศัยอยู่รวมกัน มีการปลูกฝ้ายเป็นพืชไร่เพื่อปั่นทอผ้ากะเหรี่ยง⁸ รวมขายให้ทั้งคนไทยและพม่าจนเมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพม่ามีความรุนแรงมากขึ้น มีการตั้งแคมป์ในบริเวณแนวชายแดนไทย – พม่าหลายๆ จุด ที่มีกะเหรี่ยงจากฝั่งพม่าเข้ามาในเขตไทย บางคนก็รู้จักกันในหมู่บ้านไทยหรือกะเหรี่ยงไทย ก็เข้ามาอยู่สร้างบ้านเล็กๆ อยู่กันชั่วคราว จนเมื่อรัฐบาลไทยมีการให้ตำรวจออกปราบกลุ่มที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมายหรือคนที่ไม่มีบัตรประชาชนที่อยู่อาศัยในหมู่บ้านไทย ทำให้ต้องอพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่พักพิงฯ ในที่นี้รวมทั้งชาวบ้านไทยที่อาศัยอยู่ก่อนในเขตที่เป็นป่าสงวนที่ส่วนใหญ่พูดไทยไม่ได้และไม่มีการเหมือนกะเหรี่ยงพม่า ก็ต้องกลายเป็นทำให้ชาวบ้านส่วนหนึ่งที่อาศัยอยู่เดิมต้องกลายเป็นผู้อพยพไปด้วย ประกอบกับเมื่อเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดในพม่าและการเข้ามาเผาแคมป์ในฝั่งไทย ของกองกำลังกะเหรี่ยงพุทธและพม่า เช่น ที่บ้านห้วยกะโหลกซึ่งเป็นแคมป์ที่ใหญ่แห่งหนึ่ง และอยู่ใกล้อำเภอแม่สอดมากที่สุด จนในปัจจุบันแคมป์หลายๆ แคมป์ถูกรวมมาอยู่ที่แม่หละ และทุกคนก็กลายเป็นผู้นิภัยการสู้รบ⁹

สภาพทั่วไปของพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ

ในปัจจุบันพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ ตั้งอยู่บริเวณ บ้านแม่ออกสู หมู่ที่ 9 ตำบลแม่หละ อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก บริเวณพิกัด MU 3393 – 3692 ติดกับถนนหมายเลข 105 อ. แม่สอด – อ. แม่สะเรียง ระหว่างหลักกิโลเมตร ที่ 57 – 60 มีพื้นที่ประมาณ 1,148 ไร่ สภาพพื้นที่ภายในทั่วไปเป็นเนินเข้าสู่ตาสลับกันไป มีสวนป่าสักของเอกชนที่ได้รับสัมปทานกระจัด

⁶ การใช้คำว่า แบเกราะแคมป์ ซึ่งเป็นคำภาษากะเหรี่ยงที่ชาวบ้านเรียกบริเวณพื้นที่ๆ แม่หละ

⁷ จากคำบอกเล่าของผู้อพยพที่อยู่ในพื้นที่ๆ เล่าว่าหมู่บ้านฯ แรก ก่อนที่มีการจัดตั้งแคมป์อย่างเป็นทางการจะอยู่บริเวณ โซน C.3 – C.1/A ชนบทแนวห้วยผาภู

⁸ ปัจจุบันหมู่บ้านไทยกะเหรี่ยงที่อยู่บนดอยบริเวณใกล้ๆ เช่น บ้านป่าไร่ บ้านห้วยกระทิง บ้านชะเนง้อ บ้านห้วยแห่งอำเภอแม่ระมาด ยังพบว่ามีการปลูกฝ้ายและปั่นฝ้ายเพื่อทอผ้ากะเหรี่ยงอยู่ ซึ่งจากคำบอกเล่าว่าพื้นที่แบเกราะในอดีต เป็นพื้นที่มีการปลูกฝ้ายมากที่สุดบริเวณชายแดนไทย พม่า

⁹ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้อพยพในพื้นที่ ซึ่งอาจจะแตกต่างกับข้อมูลของพื้นที่พักพิงชั่วคราว

อยู่หนาแน่น ภายใน มีการทำถนนทางเดินและทางรถยนต์ เชื่อมต่อระหว่างพื้นที่ที่เป็นที่ราบ ยกเว้นในช่วงที่แม่น้ำไหลผ่านจะมีการนำกระสอบทรายมาทำทางรถ ให้ผ่านและเชื่อมโยง การเดินทางในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ

พื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละเป็นศูนย์สำหรับผู้อพยพที่ใหญ่ที่สุด คือ มีจำนวนผู้อพยพ ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงอยู่มากที่สุด จากตัวเลขการสำรวจของคณะกรรมการพื้นที่พักพิงเมื่ออยู่ประมาณ 50,728 คน ในจำนวนนี้ไม่รวมประชากรที่เข้ามาโดยไม่ได้ลงทะเบียน ซึ่งอาจจะมีตัวเลขที่มากกว่า การสำรวจดังกล่าว เพราะที่ผ่านมามีกลุ่มญาติที่อยู่ในป่าฝั่งพม่าเข้ามาอยู่อาศัยกับญาติพี่น้อง ในพื้นที่ หรือส่งลูกหลานมาเรียนหนังสือในพื้นที่ อีกจำนวนหนึ่ง และประชากรไทย - กะเหรี่ยง ที่เข้ามาพักอาศัยร่วมกันอีกจำนวนหนึ่งประกอบกับพื้นที่บ้านแม่หละเป็นจุดศูนย์กลางระหว่าง อำเภอแม่สอดและอำเภอแม่ระเรียม จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีฐานที่ตั้งของกองกำลังกะเหรี่ยงทั้ง KNU และ DKBA อยู่หลายจุดจึงทำให้เป็นที่พักหลังการสู้รบของกลุ่มทหาร ทั้งสองฝ่ายด้วย จึงทำให้สภาพพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละมีความหนาแน่นมากกว่าพื้นที่ชั่วคราวแห่งอื่นๆ ใน ประเทศไทย การดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ๆ ต้องถูกจัดระเบียบ ภายใต้กฎข้อบังคับที่ทางรัฐบาลไทยได้กำหนดขึ้น การจะกระทำกิจกรรมต่างๆต้องมีการขออนุญาตจากทางรัฐบาลไทย การบริหารงานต่างๆจะอยู่ภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการผู้ ลี้ภัยบ้านแม่หละ ที่ทำหน้าที่เสมือนเป็นตัวแทนประสานงานในการทำงานระหว่างกะเหรี่ยงในแม่ หละกับฝ่ายปกครองไทยในพื้นที่พักพิงชั่วคราว แต่เนื่องจากพื้นที่ๆ แม่หละ เป็นพื้นที่พักพิงฯ ที่ ถูกรวมมาจากพื้นที่พักพิงอื่นๆอีกจำนวน 5 แห่ง ทำให้กลุ่มประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิง ชั่วคราวบ้านแม่หละ มีความหลากหลายไปตามปัจจัยต่างๆ และความสัมพันธ์ดั้งเดิมก่อนที่เข้ามา อยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ เช่น ลักษณะทางชาติพันธุ์ การนับถือศาสนา ถิ่นฐานเดิม ก่อนเข้ามาอยู่ การดำเนินกิจกรรมในพื้นที่พักพิงฯ เป็นต้น

ลักษณะทางชาติพันธุ์ที่มีความหลากหลายของคนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่พักพิงฯ คงไม่ แตกต่างอะไรกับความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่มีอยู่ในพม่า เพราะในพื้นที่ๆ ประกอบด้วย กลุ่มประชากรกลุ่มใหญ่ คือ กะเหรี่ยงสกอร์, กะเหรี่ยงโปว์, มุสลิม (โรฮิงยา), กะเรนนี่, พม่า, ปะหล่อง, ไทใหญ่, ตะแวน, แมป ฯลฯ กลุ่มแต่ละกลุ่มมักจะมีการตั้งที่อยู่อาศัยในย่านเดียวกัน ยกเว้นกะเหรี่ยงสกอร์ และโปว์ ที่มีจำนวนมาก และกระจายตัวตั้งที่อยู่ในโซนต่างๆ เช่น กลุ่มของ กะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาพุทธ ก็จะมีพบว่าการตั้งที่อยู่อาศัย อยู่บริเวณรอบๆ วัด และในขณะที่ กลุ่มนับถือศาสนาคริสต์ก็จะมีกระจายตัวกันออกไป ยกเว้นเพียงครอบครัวที่เป็นผู้ประกอบการ กิจกรรมทางศาสนาในโบสถ์เท่านั้น ที่จะมีการตั้งที่อยู่อาศัยในบริเวณรอบๆ โบสถ์คริสต์ตามนิยาย ที่ตนนับถือ ส่วนกลุ่มที่ถือได้ว่าเป็นกลุ่มอีกกลุ่มหนึ่งที่มีความสำคัญคือ กลุ่มครอบครัว

นายทหารชั้นผู้ใหญ่ของสหภาพแห่งชาติกอญเลย์ และกลุ่มปัญญาชนที่มีการศึกษาจะมีการตั้งถิ่นฐานอีกกลุ่มหนึ่ง เช่น กลุ่มเครือญาตินายทหาร KNU เป็นต้น

นอกจากนี้พบกลุ่มมุสลิมซึ่งถือได้ว่าเป็นประชากรที่มีมากเป็นอันดับสองรองจากกลุ่มกะเหรี่ยงที่มีการตั้งถิ่นฐานอยู่ในย่านการค้า เพื่อทำอาชีพในการค้าขายสินค้าทั้งอุปโภคและบริโภค ภายในพื้นที่ๆ ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มมุสลิมพม่าหรือชาวโรฮิงยา (Rohingya) ที่เข้ามาอยู่อาศัยกระจัดกระจายหลังจากรัฐพม่ามีการปราบปรามชนกลุ่มน้อยกลุ่มมุสลิมพม่าหรือโรฮิงยา ที่อาศัยอยู่ทางตะวันตกของรัฐอาระกัน แถบเมืองพุทิดง (Buthidaung) และเมืองมั่งโดว์ (Maungdow) จากลักษณะทางศาสนา และภาษาพูดของกลุ่มมุสลิมพม่า/โรฮิงยา คนกลุ่มนี้จะพูดภาษาเบงกาลี เป็นสำเนียงภาษาของชาวจิตตากองในอินเดีย แต่จะมีข้อแตกต่างกัน คือ กลุ่มมุสลิมพม่า/โรฮิงยา จะมีลักษณะของสำเนียงเป็นลูกครึ่งอินเดีย - พม่า และในสมัยอาณานิคมอังกฤษกลุ่มประชากรมุสลิมพม่า/โรฮิงยาที่อยู่ตามรัฐแนวชายแดนพม่า-อินเดีย จึงเป็นส่วนหนึ่งของประชากรส่วนหนึ่งภายใต้การปกครองของอาณานิคมของดินแดนบริติสอินเดีย จนเมื่อพม่าได้รับเอกราชจึงมีการจัดทำสัญชาติของประชาชน ความแตกต่างด้านเชื้อชาติได้เป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้มีปัญหาคือสัญชาติ จากการอาศัยความสัมพันธ์จากบรรพบุรุษสายตรง ที่เข้ามาอยู่ในพม่าตั้งแต่ช่วงก่อนอาณานิคม ซึ่งหมายความว่าประชาชนที่มีเชื้อชาติหรือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์อินเดียหรือบังกลาเทศ จะไม่มีสิทธิเป็นประชาชนของประเทศพม่า และกลายเป็นเหตุผลที่เพียงพอแล้วของรัฐบาลพม่า ที่จะไม่ให้สัญชาติและเข้าใจมติดินแดนของชาวโรฮิงยา ด้วยเหตุผลที่ว่าพวกเขาไม่ใช่ประชาชนของพม่า¹⁰ ปัจจุบันทำให้ประชากรมุสลิมพม่ากลุ่มนี้ได้กลายเป็นผู้ไร้สัญชาติและกระจัดกระจายตัวอยู่ในดินแดนต่างๆ ของพม่า ในที่นี้รวมทั้งในดินแดนของกะเหรี่ยง และเข้าร่วมในกองกำลังกะเหรี่ยงเพื่อต่อต้านพม่า อีกทั้งยังพบว่าในเขตเมืองต่างๆ ของรัฐกะเหรี่ยงจะมีประชากรมุสลิมพม่า/โรฮิงยา ตั้งถิ่นฐานและทำอาชีพด้านการค้าในเขตเมืองของรัฐกะเหรี่ยง เช่น เมืองแผลงบเว เมืองผะอั้น เมืองท่าตอน เป็นต้น และเมืองกองกำลังพม่าเข้ามาปราบปรามในเขตเมืองต่างๆ ทำให้มุสลิมพม่า/โรฮิงยา ต้องอพยพเข้ามาอยู่ในเขตพื้นที่พักพิงฯ หรือตามชายแดนไทย - พม่า ปัจจุบันเมืองต่างๆ ตามแนวชายแดนจะพบกลุ่มมุสลิมพม่าเหล่านี้ทำร้านค้าขายสินค้า หรือปลุสตัดร์ สำหรับในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละแล้ว มุสลิมพม่าจะมีการอยู่อาศัยเป็นกลุ่มๆ เพื่อทำการค้าสินค้าภายในพื้นที่พักพิงฯ และกระจายสินค้าส่งตามแนวชายแดน โดยมีกลุ่มผู้ประสานงานที่เป็นมุสลิมแม่สอดคอยช่วยเหลือ

¹⁰ เกษาน วิจิตรสินี “ การย้ายถิ่นข้ามชาติในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก ปัญหา และแนวโน้ม”, การย้ายถิ่นข้ามชาติในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก ปัญหา และแนวโน้ม, พรพิมล ตรีโชติ แปล.(กรุงเทพฯ: เอดิสัน, 2540), หน้า 144- 147

การปกครองและการบริหารจัดการ

ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวจะประกอบด้วยหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาดำเนินงานในพื้นที่พักพิงชั่วคราวจะต้องขออนุญาตจากทางรัฐบาลไทย และในส่วนนี้ก็ประกอบด้วยหน่วยงานประสานงานของไทยในพื้นที่ด้วย กล่าวคือในพื้นที่ๆ จะมีหน่วยงานอยู่ 3 กลุ่มใหญ่ๆ ประกอบด้วย

กลุ่มแรกคือ หน่วยงานฝ่ายรัฐบาลไทย ประกอบด้วยศูนย์ประสานงานพื้นที่พักพิงชั่วคราว บ้านแม่หละ กระทรวงมหาดไทย, หน่วยงานทางทหาร (ชป.43) และหน่วยงานด้านข่าวและความมั่นคง ของสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.)

ในการปฏิบัติในพื้นที่ๆ พักพิงชั่วคราวจะมีศูนย์ประสานงานพื้นที่พักพิงชั่วคราว ซึ่งเป็นหน่วยงานหลังของไทย มีฐานะเป็นหน่วยราชการส่วนภูมิภาค สังกัดสำนักงาน ปลัดกระทรวงมหาดไทย มีสายบังคับบัญชาขึ้นตรงกับฝ่ายอำนวยการ สำนักงานจังหวัดตาก มีหัวหน้าพื้นที่รองรับผู้หลบหนีฯ เป็นผู้กำกับดูแลการปฏิบัติงานของราชการซึ่งมีปลัดพื้นที่พักพิงฯ คอยดูแลและประจำการอยู่ในพื้นที่ๆ ลูกจ้าง ตลอดจนควบคุมดูแล ประสานงานกับองค์กรการกุศล ต่างๆ ที่เข้ามาปฏิบัติงานในพื้นที่พักพิงชั่วคราว ให้ปฏิบัติตามที่กระทรวงมหาดไทยวางไว้ โดยมีหน้าที่ดังนี้

1. การจัดทำทะเบียนผู้หนีภัยจากการสู้รบร่วมกับ UNHCR และคณะกรรมการผู้ลี้ภัยกะเหรี่ยง
2. การประสานงานร่วมกับองค์กรระหว่างประเทศ และองค์การการกุศล ในการทำงานในพื้นที่ๆ รวมทั้งการเดินทางเข้า ออกพื้นที่ๆ
3. กำหนดขอบเขตพื้นที่ๆ ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของกะเหรี่ยง เพื่อป้องกันการหลบหนี และบุกรุกที่ดินบริเวณรอบๆ
4. การควบคุมตรวจสอบและระวังป้องกันมิให้มีการกระทำผิดของผู้หนีภัยฯ
5. การปฏิบัติการทางจิตวิทยา และการข่าว
6. การประสานงานร่วมกับหน่วยงานของทหาร ตำรวจและ หน่วยงานด้านการข่าว

ชายแดน เป็นต้น

กลุ่มที่สองคือ กลุ่มองค์กรระหว่างประเทศและหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ ซึ่งองค์กรเหล่านี้จะมีที่เลื่องลือคือ UNHCR เป็นเสมือนตัวประสานงานในการทำงาน โดยในแต่ละเดือนจะมีการประชุมองค์กรเอกชน ที่แม่สอด และแม่หละร่วมกัน โดยองค์กรเอกชนที่ลงทะเบียนและทำงานในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละมีทั้งหมด 17 องค์กร คือ

1. UNHCR ซึ่งมีสำนักงานอยู่ที่ แม่สอด จะคอยประสานงานกับองค์กรต่างๆ และทำทะเบียนผู้ลี้ภัย กับหน่วยงานในพื้นที่ รวมเฝ้าดูแลติดตามการดำเนินงานเกี่ยวกับผู้ลี้ภัย
2. BBC (Burmese Border Consortium) มีหน้าที่สำคัญในการจ่ายแจกเครื่องอุปโภคบริโภค ให้แก่ผู้อพยพ เช่น อาหาร อุปกรณ์ในการสร้างที่อยู่อาศัย และติดตามความต้องการช่วยเหลือของผู้อพยพ รวมทั้งติดตามตรวจสอบโกดังอาหารที่ได้รับจ่ายแจกในแต่ละเดือน
3. ZOA Refugee Care มีหน้าที่รับผิดชอบการทำงานด้านการศึกษา สนับสนุนการทำงานของครู และสื่อการเรียนการสอนที่จำเป็นในแต่ละโรงเรียน ในชั้นตั้งแต่ชั้นเด็กเล็ก จนถึงมัธยมปลาย รวมการจัดการเรียนการสอน และหลักสูตรอบรมพิเศษของผู้อพยพ
4. Consortium มีหน้าที่ในการดูแลการจัดการเรียนการสอน ชั้น หลังมัธยม เพื่อเตรียมความพร้อมของครู การอบรมครู การผลิตสื่อการเรียนการสอน และการพัฒนาหลักสูตรในเรียนมัธยม และติดตามการทำงานของครู
5. ICS (International Christeliek Steufonds) มีหน้าที่ในการสนับสนุนการดำเนินงานของเด็กในชั้นก่อนประถม อุปกรณ์การศึกษาแก่โรงเรียนเรียน และนักเรียนก่อนเปิดชั้นเรียน และอุปกรณ์ยังชีพที่จำเป็น
6. TOPS (Taipei Overseas Peace Services) มีหน้าที่การอบรมครู/ นักเรียน การสนับสนุนทุนการศึกษา และงานสังคมสงเคราะห์ชุมชน
7. BDEP (Burmese Distance Education Program) เป็นหน่วยงานที่จัดการเรียนการสอนทางไกล ในหลักสูตรการพัฒนาชุมชนทั้งภาษาพม่าและ ภาษาอังกฤษ ให้กับผู้อพยพทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่
8. ANDRA (Adventist Development and Relief Agency) มีการจัดการศึกษาระบบการศึกษาแบบออสเตรเลีย ใช้การเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด ตั้งแต่ระดับมัธยมต้น จนถึงขั้นเตรียมอุดม
9. SVA (Santhi Volunteer Association) มีหน้าที่การส่งเสริมเอกสารสิ่งพิมพ์เพื่อเยาวชน และผู้อพยพ และการสร้างห้องสมุดชุมชน ปัจจุบันมีห้องสมุดในพื้นที่ๆ ประมาณ 7 แห่ง
10. COERR (Catholic Office for Emergency Relief Refugee) มีหน้าที่ด้านสังคมสงเคราะห์ เช่น งานส่งเสริมกลุ่มสตรี บ้านพักคนชรา กิจกรรมเยาวชน และการจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น การกำจัดขยะ
11. MSF (Medicins Sans Frontiere) มีหน้าที่การให้ความช่วยเหลือด้านสุขภาพ และสนับสนุนเวชภัณฑ์ทางการแพทย์ และรับผิดชอบดูแลโรงพยาบาลในพื้นที่ จำนวน 2 แห่ง

12. SMRU (Shoklo Malaria Research Unit) มีหน้าที่เฝ้าระวังและศึกษาเชื้อมาเลเรียในผู้ป่วย รวมทั้งให้บริการคลินิกตรวจและรักษาโรคมาเลเรีย และโรคที่เกิดขึ้นเฉพาะแนวชายแดน เช่น ไข้ซัง

13. ICRC (International Red Cross) ให้การช่วยเหลือกรณีฉุกเฉินกับผู้ป่วย เช่น ค่าใช้จ่ายสำหรับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสงคราม การอบรมด้านสิทธิมนุษยชน และกิจกรรมเยาวชน

14. IRC (International Refugee Committee) ให้การช่วยเหลือด้านสายตา เช่น ตรวจวัดสายตา และแว่นตา

15. HANDICAP International มีหน้าที่ช่วยเหลือผู้พิการ ให้คำแนะนำในการเฝ้าระวังภัยจากภัยระเบิด และส่งเสริมกิจกรรมคนพิการ เช่น การทำขาเทียม อุปกรณ์คนพิการ

16. สวท.(สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย) ดำเนินงานด้านการอบรมและรณรงค์ด้านการคุมกำเนิด การทำงานของเจ้าหน้าที่อาสาสมัครชุมชน

17. WEAVE ส่งเสริมการทำงานของกลุ่มสตรี และกิจกรรมอบรมเยาวชน

กลุ่มที่สามคือ หน่วยงานคณะกรรมการกะเหรี่ยงกะเหรี่ยงประสานงานของผู้ลี้ภัยสำนักงานแม่หละ (Karen Refugee Committee, KRC) ในการรายงานตัวเลขสถิติผู้ป่วย ดูแลให้ความช่วยเหลือ/ประสานงาน ระหว่างหน่วยงานของไทย และองค์กรต่างประเทศ ร่วมทั้งการดูแลรักษาความปลอดภัย รวมทั้งดูแลในด้านการจัดการปกครองภายในพื้นที่ๆ ได้มีการแบ่งเขตการปกครอง ออกเป็น 3 โซน ประกอบด้วย 16 กลุ่มบ้าน คือ¹¹

- กลุ่มโซน A ประกอบด้วย 5 กลุ่มบ้าน คือ A1, A2, A3, A4, A5

ในพื้นที่โซน A ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มนายทหารKNU และกลุ่มผู้ที่ย้ายมาจากแคมป์ไซโง การตั้งที่อยู่อาศัยจะอยู่ห่างไม่หนาแน่นมากนัก และจะสร้างอยู่ตามแนวเนินเขา มีลำธารไหลผ่านสุดเขตแดนของโซน A จะติดต่อกับสวนส้มเอกชน การปกครองในส่วนนี้จะมีกลุ่มประชากรเพียงสองกลุ่มชาติพันธุ์คือ กะเหรี่ยงโปว์ และสกอร์ ไม่มีมุสลิมเข้ามาอาศัยในส่วนนี้ มีหัวหน้าโซนคือนายเลมู และในแต่ละกลุ่มย่อยๆ ก็จะมีประธานกลุ่ม โดยทุกกลุ่มจะต้องเข้ามาประชุมที่ทำการโซนทุกวัน ตั้งอยู่บริเวณ โซน A 3

¹¹ เอกสารบรรยายสรุปพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ, หน้า 5

- กลุ่มโซน B ประกอบด้วย 5 กลุ่มบ้าน คือ B1, B2, B3, B4, B5

พื้นที่ในโซน B ส่วนใหญ่จะมีประชากรหลากหลายมากที่สุด และมีอาณาเขตของพื้นที่ที่ใหญ่ที่สุดในการแบ่งพื้นที่ของแคมป์ ประชากรนอกจากกะเหรี่ยงแล้ว จะมีมุสลิม พม่า (NLD) และกลุ่ม DKBA บางส่วน ในพื้นที่โซน B จะมีแม่น้ำไหลผ่านกลางโซน และอยู่ตามยอดดอยสูงต่ำ ทำให้การเดินทางในโซน B จะมีปัญหาค่อนข้างมากเพราะถนนจะไม่สามารถเชื่อมต่อกับโซนอื่นๆ ได้ โดยเฉพาะในช่วงหน้าฝนที่รถของหน่วยงานที่เข้ามาปฏิบัติงาน ไม่สามารถเข้าไปให้ความช่วยเหลือได้อย่างทั่วถึง อีกทั้งบางส่วนยังมีป่า เช่น ไม้และสวนผลไม้ของเอกชนที่ปลูกไว้ก่อนที่จะมีการย้ายแคมป์เข้ามาที่แม่หละ ประกอบด้วยลำธารที่มีเส้นทางเปลี่ยนแปลงในช่วงหน้าฝน การปกครองจะมีประธานโซนคือ นายส่วยลาย เป็นผู้ดูแลมีสำนักงานโซน อยู่ที่โซน B 3

- กลุ่มโซน C ประกอบด้วย 6 กลุ่มบ้าน คือ C1/A, C1/B, C2, C3, C4, C5

พื้นที่โซน C เป็นส่วนที่มีสำนักงานขององค์กรต่างๆ จะตั้งอยู่ เช่น หน่วยงานของกระทรวงมหาดไทย, สมช., สป. รวมทั้งตลาดและยังเป็นพื้นที่คนอยู่อย่างหนาแน่นที่สุด โดยเฉพาะในบริเวณโซน C 3 ที่ประชากรส่วนใหญ่จะเป็นมุสลิม การเข้าออกก็มีประตูถึงสองประตู และมีโกดังอาหารอยู่ถึงสองโกดัง การเดินทางในโซนนี้จะมีทางถนนเชื่อมโยงได้หมด ยกเว้นบริเวณ C1A ที่มีแม่น้ำขนาดใหญ่กั้น มีเพียงสะพานคนข้ามเท่านั้น ประธานโซนคือ นายจาบลา นอกจากนี้ในโซนนี้ยังเป็นที่ตั้งของสำนักงานใหญ่คณะกรรมการกะเหรี่ยงแม่หละ และที่ตั้งของหน่วยงานคณะกรรมการมุสลิมแม่หละ

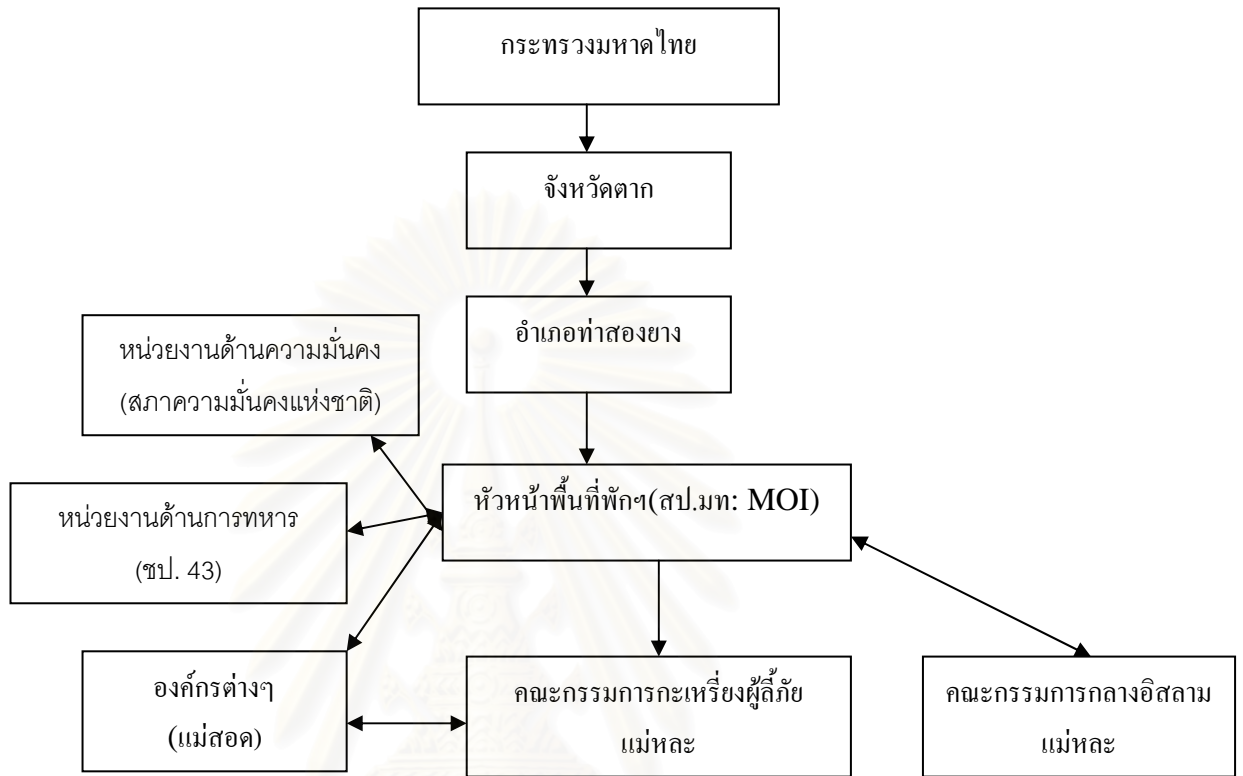
โดยการปกครองนอกจากมีการแบ่งพื้นที่ปกครองเป็นกลุ่มย่อยๆ แล้ว ก็จะมีการแบ่งสายต่างๆ ของเจ้าหน้าที่คณะกรรมการกะเหรี่ยงด้วย ในแต่ละส่วนงานก็มีการรายงานให้สำนักงานกลางทราบตลอดเวลา โดยคณะกรรมการแต่ละคนจะมีวิทยุติดต่อกันในการปฏิบัติในพื้นที่พักพิงฯ เพื่อรายงานการเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์ต่างๆ ให้ทางศูนย์กลางทราบ และรายงานให้ทางสป.มท.

การบริหารงานภายในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ จะเป็นทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานของทางรัฐบาลไทย คือ หัวหน้าและสำนักงานประสานงาน กระทรวงมหาดไทย (สป.มท) และการทำงานด้านการประสานงานกับองค์กรภายใน โดยมีคณะกรรมการผู้ลี้ภัยกะเหรี่ยงเป็นพนักงานร่วมกับประชากรทั้งที่เป็นกะเหรี่ยง มุสลิม พม่า และกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ส่วนในด้านขององค์กรภายนอกพื้นที่ๆ จะมี UNHCR เป็นตัวกลางในการประสานงานต่างๆ เพื่อทำงานร่วมกันทั้งสามฝ่าย และมีการรายงานการทำงานต่อ ทาง สป.มท. ทราบทุกๆ เดือน และต้องมีการส่งแผนงานที่จะปฏิบัติในปีต่อไป ไปให้ทางกระทรวงทราบล่วงหน้า ในส่วนของคณะกรรมการกะเหรี่ยงในพื้นที่ๆ และคณะกรรมการบริหารโซน จะมาจากการเลือกตั้งที่จะมีทุกๆ 4 ปี เพื่อปฏิบัติงานโดยประชาชนที่มีรายชื่อขึ้นทะเบียนกับคณะกรรมการจะมีสิทธิในการเลือกตั้ง คณะกรรมการของตนเอง

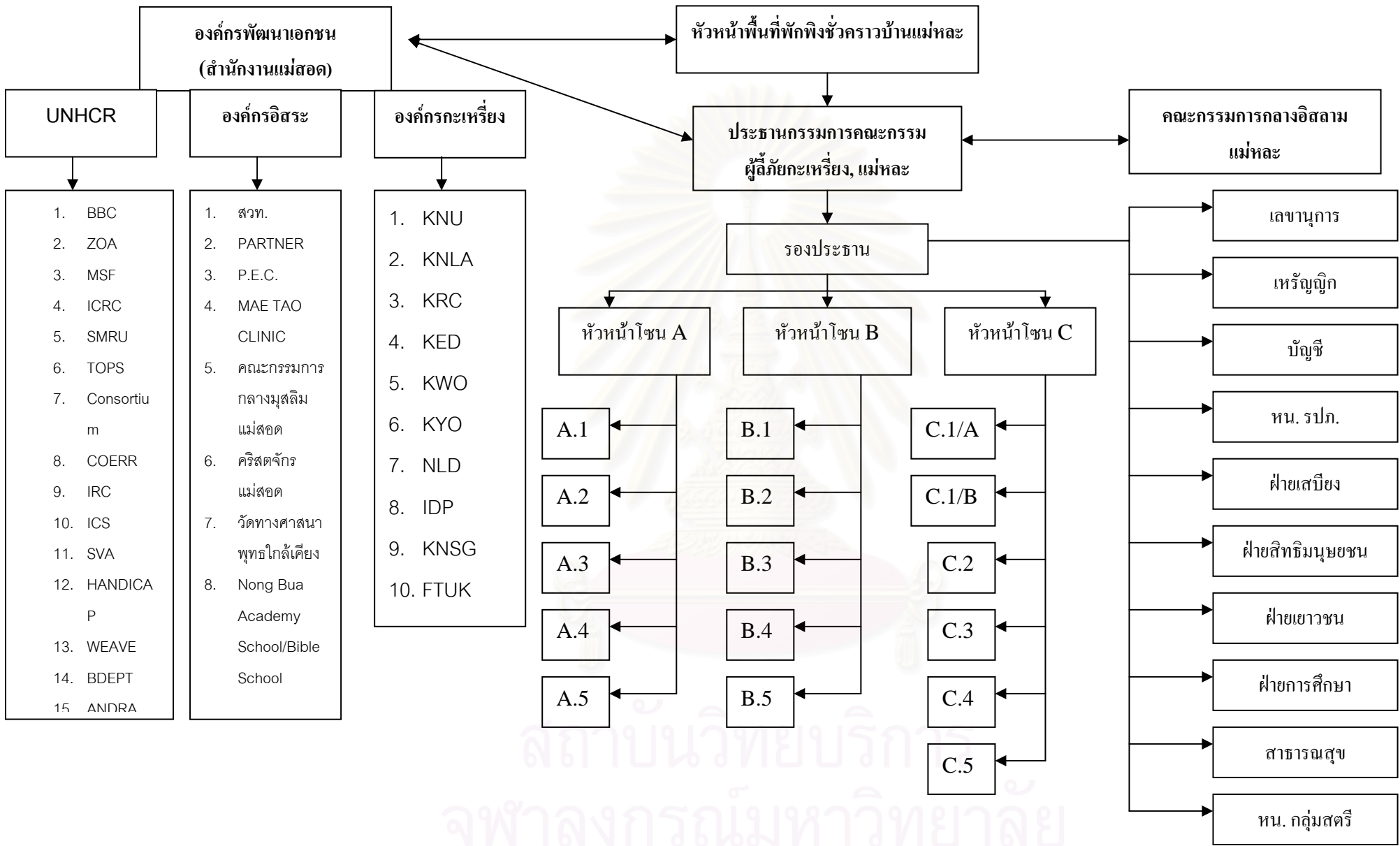
การเดินทางในพื้นที่พักพิงชั่วคราว มีจะเส้นทางถนนเชื่อมจุดสำคัญในพื้นที่ โดย
ภายนอกพื้นที่จะมีถนนทางหลวงเส้น 105 เป็นเส้นทางหลักในคมนาคมภายนอกพื้นที่พักพิง
ชั่วคราวบ้านแม่หละ มีลวดหนามกั้นระหว่างถนนกับแนวพื้นที่ (แต่เดิมใช้เป็นแนวรั้วไม้ไผ่ แต่เมื่อ
ปลายปี 2547 มีปัญหาจำนวนผู้หนีภัยฯ แอบลักลอบออกนอกพื้นที่ และมีปัญหาอุบัติเหตุจาก
การมาวิ่ง เล่นบนถนน อยู่เป็นประจำ จึงมีการเปลี่ยนจากไม้ไผ่มาเป็นลวดหนามล้อมรอบแนว
พื้นที่) ในปัจจุบันพื้นที่ จะมีประตูเข้า – ออก หลักๆ อยู่ 3 ประตูตามทางเข้า – ออก ของทั้งสาม
โซน นอกจากนี้จะมีเพียงบางจุดของพื้นที่ จะมีประตูเล็กๆ หรือประตูพิเศษ แต่ละประตูจะมีด่าน
เจ้าหน้าที่อาสาสมัครชาติแดน (อส.) และหน่วยรักษาความปลอดภัย หรือที่รู้จักในภาษากะเหรี่ยง
ว่า “บีเบอร์” คอยดูแลความปลอดภัยในบางประตูที่เจ้าหน้าที่อาสาสมัครชาติแดน (อส.) ไม่ได้
ประจำการเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงานของหน่วยงานหรือองค์กรฯ ที่ทางถนนภายในไม่
สามารถเชื่อมต่อกัน ในการลำเลียงอาหารไปบริเวณโกดัง โรงพยาบาล โรงเรียน หน่วยงานของ
ทางราชการไทย เป็นต้น ถนนภายในพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นถนนดินเหนียวมีการนำหินแม่น้ำเททับ
เพื่อสะดวกในการปฏิบัติงานในช่วงฤดูฝน การเข้า – ออก ภายในพื้นที่ จะมีรถขององค์กรเอกชน
ที่ปฏิบัติงานเข้า- ออกทุกวัน และจะต้องมารายงานตัวกับทางสำนักงานของกระทรวงมหาดไทย
ในพื้นที่ ก่อนจะไปปฏิบัติงานตามจุดต่างๆ)

การให้บริการกระแสไฟฟ้า ในพื้นที่พักพิงฯ บ้านแม่หละ ซึ่งอยู่ริมถนนสายหลักมีสาย
กระแสไฟฟ้าผ่าน และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ โดยมีสำนักงานกระทรวงมหาดไทย ในพื้นที่
พักพิงฯ เป็นผู้อนุญาตการใช้ไฟฟ้า เพื่อความสะดวกในการทำงานของทางเจ้าหน้าที่ของหน่วยงาน
ราชการไทย และองค์กรที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ แต่สำหรับผู้อพยพในพื้นที่ส่วนใหญ่จะไม่มี
การอนุญาตให้ใช้กระแสไฟฟ้า ยกเว้นหน่วยงานที่จำเป็น เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน โบสถ์คริสต์
วัด และสำนักงานขององค์กรเอกชนในพื้นที่ ในแต่ละเดือนทางสำนักงานกระทรวงมหาดไทย
จะเป็นผู้คำนวณค่าไฟฟ้าจากหน่วยการใช้น้ำที่มีการติดตั้งมิเตอร์ ส่วนผู้อพยพบางหลังอาจมี
การลักลอบต่อสายไฟฟ้า หรือพ่วงสายกับองค์กรเอกชนที่ใกล้ แต่ส่วนใหญ่จะยังคงใช้ไฟฟ้าจาก
แบตเตอรี่เพื่อต่อสายหลอดไฟ หรือ โทรทัศน์ โดยแต่ละบ้านจะต้องมีแบตเตอรี่ เพื่อนำไปชาร์ตใน
ทุกวัน ครั้งละ 20 บาท ส่วนบ้านที่ ไม่มีก็จะใช้เทียนหรือตะเกียงน้ำมัน ที่ผ่านมาจะทำให้เกิด
ปัญหาไฟไหม้บ่อยๆทำให้ทุกบ้าน ในพื้นที่จะมีการแขวนถุงน้ำและถุงทรายเพื่อช่วยในการดับไฟ
หรือป้องกันการเข้ามาวางเพลิง ของกลุ่มทหารฝ่ายตรงข้าม เป็นต้น

สรุปแผนผังการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆ
ภายในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงสร้างทางประชากรในพื้นที่ฯ

ศูนย์ประสานงานฯ กระทรวงมหาดไทย ได้จำแนกกลุ่มของผู้หนีภัยจากการสู้รบไว้ 3 กลุ่ม จากข้อมูลการลงทะเบียนผู้หนีภัยที่ทำไว้กับทางศูนย์ฯ และ UNHCR ประกอบด้วย

1. กลุ่มที่คณะกรรมการของอำเภอและจังหวัด มีมติรับสถานะเป็นผู้หนีภัยจากการสู้รบ และได้รับการลงทะเบียนกับ UNHCR จำนวน 5,711 ครอบครัว จำนวนประชากร 35,958 คน
2. กลุ่มที่คณะกรรมการของอำเภอและจังหวัด มีมติไม่รับสถานะเป็นผู้หนีภัยจากการสู้รบเนื่องจากเข้ามาอยู่ ไม่ได้หนีภัยจากการสู้รบโดยตรง มติให้ทำการส่งกลับแต่ปัจจุบัน ยังไม่สามารถส่งกลับได้เนื่องจากสถานการณ์ความสงบ จำนวน 1,829 ครอบครัว จำนวนประชากร 11,508 คน
3. กลุ่มที่เข้ามาใหม่ เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2546 จำนวน 24 ครอบครัว จำนวนประชากร 146 คน

จากจำนวนประชากรที่มีการสำรวจของสำนักศูนย์ประสานงานพื้นที่พักพิงฯ และ UNHCR รวมประชากรทั้งหมด จำนวน 7,540 ครอบครัว จำนวนประชากรทั้งสิ้น 50,278 คน ซึ่งในจำนวนนี้ ยังไม่มีการรวมกลุ่มประชากรแบบแฝงที่เข้ามาอยู่โดยไม่ได้มีการขึ้นทะเบียน แต่มาอยู่เพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ เช่น การศึกษา, การทำงาน, แสวงหาอุปกรณ์เพื่อการอุปโภค และบริโภค ฯลฯ

ซึ่งจากรายงานการสำรวจของผู้วิจัยกับคณะกรรมการศูนย์ฯ ที่มีการสำรวจครั้งล่าสุดพบว่ามี การเพิ่มขึ้นจำนวนหนึ่ง¹² แต่ในด้านของตัวเลขที่แน่นอนภายในพื้นที่พักพิงยังไม่มีหน่วยงานใด จะสามารถให้ข้อมูลที่แท้จริงได้เกี่ยวกับประชากร ทั้งนี้มีเหตุผลหลายปัจจัย เช่น ตัวเลขที่มีการขึ้นทะเบียนบางครั้งอาจเป็นประชากรไทย ที่มาเข้าชื่อไว้เพื่อผลในการได้รับอาหารหรือในบางครอบครัวมีการขึ้นชื่อเพื่อโอกาสในการขอรับการอพยพไปยังประเทศที่สาม หรือเพื่อวัตถุประสงค์ ด้านการศึกษา เป็นต้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹² รายงานสถิติจำนวนผู้อพยพ เดือนกุมภาพันธ์ 2548 ซึ่งแสดงจำนวนประชากรแบบแฝง เช่น นักเรียน, ผู้อพยพเข้ามาใหม่, ผู้ย้ายออก เป็นต้น

รายงานสถิติจำนวนผู้อพยพ
คณะกรรมการผู้อพยพประจำศูนย์พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ
เดือน กุมภาพันธ์ 2548

โซน	ครอบครัว	อายุ 12 ปีขึ้นไป		อายุ 5-12 ปี		อายุต่ำกว่า 5 ปี		รวม
		ช	ญ	ช	ญ	ช	ญ	
A	832	1,615	1,584	625	630	348	335	5,157
B	2,098	4,254	4,040	1,612	1,469	974	874	13,223
C	2,253	4,516	4,594	1,753	1,608	970	987	14,428
รวม	5,183	10,385	10,218	3,990	3,707	2,292	2,196	32,808
ไม่ ลงทะเบียน	1,829	2,789	3,038	1,142	1,032	835	843	11,508
เข้าใหม่	528	847	879	305	279	158	154	3,150
รวม	2,357	3,636	3,917	1,447	1,311	993	997	14,658
นักเรียน	-	-	-	-	-	-	-	2,812
รวม	7,540	14,021	14,135	5,437	5,018	3,285	3,193	50,278

ที่มา: รายงานประจำเดือนกุมภาพันธ์ 2548 คณะกรรมการกะเหรี่ยงพื้นที่พักพิงชั่วคราว
บ้านแม่หละ

จำนวนการเพิ่มและการลดของจำนวนประชากร เดือน กุมภาพันธ์ 2548

	การเพิ่มของประชากร			การลดของประชากร			
	ครอบครัว	รวม	หมายเหตุ	ครอบครัว	รวม	หมายเหตุ	
ย้ายเข้า	2	8		ย้ายออก	226	843	
เกิด	-	139		ตาย	-	13	
อื่นๆ	-	-		อื่นๆ	-	550	นักเรียนย้าย กลับบ้าน
รวม	2	147		รวม	226	1,406	

ที่มา: รายงานประจำเดือนกุมภาพันธ์ 2548 คณะกรรมการกะเหรี่ยงพื้นที่พักพิงชั่วคราว
บ้านแม่หละ

ระบบครอบครัวและเครือญาติ

ความสัมพันธ์ในครอบครัวกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราว บ้านแม่หละ ซึ่งแต่เดิมลักษณะของครอบครัวกะเหรี่ยงเป็นครอบครัวขยาย มีสมาชิกในครอบครัวอยู่กันหลายคน เนื่องจากเหตุการณ์ทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ๆ เช่น การย้ายพื้นที่พักพิงฯ สงคราม เป็นต้น ทำให้บางครอบครัวอาจมีญาติพี่น้องอยู่กันคนละแคมป์ เมื่อเข้ามาอยู่ในแม่หละการสร้างครอบครัวที่เกิดขึ้นจึงไม่สามารถที่จะอยู่ด้วยกันหลายๆคน ได้ทั้งนี้อาจเพราะส่วนใหญ่ในการอพยพเข้าสู่ประเทศไทยผู้อพยพมักจะไม่ได้อพยพมาครั้งเดียวทั้งครอบครัว แต่ในครอบครัวมักจะมีการเดินทางมาเรื่อยๆ จากพื้นที่ต้นทางในพม่าจนถึงไทยโดยมีสมาชิกมาด้วยประมาณ 2-3 คน เมื่อมาอยู่ในไทยแล้วจะมีการส่งข่าวบอกญาติๆ ที่ฝั่งพม่าเพื่อเข้ามาในฝั่งไทย โดยในการเดินทาง เข้ามาในพื้นที่พักพิงจะมีผู้นำทางที่รู้จักเส้นทาง และจุดที่ตั้งของค่ายทหารทั้งของฝ่ายตนเองและฝ่ายตรงข้าม เพื่อมาส่งที่ฝั่งแม่น้ำแล้วให้นั่งข้ามมาฝั่งไทย เมื่อมาตั้งถิ่นฐานก็จะมีที่อยู่เป็นกลุ่มญาติพี่น้องบาง หรืออยู่กันตามชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ในพม่าก่อนมาฝั่งไทย เช่น ชุมชนจากแหลมบเว ผาอัน ผาปูน อินเสน เป็นต้น หรือบางกลุ่มที่เคยอยู่ในแคมป์เก่าอาจมีการตั้งที่อยู่ใกล้ๆ กัน เช่น ชุมชนจากโซโกร หัวยกะโหลก เป็นต้น ซึ่งแต่ละกลุ่มชุมชนที่ตั้งอยู่ลี้วนแล้วแต่เป็นญาติพี่น้องกัน ทั้งจากการแต่งงานและสายโลหิตจึงทำให้บางครอบครัวมักจะบอกว่าบ้านข้างๆ ตนเองเป็นญาติทั้งหมด และจากลักษณะของการนับญาติพี่น้องกันในครอบครัวกะเหรี่ยง ที่เป็นลักษณะเข้มแข็งคือจะมีการช่วยเหลือกันโดยตลอด เช่นในบางครอบครัวได้ลงทะเลไปประเทศที่สามก็มีการส่งข่าวและให้ความช่วยเหลือทางการเงิน กับพี่น้องในเมืองในฝั่งพม่าที่มีการติดต่อช่วยเหลือกันโดยตลอด

ปัจจุบันครอบครัวกะเหรี่ยงแต่ละบ้านจะมีสมาชิกอาศัยอยู่เพียงหนึ่งรุ่น หรือสองรุ่นเท่านั้น เพราะเมื่อมีการแต่งงานก็มีการสร้างบ้านใหม่ ซึ่งอาจจะอยู่ใกล้ๆบ้านพ่อแม่หรืออาจจะอยู่คนละโซน หรือในบางรายที่มีการแต่งงานนอกพื้นที่ๆ เช่น แต่งงานกับคนไทย หรือกับชาวต่างชาติ ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ภายนอกพื้นที่พักพิงชั่วคราว

หน้าที่ในครอบครัวทั้งผู้หญิงและผู้ชายจะมีบทบาทไม่ต่างกันมากนัก อาจเป็นเพราะอาชีพและกิจกรรมที่มีอยู่อย่างจำกัด เช่น การเลี้ยงลูกก็มีการช่วยเหลือกันเลี้ยง เพราะครอบครัวส่วนใหญ่จะไม่ค่อยได้ออกไปทำงานข้างนอก และเด็กเมื่อถึงวัยเข้าโรงเรียนก็จะมีกิจกรรมที่โรงเรียน ส่วนการหารายได้จะมีการช่วยกันทำงาน เช่น บางครอบครัวที่ต้องออกไปทำงานรับจ้างข้างนอกมักจะไปกันทั้งครอบครัว แต่ในด้านของการตัดสินใจต่างๆในครอบครัวทั้งสองฝ่ายมักจะมีการปรึกษากัน

นอกจากนี้กิจกรรมส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นในสังคมกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงชั่วคราวฯ มักจะมีการชุมนุมกันของ กลุ่มเครือญาติ เช่น งานบุญทางพุทธ การไหว้ผีบรรพบุรุษ หรืองานคริสมาส ที่จะมีญาติพี่น้องมาร่วมงานกัน มีการจัดงานสังสรรค์ในกลุ่มพี่น้อง ซึ่งในบางครั้งอาจมีญาติพี่น้องที่อยู่ทั้งฝั่งพม่า หรือ ต่างประเทศมาร่วมในกิจกรรมของครอบครัว

ปัจจุบันลักษณะของความสัมพันธ์ในระบบครอบครัวกะเหรี่ยงที่อาจจะลดขนาดของครอบครัว เป็นรูปแบบของครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น แต่ความสัมพันธ์ที่มีอยู่จะมีการรวมกันเมื่อมีกิจกรรมต่างๆอยู่เสมอ นอกจากนี้โยที่มีอยู่ในครอบครัวแล้วสายโยที่โยงกะเหรี่ยงทุกคนเข้าเป็นครอบครัวอยู่เสมอ คือ ความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ที่สร้างให้กะเหรี่ยงทุกคนมีความสัมพันธ์ช่วยเหลือซึ่งกันและกันมาโดยตลอด

กิจกรรมและการใช้เวลาว่าง

การดำเนินชีวิตประจำวันของคนในพื้นที่ฯ จะใช้เวลาของประเทศพม่าซึ่งจะช้ากว่าเวลาในประเทศไทยประมาณ 30 นาที¹³ การทำกิจกรรมต่างๆ ของคนในพื้นที่ฯ อาจจะไม่เหมือนกัน ทั้งตามเพศ วัย และอายุ เช่น

ผู้ใหญ่ทั้งชายและหญิง (วัยกลางคน) ที่ส่วนใหญ่จะตื่นกันแต่เช้าประมาณ ตี 4 -5 เพื่อสวนมนต์ของแต่ละศาสนา (บางครอบครัวที่เคร่งครัดจะทำกันเป็นครอบครัว หรือเพื่อนบ้านที่สนิทกัน) โดยผู้หญิงและผู้ชายจะช่วยกันในการหุงอาหารตามแต่กิจกรรมตอนเช้าของแต่ละครอบครัว เช่น หุงข้าว ผ่าพื้น ต้มน้ำเพื่อต้ม ทำกับข้าว รองน้ำที่จะปล่อยในช่วงเช้าและทำความสะอาดในบ้านและบริเวณรอบๆ บ้านของตน (หรือในบางวันที่มีตลาดนัดตอนเช้า ก็จะมีการไปซื้อกับหรือของใช้ที่คนภายนอกนำมาขายในพื้นที่ฯ เช่น ผ้าไหม เนื้อสัตว์ ผักสด ขนม เป็นต้น หลังจากทำอาหารและกินข้าวเข้าประมาณ 7 นาฬิกา ก็จะเตรียมตัวไปทำงานประจำที่องค์กรภายในพื้นที่ฯ เช่น ครู หมอ อาสาสมัครองค์กร เป็นต้น ส่วนคนที่ไม่มีกิจกรรมประจำทำก็จะอยู่กับบ้าน เช่น นอนพัก ใ้ นั่งคุยบ้านเพื่อน ไปเดินตลาด อบรมพิเศษ หรือในบางโอกาสที่มีการขอให้ช่วยเหลือกิจกรรม เช่น สร้างบ้าน/ซ่อมบ้าน ไปหาไม้หรือใบตองสำหรับซ่อมบ้าน หรือกิจกรรมที่ทางสำนักงานขอให้ช่วยงาน เป็นต้น โดยในแต่ละวันกิจกรรมนอกบ้านจะสิ้นสุดประมาณ 15.00 น. เพื่อที่จะกลับมาหุงอาหาร และกินข้าวเย็นในเวลาประมาณ 16.00 น. และเตรียมอุปกรณ์เพื่อเข้าแถวรองน้ำในช่วงเย็น และอาบน้ำ ซึ่งจะต้องไปอาบที่บ่อน้ำรวมในแต่ละกลุ่มบ้าน เมื่อเสร็จกิจกรรมต่างๆบางบ้านที่ใช้เทียนอาจจะเข้านอนตั้งแต่ 1 ทุ่ม ส่วนบางบ้านก็อาจไปดูโทรทัศน์บ้านที่มีแบตเตอร์หรือไฟฟ้า หรือไปสวนมนต์

¹³ กิจกรรมในส่วนนี้จะเป็นการใช้เวลาของกะเหรี่ยงทั้งหมด

เด็กและเยาวชน จะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือเด็กที่อยู่กับครอบครัว กับเด็กที่อยู่หอพัก (Boarder) ¹⁴ ซึ่งทั้งสองกลุ่มนี้จะมีกิจกรรมที่แตกต่างกันตามหน้าที่ที่ตนเองอยู่อาศัยยกเว้นกิจกรรมที่ไปเรียนหนังสือที่โรงเรียน เด็กที่อยู่กับครอบครัวก็ต้องตื่นพร้อมๆ กับสมาชิกในครอบครัวเพื่อช่วยในครอบครัว เช่น นำอุปกรณ์รองรับน้ำไปเข้าแถวตั้งแต่เช้า ช่วยหุงข้าวทำกับข้าว และกินข้าวพร้อมๆ กับครอบครัว หลังจากนั้นก็เตรียมตัวไปโรงเรียน หรือไปโรงเรียนที่สอนพิเศษในช่วงเช้า เช่น ภาษาไทย ดนตรี พระคัมภีร์ที่อยู่ภายในพื้นที่ ส่วนคนที่ไม่เรียนก็จะไปนั่งคุยบ้านเพื่อน ในขณะที่เด็กที่อยู่หอพักจะต้องตื่นตั้งแต่ตี 4-5 เหมือนกัน เพื่อนเตรียมอาหารโดยหน้าที่หุงข้าวจะเป็นหน้าที่ของผู้ชายเพราะต้องหุงเป็นหม้อหรือกระทะใหญ่ เพื่อให้พอกับสมาชิกในหอพักทั้งหมด และผู้หญิงจะมีหน้าที่ในการทำกับข้าว ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งมีหน้าที่ในการต้มน้ำหรือต้มน้ำใส่อุปกรณ์ (ส่วนใหญ่แต่ละหอพักจะมีการต่อท่อน้ำเพื่อใช้ในหอพัก) อีกกลุ่มหนึ่งต้องทำความสะอาดหอพักทั้งหมด และกินข้าวเช้าพร้อมๆ กันประมาณ 7.30 น. หลังจากนั้นก็ทำความสะอาดภาชนะทั้งหมด ก่อนที่จะแยกไปเรียน เช่น เรียนพิเศษ หรือไปบ้านเพื่อน จนถึงเวลาเรียนในประมาณ 9 นาฬิกา ก่อนมีการเริ่มเรียนก็จะมีกรร้องเพลงชาติกะเหรี่ยง หรือเพลงบทสวดมนต์ทางคริสต์ศาสนา เช่น โรงเรียนที่เน้นการเรียนการสอนด้านศาสนา ที่ก่อนเข้าเรียนจะต้องมีการสวดมนต์และร้องรวมกันทั้งโรงเรียน ก่อนเป็นเวลาประมาณ ครึ่งชั่วโมง ก่อนเริ่มการเรียนการสอน และมีการพูดก่อนเข้าเรียน การเรียนการสอนจะดำเนินไปจนถึงเวลา 15.30 น. หลังจากเลิกเรียนก็จะแยกกันไปทำงานตามหน้าที่ในช่วงเย็น ซึ่งก็จะเหมือนๆ กับหน้าที่ในช่วง คือ ทำอาหาร การเตรียมรองน้ำในช่วงเย็น และในช่วงหัวค่ำก็จะไปเที่ยวหรือไปดูโทรทัศน์ตามบ้านบ้านเพื่อน และกลับมาทำงานการบ้าน ยกเว้นในหอพักเด็กบางแห่งที่มีความเคร่งครัดจะไม่ให้ออกไปภายนอก หลังเสร็จกิจกรรมในช่วงเย็นจะมีการให้อ่านหนังสือจนเวลาประมาณ 3 ทุ่มแล้วให้เข้านอน

ผู้สูงอายุ กิจกรรมของผู้สูงอายุในพื้นที่ จะไม่ค่อยมีกิจกรรมมากนัก ยกเว้นครอบครัวที่มี แต่ผู้สูงอายุ กิจกรรมในครัวเรือนก็จะคล้ายๆ กับคนหนุ่มสาวทั่วไปในการเตรียมอาหาร รองน้ำ หรือในบางรายที่ยังสามารถทำงานกับองค์กรฯ ต่างๆ ได้ก็อาจจะเดินทางไปทำงานให้กับองค์กรฯ เหล่านั้น

โดยทั้งสามกลุ่มที่อยู่อาศัยในพื้นที่พักพิงฯ ในแต่ละวันนอกจากกิจกรรมในการดำเนินชีวิตแล้ว ในบางครั้งในรอบสัปดาห์อาจไปมีการไปตลาดนัดเช้า เพื่อหาอาหาร และไปรับอาหารที่โกดังอาหารของแต่ละพื้นที่ ซึ่งในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละจะมีอยู่ทั้งสิ้น 4 โกดังแต่ละโกดังจะมีเจ้าหน้าที่ของทางคณะกรรมการกะเหรี่ยงคอยดูแลการรับการจ่ายอาหาร และแจกจ่ายตามรายชื่อ

¹⁴ เป็นกลุ่มนักเรียนที่มาจากต่างแคมป์, ผังพม่า, บ้านอยู่ไกลโรงเรียน หรือเด็กจากหมู่บ้านไทยเช่น เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน แม่สอด เชียงราย เป็นต้น

ที่ลงทะเบียนไว้กับคณะกรรมการกะเหรี่ยงประจำพื้นที่พักพิงฯ ซึ่งของที่แจกจ่ายจะได้รับมาจากองค์กร BBC และแจก ในอัตราการแจกจ่ายเสบียงอาหาร¹⁵ คือ

รายการแจกจ่าย ¹⁶ (คน/เดือน)										
กลุ่ม	ข้าวสาร (กก.)	ถั่ว เหลือง (กก.)	ปลาร้า (กก.)	พริก (กรัม)	น้ำมัน พืช (ลิตร)	เกลือ (กก.)	ถ่าน หุงต้ม (กก.)	ผ้า ห่ม	มุ้ง	เสื้อผ้า (ผ้านุ่ง)
ผู้ใหญ่ (5-ขึ้นไป)	16	1	1	125	1	1	15	2 คน/ ผืน/ ปี	3คน/ หลัง/ ปี	คนละ 1 ผืน
เด็ก (0-5)	8	0.5	1	125	0.5	0.5	-			

หน้าที่ในการรับแจกอาหารในแต่ละครอบครัวสมาชิกทุกคนจะต้องช่วยกันในการขนอาหารจากโกดัง ส่วนในนักเรียนหอพักก็เช่นกัน ที่ส่วนใหญ่จะมีการแบ่งหน้าที่กัน เด็กผู้ชายจะต้องขนข้าวสาร น้ำมันพืช ถ่าน ส่วนนักเรียนหญิงจะมีหน้าที่ขนถั่วเหลือง ปลาร้า พริก เกลือ หรือในบางครั้งอาจมีการช่วยเหลือกันโดยแลกหน้าที่กันในแต่ละวัน โดยแต่ละเดือนจะมีการรับอาหารประมาณสองครั้ง

ส่วนกิจกรรมวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ ส่วนหนึ่งจะดำเนินกิจกรรมทางศาสนาของกลุ่มตนเองในวันเสาร์บาง และวันอาทิตย์ สำหรับเด็กและเยาวชนในช่วงเวลาที่จะไปเล่นดนตรีบ้านเพื่อนไปเที่ยวน้ำตก ถ้ำ หรือเดินป่าเพื่อหาของอาหารพืช ผัก ผลไม้ หรือในโชคดีเนื้อสัตว์เช่น งู หนู หมู ป่า กลับมาบ้าน เพื่อทำอาหารในวันนั้นๆ ส่วนเด็กๆ ก็จะไปเล่นน้ำตามลำห้วย ตกเย็นก็มีการเล่นกีฬา โดยกีฬายอดนิยมของคนในพื้นที่ เช่น วอลเลย์บอล ตะกร้อ ฟุตบอล ส่วนวัยรุ่นที่ไม่ค่อยเอาใจใส่ กับการเรียนและกิจกรรมทางศาสนามักจะมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมที่ผิดกฎหมายเช่น ใช้จ่ายเสพติด หรือในบางครั้งอาจมีการยกพวกตีกัน กับกลุ่มอื่น เช่น วัยรุ่นมุสลิม

ส่วนผู้ใหญ่หรือผู้สูงอายุนอกเหนือจากกิจกรรมทางศาสนา และการทำงานประจำกลุ่มที่อยู่บ้านและมีบ้านอยู่ใกล้แหล่งน้ำ และมีพื้นที่ดินว่างก็จะได้รับการสนับสนุนการเพาะปลูกพืชผักจากองค์กรฯ หรือมีการเพาะปลูกเอง เช่น กวางตุ้ง ผักโขม ผักกาดหอม กระเจี๊ยบ ผักชีว เป็นต้น เพื่อนำมาขายและบริโภคในกลุ่มบ้านของตนเอง และในบ้านที่มีทุนมากพอสำหรับทำร้านขายของเด็กๆ เพื่อขายขนม อาหารแห้ง หรือของใช้จำเป็นบางอย่างให้กับเพื่อนบ้าน และมีการ

¹⁵ เอกสารบรรยายสรุปพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ, หน้าเดียวกัน

¹⁶ ในปี 2548 มีการให้แบ่งถั่วเหลือง เพิ่มเพื่อให้เป็นอาหารเสริมโปรตีน

เล่นกีฬาบางเช่น วอลเลย์บอล ไก่ชน ตะกร้อ ฟุตบอล เป็นต้น (ซึ่งในกีฬาทุกวันนี้ในแต่ละวันอาจมีการเล่นการพนันที่เป็นแหล่งรายได้ที่ได้มาง่ายมาก)

นอกเหนือจากกิจกรรมที่มีอยู่ในแต่ละวันแล้ว ในส่วนกิจกรรมที่เป็นไปตามปฏิทิน ซึ่งจะประกอบ กิจกรรม 4 ลักษณะ คือ

1. กิจกรรมที่ต้องดำเนินภายใต้หน่วยงานของไทยในพื้นที่ ซึ่งจะเป็วันหยุดของทั้งหน่วยงานไทย และการจัดกิจกรรมต่างๆของผู้อพยพทั้งหมดในพื้นที่พืงชั่วคราว เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา และวันหยุดราชการของไทย เป็นต้น

2. กิจกรรมที่เป็นไปตามปฏิทินของ สหภาพกอร์วูเลย์ (KNU) เช่น Karen Revolution day, KNU day, Karen National day, K.W.O day, Kawthoolei day, KNLA day, KNDO day, Martyrs day เป็นต้น ซึ่งจะมีกิจกรรมให้ผู้อพยพเข้าฟังการกล่าวถึงสถานการณ์ปัจจุบันในพม่า และชีวิตความเป็นอยู่ของกะเหรี่ยงในฝั่งพม่า รวมทั้งบางวันอาจมีการกิจกรรมขึ้นที่ฝั่งรัฐกะเหรี่ยงบริเวณตรงข้ามฝั่งไทย เช่น บริเวณตรงข้ามอำเภอท่าสองยาง เพื่อมีการจัดกิจกรรมเฉลิมฉลองเชิญธงชาติกะเหรี่ยง การสวนสนามของทหาร การแสดงประจำชาติ เป็นต้น

3. กิจกรรมสำคัญทางศาสนาและความเชื่อดั้งเดิม เนื่องจากกลุ่มประชากรกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวฯ มีความหลากหลายในเรื่องของความเชื่อเดิม และการนับถือศาสนา เช่น กลุ่มนับถือคริสต์ (มีวันคริสต์มาส วันขอบคุณพระเจ้า) กลุ่มนับถือพุทธ (วันสำคัญทางพุทธศาสนาที่คล้ายกับคนไทย งานบวชลูกแก้ว งานผูกข้อมือ) กลุ่มนับถือผีและวิญญาณตามธรรมชาติ (งานไหว้ผีบรรพบุรุษ งานขึ้นปีใหม่กะเหรี่ยง งานผูกข้อมือ พิธีไหว้ผีบ้าน พิธีไหว้ผีป่าเขา เป็นต้น) จึงทำให้มีกิจกรรมด้านความเชื่อในพื้นที่ฯ มีอยู่ตลอดเวลาตามศาสนาและความเชื่อที่คนนับถือ แต่ส่วนหนึ่งมักจะพบว่ามีการจัดกิจกรรมต่างๆที่ผสมผสานความเชื่อดั้งเดิมเข้าไป

4. กิจกรรมของแต่ละองค์กร ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จะสอดคล้องกับกิจกรรมของหน่วยงานนั้นๆ หรือกิจกรรมตามปฏิทินสากล เช่น วันผู้ลี้ภัยโลก วันสตรีสากล เป็นต้น นอกเหนือจากนี้ยังมีกิจกรรม ที่หน่วยงานภายในจัดขึ้น เช่น กิจกรรมระดมทุน (Fund Raising) กิจกรรมขอบคุณผู้มีอุปการคุณ (Thanksgiving Day) กิจกรรมจบภาคการศึกษา (Graduated day) เป็นต้น

โดยกิจกรรมทั้งหมดที่เกิดขึ้นในพื้นที่พักพิงฯ จะมีการขออนุญาตจากหน่วยงานของไทยในพื้นที่ หรือคณะกรรมการกะเหรี่ยงทุกครั้ง

ลักษณะที่อยู่อาศัย/ ชีวิตในครัวและอาหารการกิน

เนื่องจากนโยบายของทางรัฐบาลไทยเกี่ยวกับผู้หนีภัยจากการสู้รบ เพื่อให้เข้าอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราว การปลูกสร้างบ้านที่อยู่อาศัยและอาคารต่างๆ จึงทำจากไม้ที่พร้อมสำหรับการเคลื่อนย้ายตลอดเวลา ประกอบกับพื้นที่พักพิงฯ บ้านแม่หละ มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น ทำให้การสร้างบ้านมีความแออัดมากในบางจุด เช่น พื้นที่บริเวณรอบๆสำนักงานศูนย์สป.มท. โดยลักษณะการสร้างปลูกสร้างจะทำจากไม้ไผ่ ไม้สักและใบตองตึง อุปกรณ์การก่อสร้างเหล่านี้จะได้รับการสนับสนุนจากองค์กร BBC ปีละครั้งๆ ซึ่งจะมีการแจกจ่ายให้ในช่วงประมาณ เดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนมีนาคม ซึ่งอุปกรณ์ในการก่อสร้างบ้านภายในพื้นที่ฯ ทางองค์กร BBC จะซื้อมาจากฝั่งพม่า ทั้งในพื้นที่ของทหารKNU และDKBA ทางองค์กร BBCจะบรรทุกนำมาส่งบริเวณโกดังอาหาร/ ริมถนนใหญ่ และบริเวณสนามกีฬา เพื่อแจกจ่ายที่มีเจ้าหน้าที่ฝ่ายทะเบียนของคณะกรรมการกะเหรี่ยง เป็นผู้ดูแลและแจกจ่ายอุปกรณ์การก่อสร้างบ้านทั้งหมด

การสร้างบ้านในพื้นที่พักพิงฯ ส่วนใหญ่จะทำเป็นบ้านยกพื้นสูง และไล่ระดับเพื่อทำครัวและ ที่นั่งเล่น หรือบางบ้านใช้เป็นที่ยายของหรืออาหารหน้าบ้าน ส่วนขนาดของบ้านและจำนวนห้องอาจมีจำนวนแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับโครงบ้านที่มีอยู่เดิมและเงินทุนในการต่อเติมในแต่ละปี บ้านแต่ละหลังโดยทั่วไปแล้วจะมีห้องนอน 1 – 2 ห้องใช้ประตูเป็นผ้าม่านปิด มีพื้นที่ว่างด้านหน้าหรือตรงกลางบ้านเพื่อใช้สำหรับรับแขก และพื้นที่สำหรับทำครัวบางบ้านอาจมีไล่ระดับเพื่อทำครัวหลังบ้าน หรือบางบ้านอาจมีการแยกพื้นที่ทำครัวออกไปอยู่นอกบ้านหลังเล็กๆ เพื่อเก็บอาหารและทำพื้นที่สำหรับรับประทานอาหาร ส่วนการสร้างห้องน้ำจะใช้ระบบส้วมซึม ในบ้านที่มีเงินพออาจสร้างห้องน้ำเป็นส่วนตัว แต่ถ้าหลังไหนไม่มีก็จะใช้ห้องน้ำรวมคือ 100 ครัวเรือน ต่อหนึ่งหลัง แต่ในปัจจุบันได้มีการสร้างห้องน้ำให้มากขึ้น เพราะหลายครอบครัวได้มีการสร้างไว้เป็นส่วนตัวเพื่อความสะอาดมากขึ้น ทั้งนี้เพราะ ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรระหว่างประเทศ และการสนับสนุนเพื่อสร้างโกส้วมในครัวเรือนด้วย

สำหรับการซ่อมแซม/สร้างบ้านจะมีก่อนฤดูฝนจะมา คือ ช่วงตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ในบางปีบางครอบครัวอาจไม่มีการซ่อมบ้านของตนเอง แต่จะนำเอาอุปกรณ์ที่ได้รับจากองค์กร มาขายเพื่อแลกเปลี่ยนกับเงินในการใช้จ่ายในปีนั้นๆ แทน หรือในบางครอบครัวที่มีความจำเป็นต้องต่อเติมบ้าน เช่น มีจำนวนสมาชิกเพิ่ม, มีการแต่งงาน ก็จะมีการซื้อขายอุปกรณ์การก่อสร้างบ้าน ซึ่งในการสร้างบ้านของกะเหรี่ยงที่อยู่อาศัยในพื้นที่พักพิงฯ การอาศัยวัสดุที่ได้รับเพียงอย่างเดียวอาจไม่พอ เช่น การหาไม้ทำเสาที่ได้ไม่พอ อาจจะมีการลักลอบตัดไม้สักที่อยู่ในเขตสัมปทานบางหรือการออกไปหาใบตองตึงในเขตนอกพื้นที่เพื่อนำมาสร้างบ้านหรือซ่อมแซม ในขณะที่เดียวกันการสร้างบ้านยังจำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ อื่นๆ เช่น ตะปู และตอกในการยึดไม้ด้วย อันเป็นสาเหตุให้บาง

ครอบครัวต้องสร้างบ้านหรือซ่อมบ้านเป็นปี เว้น ปี เพื่อนำวัสดุของปีนี้ไปขายและได้เก็บเงิน เพื่อใช้ในครอบครัว และเก็บไว้รอสร้างบ้านในปีต่อไปด้วย ในการสร้างบ้านส่วนใหญ่จะเป็นหน้าที่ของผู้ชาย และมีการขอแรงจากญาติหรือคนที่รู้จักมาช่วยในการสร้างบ้านในแต่ละครั้ง โดยจำนวนคนจะขึ้นอยู่กับขนาดของบ้านที่มีการสร้างด้วย โดยเจ้าบ้านจะมีการเตรียมอาหารเพื่อเลี้ยงผู้ที่มาช่วยในการสร้างบ้านด้วย โดยการก่อสร้างบ้านจะใช้วัสดุที่ได้รับการบริจาคจากองค์กร BBC หรือในครอบครัวที่มีรายได้ เช่น บ้านนายทหาร หรือผู้นำ อาจมีการซื้ออุปกรณ์เพิ่ม เช่น ไม้สัก หรือพื้นเทพูน และมุ่งหลังคาสังกะสีเพื่อความมั่นคงของที่พัก ซึ่งความจริงแล้วทางเจ้าหน้าที่ไทยไม่อนุญาตให้มีการใช้ปูนและสังกะสี ในการก่อสร้างทั้งนี้เพื่อสะดวกในการเคลื่อนย้าย และไม่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมภายหลังการย้ายออกจากพื้นที่ ที่ผ่านมามีการยกเว้นเฉพาะโรงพยาบาล วัด/โบสถ์ โกดังอาหาร เป็นต้น

สภาพโดยรอบบ้านแต่ละหลังจะมีความแตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม เช่นถ้าเป็นบ้านของกลุ่มผู้นำและนายทหารชั้นสูง จะมีการทำรั้วล้อมรอบบ้านส่วนใหญ่ก็จะสร้างด้วยไม้สัก โดยมีบ้านของญาติพี่น้องอยู่ร่วมกันในบริเวณเดียวกัน หรือในบางโซนก็อาจเป็นที่ตั้งของกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน หรือญาติพี่น้อง หรือเพื่อนบ้านเก่าที่อยู่ในแคมป์เก่า หรือสมัยยังอยู่ในประเทศพม่า ดังนั้นการสร้างที่อยู่อาศัยของคนที่อยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่จึงมักจะอาศัยทุนต่างๆ ทั้งทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจ และทุนทางวัฒนธรรม เพื่อช่วยกันในการดำรงอยู่ในพื้นที่พักพิงฯ

การประกอบอาหารการกินของผู้ที่อยู่ในพื้นที่ฯ ในวัฒนธรรมกะเหรี่ยงการกินข้าวถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญ ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงระบบสังคมไปก็ตาม การปรุงอาหารในสังคมกะเหรี่ยงก็ จะได้รับการถ่ายทอดมาตลอด โดยการปรุงอาหารส่วนหนึ่งจะเป็นของที่ได้มาจากองค์กร BBC เพื่อนำมาทำอาหารในชีวิตประจำวันจะพบว่าในแต่ละมื้อทั้งวัน อาจจะเป็นรายการอาหารแบบเดียวกันทั้งวัน สภาพในครัวของบ้านกะเหรี่ยงส่วนใหญ่จะมีครัวอยู่หลังบ้าน มีกระบะใส่ดิน เพื่อนำมาเป็นฐานตั้ง อังโล่ ในแต่ละบ้านจะมีอังโล่ประมาณ 1-2 ตัว เพื่อใช้ในการทำกับข้าวและต้ม น้ำดื่ม ส่วนการปรุงอาหารในแต่ละบ้านจะเริ่มตั้งแต่เช้ามืด โดยจะมีการเตรียมของที่จะปรุงไว้เย็นวาน เช่น ผัก หรือเนื้อสัตว์ต่างๆ ซึ่งส่วนหนึ่งจะได้มาจากการไปตลาดเช้า และซื้อหาในตลาดในพื้นที่พักพิงฯ หรือร้านค้าย่อยที่มีอยู่อย่างมากมายในพื้นที่ฯ เพื่อเตรียมไว้ในวันรุ่งขึ้นทุกวัน

การเตรียมอาหารสำหรับครอบครัวกะเหรี่ยงในพื้นที่ฯ ในแต่ละจะมี 2-3 เวลาต่อวัน แต่เมื่อเข้ากับมือเย็นจะมีการปรุงใหม่ทุกวัน ส่วนมือกลางวันมักจะกินของที่ทำไว้ในช่วงเช้า หรืออาจมีการปรุงใหม่ถ้าไม่เพียงพอสำหรับสมาชิก

การหุงข้าวของกะเหรี่ยงจะเป็นการหุงข้าวแบบเข็ดน้ำ เพราะข้าวที่ได้รับมาจะค่อนข้างแข็ง จึงต้องต้มแล้วเข็ดน้ำเพื่อตั้งไฟไปสักกระยะก็เสร็จและน้ำที่ได้จากการหุงข้าวก็จะใช้เป็นอาหาร

สำหรับบ้านที่เลี้ยงหมู หรือให้เพื่อนบ้านที่เลี้ยงหมู เมื่อหุงข้าวเสร็จก็จะทำอาหาร รายการอาหารในครัวจะเหวี่ยง จะประกอบด้วย 2 รูปแบบคือ

1. อาหารที่ได้จากการแปรรูปของที่ได้บริจาค คือ

1.1 ถั่วเหลือง¹⁷ จะสามารถปรุงอาหารในแต่ละวัน เช่น ซุปถั่วเหลือง, แกงถั่วเหลือง, ผัดถั่วเหลือง เป็นต้น

1.2 ปลาจ๋า จะสามารถปรุงอาหาร เช่น แกงน้ำปลาจ๋า ตูปลาจ๋าทอด ปลาจ๋าผัดน้ำพริกปลาจ๋า เป็นต้น

2. อาหารที่มีการปรุงเอง โดยจะต้องหาซื้อ หรือได้มาจากการเพาะปลูก โดยในชีวิตประจำวันจะมีอาหารพวกนี้เป็นบางวัน แยกเป็นอาหารกะเหวี่ยง กับอาหารแบบทั่วไป

2.1 อาหารกะเหวี่ยง เช่น น้ำพริกมะเขือเทศ มันฝรั่งต้มแกงเผ็ด ซุปใบสั้มผอยกับปลาแห้ง

2.2 อาหารทั่วไป เช่น ไข่เจียว ปลากระป๋อง บะหมี่สำเร็จรูป(แกงจืด) แกงปลา แกงยังเด หมู และไก่

การปรุงอาหารของกะเหวี่ยงในพื้นที่พักจะนิยมผัดทุกครั้งที่มีการกินอาหาร รสชาติของอาหารก็นิยมอาหารที่มีการปรุงที่ใช้เกลือกับผงชูรสเป็นสิ่งที่ทุกคนชอบรับประทาน ดังนั้นการปรุงอาหารจึงมีการใช้ผงชูรสทุกอย่าง โดยอาหารของกะเหวี่ยงก็จะมีการใช้ไขมันเป็นส่วนประกอบและไขมัน กับเครื่องเทศที่มีอยู่ในทุกครัว ส่วนอาหารหวานจะไม่ค่อยมีในอาหารกะเหวี่ยง ทั้งนี้คนกะเหวี่ยงส่วนใหญ่ไม่นิยมอาหารรสหวาน จะต่างกับกลุ่มมุสลิมพม่าที่อยู่ในพื้นที่พักพิงที่นิยมทำขนมหวานเพื่อบริโภคหรือจำหน่าย นอกจากนี้กะเหวี่ยงส่วนใหญ่จะนิยมกินเนื้อสุนัข เชื่อว่าจะทำให้ร่างกายมีความอบอุ่น และเป็นการเพิ่มพลังในการทำงาน

การทำอาหารในครัวจะเหวี่ยงจะมีทั้งผู้หญิงผู้ชายช่วยกันในการทำอาหาร ซึ่งหลังทำกับข้าวเสร็จจะมีการต้มน้ำในหม้อใหญ่ เพื่อใช้ในการดื่มเพราะน้ำส่วนใหญ่จะได้มาจากประปา ถ้าธารที่ไม่ค่อยสะอาด โดยหลังต้มเสร็จจะทิ้งจนเย็นและกรองใส่ถังน้ำเพื่อใช้ในครอบครัว การกินข้าวของบ้านกะเหวี่ยงจะมีโต๊ะกลมๆ เพื่อวางอาหารและนั่งล้อมวงในการกินอาหารและวัฒนธรรมการกินของกะเหวี่ยงส่วนใหญ่จะนิยมกินข้าวกับมือ จะใช้ช้อนเพียงการตักซุปเท่านั้น ดังนั้นในการกินอาหารบนโต๊ะอาหารของกะเหวี่ยงจึงต้องมีน้ำสำหรับล้างมือไว้ข้างเสมอ กินข้าวเสร็จต่างคนก็จะล้างภาชนะที่ตัวเองใช้ และช่วยกันล้างภาชนะอื่นๆ

การทำอาหารในช่วงเวลาพิเศษ เช่น วันสำคัญทางศาสนา งานแต่งงาน หรือมีแขกมาเยี่ยมบ้าน เนื่องจากการเพาะบ่มในวัฒนธรรมกะเหวี่ยงเกี่ยวกับการเลี้ยงดูแขกที่มาเยี่ยมบ้าน การเตรียมอาหารถือได้ว่าสำคัญมาก เพราะจะมีการปรุงอาหารพิเศษ และทำเป็นจำนวนมากเพียงให้

¹⁷ ถั่วเหลือง (yellow bean) ที่ได้รับบริจาคในที่นี้ เป็นถั่วเขียวกะเทาะเปลือก ไม่ใช่ ถั่วเหลือง (soy bean)

เพียงพอต่อการมาของแขกในแต่ละครั้ง เช่น ในงานแต่งงาน ที่มีแขกจำนวนมากอาหารจะมีการฆ่า หมู ฆ่าไก่ ล้มวัว ล้มควาย หรือในบางงานที่เป็นครอบครัวนายทหารผู้ใหญ่ก็มีการล้มแพะ สำหรับแขกที่เป็นมุสลิมด้วย มีการเลี้ยงน้ำหวาน และสิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้คือ ขนมปังปิ้ง เพื่อใช้เป็นอาหารว่าง โดยในงานจะมีคนมาช่วยกันจัดสถานที่อย่างใหญ่ มีการบอกญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านมา ช่วยงาน มีการตั้งเต็นท์ที่เช่ามาจากแม่สอด ต่อเติมพื้นที่ครัวเดิมของตนเองมีการซื้อหรือยืม หม้อ และกระทะขนาดใหญ่เพื่อใช้ในการทำอาหาร ส่วนการตักอาหารจะใช้ขันน้ำค้อยเติมให้ทุกโต๊ะ ตลอดเวลา โต๊ะจะมีการแยกกลุ่มของแขกผู้ใหญ่ไว้บนบ้านส่วนแขกทั่วไปจะนั่งในเต็นท์ที่อยู่ข้าง บ้าน ส่วนแขกมุสลิมก็มีการแยกโต๊ะเป็นอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งจากกิจกรรมในครัวของกะเหรี่ยงในพื้นที่ พักพิงฯ ถือเป็นสิ่งสำคัญที่กะเหรี่ยงยังคงดำรงไว้อย่างเคร่งครัด แม้ว่าสถานการณ์ภายในพื้นที่ พักพิงจะมีใช้บ้านที่แท้จริงก็ตาม

การศึกษา

การจัดการศึกษาภายในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ ซึ่งส่วนใหญ่จะได้รับการ สนับสนุนจากองค์กรระหว่างประเทศ มีเพียงไม่กี่โรงเรียนเท่านั้นที่ได้รับการจัดการศึกษาโดย องค์กรกะเหรี่ยงเอง และเนื่องจากพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ เป็นพื้นที่พักพิงชั่วคราวที่ใหญ่ ที่สุดและอยู่ใกล้ศูนย์กลางขององค์กรต่างๆ ทั้งองค์กรของกะเหรี่ยงและองค์กรระหว่างประเทศ หลายองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือ ทำให้การจัดการเรียนการสอนในพื้นที่พักพิงมีโรงเรียนให้เลือก เรียนในหลายระดับ เป็นเหตุให้มีนักเรียนที่จากในพื้นที่พักพิงชั่วคราวอื่นทั้งฝั่งไทยและฝั่งพม่า รวมทั้งเด็กนักเรียนทั้งไทยภูเขาและไทยจากในเมืองเข้ามาเรียนเป็นจำนวนมาก โดยการดำเนินการ รูปแบบด้านการศึกษาของพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ ยังคงใช้ระบบการศึกษาในระดับตั้งแต่ ชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีมาตั้งแต่สมัยอาณานิคม คือ ระบบ 10 ชั้น ประถม 5: มัธยมต้น 3: มัธยมปลาย 2 นอกจากนี้ยังมีชั้นก่อนวัยเรียน (Nursery School) เพื่อเตรียมความพร้อมในการเรียนและการดูแลสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน เด็กส่วนใหญ่จะ เข้าเรียนชั้นประถมตั้งแต่อายุประมาณ 6-7 ปี และเรียนจนจบชั้น 10 สำหรับการจัดการเรียนการ สอนในพื้นที่ฯ จะใช้ภาษากะเหรี่ยงเป็นส่วนใหญ่ และใช้ตำราที่มีการสนับสนุนจาก NGOs ในบาง วิชาที่มีเป็นภาษากะเหรี่ยง เช่น ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ พจนานุกรมอังกฤษ- กะเหรี่ยง ส่วนวิชา อื่น เช่น กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ จะใช้ตำราเป็นภาษาอังกฤษ วิชาเรียนในชั้นเรียน ตั้งแต่ระดับประถม (1 -5) ภาษากะเหรี่ยง คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ทั่วไป ภาษาอังกฤษ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ จนเมื่อเรียนชั้น 6 - 10 ประกอบด้วย ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์

ภาษาอังกฤษ ภาษาพม่า ภาษาไทย¹⁸ วิทยาศาสตร์ (จะมีการเรียนแยกเป็น ชีววิทยา เคมี) ซึ่งในแต่ละโรงเรียนอาจมีการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนไม่เหมือนกัน แต่ที่นำเสนอเป็นรูปแบบของโรงเรียนที่อยู่ภายใต้การดูแลของคณะกรรมการกะเหรี่ยง ซึ่งมีการเรียนการสอนเป็นภาษากะเหรี่ยงทั้งหมด ในบางเรียนที่เป็นขององค์กรเอกชน อาจมีการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ ตั้งแต่ชั้นมัธยมต้น หรือเน้นการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง ซึ่งขึ้นอยู่กับรูปแบบหลักสูตรที่โรงเรียนนั้นๆ โดยเฉพาะโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษจะค่อนข้างได้รับความนิยมเข้าเรียนตั้งแต่ชั้นเด็กเล็กๆ เพื่อเป็นการวางรากฐานด้านภาษาให้ลูกหลานแต่ละครอบครัวจึงพยายามส่งลูกหลานเข้าเรียนโรงเรียนเหล่านี้ ถึงแม้จะมีการเรียนค่าเล่าเรียนที่ค่อนข้างสูง รวมทั้งอุปกรณ์ด้านการศึกษาที่จะต้องใช้จ่าย อีกทั้งโรงเรียนเหล่านี้ยังเป็นที่ดึงดูดเด็กนักเรียนจากภายนอกพื้นที่พักพิงฯ เข้ามาเรียนเป็นจำนวนหนึ่งในแต่ละปี นอกจากนี้ยังมีเด็กส่วนหนึ่งที่ครอบครัวสามารถสนับสนุน ด้านการเงินและมีสัมพันธที่ดีกับหน่วยงานของไทยอาจส่งลูกไปเรียนหนังสือในกรุงเทพฯ เชียงใหม่ และแม่สอด ซึ่งเป็นโรงเรียนของรัฐบาลไทยได้

เด็กนักเรียนส่วนหนึ่งเมื่อจบชั้น 10 ก็จะไปเลือกที่จะมีทางเลือกอยู่ไม่กี่ทางในการดำเนินชีวิต คือการเรียนต่อในชั้นก่อนอุดมศึกษา เรียนโรงเรียนชั้นพิเศษ เรียนสายวิชาชีพ เรียนพระคัมภีร์ เรียนต่อที่แม่สอดหรือเชียงใหม่ และอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้เรียนต่อ

ในปัจจุบันโรงเรียนต่างๆ จะต้องขึ้นทะเบียนกับหน่วยงานการศึกษาของคณะกรรมการกะเหรี่ยง ประจำพื้นที่พักพิงฯ บ้านแม่หละ ประกอบด้วย

- ชั้นเด็กก่อนวัยเรียน (Nursery School) มีจำนวน 24 โรงเรียน
 - ชั้นประถมศึกษา (Primary school) เปิดสอนชั้น 1 - 5 มีจำนวน 16 โรงเรียน
 - ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (Middle school) เปิดสอนชั้น 6 - 8 มีจำนวน 4 โรงเรียน
- ประกอบด้วย

- No. 1 zone C.1 A
- No. 2 zone B (Mission Middle school)
- No. 4 zone C. 3 (Muslim Middle school)
- No. 5 zone A (Thrisandar Middle school and Buddhist's Bali school)

¹⁸ ในอดีตมีการสอนในโรงเรียนมัธยม แต่เนื่องจากขาดแคลนครูผู้สอน ทำให้ในปัจจุบันมีเพียงไม่กี่โรงเรียนเท่านั้นที่ยังมีการเรียนการสอนภาษาไทย

- ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (High school) เปิดสอนชั้น 9 - 10 มีจำนวน 5 โรงเรียน
 - No. 4 zone A.1 (Sho Klo High school)
 - No. 5 zone B
 - No. 1 zone C
 - No. 3 zone B (Eden Valley Academy school) หลักสูตรภาษาอังกฤษ
 - No. 2 zone B (Mission High school)
- ชั้นหลังมัธยมปลายและวิชาชีพพิเศษ (Post -10th Standard)
 - FSP (Further Studies Program)
 - Agriculture Program
 - EVA (Eden Valley Academy)
 - ESP (Engineer special program)
 - LMC (Leadership Management Course)
 - TPC (Teacher Preparing Course)
- โรงเรียนพระปริยัติธรรม (Pariyatti Bali School) จำนวน 1 แห่ง
- โรงเรียนพระคัมภีร์ จำนวน 1 แห่ง คือ KKBBS/C (Karen Kawthoolei Baptist Bible School and College) ปัจจุบันมีการสอนทั้งหมด 4 หลักสูตร ประกอบด้วย
 - Pre - English and Christian Doctrine class
 - BTS (English Program)
 - KTS (Karen Program)
 - หลักสูตรปริญญาตรี สาขา เทววิทยา (B.A. Theological Studies)
 - หลักสูตรปริญญาโท (M.A. Theological Studies) กำลังอยู่ระหว่างการศึกษาดำเนินงานและประสานงานกับมหาวิทยาลัยจากต่างประเทศ)
- M.O.I. Thai Language School สังกัดสำนักงานพื้นที่พักพิงชั่วคราว สอนโดยอาสาสมัครรักษาดินแดนชาวไทย ในช่วงเช้า และเย็น

โรงเรียนทั้งหมดในพื้นที่พักพิงชั่วคราวจะได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์การเรียนจากองค์กรพัฒนาเอกชน และในบางโรงเรียนอาจมีองค์กรจากต่างประเทศให้การสนับสนุนด้านการเงิน หรือกลุ่มญาติพี่น้องที่อพยพไปต่างประเทศสนับสนุนด้านทุนการศึกษาให้กับเด็กบางกลุ่มด้วย

เศรษฐกิจและอาชีพ

การดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจของผู้อพยพในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ ส่วนอำนาจทางเศรษฐกิจการค้าส่วนใหญ่จะอยู่ในกลุ่มของมุสลิม ที่มีการเปิดร้านค้าบริเวณตลาดแม่หละหลายร้าน ที่มีทั้งขายปลีกและขายส่ง ซึ่งจะมีการสอบถามกับคนที่อาศัยอยู่นอกพื้นที่พักพิงชั่วคราวฯ บอกว่าตลาดแม่หละหรือที่เรียกว่า ตลาดกะลา หรือ แบล็กพีเพิลมาเก็ต¹⁹ ถือเป็นตลาดการค้าที่มีสินค้ามากเป็นอันดับสองรองจากตลาดแม่สอด ทั้งนี้กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มมุสลิมพม่า ซึ่งอาศัยสายสัมพันธ์กับกลุ่มมุสลิมที่อาศัยอยู่ที่ตลาดแม่สอด เป็นผู้ส่งสินค้าต่างๆ เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องใช้ในครัวเรือน เสื้อผ้า อาหารแห้ง ผลผลิตทางการเกษตร ที่ส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าจีน และพม่า ที่ข้ามมาทางฝั่งเมืองเมียวดีและแม่สอด อีกทั้งตลาดภายในพื้นที่ฯ แม่หละยังเป็นตลาดที่พักสินค้าที่สำคัญ เพื่อส่งไปยังพื้นที่ทางเหนือ เช่น จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นต้น โดยมีพ่อค้าคนกลางทั้งมุสลิมไทยหรือมุสลิมพม่า เป็นผู้ประสานงานในการดำเนินการค้าชายแดน ตลาดกลางของพื้นที่พักพิงฯ แม่หละจะอยู่ในบริเวณโซน C3 ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยที่หนาแน่นของกลุ่มมุสลิมพม่า มีตลาดขายสินค้าที่ยาวประมาณ 500 เมตรเป็นลักษณะห้องแถวติดต่อกันเป็นแนวยาวมีสินค้าทุกอย่างที่ใช้ในชีวิตประจำวันทั้งอาหารตามสั่ง ข้าวแกง เครื่องดื่ม เสื้อผ้าทั้งผ้ากะเหรี่ยงและเสื้อผ้าทั่วไป เครื่องใช้ไฟฟ้า ร้านซ่อมสินค้า โรงภาพยนตร์²⁰ ร้านขายแผ่นซีดี ร้านหนังสือ ฯลฯ

ส่วนกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวแม่หละ ส่วนใหญ่จะมีวิถีการดำรงชีวิตทางด้านการค้าที่เป็นเพียงกลุ่มผู้ค้ารายย่อย มีร้านค้าขนาดเล็กๆ มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่มีร้านค้าขนาดใหญ่ ที่มีการค้าส่งสินค้าภายในพื้นที่ฯ แต่อาชีพของกะเหรี่ยงในพื้นที่ฯ แม่หละ จะค่อนข้างมีหลากหลายกว่าเมื่อเทียบกับมุสลิมที่ส่วนใหญ่จะทำแต่อาชีพค้าขาย หรือเพาะปลูก/เลี้ยงสัตว์เท่านั้น โดยอาชีพ ของกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงฯ แม่หละสามารถจำแนกได้ 6 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มค้าขาย คือ กลุ่มที่มีร้านค้าตั้งแต่ขนาดเล็กๆ เพื่อขายเด็กหน้าโรงเรียน หรือร้านขนาดใหญ่เพื่อขายส่งในพื้นที่พักพิงฯ นอกจากนี้จากมีกลุ่มที่ทำอาหารขาย สินค้าทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของกะเหรี่ยง และประกอบอาชีพโรงภาพยนตร์ เป็นต้น

¹⁹ หมายถึง ตลาดที่พวกมุสลิมพม่า/โรฮิงญาอาศัยอยู่เป็นส่วนใหญ่

²⁰ สำหรับในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ จะมีการสร้างโรงภาพยนตร์อยู่ภายในบ้านของตนเองและทำที่นั่งสำหรับชมภาพยนตร์ มีป้ายแสดงรายการภาพยนตร์ในแต่ละวันมีผ้า màn หรือประตูไม้ไผ่สำหรับปิดประตู ภายในมีโทรทัศน์ขนาดใหญ่และเครื่องเล่นแผ่นหนัง และมีการเก็บค่าดูเรื่องละ 2 บาท/คน แต่ละโรงสามารถจุคนดูได้ประมาณ 30 – 50 คน ส่วนใหญ่โรงภาพยนตร์จะทำพร้อมๆ กับร้านขายและเช่า วีซีดี/ เทปเพลง

2. กลุ่มงานรับจ้าง คือ กลุ่มทำงานในพื้นที่ เช่น สร้างบ้าน ซ่อมอุปกรณ์เครื่องใช้ หรือขนของหรือสินค้าต่างๆ และอีกกลุ่มหนึ่ง คือ ออกนอกพื้นที่ เพื่อไปทำงานทั้งในพื้นที่ใกล้เคียงประเภทไปเช้า-เย็นกลับ หรือไปทำงานต่างพื้นที่ไกลๆ เช่น แม่สอด กรุงเทพฯ โดยผ่านนายหน้า จัดหางานที่จะคอยมารับ – ส่ง และทำบัตรแรงงานต่างด้าวให้ แต่กลุ่มนี้จะต้องมีการจ่ายเงินค่าดำเนินการ ที่ค่อนข้างสูง และบางกลุ่มอาจเสี่ยงต่อการโดนหลอก หรือถูกตำรวจจับ ทำให้ในปัจจุบันมีคนออกไปทำงานข้างนอกน้อยลง และส่วนใหญ่จะนิยมทำงานในพื้นที่ใกล้เคียง เช่น อ.แม่ระมาด ที่มีพื้นที่ไร่นาของคนไทยจำนวนมาก
3. กลุ่มเกษตรกรรม คือ กลุ่มที่ใช้พื้นที่ว่างในพื้นที่ และภายนอกในเพาะปลูกผัก และผลไม้ รวมทั้งเลี้ยงสัตว์ที่ใช้เป็นอาหาร เช่น หมู ไก่ แพะ เป็นต้น สินค้าที่ได้จากการเกษตรจะมีการส่งขายในตลาดภายใน หรือตลาดนัดตอนเช้า
4. ครู/ อาจารย์/ นักวิชาการ คือ กลุ่มที่ทำงานในโรงเรียน หรือรับงานมาทำที่บ้าน เช่น งานแปลเอกสาร กลุ่มนี้อาจมีการค่าตอบแทน หรือไม่มีค่าตอบแทน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์กรที่ทำงานหรือ กิจกรรมที่รับมาทำงานนั้น
5. กลุ่มอุตสาหกรรมในครัวเรือน คือ กลุ่มที่ส่วนใหญ่เป็นการรวมกลุ่มเพื่อทำงาน เช่น ทอผ้า จักสาน เพื่อขายส่งให้องค์กรระหว่างประเทศ หรือ ขายภายในพื้นที่พักพิง
6. กลุ่มเจ้าหน้าที่ขององค์กรทั้งภายในและภายนอก ได้แก่ อาสาสมัคร คณะกรรมการต่างๆ เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ เป็นต้น

จากการประกอบอาชีพของกลุ่มกะเหรี่ยงและมุสลิมที่มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากการถือครองทุนเดิมที่อยู่ระหว่างกะเหรี่ยงกับมุสลิม เช่น

1. ทรัพย์สิน กลุ่มกะเหรี่ยงจะมีเงินทุนในการประกอบอาชีพที่หลากหลายออกไป โดยเฉพาะกลุ่มกะเหรี่ยงที่มาจากเขตเมืองในพม่าหรือสมาชิกในครอบครัวออกไปทำงานภายนอก และมีเงินเก็บอยู่จำนวนหนึ่งที่สามารถลงทุนทำกิจการต่างๆ ได้ เช่น ทำร้านค้า ซึ่งร้านค้าของกะเหรี่ยงจะไม่ค่อยใหญ่โตมากนัก เมื่อเทียบกับร้านค้าของมุสลิมที่มีขนาดใหญ่และส่วนใหญ่เป็นร้านค้าตั้งค้าส่งจนถึงร้านค้าย่อย โดยสินค้าของร้านกะเหรี่ยงส่วนใหญ่ก็มักจะได้รับมาจากร้านมุสลิมค้าส่ง ทำให้ร้าน ของกะเหรี่ยงส่วนใหญ่จะอยู่ในบริเวณที่เป็นโซนย่อยๆ ไม่ได้อยู่ในเขตการค้าหลักที่มีร้านมุสลิมอยู่อย่างหนาแน่น ทั้งนี้กะเหรี่ยงที่มาจากเขตนอกเมืองหรือภูเขา ส่วนใหญ่จะบอกว่าตนเองไม่ค่อยมีแนวคิดทางการค้าหรือเศรษฐกิจ เพราะโดยนิสัยของกะเหรี่ยงส่วนใหญ่จะนิยมรักสันโดษ ทำอาชีพกับธรรมชาติเช่นเพาะปลูก ทำไร่ทำนา เป็นต้น ส่วนกะเหรี่ยงที่มาจากเขตเมือง

จะบอกว่าตนนิยมทำงานในองค์กร หน่วยงานที่ได้ใช้ความรู้ตามที่เรียนมา หรือได้ทำงานเพื่อชุมชน โดยไม่สนใจเรื่องของเงินทองที่จะได้รับ

2. องค์ความรู้พื้นฐาน ตามธรรมชาติของคนจะมีองค์ความรู้พื้นฐานที่เป็นทุนของตนเอง ที่ได้รับมาจากการเรียนรู้ในระบบการศึกษาที่แตกต่างกัน ประกอบกันที่อยู่อาศัยเดิมของแต่ละกลุ่ม เช่น มุสลิมที่ได้แนวคิดด้านการค้ามาจากอินเดีย ส่วนกะเหรี่ยงอาจจะแยกได้เป็นสามกลุ่ม คือ กลุ่มกะเหรี่ยงดั้งเดิมที่นิยมการเรียนจากธรรมชาติ การทำอาชีพเกษตรกรรม เป็นต้น กะเหรี่ยงที่มีความใกล้ชิดกับกลุ่มมอญและพม่าก็จะมีแบบแผนการดำเนินธุรกิจการค้า ส่วนกะเหรี่ยงที่มีความใกล้ชิดกับกลุ่มอาณานิคมพวกนี้จะนิยมการศึกษา และการทำงานที่ใช้ความรู้ในระบบมากกว่า

3. ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนภายในและนอกพื้นที่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินกิจกรรมต่างๆในพื้นที่พักพิงฯ โดยกลุ่มมุสลิมที่มีองค์กรมุสลิมภายนอกในการสนับสนุนด้านการเงิน เพื่อการลงทุนและกลุ่มมุสลิมด้วยกันเองในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ ที่จะช่วยเหลือกันในด้านภาระขายสินค้าเช่น มุสลิมมักจะกำหนดราคาสินค้าในอัตราเดียวกัน เพื่อไม่ให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบกัน ขณะเดียวกันกลุ่มของกะเหรี่ยงที่มักจะได้รับเลือกทำงานในองค์กรเอกชน ทั้งนี้เพราะความซื่อสัตย์ ระดับการศึกษา ความตั้งใจทำงาน อีกทั้งคณะกรรมการภายในของพื้นที่พักพิงฯส่วนใหญ่เป็นกะเหรี่ยง จึงสนับสนุนกะเหรี่ยงให้มีโอกาสในการทำงาน และจุดเด่นอีกอย่างหนึ่งคือองค์กรทางสังคมของกะเหรี่ยง ที่มีอยู่มากภายในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ จะคอยช่วยประสานงานต่างๆ ในที่นี้รวมทั้งกลุ่มญาติพี่น้องที่เดินทางไปประเทศที่เพื่อสะสมทุนและให้ความช่วยเหลือกันตลอด

แต่ทั้งนี้เมื่อมีการเข้ามาอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราว อาจทำให้แบบแผนการดำเนินชีวิตของแต่ละกลุ่มมีการปรับตัวมากขึ้น เพื่อความอยู่รอดอาจจะมาจากเงื่อนไขที่ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการฯ หรือหน่วยงานของไทยที่กำหนดการดำเนินกิจกรรม อีกทั้งการจำกัดในเรื่องพื้นที่ทำให้การทำงานมีจำกัดค่อนข้างมาก

การดูแลสุขภาพและอนามัย

การดูแลสุขภาพของกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงชั่วคราวแม่หละ ที่ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับ การดูแลสุขภาพ จากองค์กรระหว่างประเทศที่ดูแลด้านสุขภาพแต่การรักษาดังกล่าวก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ป่วยที่มีอยู่มาก อีกทั้งในพื้นที่พักพิงชั่วคราวมีประชาชนและการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่ต่ำกว่ามาตรฐานค่อนข้างมาก ทำให้ในทุกฤดูกาลมีโรคระบาดต่างๆ ทั้งที่มาจากกลุ่มที่รับเชื้อมาจากป่าฝั่งพม่า หรือ เชื้อโรคที่มีอยู่ในพื้นที่ๆ โรคที่เกิดขึ้นบ่อยๆ ในพื้นที่พักพิงฯ นอกจากโรคทั่วไป มักจะพบโรคระบาด เช่น อหิวาตกโรคซึ่งมีสาเหตุมาจากแหล่งน้ำใน

พื้นที่พักพิงชั่วคราวโดยเฉพาะในโซน C ที่มีคนใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำมาก และทิ้งน้ำเสียลงในน้ำ อีกทั้งยังมีตลาดที่มีการจัดการด้านขยะที่ไม่ค่อยดีพอ²¹ และส้วมที่มีอยู่อย่างจำกัด ทำให้ในช่วงหน้าแล้งโรคอหิวาตกโรค กับท้องร่วงจะระบาด นอกจากนี้มาลาเรียเป็นโรคที่มากับพื้นที่แนวชายแดนไทย พม่า เพราะในทุกปีจะมีผู้ป่วยมาลาเรียค่อนข้างมาก โดยเฉพาะช่วงเข้าต้นฤดูฝน ส่วนโรคอื่นๆ ที่มีในพื้นที่ เช่น วัณโรค ไวรัสตับอักเสบบี ปากนกกระจก โรคผิวหนัง และโรคทางเดินหายใจ เป็นต้น ที่ผ่านมาทางหน่วยงานที่รับผิดชอบจะมีการรณรงค์เพื่อป้องกันแต่ยังคงค่อนข้างยากในการป้องกันโรคดังกล่าว เพราะปัจจุบันมีคนเพิ่มขึ้นทุกๆ ปี ส่วนการรักษาจะมีโรงพยาบาลที่รักษาโรคทั่วไปจำนวน 2 แห่ง และมีโรงพยาบาลมาลาเรียจำนวน 2 แห่ง มีเจ้าหน้าที่อาสาสมัครคอยประจำการตลอด 24 ชั่วโมง มีเตียงที่พักรักษาผู้ป่วยที่มีการอาการหนักและแพทย์ให้การรักษา ในแต่ละวันจะแพทย์อาสาสมัครต่างประเทศ เข้ามาดูแลในช่วงกลางวันและถ้ามีกรณีฉุกเฉินจะมีการส่งโรงพยาบาลที่แม่สอด เช่น โรงพยาบาลแม่สอด แม่ตาวคลินิก หรือถ้าเป็นกรณีที่เป็นโรคเฉพาะทางที่ไม่สามารถส่งแม่สอดได้ เช่น โรคทางจิตเวช และระบบประสาท อาจมีการส่งไปที่เชียงใหม่เป็นต้น สำหรับค่าใช้จ่ายจะมีหน่วยงานองค์กรเอกชนรับผิดชอบ ยกเว้นในบางรายที่มีเงินทองอาจไปรักษาเองตามคลินิกหรือโรงพยาบาลเอกชน เพราะสะดวกหรือรักษาโรคเฉพาะทางบางชนิด ที่ไม่สามารถรักษาได้ในพื้นที่พักพิงชั่วคราว

ส่วนการดูแลสุขภาพแม่และเด็กสำหรับพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละจะมีหน่วยงานองค์กรเอกชนรับผิดชอบในการฝึกอบรมกิจกรรมสตรีและการแจกอาหารเสริมสำหรับเด็กในช่วงก่อนวัยเรียน มีการประสานงานกับทางโรงเรียนเด็กเล็กที่มีอยู่ในแต่ละโซน นอกจากนี้ยังมีมูลนิธิภายในที่ทำการให้ความช่วยเหลือ เด็กกำพร้า หรือพิการ ในการฟื้นฟูและสนับสนุนด้านการเรียนหนังสือ

เนื่องจากในพื้นที่พักพิงชั่วคราวมีปัญหาการเพิ่มของประชากรค่อนข้างสูงในแต่ละปี คือประมาณ 80 -100 คนต่อเดือน โดยในอดีตผู้อพยพทั้งกะเหรี่ยงและมุสลิมจะนิยมมีลูกมากๆ ด้วยสาเหตุ เช่น การต่อกรแรงงาน การสูญเสียบุตรในสงครามและโรคระบาด การขาดงานทำและมีเวลาว่างมาก หรือความต้องการอาหารและสิ่งของบริโภค เพื่อนำมาขายเป็นต้น ทำให้หน่วยงานต่างๆ มีการรณรงค์เรื่องการคุมกำเนิดค่อนข้างสูง ปัจจุบันกลุ่มที่มีปัญหามากที่สุดคือ มุสลิมที่การคุมกำเนิดค่อนข้างมีปัญหา เพราะเนื่องด้วยหลักการทางศาสนา และกลุ่มมุสลิมส่วนใหญ่จะไม่ค่อยเรียนหนังสือสูงๆ และนิยมทำงานอยู่กับบ้านมากกว่า กลุ่มกะเหรี่ยงพบว่าสามารถควบคุมได้ดีกว่า

²¹ การกำจัดขยะในพื้นที่ เป็นหน้าที่ของหน่วยรักษาความสะอาดขององค์กรพัฒนาเอกชน โดยใช้การเทกองไว้ เพื่อรอเผา ส่วนขยะทางการแพทย์จะมีเตาเผาขยะเฉพาะเพื่อกำจัดเชื้อโรค แต่เมื่อเทียบกับพื้นที่ ที่ไม่อาจเข้าถึงได้ ทำให้มีขยะมียากต่อการดูแลค่อนข้างสูง

เพราะเด็กส่วนหนึ่งจะเรียนหนังสือ หรือทำงาน ทำให้ลดระยะเวลาในการแต่งงานและการมีบุตรได้ ในระดับหนึ่ง

กลุ่มคนชราและคนพิการ ในพื้นที่ฯ แม่หละ จะมีบ้านพักคนชราที่ไม่มีญาติโดยการทำงาน ขององค์กรเอกชนและกลุ่มกะเหรี่ยงในพื้นที่ที่ดูแล สร้างบ้านพักและมีเจ้าหน้าที่คอยช่วยเหลือ กลุ่มคนชรา รวมทั้งส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน เช่นกิจกรรมในโบสถ์ หรืองานหัตถกรรมง่ายๆ ส่วนกลุ่มของคนพิการนอกจากมีองค์กรเอกชนให้ความช่วยเหลือ หรือในส่วนของคนพิการบางราย ที่เป็นอดีตทหาร หรือคนพิการไร้ครอบครัว โดยกลุ่มคนพิการจากสงคราม เช่น ตาบอด แขนขาด ขาขาด หรือพิการทางสมองจะพบค่อนข้างมากในพื้นที่ฯ ซึ่งจะได้รับความช่วยเหลือจากองค์กร กะเหรี่ยงเพื่อสร้างบ้านพัก และดูแลด้านการดำเนินชีวิต สุขภาพ

นอกจากการรักษาระบบของแพทย์แผนปัจจุบันแล้ว ยังมีการใช้ยาสมุนไพรและระบบ ความเชื่อดั้งเดิมในการรักษาพยาบาลบ้าง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถมาตั้งแต่ อยู่ในพม่า เช่น หมอสมุนไพร ที่จะมีความรู้ด้านสมุนไพรเพื่อนำดอกเหล้า หรือฝิ่นหิน ในบ้านของ หมอสมุนไพร แต่ละคนจะมีสมุนไพรอยู่หลายชนิด ทั้งรากไม้ เปลือกไม้ อวัยวะสัตว์ เป็นต้น คนที่ นิยมรักษาส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่รักษาทั้งหมอบปัจจุบันควบคู่ไปกับหมอแผนโบราณ โดยการหา สมุนไพรอาจมีการซื้อจากแม่สอด หรือเข้าไปบริเวณใกล้เคียง หรือญาติจากฝั่งพม่า ซึ่งนอกจาก สมุนไพรแล้วหมอแผนยังมี หมอกระดูกและนวดแผนกะเหรี่ยง ที่มีทำการนวดคล้ายกับท่าฤๅษี ดัดตนของไทย อีกทั้งหมอกระดูกส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่นับพุทธ ผี เพราะส่วนใหญ่จะต้องใช้คาถา ต่างๆ ประกอบการรักษาโรค

การดูแลรักษาสุขภาพภายในพื้นที่พักพิงชั่วคราวฯ ผู้อพยพส่วนใหญ่จะมีความพอใจใน การรักษาสุขภาพ เพราะส่วนหนึ่งคิดว่ายังดีกว่าการอยู่ในป่า หรือการรักษาที่พม่าที่ต้องใช้จ่าย ค่อนข้างสูง ส่วนการดูแลสุขภาพด้านอื่นๆ เช่น มาตรฐานของอาหารที่แจก ในแต่ละปีทาง องค์กรเอกชนจะมีการส่งเจ้าหน้าที่เข้ามาเพื่อตรวจสอบคุณค่าของอาหาร และการจัดการดูแล คุณภาพของน้ำในพื้นที่ ปัจจุบันมีเพียงองค์กรเดียวที่รับผิดชอบการจัดการแหล่งน้ำ ที่มีการ ให้บริการเพื่อใช้สำหรับอุปโภค - บริโภคประกอบด้วย 5 แหล่งใหญ่ๆ คือ

1. น้ำประปา ประกอบด้วย 2 รูปแบบ คือ

1.1 น้ำประปาที่ได้มาจากการสูบน้ำที่ได้มาจากฝายกั้นน้ำลำห้วยผา มาเก็บไว้ที่บ่อพักน้ำ ก่อนมีการเติมน้ำยาฆ่าเชื้อแล้วทิ้งไว้ก่อนปล่อยน้ำให้กับชาวบ้าน โดยมีเจ้าหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมายจากองค์กรหมอไร้พรมแดน ที่ดูแลด้านแหล่งน้ำภายในพื้นที่ฯ คอยดูแลระบบจ่ายน้ำ ซึ่งจะมีกำหนดการปล่อยน้ำ 2 เวลา คือ ช่วงเช้า ประมาณ ตี 4 ถึง 7 โมง และช่วงเย็น ประมาณ 4

โมงเย็น ถึง 1 ทุ่ม ช่วงระยะเวลาในการปล่อยน้ำอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ เช่นในช่วงหน้าแล้งที่น้ำในห้วยมีน้อย อาจมีการปล่อย ประมาณ ครึ่งชั่วโมง เป็นต้น โดยมีการสร้างก๊อกน้ำไว้เป็นจุดๆ เพื่อรองรับน้ำไว้ใช้หรือในกรณีบางบ้านที่มีเงินก็สามารถต่อเชื้อท่อน้ำเพื่อใช้ในครัวเรือนได้ ซึ่งในบางครั้งทำให้มีปัญหาการจัดการน้ำ (โดยเฉพาะในช่วงหน้าแล้ง เพราะบ้านที่อยู่ไกลๆ มักจะมีปัญหาน้ำไม่ไหล)

1.2 น้ำประปาที่ได้มาจากประปาภูเขาจากดอยเลวฯ ส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตโซนบี และโซนเอ ทั้งนี้เพราะทั้งสองโซนดังกล่าว จะอยู่ห่างไกลจากลำห้วยสาขาใหญ่ส่วนสาขาย่อยๆ จะมีปัญหาเน่าเสียและแห้งแล้ง ทำให้มีพื้นที่ทั้งสองจุดมีปัญหาด้านแหล่งน้ำค่อนข้างสูงในช่วงหน้าแล้งของทุกปี

2. บ่อน้ำตื้น ใช้เป็นแหล่งสำหรับอุปโภค บริโภค เพื่อเป็นแหล่งน้ำสำรองในฤดูแล้งน้ำแห้งเพราะน้ำประปาจะมีปัญหาบ่อยๆ จึงมีการขุดบ่อน้ำตื้นไว้บริเวณใกล้ๆ ลำห้วย ปัจจุบันจำนวนบ่อน้ำ ที่ทางสำนักงานในพื้นที่พักพิงชั่วคราวฯดูแลอยู่มีจำนวน 60 บ่อ กระจายอยู่ในพื้นที่โซนต่างๆ ส่วนใหญ่บ่อน้ำเหล่านี้จะเป็นที่ใช้สำหรับอาบอาบน้ำในชุมชนส่วนใหญ่ โดยใช้กระบอกชักน้ำขึ้นจากบ่อแล้วรองรับน้ำใส่ภาชนะ ทั้งซักผ้าและอาบน้ำ หรือขนน้ำเพื่อใช้ในครัวเรือนสำหรับบางบ้านที่อยู่ห่างไกลแนวท่อน้ำประปา

3. บ่อน้ำบาดาล แต่เมื่อช่วงต้นปี พ.ศ. 2547 ทางองค์หมอบริเวณฯ ที่ดูแลด้านแหล่งน้ำและสาธารณสุขของคนในพื้นที่พักพิงชั่วคราวได้ขออนุญาต เพื่อทำการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลเพิ่ม ตามจุดต่างๆ ที่มีคนอยู่หนาแน่นและมีปัญหาด้านแหล่งน้ำในช่วงฤดูแล้ง

4. น้ำลำห้วย เนื่องจากพื้นที่ฯ แม่หละ มีลำห้วย คือ ผาภู ผ่านตั้งแต่โซน A จนถึงทางออกหมู่บ้านไทย ที่โซน C ทำให้สามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำได้ แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการเพื่อชำระล้าง เช่น ซักผ้า รดน้ำต้นไม้ หรืออาบน้ำ เท่านั้น เพราะปัญหาเรื่องความสะอาดและโรคติดต่อ และในช่วงหน้าแล้งจะมีปัญหาตื้น จึงมีการห้ามใช้เพราะต้องการน้ำส่วนหนึ่งเพื่อทำน้ำประปา อีกทั้งแหล่งน้ำห้วยผาภู ยังเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีการใช้ร่วมกันทั้งหมู่บ้านและพื้นที่พักพิงชั่วคราว แม่หละ ทำให้มีปัญหาด้านการปนแหล่งน้ำตลอด

5. แหล่งอื่นๆ เช่น น้ำดื่มบรรจุขวด²² ที่มีบริษัทเอกชนจัดส่งให้ภายในพื้นที่ฯ และน้ำฝนที่มีการเก็บกักไว้ในช่วงฤดูฝน เป็นต้น

²² ในปัจจุบันมีการซื้อน้ำดื่มมาใช้ในครัวมากขึ้น เพราะน้ำในลำห้วยมีการเน่าเสีย และแห้งในช่วงหน้าแล้ง

ด้านศาสนาและความเชื่อ

เนื่องกลุ่มคนที่อพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวแม่หละ มีความแตกต่างในด้านศาสนาและความเชื่อที่มีมาทั้งก่อนและหลังการเข้ามาอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ จึงทำให้มีลัทธิความเชื่อที่หลากหลาย และการประกอบพิธีกรรมแตกต่างกัน ในแง่ของศาสนาความเชื่อในพื้นที่ๆ จะประกอบด้วย

1. กลุ่มคริสเตียน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีประชากรมากที่สุด ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ จะมีกลุ่มคริสเตียนที่มาจากหลากหลายวิธีคิด และความเชื่อศรัทธา เช่น

- Baptist เป็นกลุ่มที่มีคนศรัทธามากที่สุด และมีโครงสร้างขององค์กรภายในที่เข้มแข็ง จากการวางรากฐานมาตั้งแต่สมัยอาณานิคมมีผู้นำศาสนา และสถานที่ต่างๆ ขององค์กร เช่น โบสถ์มีทั้งหมด 15 แห่ง โรงเรียนพระคัมภีร์ เป็นต้น

- S.D.A. (Seven Day Adventists) มีโบสถ์จำนวน 6 แห่ง

- Catholic มีโบสถ์ จำนวน 3 แห่ง

- Anglican มีโบสถ์ จำนวน 2 แห่ง

- J.W. มีโบสถ์ จำนวน 1 แห่ง

- Holy Family ไม่ปรากฏที่ทำพิธี แต่จะมีการไปประชุมที่บ้านของผู้นำพิธี

- ฯลฯ

2. กลุ่มพุทธ ประกอบด้วย วัดพุทธ จำนวน 4 แห่ง (zone C, B, B, A)

3. กลุ่มเชื่อในวิญญาณบรรพบุรุษ และธรรมชาติ ซึ่งส่วนหนึ่งอาจจะเป็นการผสมความเชื่อในพุทธศาสนาเข้าไปด้วย และอีกกลุ่มหนึ่งอาจเชื่อในเรื่องวิญญาณเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ยังประกอบด้วย ลัทธิพื้นเมือง (Elder) ใช้ตัวอักษรและรูปบูชาเป็นสัญลักษณ์พระอาทิตย์ และมีความเชื่อว่า พวกเขาเกิดมา มีพี่น้องสามคน คนที่โตที่สุดคือ กะเหรี่ยง คนที่สองคือ พม่า และคนสุดท้ายคือ อังกฤษ ซึ่งจะมี การบูชาคล้ายๆ กับโต๊ะผี ในการบูชาบรรพบุรุษ

4. Islam มีจำนวน สุเหร่า 4 แห่ง กระจายอยู่ในพื้นที่โซน C และ B

5. Hindu ไม่มีสถานประกอบศาสนากิจ

ส่วนกิจกรรมที่เกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อ เช่น งานแต่งงาน ที่ส่วนของกะเหรี่ยงคริสต์ จะมีการทำกิจกรรมภายในโบสถ์เหมือนคริสเตียนทั่วไป แต่ในส่วนของพุทธจะมีการทำกิจกรรมทุกอย่างที่บ้าน เช่น สู่ขอ ไหว้วิญญาณบรรพบุรุษ ส่วนเมื่อเสร็จกิจกรรมต่างๆ จะมีการเลี้ยงอาหารที่จัดเป็นหม้อใหญ่เพื่อเลี้ยงที่มาร่วมงานกัน ส่วนการจัดงานศพที่กะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงจะให้การฝังศพ โดยมีการแบ่งเป็นเขตป่าข้ามมุสลิม กับป่าซากะเหรี่ยงที่เรียกกันว่า โซน ดี ในส่วนของป่าช้า

กะเหรี่ยงจะมีการแบ่งปันกันระหว่างกะเหรี่ยงพุทธและคริสต์ แต่ส่วนของการดำเนินพิธีกรรมงานศพจะไม่แตกต่างกันมากนัก คือ มีการทำพิธีที่บ้านในส่วนของพุทธ ประมาณ 2 -3 วัน สวดของคริสต์จะมีการสวดเพียงวันเดียวที่โบสถ์แล้วนำไปฝัง และการแห่ศพของคริสต์จะมีญาติพี่น้องเดินทางไปช่วยในการฝังศพและจัดดอกไม้หน้าศพก่อนฝัง ส่วนของพุทธจะมีการแห่ศพมาจากบ้านของผู้ตาย มีการเล่นดนตรีนำศพ ที่กลุ่มเพื่อนรำแห่งศพ เพื่อนำไปฝังที่ป่าช้าและญาติจะช่วยกันจัดต้นไม้และหลุมศพ

การติดต่อและรับข้อมูลข่าวสาร

การสื่อสารของผู้อพยพที่อาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละนั้น ถือว่าถ้าเทียบกับพื้นที่พักพิงฯ อื่นๆ ในประเทศไทยแล้วจัดว่าดีมาก เพราะในพื้นที่ๆ มีช่องทางการสื่อสารอยู่ด้วยกันหลายๆ วิธีในการสื่อสาร ทั้งการติดต่อภายในและการติดต่อกับบุคคลภายนอกพื้นที่ๆ และฝั่งพม่าหรือต่างประเทศ โดยประเภทของการสื่อสารและการรับรู้ข้อมูล ในพื้นที่ๆ สามารถจำแนกได้ดังนี้

1. สื่อบุคคล เป็นสื่อที่มีอยู่ทั่วไปแต่ถือว่าสำคัญมาก ตั้งแต่การติดต่อภายในพื้นที่ๆ ฝั่งพม่า กรุงเทพฯ หรือต่างพื้นที่พักพิง เพราะเนื่องจากการอพยพเข้ามาในประเทศไทยและการจัดรวม พื้นที่พักพิงฯ ทำให้มีการแยกกันระหว่างญาติพี่น้อง ทำให้การติดต่อเป็นไปได้ค่อนข้างยาก ประกอบกับ การเข้าอยู่ในพื้นที่ๆ ทำให้การเดินทางออกภายนอกไม่ได้ การติดต่อที่สุดคือ การฝากข่าวกับหน่วยงานที่ทำงานตามแนวชายแดน และบุคคลที่สามารถเดินทางได้ออกภายนอกพื้นที่ๆ ได้

2. สื่อร้อนทั่วไป เช่น โทรทัศน์ วิทยุ และหอกระจายข่าว โดยในพื้นที่ๆ สามารถรับสัญญาณโทรทัศน์และวิทยุได้ ทำให้มีครอบครัวที่ฐานะนิยมซื้อเพื่อกิจกรรมในยามว่าง หรือบางบ้านอาจทำเป็นโรงภาพยนตร์ขนาดเล็ก และส่วนของสำนักงานในพื้นที่ๆ เช่น สป. มท. และสำนักงานคณะกรรมการกะเหรี่ยง ที่มีสัญญาณดาวเทียม ในการรับข่าวสารต่างๆ ได้อีกทางหนึ่ง

3. สื่อสิ่งพิมพ์ จดหมาย หนังสือพิมพ์ ในพื้นที่ๆ จะเป็นสื่อที่มีอยู่มากเพราะองค์กรที่เข้าไปปฏิบัติงานในพื้นที่ๆ จะมีการเปิด ตู้ป.ณ. ที่ทำการไปรษณีย์แม่สอด เพื่อเป็นช่องทางการรับส่งจดหมาย ให้กับผู้อพยพ อีกทั้งมีหน่วยงานที่เป็นสำนักพิมพ์ของกะเหรี่ยงในพื้นที่อำเภอแม่สอดและกาญจนบุรี ที่จะพิมพ์หนังสือภาษากะเหรี่ยง รวมทั้งภายในมีห้องสมุดที่มีหนังสือแปลภาษากะเหรี่ยง พม่า อังกฤษ และหนังสือพิมพ์ เพื่อให้อ่านและยืม คินได้

4. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากภายในพื้นที่ๆ สามารถรับสัญญาณโทรศัพท์มือถือได้ในบางจุดประกอบกับหน่วยงานต่างๆ อาจมีการตั้งเสาสัญญาณดาวเทียม เพื่อใช้ระบบอินเทอร์เน็ตได้หรือใช้ระบบมือถือและเชื่อมต่อกับคอมพิวเตอร์ในการรับส่งข้อมูลระหว่างพื้นที่ๆ ต่างๆ ของกลุ่มกะเหรี่ยง

ศิลปะ การแสดง และดนตรี

ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ เป็นพื้นที่ที่มีหน่วยงานและองค์กรต่างๆ เข้ามาทำงาน อีกทั้งกลุ่มโครงสร้างทางประชากรของพื้นที่ฯ ยังมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และความเชื่อ เช่น กะเหรี่ยงสกอร์ กะเหรี่ยงโปว์ มุสลิม กะเหรี่ยง ตะแวน พม่า ปะหล่อง เป็นต้น ทำให้การแสดงของกลุ่มเหล่านั้น ก็แตกต่างกันออกไป สำหรับกลุ่มกะเหรี่ยงโปว์ และสกอร์ จะมีกลุ่มที่คอยให้การสนับสนุนหลักๆ คือ คณะกรรมการเยาวชนกะเหรี่ยง ที่จะสนับสนุนกิจกรรมเยาวชนตามความชอบที่แตกต่างกัน สำหรับในพื้นที่พักพิงจะมีกิจกรรมด้านศิลปะ การแสดง และดนตรีที่สามารถจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มประเภท คือ

1. ศิลปะ การแสดง และดนตรี แบบดั้งเดิม กลุ่มนี้ประกอบด้วยผู้ที่มีความรู้ด้านศิลปะ กะเหรี่ยงแขนงต่างๆ มารวมกลุ่มกัน เพื่อฝึกเด็กและเยาวชนกะเหรี่ยงให้เรียนรู้ศิลปะแบบดั้งเดิมของกะเหรี่ยง เช่น การเต้นระบำกะเหรี่ยง เครื่องดนตรีกะเหรี่ยง ละครกะเหรี่ยง เป็นต้น

2. ศิลปะ การแสดง และดนตรี แบบสมัยใหม่ กลุ่มนี้ผู้ที่ได้รับอิทธิพลจากสื่อตะวันตก และพฤติกรรมด้านการแสดงในโบสถ์ เช่น การร้องเพลงประสานเสียง เพลงกะเหรี่ยงสากล เครื่องดนตรีอิเล็กทรอนิกส์ หรือที่นิยมขณะนี้คือ การเต้นเชียร์ลีดเดอร์ เป็นต้น

ศิลปะการแสดงของกะเหรี่ยงดั้งเดิมของกะเหรี่ยงในปัจจุบัน ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรกะเหรี่ยงและองค์กรพัฒนาเอกชน ยกเว้นบางประเภทที่เมื่อมีการเปลี่ยนศาสนาเป็นคริสต์แล้ว อาจไม่สามารถแสดงได้ เช่น ละครง่า ซึ่งจะต้องมีบทไหว้ครู ทำให้ปัจจุบันคณะง่าจะมีอยู่เพียงแค่วัดพุทธบางแห่งเท่านั้น

ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ฯ

จากสภาพการอยู่อาศัยที่แออัดของจำนวนผู้อพยพในพื้นที่พักพิงฯ แม่หละ ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ที่ผลสืบเนื่องมาจากความหนาแน่นของประชากร ที่มีอยู่หลากหลาย ประกอบกับกิจกรรมในการทำได้ในช่วงเวลาต่างๆ ที่มีอยู่น้อยเมื่อเทียบกับประชากร และพื้นที่ฯ บ้านแม่หละยังเป็นพื้นที่ทางผ่านระหว่างการค้าจากจุดชายแดนไทย พม่า ตลอดแนว มีถนนเชื่อมโยงการเดินทางผ่านของกลุ่มต่างๆ ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้ทำให้พื้นที่ฯ มีปัญหาต่างๆ เช่น

1. ปัญหาภาษาไทยในการสื่อสารดำเนินงานภายใน เนื่องจำนวนผู้อพยพที่อยู่ในพื้นที่ฯ จะพูดภาษาไทยไม่ได้ หรือมีเพียงจำนวนน้อยที่สามารถพูดได้ ทำให้การสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐไทยกับผู้อพยพค่อนข้างที่จะมีปัญหา โดยเฉพาะกลุ่มมุสลิมที่ใช้ภาษาพม่า ส่วนในกรณีของผู้อพยพกะเหรี่ยงที่ผ่านมามีการจัดการเรียนภาษากะเหรี่ยง และการจัดตั้งโรงเรียนภาษาไทยให้กับผู้อพยพ และมีการจ้างเจ้าหน้าที่ไทย กะเหรี่ยงมาช่วยในการปฏิบัติงานในพื้นที่ฯ

2. ปัญหาด้านประชากร เป็นปัญหาที่ใหญ่มากเพราะปัจจุบันถึงจะมีการควบคุมการเพิ่มของประชากรโดยร่วมมือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สมาคมวางแผนครอบครัว องค์การทางการแพทย์ และคณะกรรมการกะเหรี่ยง ก็ยังมีการเพิ่มขึ้นของประชากร ทำให้มีปัญหาเรื่องต่างๆ เช่น สุขภาพแม่และเด็ก ที่อยู่อาศัย เป็นต้น อีกทั้งในพื้นที่ที่ยังพบว่ากลุ่มประชากรผู้สูงอายุ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งอาจจะเป็นปัญหาที่จะตามมาในอนาคต

3. ปัญหาเด็กและเยาวชน ภายในพื้นที่พักพิงชั่วคราวแม่หละเป็นพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนซึ่งส่วนใหญ่จะเรียนหนังสือ แต่เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมก็มักจะมีการรวมกลุ่มบางกลุ่มที่ทำงานไม่ดี เช่น ยาเสพติด การพนัน การทะเลาะวิวาท เป็นต้น ที่ผ่านมามีการมอบหมายให้คณะกรรมการกะเหรี่ยง และกลุ่มเด็กเยาวชนกะเหรี่ยงดูแลและจัดกิจกรรมเยาวชน เพื่อจัดการรวมกลุ่มและสร้างกิจกรรมที่สร้างสรรค์ เช่น กีฬา ดนตรี และศาสนา

4. ปัญหายาเสพติด การพนัน และอาชญากรรม จากที่กล่าวแล้วว่าพื้นที่ฯ บ้านแม่หละเป็นจุดทางผ่านของถนนทางหลวงเส้น แม่สอด แม่สะเรียง เชียงใหม่ ทำให้มีปัญหาคารพ่ระบาดของยาเสพติด เช่น กัญชา ยาบ้า ค่อนข้างสูง อีกกลุ่มต่างๆ ยังมีเวลาว่างค่อนข้างสูงในแต่ละวัน และนอกจากนี้กิจกรรมด้านการพนันก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งมีอยู่ในพื้นที่ฯ เช่น โกงเงินหรือการเล่นพนันกีฬา ในช่วงเย็นที่มีการพนันกันรอบๆ สนาม ซึ่งจากทั้งสองสาเหตุนี้ทำให้มีกลุ่มอิทธิพล ในการดูแลปัญหาต่างๆ เหล่านี้ และส่งผลต่อปัญหาอื่นๆ ในพื้นที่ฯ เช่น การลักขโมย และอาชญากรรม เป็นต้น

5. ปัญหาด้านการเดินทางภายในพื้นที่ฯ ถึงแม้จะมีการสร้างถนนติดต่อโซนต่างๆ ภายใน แต่บางพื้นที่ที่ตั้งอยู่บริเวณที่สูงหรือภูเขาหินที่ไม่สามารถสร้างถนนเชื่อมต่อได้ หรือถนนที่เป็นถนนดินเหนียวในช่วงฤดูฝนก็ไม่สามารถใช้เส้นทางสำหรับรถยนต์ได้ ทำให้บางพื้นที่ภายในขาดการติดต่อและรับความช่วยเหลือด้านอาหาร ประกอบกับในบางปีอาจมีปัญหาน้ำท่วม เนื่องจากที่ตั้งของพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละมีแม่น้ำผ่านและมีทางระบายน้ำเล็กๆ ทำให้มีปัญหาน้ำท่วมเกือบทุกปี เช่น บริเวณโซนC1/A ที่เป็นทางระบายน้ำ เช่น ในช่วงปี 1996 ที่มีปัญหาน้ำท่วมใหญ่ และมีผู้เสียชีวิต

6. ปัญหาสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่ฯ แม่หละ ซึ่งมีประชากรจำนวนมากมีปัญหาด้านชีวิตความเป็นอยู่กับสิ่งแวดล้อม เช่น ขยะ น้ำเสีย ตัดไม้ เป็นต้น ที่ผ่านมามีการประสานงานกับองค์กรเอกชน เพื่อวางแผนการกำจัดขยะ เช่น สร้างเตาเผาขยะ แต่ก็ไม่สามารถใช้ได้ผลเท่าที่ควรเพราะชนิดขยะที่เป็นขยะเปียกจากชุมชน ต่อมาได้มีการรณรงค์ให้แยกขยะ แต่ก็ไม่สามารถประสบความสำเร็จ ทำให้ปัจจุบันปัญหาสิ่งแวดล้อมการจัดเก็บขยะมีค่อนข้างสูง ตลอดจนส่งผล

กระทบต่อปัญหาหน้าเฝ้าเสียในห้วยผาด้วย และสุขภาพคนในชุมชนด้วย อีกทั้งยังพบว่า มีจำนวนผู้อพยพไปปลูกอบตัดต้นไม้ภายในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละที่เป็นสวนป่าเอกชน และบริเวณภายนอกอื่นๆ พื้นที่พักพิงชั่วคราว เพื่อนำมาสร้างที่อยู่อาศัย หรือนำมาขายภายในพื้นที่พักพิงชั่วคราว

7. ปัญหาสุขภาพ อนามัย โรคระบาด ในพื้นที่นอกจากมีโรคประจำที่เกิดขึ้นทุกปี เช่น ท้องร่วง วัณโรค โรคทางเดินหายใจและมาลาเรีย แล้ว ในบางปีอาจจะมีโรคระบาดอื่นๆ ที่มาพร้อมกับ การเข้ามาใหม่ของผู้อพยพ เช่น โรคเอดส์ที่มาพร้อมกับกลุ่มที่ไปใช้แรงงานต่างถิ่น และกลับมา อยู่ในชุมชนโดยไม่ทราบว่าตนเองได้รับเชื้อโรคดังกล่าว หรือโรคอหิวาตกโรคชนิดเฉียบที่มาพร้อม ปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่พักพิงชั่วคราว เพราะคนส่วนใหญ่จะใช้น้ำจากแหล่งน้ำร่วมกัน ส่วน โรคเท้าช้างที่ส่วนใหญ่จะมากับกลุ่มที่ไปทำงานในป่า หรือเพิ่งอพยพเข้ามาจากฝั่งพม่า และที่ผ่าน มาช่วง 2 -3 ปี พบว่ายังมีโรคอื่นๆ ที่ไม่พบในประเทศไทยนาน แล้วเช่น ไข้ทรพิษ ไข้กาฬหลังแอ่น โรคกาฬโรค เป็นต้น

8. ปัญหาการลักลอบเข้า- ออกนอกพื้นที่พักพิงชั่วคราว ที่เป็นเส้นทางผ่านและมี จุดเชื่อมต่อการเดินทางเข้า- ออก พม่าในจุดต่างๆ ได้ ประกอบด้วยใกล้กับอำเภอแม่สอด ที่มี หน่วยงานต่างๆ และแหล่งงานที่สำคัญ เช่น การออกทำงานโรงงานอุตสาหกรรมภายนอกพื้นที่ หรือได้รับการช่วยเหลือจากองค์กรพิเศษบางองค์กร เป็นต้น

9. ปัญหาการใช้พื้นที่ป่า เพื่อเป็นพื้นที่พักพิง จากการตั้งพื้นที่ แม่หละ ขึ้นมาทับซ้อน กับ ที่อยู่อาศัยของคนท้องถิ่น และเขตป่าสงวนที่รัฐได้ให้สัมปทาน สวนป่ากับเอกชน ทำให้ที่ผ่าน บริเวณพื้นที่พักพิง แม่หละมีปัญหาเรื่องการใช้ที่ดินมาโดยตลอด เช่น กรณีสวนป่าเอกชน ที่มีการ เรียกร้องค่าเสียหายจากทางรัฐบาลและองค์กรเอกชนต่างๆ ส่วนในด้านของประชาชนไทยในพื้นที่ ก็มีปัญหาผู้อพยพกับการแย่งชิงทรัพยากรจากป่าในพื้นที่รอบๆ เช่น ไม้ไผ่ ใบตองตึง พืชผักบาง ชนิด เป็นต้น

10. ปัญหาความมั่นคงในชาติและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เนื่องจากพื้นที่พักพิง ชั่วคราวแม่หละเป็นจุดที่สัมพันธ์กับความมั่นคงชายแดน เช่น เป็นที่หลบหนีของกลุ่มทหารกอง กำลังชนกลุ่มน้อย เพื่อใช้เป็นสำนักงานภายในและเมื่อรัฐบาลไทยได้มีการกำหนดนโยบาย ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลไทยกับพม่า ในเรื่องความสัมพันธ์เชิงก้าวหน้า ทำให้การมีพื้นที่พักพิง ในไทย จึงเป็นที่จับตาของรัฐบาลพม่ามาโดยตลอด

กระบวนการก่อรูปของอัตลักษณ์ผู้อพยพกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

จากการดำเนินงานเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่พักพิงชั่วคราวพร้อม ๆ กับการศึกษา ข้อมูลเอกสารท้องถิ่นของกะเหรี่ยงภายในพื้นที่พักพิงชั่วคราว รวมทั้งเอกสารส่วนตัวของผู้อพยพ กะเหรี่ยง เช่น เรื่องราวเกี่ยวกับชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับความเป็นมาของ กะเหรี่ยง (ดูเพิ่มเติมในบทที่ 2 เรื่องประวัติศาสตร์กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในพม่า) ประกอบกับการ สัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยในการสัมภาษณ์จะเป็นการเน้นความสัมพันธ์ ระหว่างชีวิตของบุคคลที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราว เช่น สาเหตุการเข้ามา การดำรงชีวิตใน พื้นที่ฯ ควบคู่กับการสอบถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในเชิงสังคมของผู้ที่อยู่ในพื้นที่ฯ เช่น ข้อมูล ด้านชาติพันธุ์ การให้ความหมายเกี่ยวกับตนเองในการอยู่ในสถานภาพของผู้อพยพในพื้นที่พักพิง ชั่วคราวบ้านแม่หละ การทำกิจกรรมทางสังคมของผู้อพยพ โดยจะมีการสัมภาษณ์พร้อมๆ กันใน สองมิติชีวิต คือ ชีวิตความทรงจำในอดีตของการดำรงชีวิตในประเทศพม่าเพื่อเปรียบเทียบสภาพ ชีวิตปัจจุบันจากการสัมภาษณ์ ทั้งจากเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

ดังนั้นในการศึกษาพัฒนาการของอัตลักษณ์ของกลุ่มกะเหรี่ยงจากพม่า ที่ผ่านมามี การศึกษาในลักษณะของงานศึกษาลักษณะการดำรงชาติพันธุ์ เพื่ออธิบายกลุ่มชนเผ่าหนึ่ง ทำมกลางความหลากหลายทางสังคมของพม่าที่ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เพื่อพิจารณา การรวมตัวทางชาติพันธุ์ของกะเหรี่ยง ที่มีการแสดงออกทางชาติพันธุ์เพื่อการอยู่ร่วมกันในบริบท สังคมอื่นๆ อย่างไร รวมทั้งรูปแบบสัญลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของกะเหรี่ยง จึงเป็นสิ่งที่นักวิชาการยุค หนึ่งให้ความสนใจที่จะศึกษา และอธิบายกระบวนการดำรงอัตลักษณ์ และสร้างความเข้าใจใน สัญลักษณ์ทางชาติพันธุ์นั้นๆ จนเมื่อถึงยุคสิ้นสุดของอาณานิคมประกอบกับการก่อเกิดของรัฐ ชาติในสังคมกะเหรี่ยง และการพัฒนาชาติพันธุ์ของกะเหรี่ยง ในสภาพของสังคมพม่ายุคหลัง อาณานิคมที่กะเหรี่ยงกลายเป็นคนอื่นในสังคมคือ สภาพของกะเหรี่ยงกลายเป็นชนกลุ่มน้อย ที่ถูกล ดบทบาทอำนาจต่างๆ ในสังคม ผ่านรูปแบบการกระทำทางการเมือง เศรษฐกิจ ซึ่งดินแดนของ กะเหรี่ยงในพม่าได้กลายเป็นแหล่งแย่งชิงทรัพยากรที่สำคัญ เช่น ป่าไม้ สินแร่ต่างๆ สงครามแห่ง การช่วงชิงแหล่งทรัพยากร โดยอาศัยอำนาจของรัฐของรัฐบาลทหารพม่า

Nicholas Tapp (1990) ได้อธิบายว่าในช่วงหลังยุคอาณานิคมที่การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ และรูปแบบทางการเมือง ทำให้การก่อตัวของรัฐสมัยใหม่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ช่วงหลังยุคอาณานิคมมีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดในการพัฒนารูปแบบทางการเมือง และ เศรษฐกิจ ภายใต้กฎที่มีมาในยุคอาณานิคมที่มีการแบ่งรัฐการปกครอง โดยเฉพาะรัฐเล็กที่ตั้งอยู่

บริเวณชายขอบ (Marginal Zone) ของการปกครองในระบบกฎหมายของอาณานิคมเดิม ซึ่งในปัจจุบันเส้นเขตแดนของรัฐชาติที่ถูกสร้างขึ้นและมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ตามแนวชายแดน กล่าวคือ การสร้างความแตกต่างกับรัฐศูนย์กลางกับรัฐชายขอบเป็นอย่างมาก และเส้นเขตแดนได้ทำให้เกิดการเป็นคนที่อยู่นอกเหนือกฎหมายของรัฐ (illicit) และทำให้เกิดปรากฏการณ์ของการเคลื่อนย้ายของคน (Human movement) ข้ามเส้นเขตแดน

ปรากฏการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าวาทกรรมที่เกิดขึ้นในยุคของรัฐหลังอาณานิคมหรือวาทกรรมของชาตินิยมสมัยใหม่ (The discourse of modern nationalism) ที่โยงกับปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นชายแดนและการเคลื่อนย้ายของคนที่เรียกปรากฏการณ์ของ “ผู้ลี้ภัย” (Refugee) หรือ “ผู้เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย” (illegal immigrant) เพื่อเปิดโอกาสให้รัฐของชนกลุ่มน้อยต่างๆ มีแนวในการค้าชายแดนที่มีมาตั้งแต่ยุคก่อนอาณานิคม¹

ประกอบกับสังคมกะเหรี่ยงในพม่ายุคหลังอาณานิคม ที่มีการก่อเกิดรูปแบบรัฐชาติและผลจากการพัฒนาด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของกะเหรี่ยง ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมกะเหรี่ยง สภาพของสงคราม และการค้าชายแดน กลายเป็นสนามของการอธิบายปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมกะเหรี่ยงข้ามเส้นเขตแดน และประชากรกะเหรี่ยงที่ข้ามผ่านเส้นพรมแดน ตามแนวชายแดนด้านตะวันตกของไทย

การศึกษาเรื่องการก่อเกิดกระบวนการก่อรูปของอัตลักษณ์ของผู้อพยพในพื้นที่พักพิงชั่วคราวครั้งนี้ จึงเป็นการพยายามอธิบายสังคมกะเหรี่ยงภายใต้เงื่อนไขทางสังคมที่ซับซ้อน มีหลายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของกะเหรี่ยงที่เกิดร่วมกัน เช่น ความรู้สึกของผู้ที่ใช้อัตลักษณ์เหล่านั้น ร่วมกัน จากอัตลักษณ์ที่ถูกสร้าง (Constructed) และดำรงอยู่ (Maintain) ผ่านการกระทำที่ผู้อพยพให้ความสนใจร่วมกันในอัตลักษณ์เหล่านั้น

ดังนั้นในการอธิบายปรากฏการณ์ของการก่อเกิดอัตลักษณ์ของผู้อพยพครั้งนี้ จึงมีความจำเป็นที่ต้องคำนึงถึงเงื่อนไขทางสังคม การเมือง และวัฒนธรรมที่มีอยู่และแวดล้อมอัตลักษณ์ของกะเหรี่ยง เช่น ประวัติศาสตร์เรื่องของชาติพันธุ์ ลักษณะทางชาติพันธุ์ สังคมและชุมชนที่อยู่อาศัย ร่วมกัน การเคลื่อนไหวกิจกรรมทางการเมืองวัฒนธรรม สถาบันและองค์กรทางสังคม

การสร้างประวัติศาสตร์ว่าด้วยชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

จากบทที่ 2 ที่อธิบายเกี่ยวกับความเป็นมาของสังคมกะเหรี่ยงในพม่าและการผ่านยุคของประวัติศาสตร์ทางชาติพันธุ์ของสังคมกะเหรี่ยง แสดงให้เห็นอัตลักษณ์ของกะเหรี่ยงที่มีความเชื่อมโยงผ่านยุคสมัยของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ซับซ้อนมากขึ้น และส่งผลต่อการสร้าง

¹ Tapp, Nicholas. “Squatters or Refugees: Development and the Hmong” in *Ethnic Groups Across National Boundaries in Mainland Southeast Asia* Gehan Wijeyewardene (editor), (Singapore: Kin Keong 1990), 149-150

ประวัติศาสตร์ของกะเหรี่ยงในสังคมปัจจุบัน ที่ผ่านกระบวนการคัดสรรจากประวัติศาสตร์ร่วมสมัย กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆในสังคมพม่า ลักษณะอัตลักษณ์รูปแบบดังกล่าวเป็นการก่อตัวของอัตลักษณ์แบบจารีต (Conventional Identity)² และเป็นกระบวนการเชื่อมโยงและสร้างวัฒนธรรมแห่งชาติพันธุ์ให้ขึ้นอยู่กับการแข่งขันเพื่อสร้างความทรงจำ – เกี่ยวกับอดีต – ของแต่ละฝ่ายที่มีอำนาจ – ทางการเมือง – ภายใต้กรอบการพรรณนา (Framework of narrative) หรือพูดอีกอย่างหนึ่งก็คือ การพรรณนาเป็นเครื่องมือในการบอกเล่าความทรงจำของอดีต หรือประวัติศาสตร์ และแน่นอนว่าในท้ายที่สุดการพรรณนาของ “ความเป็นชาติ” ย่อมมีอำนาจเหนือฝ่ายอื่น หรือชาติพันธุ์กลุ่มน้อยกลุ่มอื่นๆ³

สำหรับการศึกษาระบบการก่ออัตลักษณ์ของผู้อพยพในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ ที่เป็นกลุ่มหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลในการสร้างประวัติศาสตร์ มาตั้งแต่ในสมัยการปกครองของอาณานิคมอังกฤษ และถือได้ว่าเป็นยุคสำคัญของการสร้างประวัติศาสตร์ ซึ่งตามที่ได้กล่าวแล้วว่ายุคต้นของกะเหรี่ยงก่อนคณะมิชชันนารีและอาณานิคมจะเข้ามาในพม่า ผลงานด้านวรรณกรรมกะเหรี่ยงไม่มีการปรากฏขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรมีเพียงคำบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับกลุ่มกะเหรี่ยงเท่านั้น แต่การสร้างเอกสารต่างๆของกะเหรี่ยงนั้น เริ่มปรากฏชัดเมื่อมีการเข้ามาของคณะมิชชันนารีและต้องเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของกะเหรี่ยง เพื่อเผยแพร่ศาสนา นับว่าเป็นการเปลี่ยนผ่านครั้งสำคัญที่สุดของการสร้างประวัติศาสตร์ชนชาติกะเหรี่ยงในพม่า และการเริ่มต้นของการรับรู้ความเป็นมาของชนชาติตนประกอบการพัฒนาสร้างชาติในสังคมกะเหรี่ยงพม่า

สิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมกะเหรี่ยงยุคอาณานิคมคือ การสร้างชุมชนกะเหรี่ยงขึ้นในสังคมพม่า โดยอาศัยลักษณะพรมแดนทางชาติพันธุ์ของกะเหรี่ยง (Karen Ethnic Boundary) กับการผสมลักษณะทางชาติพันธุ์ ที่ได้รับมาจากการเข้าร่วมทำงานกับอังกฤษที่เป็นแรงผลักดันให้ภาพของกะเหรี่ยงเด่นขึ้นมาในสังคมพม่า เพื่อใช้ในการแสดงออกทางชาติพันธุ์กับอำนาจอันชอบธรรม ซึ่งปรากฏในลักษณะต่างๆ เช่น ด้านภาษา ศาสนา ประเพณีและการละเล่นต่างๆ อันเป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาเกี่ยวกับกะเหรี่ยง และยุคเริ่มต้นของการเขียนประวัติศาสตร์กะเหรี่ยงในรูปแบบของการปลูกสำนึกเกี่ยวกับความเป็นมาของกะเหรี่ยง ทำให้ในยุคนี้เป็นยุคที่มีการเขียนหนังสือเกี่ยวกับกะเหรี่ยงอย่างแพร่หลาย ทั้งในกลุ่มของกะเหรี่ยงและเจ้านายกลุ่มอาณานิคม เช่น เรื่อง “Grandfather Longlegs”⁴ หนังสือบันทึกเกี่ยวกับการเดินทางเข้ามาทำงานร่วมกับกลุ่มกะเหรี่ยงของนายทหารอังกฤษในช่วงสมัยอาณานิคม คือ Major

² Habermas .อ้างถึงใน, อีริชทท นูญมี, **ประชาสังคม**. (กรุงเทพฯ: สายธาร, 2547), หน้า 195

³ Charles F. Keyes, อ้างถึงใน นิติ ภวัครพันธุ์ “แปลงความทรงจำสร้างความเป็น ไทย” **ความเป็นไทย/ความเป็นไท**, (กรุงเทพฯ:โอ เอส พรินติ้งเฮาส์, 2547), หน้า 4

⁴ ปัจจุบันในพื้นที่พักพิงต่างๆ ของกะเหรี่ยง มีการนำหนังสือเล่มนี้ ทำเป็นหนังสือเรียนประวัติศาสตร์กะเหรี่ยงฉบับภาษากะเหรี่ยง และหนังสืออ่านนอกเวลาของนักเรียนระดับมัธยมปลายในพื้นที่พักพิง

H.P. Seagrim ที่ทำงานในพม่าตั้งแต่เข้ามาครั้งแรกจนถึงสิ้นสุดเมื่อมีการทำสนธิสัญญาปางโหลง หรืองานเขียนเชิงชาติพันธุ์วรรณา เรื่อง “The Karen People of Burma” ของ Harry Ignatius Marshall ที่เข้ามาทำงานร่วมกับคณะมิชชันนารีเพื่อเผยแพร่ศาสนา งานเขียน เรื่อง “Burma and the Karens” ของ Dr. San Crombie Po แพทย์กะเหรี่ยงที่ได้การศึกษาจากอเมริกาและการเข้าทำงานร่วมกับคณะข้าหลวงอังกฤษในพม่า และผลงานของ ดร.ชาน ซี โป ได้มีอิทธิพลอย่างมากต่อการเปลี่ยนสังคมกะเหรี่ยงหลังสิ้นสุดอาณานิคม แต่สำหรับงานเขียนเกี่ยวกับกะเหรี่ยงเล่มที่มีการกล่าวถึงมากที่สุดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์กับการสร้างชาติคือ “The Karen History” ของ Saw Aung Hla ที่พยายามสอดแทรกเนื้อหาเชิงชาตินิยมของสังคมกะเหรี่ยง ผ่านประวัติศาสตร์เกี่ยวกับชาติ และปลูกฝังจิตสำนึกของความภูมิใจในประวัติศาสตร์ของชาติกะเหรี่ยง เช่น กล่าวถึงความ เป็นมาของกะเหรี่ยงที่โยงเรื่องราวของการก่อเกิดมนุษย์กับข้อมูลทางชาติพันธุ์ และการปรับ/สร้าง พื้นที่ความสัมพันธ์ของเมืองหรือลักษณะทางภูมิศาสตร์ของกะเหรี่ยงให้กลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ โดยนำเรื่องราวความสัมพันธ์ทางศาสนาคริสต์เข้ามาเกี่ยวข้อง รวมทั้งการกล่าวถึงสายสัมพันธ์ ทางเครือญาติกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ในพม่าร่วมกันเป็นจิตสำนึกเดียวกัน

ยุคแห่งการสร้างประวัติศาสตร์กะเหรี่ยงภายใต้ความทรงจำเกี่ยวกับชาติพันธุ์ และการก่อเกิดของชุมชนแห่งชาติพันธุ์ร่วมกัน (Ethnic Community)⁵ และ Anthony D. Smith⁶ ได้อธิบายเกี่ยวกับเรื่องของชุมชนแห่งชาติพันธุ์ไว้ 6 องค์ประกอบ คือ การใช้ชื่อร่วมกัน (A collective name) ความทรงจำเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และตำนาน (common myths and historical memories) การแบ่งปันประวัติศาสตร์ร่วมกัน (A shared history) การมีลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมร่วมกัน (A distinctive shared culture) การมีความสัมพันธ์ในอาณาเขตเฉพาะเดียวกัน (An association with a specific territory) ความสำนึกในเอกภาพสังคมร่วมกัน (A sense of solidarity)

สังคมของกะเหรี่ยงกับการสร้างสำนึกชาติพันธุ์นั้น ได้มีการสร้างมาจากประวัติศาสตร์ของการเป็นผู้ถูกกระทำภายใต้ระบบอำนาจการเมืองและการเปลี่ยนแปลงในสังคมมาโดยตลอด นับตั้งแต่เริ่มมีการอพยพเข้ามาในพม่า โดยเฉพาะในเรื่องของการเรียกชื่อกลุ่มของตนเอง ที่ปัจจุบันยังไม่มีกรอธิบายถึงกรนิยามตัวตนของกะเหรี่ยงได้ การเรียกตัวเองของกะเหรี่ยงก็จะมีหลากหลายชื่อตามแต่กลุ่มวัฒนธรรมย่อยของกะเหรี่ยง หรือบริบททางสังคมที่กะเหรี่ยงเข้าไปปะทะสังสรรค์ หรือแวดล้อมอยู่ เช่น การเรียกว่า “กะเหรี่ยง” ในภาษาไทยมาจากคำว่า “Karen” ในภาษาอังกฤษ ซึ่งมีรากศัพท์มาจากคำว่า “Kyin” ในภาษาพม่า ที่ใช้ในการเรียกชนเผ่าต่างๆ ที่

⁵ เป็นศัพท์ที่ Anthony D. Smith นำมาจากภาษาฝรั่งเศส คือ ethnique เพื่อแทนการนิยามคำว่า Ethnic Community ซึ่งไม่มีในภาษาอังกฤษ คำว่า ethnique ที่อธิบายเน้นถึงสภาพความแตกต่างทางวัฒนธรรมในสำนึกของประวัติศาสตร์ชุมชน ซึ่งความสำนึกในประวัติศาสตร์และลักษณะพิเศษเฉพาะทางวัฒนธรรมของปัจเจกบุคคลกับความแตกต่างของประชากรจากสิ่งอื่นๆ ที่ได้ให้แก่ประชากรในการนิยามอัตลักษณ์ของตนในสังคม อ้างใน นิติ ภาวครพันธ์, เล่มเดียวกัน, หน้า3

⁶ Smith, Anthony D. *The Ethnic Origins of Nations* (Oxford: Blackwell, 1986), p. 22 - 31

เป็นเพื่อนบ้านแต่ไม่ได้นับถือศาสนาพุทธเหมือนชาวพม่า แต่ความหมายเดิม คือ ทาส หรือ คนเถื่อน ดังนั้นในระยะแรกคำว่า “กะเหรี่ยง” จึงเป็นการใช้เรียกชนชาติกลุ่มหนึ่งซึ่งอาศัยอยู่อย่างกระจัดกระจายในบริเวณชายแดนของประเทศพม่าและประเทศไทย โดยอาศัยรากฐานของภาษาพูดเดียวกัน ทั้งที่ในความจริงของกลุ่มกะเหรี่ยงกลุ่มต่างๆ นั้นมีความแตกต่างกัน ส่วนคนไทยทางภาคเหนือหรือตามแนวชายแดนไทย - พม่า จะเรียกกลุ่มกะเหรี่ยงว่า “ยาง”⁷ ส่วนกะเหรี่ยงเองจะแทนตัวเองในบทสนทนาภาษากะเหรี่ยงว่า “ปกากะญอ”⁸ ที่หมายความว่า “คน” ปัจจุบันกะเหรี่ยงรุ่นใหม่ก็ยังไม่แน่ใจในการเรียกตัวว่าอะไร หรือในกรณีของคนที่อยู่ในเขตภูเขา ก็ยังไม่สามารถนิยามชื่อที่แท้จริง หรือกลุ่มสายพันธุ์กะเหรี่ยงของตนเองได้

จากลักษณะวัฒนธรรมย่อยของกลุ่มกะเหรี่ยงต่างๆ ในพม่า ที่ประกอบด้วยหลากหลายกลุ่มสายพันธุ์ เช่น สกอว์ ไป่ว์ บเว คะยา/กะเรนนี่ เป็นต้น ที่ใช้ลักษณะเสียงทางภาษาพูดที่แตกต่างกันออกไป แต่อย่างไรก็ตามสำหรับการนิยามตนเองของกะเหรี่ยงแต่ละกลุ่มก็ยังคงเป็นที่ยังไม่ปรากฏชัดเจน แต่สิ่งหนึ่งที่ทุกกลุ่มพยายามอธิบายเกี่ยวกับตนเองคือ ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของกะเหรี่ยงร่วมกัน (Htoo Htee) คือการสืบเชื้อสายมาจากพ่อแม่เดียวกัน คือ สกอว์ และ ไป่ว์ ที่เป็นการอาศัยลักษณะทางเพศสภาพในการจัดจำแนกที่มาของกลุ่ม ประกอบกับตำนานที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับสายพันธุ์กะเหรี่ยง มักจะถูกสร้างขึ้นในสมัยอาณาจักรมอญที่มีกลุ่มมิชชันนารีเป็นผู้บุกเบิก ทำให้การสร้างตำนานและประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นมีการเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ของคริสเตียน กล่าวคือ หลักภราดรภาพที่กล่าวว่าทุกคนล้วนมาจากการสร้างของพระเจ้า ประกอบกับอิทธิพลที่ได้มาจากการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ และการก่อเกิดแนวคิดเกี่ยวกับชาตินิยม (nationalism) ที่แพร่ขยายในสังคมกะเหรี่ยงช่วงสมัยอาณาจักรมอญ เพื่อสร้างความแตกต่างจากประวัติศาสตร์พม่า

ประวัติศาสตร์นี้หลังจากปลายยุคอาณาจักรมอญ ได้กลายมาเป็นประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเพื่อสร้างความชอบธรรมในดินแดนร่วมกับพม่า ประกอบกับการสร้างความแตกต่างระหว่างกลุ่มพม่าและกะเหรี่ยงอย่างชัดเจนในสังคมอาณาจักรมอญ โดยอาศัยลักษณะทางชาติพันธุ์เพื่อจัดพื้นที่ในการปกครองและการสถาปนารัฐกะเหรี่ยง/กอร์วูเลยขึ้นมา พร้อมกับกลุ่มองค์กรทางการเมืองที่สำคัญคือ สหภาพแห่งชาติกอร์วูเลย (KNU) ซึ่งรูปแบบสหภาพแห่งชาติกอร์วูเลยนี้เป็นการก่อตัวของรัฐชาติอย่างเต็มรูปแบบของสังคมกะเหรี่ยง มีการจัดตั้งกองกำลังทหารเพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นในสังคม และสิ่งหนึ่งที่มีอิทธิพลอย่างมากคือ อุดมการณ์ของผู้นำคนสำคัญที่มีอิทธิพลต่อสังคมกะเหรี่ยงในปัจจุบันคือ ชาน ซี โป ผู้นำทางปัญญาและแนวคิดของ

⁷ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และคณะ อ่างแล้วในบทที่ 1

⁸ “ปกากะญอ” การเรียกตัวเองของกะเหรี่ยง อ้างจาก ขวัญชีวัน บัวแดง. “ชบวนการ ลัทธิฤๅษี และพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของคนกะเหรี่ยงในบริเวณชายแดนไทย - พม่า” *สังคมศาสตร์*, (เชียงใหม่: นพบุรีการพิมพ์, 2545), หน้า 190

สังคมนะกะเหรี่ยง เพื่อสร้างรูปแบบการปกครองรัฐอิสระในสังคมนะกะ ชอว์บาอูจี ผู้เป็นประธานาธิบดีคนแรกของรัฐกะเหรี่ยง ที่ประกอบด้วยอุดมการณ์ 4 ข้อ คือ

1. ชาวกะเหรี่ยงจะไม่มีวันยอมแพ้ (For us Surrender is out of question)
2. กะเหรี่ยงจะคงกองกำลังติดอาวุธไว้ตลอดไป (We shall retain our arms)
3. จะต้องให้มีการยอมรับว่ากะเหรี่ยงเป็นรัฐอิสระให้ได้ (The recognition of the Karen State must be complete)
4. กะเหรี่ยงจะตัดสินใจทางการเมืองด้วยตนเอง (We shall decide our own political destiny)

ซึ่งจากอุดมการณ์ของผู้นำกะเหรี่ยง ที่มีบทบาทอย่างมากต่อความเข้มแข็งในสังคมนะกะเหรี่ยง ในการยืนหยัดต่อสู้กับกลุ่มพม่าที่ผ่านมามีการแตกแยกในกลุ่มต่างๆ เช่นกรณีของกลุ่มกองกำลังกะเหรี่ยงพุทธ ที่เป็นตัวจักรสำคัญของกรณีล่มสลายของที่ตั้งทางทหารสำคัญของกองกำลังกะเหรี่ยงที่ค่ายมานอร์ปอลวี่ ประกอบกับสภาพปัญหาความขัดแย้งเรื่องการค้าชายแดนของกลุ่มนายทหารกะเหรี่ยงบางกลุ่มส่งผลให้เกิดความริ้วฉานในกลุ่มนายทหารกะเหรี่ยงและปัจจุบันปัญหาสำคัญคือ การเปลี่ยนแปลงผู้นำในสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง นับตั้งนายพลโบเมียะลงจากตำแหน่งจากปัญหาด้านสุขภาพ จะพบว่าการเปลี่ยนผู้นำทั้งทางการเมืองและทหาร ได้ทำให้บทบาทของสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงมีการปรับเปลี่ยนมาโดยตลอด

พื้นที่พักพิงชั่วคราวกับการสร้างอัตลักษณ์ร่วม

จากการก่อสร้างพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ เพื่อรองรับกลุ่มผู้อพยพหนีภัยสงครามจากพม่า ประกอบพื้นที่พักพิงบ้านแม่หละที่เป็นพื้นที่ทำรองรับผู้อพยพถึงสองครั้งคือ กลุ่มที่เข้ามาครั้งแรกก่อนปี พ.ศ. 2537 และกลุ่มที่เข้ามาหลังปี พ.ศ. 2537 จากการรวมพื้นที่พักพิงชั่วคราวบริเวณแนวชายแดนไทยพม่าจำนวน 6 แห่ง ทำให้เพิ่มความหลากหลายในชุมชนของพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ ทั้งในเรื่องของกลุ่มชาติพันธุ์ ศาสนาและความเชื่อ และวิถีชีวิตในชุมชนที่แตกต่างกัน เช่น กลุ่มกะเหรี่ยง กลุ่มมุสลิมพม่า/โรฮิงยา และกลุ่มอื่นๆ โดยเฉพาะกลุ่มกะเหรี่ยงแล้วถือได้ว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีประชากรมากที่สุด และมีความหลากหลายในกลุ่มของประชากรภายในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเอง อีกทั้งในการอยู่ร่วมกันในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละที่ต้องอยู่ร่วมกับกลุ่มมุสลิมพม่า/โรฮิงยา และกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ทำให้การแสดงตัวตนของกะเหรี่ยงที่ความปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา

กล่าวคือจากสภาพของพื้นที่พักพิงชั่วคราว ที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ ศาสนา ความเชื่อ และวิถีชีวิต ทำให้กลุ่มแต่ละกลุ่มมีการจัดกลุ่มเพื่อแสดงตัวตนของกลุ่มตัวเองดังต่อไปนี้

กลุ่มกะเหรี่ยงซึ่งสำหรับการศึกษาคั้งนี้ เป็นกลุ่มประชากรหลักในการศึกษาและมีความสัมพันธ์ในด้านของการจัดการภายในพื้นที่ เช่น ด้านการบริหารจัดการภายในพื้นที่ผ่านองค์กรกะเหรี่ยงที่เป็นกลุ่มใหญ่ ซึ่งผู้วิจัยได้จัดจำแนกกลุ่มของประชากรภายในพื้นที่พักพิงฯ โดยอาศัยข้อมูลด้านศาสนาเพื่อจำแนกกลุ่มประชากรผู้อพยพหนีภัยสงคราม ออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ⁹

1. กลุ่มกะเหรี่ยงที่เข้านับถือศาสนาคริสต์ สำหรับในพื้นที่พักพิงบ้านแม่หละที่มีประชากรนับถือศาสนาคริสต์อยู่ประมาณ 50% ของประชากรทั้งหมด และมีสถานประกอบพิธีกรรมจำนวน 19 แห่งในพื้นที่ฯ (รายงานข้อมูลด้านศาสนา ของคณะกรรมการกะเหรี่ยงพื้นที่พักพิงชั่วคราวแม่หละ ปี 2547) กลุ่มประชากรกะเหรี่ยงที่เข้านับถือศาสนาคริสต์ที่มีมาตั้งแต่ฝั่งพม่า และส่วนหนึ่งได้เข้ามารับศาสนาคริสต์เมื่อเข้ามาอยู่ในพื้นที่ฯ จากการชักจูงของกลุ่มผู้เผยแผ่ศาสนาจากองค์กรคริสต์ในพื้นที่พักพิงฯ ที่มีความหลากหลายในกลุ่มนิกาย (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในบทที่ 3 เรื่องศาสนาและความเชื่อ) ซึ่งกลุ่มคริสเตียนแต่ละกลุ่มจะมีการใช้พระคัมภีร์ฉบับภาษากะเหรี่ยงร่วมกันแต่จะแตกต่างกันในส่วนของหลักการทางศาสนาบางประการและการนับถือในตัวของผู้นำศาสนา เช่น กลุ่มคริสเตียนยะโฮวา จะมีการเชื่อเรื่องเกี่ยวกับพระเจ้าผู้สร้างโลกคือ ยะโฮวา ส่วนคริสเตียนกลุ่มแบปติส ที่เชื่อในเรื่องของพระเยซูว่าเป็นผู้สร้างมนุษย์ขึ้นมา

สำหรับการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มคริสเตียนแต่ละนิกายจะมีการประกอบพิธีกรรมในโบสถ์ของตนเอง ซึ่งแต่ละโบสถ์ของแต่ละนิกายจะเปรียบเสมือนพื้นที่ศูนย์กลางของชุมชนกับการแสดงความสัมพันธ์กับกลุ่มนิกายอื่นๆ หรือศาสนิกอื่นๆ เช่น กรณีของคริสเตียนแองลิกันที่จะมีกิจกรรมร่วมกลุ่มกะเหรี่ยงคริสต์และพุทธ เพื่อแลกเปลี่ยนเป็นเวทีทางสังคมของกะเหรี่ยงในทุกๆ ปี ช่วงปิดภาคเรียน โดยมีการเชิญกลุ่มพระจากวัดในพื้นที่พักพิงและนอกพื้นที่พักพิงเข้าร่วมประชุมร่วมกับกลุ่มคริสเตียนแองลิกันที่มาจากผะอัน (จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการโบสถ์และการเข้าร่วมกิจกรรมประชุมประจำปีแองลิกันคริสเตียนและวัดพุทธ ที่โบสถ์เอ็มมานูเอล แม่หละ)

⁹ รายงานการสำรวจข้อมูลด้านศาสนา ของคณะกรรมการกะเหรี่ยงพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ ประจำปี 2547

รูปภาพ 1 งานประชุมประจำปีของกลุ่มแองลิกันคริสเตียนกับวัดพุทธ

ณ โบสถ์เอ็มมานูเอล แม่หละ

ส่วนในกลุ่มคริสเตียนกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ การจัดกิจกรรมทางศาสนาจะไม่มีการจัดกิจกรรมใดๆ ที่เกี่ยวกับศาสนาร่วมกัน แต่จะมีการจัดกิจกรรมต่างๆ ในโบสถ์ของกลุ่มนิกายตนเอง

อีกทั้งบทบาทของโบสถ์หรือองค์กรด้านศาสนาของกะเหรี่ยงคริสเตียนจะมีการจัดกิจกรรมอื่นๆ เสริมเพื่อเพิ่มกิจกรรมให้กับศาสนิกของกลุ่มศาสนาตน เช่น กิจกรรมเยาวชน กิจกรรมเสริมศักยภาพผู้นำ และการต้อนรับคณะมิชชันนารี จากต่างประเทศที่ในแต่ละปีจะมีการเข้ามาของกลุ่มมิชชันนารีจากประเทศต่างๆ เช่น เกาหลี ออสเตรเลีย อังกฤษ อินเดีย อเมริกา และพม่า ตลอดทั้งปี ซึ่งกลุ่มมิชชันนารีกลุ่มดังกล่าวจะเข้ามาเพื่อสอนศาสนาในโรงเรียนคริสเตียน หรืออบรมในช่วงปิดภาคเรียน หรือในบางคณะจะเข้ามาอยู่เป็นเวลานานเพื่อสอนภาษาอังกฤษและพระคัมภีร์ในพื้นที่พักพิงชั่วคราว

ในส่วนของการดำเนินกิจกรรมในโบสถ์ของกลุ่มคริสเตียนแต่ละนิกายในกลุ่มกะเหรี่ยงคริสเตียนจะมีระดับความเข้มข้นของพิธีกรรมที่ค่อนข้างสูง เช่น การสวดภาวนา นักเรียนไทยที่เข้าไปเรียนพระคัมภีร์และภาษาอังกฤษในพื้นที่พักพิงเกี่ยวกับการประกอบกิจกรรมทางศาสนาระหว่างคริสเตียนที่แม่สอดกับภายในพื้นที่พักพิงชั่วคราว จะมีความแตกต่างกันมากด้านกิจกรรม สำหรับในพื้นที่พักพิงจะมีการประกอบพิธีกรรมที่ค่อนข้างยาวนาน ยกตัวอย่างเช่น กิจกรรมในโบสถ์ของกลุ่ม

กะเหรี่ยงคริสเตียนแบบตีสในวันอาทิตย์ที่จะมีการแบ่งช่วงเวลาของการทำกิจกรรมในโบสถ์ไว้สำหรับคนทั่วไปสามช่วงเวลา คือ ช่วงเช้าเวลา 7 -10 นาฬิกา เป็นเวทีสำหรับครอบครัวและเด็ก ช่วงประมาณ 10-14 นาฬิกา สำหรับบุคคลทั่วไปเพื่อนมัสการและสวดมนต์ร่วมกัน และเวลาช่วง 15-17 นาฬิกา จะเป็นกิจกรรมร้องเพลงนมัสการพระเจ้า จากสัมภาษณ์นักเรียนไทยพบว่า ในหนึ่งวันจะต้องใช้เวลาในโบสถ์ทั้งหมด เพราะสำหรับนักเรียนโรงเรียนคริสเตียนยังจะต้องมีการทำกิจกรรมหลังอาหารเย็นอีกหนึ่งครั้งด้วย ซึ่งแตกต่างจากการดำเนินกิจกรรมของคริสเตียนภายนอกพื้นที่พักพิงฯ ที่การดำเนินกิจกรรมจะให้คนเข้ามามีส่วนร่วมและใช้เวลาในการดำเนินงานที่ค่อนข้างสั้นเมื่อเปรียบเทียบกับการทำกิจกรรมในพื้นที่พักพิงฯ ที่นอกจากวันอาทิตย์แล้วในทุกวันพบว่าจะมีกิจกรรมเกี่ยวกับศาสนาทุกวัน โดยเฉพาะคนที่อยู่ใกล้โบสถ์ หรือครอบครัวที่เคร่งครัด

นอกจากนี้ จะพบว่าการสร้างกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือกิจกรรมพิเศษ ที่สัมพันธ์กับศาสนา เช่น งานขอบคุณพระเจ้าที่ถูกนำมาใช้ในทุุกงานของกลุ่มกะเหรี่ยงคริสเตียน เพื่อประกอบร่วมกันในชุมชนหรือในองค์กรของคริสตจักรนั้นๆ

แต่ในทางกลับกันของกลุ่มคริสเตียนที่เข้านับถือนิกายยะโฮวาห์ ที่กิจกรรมในโบสถ์ไม่ได้ถูกกำหนดขึ้นอย่างชัดเจน แต่วันอาทิตย์จะมีการเดินทางเข้าไปร่วมกิจกรรมอ่านพระคัมภีร์ที่บ้านของเพื่อนร่วมศาสนิก (บทสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่องค์กร SMRU แม่หละ)

และกลุ่มกะเหรี่ยงคริสเตียนอีกกลุ่มคือ กลุ่มกะเหรี่ยงคริสเตียนวันเสาร์ (Seven Days Advanitst) ที่ปัจจุบันมีกลุ่มเด็กและเยาวชนในพื้นที่เข้ามานับถือเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพราะมีกิจกรรมที่ไม่มากมาย และมีการส่งเสริมกิจกรรมด้านการศึกษาของกลุ่มเด็กและเยาวชนค่อนข้างสูง ประกอบกับภายในพื้นที่พักพิงฯ บ้านแม่หละ มีโรงเรียนคริสเตียนวันเสาร์ที่เปิดกว้างสำหรับกลุ่มศาสนิกอื่นๆ เพื่อเข้าร่วมโดยไม่ได้เน้นเรื่องศาสนาเพียงอย่างเดียว และเน้นวิชาการสมัยใหม่ที่เป็นแรงดึงดูดให้เด็กและเยาวชนเข้านับถือนิกายนี้มากขึ้น

กลุ่มกะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาพุทธ ที่มีอยู่ประมาณ 35% ของประชากรในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ (ข้อมูลด้านศาสนา คณะกรรมการกะเหรี่ยงพื้นที่พักพิงชั่วคราวแม่หละ ปี 2547) สำหรับในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละที่องค์กรทางศาสนาของกะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาพุทธ คือ วัด อยู่จำนวน 4 แห่งกระจายออกไปตามโซนต่างๆ คือ โซนเอ, โซนบี, และโซนซี ในแต่ละกลุ่มวัดพบว่าจะมีการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มผู้นับถือศาสนาพุทธอยู่รอบๆ วัด และจากการสัมภาษณ์รองเจ้าอาวาสทราบว่ากลุ่มกะเหรี่ยงที่นับถือพุทธจะมีการสร้างบ้านอยู่รอบๆวัด เพราะเชื่อว่าวัดเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์สามารถช่วยคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินของตนได้ จากการสำรวจพบว่าวัดพุทธในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละจะตั้งอยู่บริเวณจะสูงสุดของดอยต่างๆ ในพื้นที่ฯ และมีบ้านกลุ่มกะเหรี่ยงนับถือศาสนาพุทธสร้างบ้านอยู่รอบๆ อย่างหนาแน่น และทุกวันจะมีการจัดกลุ่มเพื่อทำอาหารถวายพระ อีกทั้งความสัมพันธ์ของคนในชุมชนจะมีความคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี และ

กลุ่มกะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาพุทธยังมีการประสานความเชื่อดั้งเดิมของตนในเรื่องเกี่ยวกับ วิญญาณและธรรมชาติ เข้ากับศาสนาพุทธ อีกทั้งยังพบว่าบริเวณรอบวัดพุทธบางแห่งในพื้นที่พระ จะมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ศิลปะการแสดงของกะเหรี่ยงไว้ด้วย เช่น ละครจ่า ที่ได้มีการ ประสานความเชื่อเรื่องวิญญาณกับบทการไหว้ครู ที่จะมีพระเป็นผู้ดูแลในเรื่องเกี่ยวกับการบูชา และพระในพื้นที่ยังช่วยในการจัดกิจกรรมเยาวชน เช่นการบวชลูกแก้ว หรือการจัดตั้งโรงเรียนสอน ภาษาบาลี เป็นต้น

สิ่งหนึ่งที่กลุ่มกะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาพุทธได้แสดงออกร่วมกันกับคนในชุมชน ที่ไม่ใช่ กลุ่มพุทธศาสนา คือ การออกเรียไร เงินทำบุญที่จะมีการเดินออกนอกบริเวณวัดตั้งแต่โซน เอ ถึง โซน บี เพื่อเรียไรเงินทำบุญ จากการสัมภาษณ์รองเจ้าอาวาส พบว่า มีทั้งกะเหรี่ยงที่นับถือศาสนา อื่นๆ มีการร่วมบริจาคเงินทำบุญจากการเรียไรด้วย

รูปภาพ 2 แสดงงานเดินเรียไรเงินทำบุญ

สำหรับกลุ่มศาสนาสุดท้าย คือ กลุ่มผู้นับถือศาสนาอิสลาม ที่เรียกว่า มุสลิมพม่า/โรฮิงยา ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละพบว่า มีอยู่ประมาณ 15 % ของประชากรทั้งหมด (ข้อมูลด้าน ศาสนา ของคณะกรรมการกะเหรี่ยงพื้นที่พักพิงชั่วคราวแม่หละ ปี 2547) มีสถานประกอบพิธีกรรม ทางศาสนาจำนวน 4 แห่ง กระจายอยู่เป็นกลุ่มๆ ในบริเวณโซน B1, โซน B2, และ โซน C4 มี

จำนวน 2 แห่ง เพราะมีพื้นที่ของประชากรมุสลิมอยู่อย่างหนาแน่นในเขตตลาดกลางของพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ 3 โซน คือ โซน C3, C4, C5

ก่อนอื่นผู้วิจัยขอกล่าวถึง ความเป็นมาของกลุ่มมุสลิมในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละระหว่างเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ และศาสนาอิสลาม เพราะเป็นกลุ่มที่มีข้อมูลเกี่ยวกับชาติพันธุ์และความเป็นมาอยู่นอกมาก เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงฯ (บทสัมภาษณ์มุสลิมเจ้าของร้านตัดผมในตลาดแม่หละ) และสำหรับกลุ่มมุสลิมในพื้นที่พักพิงชั่วคราวคือ กลุ่มมุสลิมพม่า/กลุ่มโรฮิงยา¹⁰ ที่อาศัยดั้งเดิมอยู่บริเวณรัฐอาระกัน ทางตะวันตกของพม่าติดต่อกับประเทศบังกลาเทศ ซึ่งกลุ่มนี้มีลักษณะทางศาสนา และภาษาพูดเดียวกัน คือ ภาษาเบงกาลี อินเดียผสมพม่า แต่ในแง่ของภาษาและวัฒนธรรมต่างๆ แตกต่างจากกลุ่มอินเดียหรือพม่าทำให้เมื่อหลังพม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษ กลุ่มมุสลิมพม่า/โรฮิงยาได้ถูกจำแนกออกจากการเป็นประชากรของพม่าด้วยสาเหตุว่าพวกกลุ่มนี้ได้เข้ามาอยู่ในพม่าช่วงอาณานิคม ทำให้ไม่สามารถเป็นกลุ่มประชากรของพม่าที่ใช้การให้สัญชาติด้วยการเข้ามาตั้งถิ่นฐานในยุคก่อนอาณานิคม ทำให้มุสลิมพม่า/โรฮิงยา กระจุกกระจายไปอยู่ในดินแดนต่างๆ ของพม่า และจัดกองกำลังขึ้นต่อสู้กับรัฐบาลพม่า ส่วนประชากรกลุ่มหนึ่งได้เข้ามาอยู่ในเขตของรัฐกะเหรี่ยง เรียกว่า “มุสลิมกอว์กูเลย์” และยังพบว่ามีส่วนได้หลบหนีเข้ามาตั้งถิ่นฐานตามแนวชายแดนไทย – พม่า¹¹ สำหรับกลุ่มมุสลิมที่อาศัยอยู่ในเขตรัฐกะเหรี่ยงเมื่อมีการปราบปรามของรัฐบาลพม่าต่อกองกำลังชนกลุ่มน้อย ได้มีการสร้างกองกำลังขึ้นเพื่อเคลื่อนไหวร่วมกับกองกำลังแห่งชาติกะเหรี่ยง เช่น กลุ่มแนวร่วมปลดปล่อยมุสลิมแห่งกอว์กูเลย์ และเป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มกะเหรี่ยงในการสนับสนุนการทำสงครามกับพม่า

ส่วนการดำรงชีวิตของมุสลิมพม่า/โรฮิงยา ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวซึ่งส่วนใหญ่จะทำอาชีพการค้าขายเป็นหลัก มีการตั้งที่อยู่อาศัยเป็นกลุ่มศาสนาเดียวกันตามอาคารบ้านเรือนที่ติดกันเป็นแถวๆ และทำเป็นร้านขายสินค้า

¹⁰ อ้างใน Gehan Wijeyewardene Ethnic Groups across National Boundaries in Mainland

Southeast Asia, (Singapore: Kin Keong) 1990, p. 144-145

¹¹ จากการสัมภาษณ์ครูโรงเรียนแห่งหนึ่งในพื้นที่พักพิงฯ ที่มาจากเขตหมู่บ้านแม่สามแลบ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่มีกลุ่มประชากรกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ก่อน จนภายหลังได้มีกลุ่มมุสลิมเข้ามาตั้งถิ่นฐานและเรียกร้องสิทธิของการเป็นประชากรไทย ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกะเหรี่ยงกับมุสลิมที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจ และสามารถเข้ากลุ่มข้าราชการในพื้นที่ได้ง่ายกว่ากลุ่มกะเหรี่ยง ทำให้กะเหรี่ยงส่วนหนึ่งในหมู่บ้านต้องเข้ามาอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราว

รูปภาพ 3 สถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาอิสลามในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ

สำหรับการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาจะมีองค์กรมุสลิมภายในพื้นที่พักพิงฯ เพื่อดำเนินการประกอบพิธีกรรมตามหลักศาสนาและการส่งเสริมกิจกรรมของมุสลิมในชุมชน หรือในบางกิจกรรมจะมีองค์กรมุสลิมจากแม่สอดเข้าร่วมทำกิจกรรมหรือขออนุญาตพาผู้แสวงบุญภายในพื้นที่ฯ ออกนอกพื้นที่เพื่อประกอบพิธีกรรมร่วมกันที่แม่สอด ซึ่งเป็นชุมชนมุสลิมขนาดใหญ่ และเป็นเครือข่ายทางสังคมที่สำคัญของมุสลิมภายในพื้นที่ฯ

จากการอยู่ร่วมกันของกลุ่มศาสนิกทั้ง 3 กลุ่มใหญ่ๆ ในพื้นที่พักพิงชั่วคราว ที่กิจกรรมของแต่ละศาสนาจะมีการแยกกันประกอบตามความเชื่อและศรัทธาของตนเอง หรือในบางครั้งอาจมีการแลกเปลี่ยนกันบ้างในกรณีของพุทธและคริสเตียน ที่เป็นกลุ่มประชากรชาติพันธุ์เดียวกัน ในขณะที่กลุ่มมุสลิมจะมีการแยกในการปฏิบัติศาสนาของตนเอง โดยมีเครือข่ายมุสลิมภายนอกเป็นตัวเชื่อมโยงประสานการดำเนินกิจกรรมภายใน

ที่ผ่านมาจากการอยู่ร่วมกันของมุสลิม กับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในพื้นที่ไม่พบว่ามีปัญหาความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับความแตกต่างด้านศาสนา มีเพียงปัญหาการทะเลาะวิวาทกันเนื่องจากสาเหตุอื่นๆ มากกว่า (บทสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่อาสาสมัครรักษาดินแดนในพื้นที่ฯ)

ดังนั้น สภาพความแตกต่างและลักษณะทางพหุลักษณะทางสังคมที่เกิดขึ้น และมีการเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้พื้นที่ทางสังคมของกะเหรี่ยง ที่ต้องถูกเข้ามาอยู่อาศัยในกรอบของพื้นที่พักพิงชั่วคราว การรับรู้และการปฏิบัติทางสังคมของกะเหรี่ยงเหล่านี้ จึงมีลักษณะของการสร้าง

ความหมายและสัญลักษณ์ต่างๆ ตลอดจนการตีความหมายของตัวตนอีกครั้ง¹² และสิ่งหนึ่งที่มีผลต่อการแสดงตัวตนของกะเหรี่ยงในพื้นที่ๆ คือ การผ่านประสบการณ์ต่างๆ ในประเทศพม่าแตกต่างกัน ทำให้ลักษณะการก่อตัวตนที่เกิดภายใต้กระบวนการของการกลายเป็นผู้หนีภัยสงคราม/ผู้อพยพ จึงกลายเป็นสิ่งที่กะเหรี่ยงในพื้นที่ที่ต้องยอมรับอัตลักษณ์นั้นๆ สภาพที่เหมือนกัน

Arjun Appadurai (1998: 48-49) ได้อธิบายกระบวนการของการอพยพนี้ว่า Transnationalism อัตลักษณ์จะถูกสร้างขึ้น (constructed) ผ่านวัฒนธรรมที่มีอยู่และรายรอบและก้าวข้ามท้องถิ่นหรือรัฐชาติ (National state) และประกอบกับการก่อตัวของรัฐชาติที่อยู่นอกเหนือเส้นเขตแดนต่างๆ ในลักษณะของการอพยพดังกล่าวได้กระทำการผ่านกระบวนการที่ Appadurai ได้อธิบายปรากฏการณ์นี้ว่า “ชาติพันธุ์ทัศน์” (Ethnoscapes)¹³ หมายถึง การเผชิญหน้ากับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างหลากหลาย ทำให้คนที่มีการเคลื่อนย้ายนั้นต้องเผชิญหน้ากับผู้คนและสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้คนในกลุ่มนั้นแสดงลักษณะของตนเอง ในกลุ่มนี้ได้แก่ กลุ่มผู้อพยพ กลุ่มที่ต้องมีการตั้งถิ่นฐานใหม่ มีการสร้างประวัติศาสตร์เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง หรือลักษณะทางชาติพันธุ์ของตนเองในภูมิภาคอื่นอันหลากหลาย (Landscapes)¹⁴

ปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้กลุ่มกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงฯ มีการผลิตซ้ำของตัวตนกะเหรี่ยง (Reproduced) เพื่ออธิบายและตีความตัวตน เช่น ความทรงจำเกี่ยวกับอดีต การธำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ การอยู่ร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในพื้นที่เดียวกัน การกลายเป็นผู้ถูกกระทำในสถานภาพใหม่ทางสังคม เพื่อความอยู่รอดของตัวตนในสังคมที่ถูกกำหนดพื้นที่เพื่อการดำเนินชีวิต และพลังอำนาจของรัฐแรกเริ่มที่กำหนดสถานภาพของกะเหรี่ยงให้กลายเป็นผู้หนีภัยจากการสู้รบ เช่น ในการศึกษากระบวนการกลายเป็นไทยในหมู่บ้านแห่งหนึ่งในจังหวัดแม่ฮ่องสอนของ เปรมพร ชันติแก้ว (2544)¹⁵ พบว่ากะเหรี่ยงที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. 2500 ต้องเผชิญกับการพัฒนาทางสังคม ที่ในสมัยนั้นกะเหรี่ยงมีฐานะเป็นคนภูเขา จนเมื่อมีการรวมตัวกันเป็นหมู่บ้านมีการจัดสร้างองค์กรทางสังคม มีการปรับตัวทั้งเพื่อความอยู่รอด เช่น การดำรงไว้ซึ่งลักษณะทางชาติพันธุ์ของตนเอง โดยใช้พื้นที่ของหมู่บ้านที่ตนเองอยู่อาศัยไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมภายนอก

¹² ธงชัย วินิจจะกูล “ประวัติศาสตร์การสร้างตัวตน” *อยู่เมืองไทย* (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530), หน้า 132

¹³ Appadurai, Arjun. *Modernity “at large” Cultural Dimensions of Globalization* (Minnesota: University of Minnesota, 1998), p.48 -49

¹⁴ เตชา ตั้งสีฟ้า “มองผ่านดวงตาของกะเหรี่ยง “คนอื่น” สุวีริยาเพื่อการศึกษาผู้ถูกบังคับพลัดถิ่นในพื้นที่ระหว่าง ไทย - พม่า” *ไทยคดีศึกษา* (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547), หน้า 173-174

¹⁵ เปรมพร ชันติแก้ว “การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับกระบวนการกลายเป็นไทยของชาวกะเหรี่ยงในหมู่บ้านบ้านแพะ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน” (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2544)

ในส่วนของประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่ได้กล่าวมาแล้วในส่วนของบทที่ 2 ไว้เกี่ยวกับการสร้างประวัติศาสตร์และเรื่องราวเกี่ยวกับสำนึกของชาติพันธุ์ร่วมกัน และเมื่อเกิดเหตุการณ์ทางการเมืองทำให้กะเหรี่ยงต้องอพยพหนีสงครามเข้ามาอยู่ในประเทศ โครงสร้างทางชาติพันธุ์เดิมที่มีอยู่ในกลุ่มกะเหรี่ยงที่ปรากฏในภายนอก และที่ก่อเกิดเป็นสำนึกภายในร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ได้ถูกสะท้อนออกมาเมื่อมีการเข้ามาอยู่ในพื้นที่ที่พหุวัฒนธรรมร่วมกัน จากการมีสถานภาพของผู้อพยพที่ต้องมาอยู่ร่วมกับกลุ่มอื่นๆ ที่มีความหลากหลาย ในเชื้อชาติ ศาสนา และสำนึกที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการมองตนเอง ประกอบกับบทบาทเชิงนโยบายของประเทศแรกเริ่มที่เกิดขึ้น

ความหลากหลายทางสังคมกับการแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์

พื้นที่พหุวัฒนธรรมบ้านแม่หละ เป็นศูนย์อพยพที่มีการรวมประชากรจากพื้นที่พหุวัฒนธรรมอื่น ๆ เข้ามารวมไว้ในพื้นที่เดียวกัน จากเหตุการณ์ที่มีกลุ่มกองกำลัง DKBA เข้ามาทำลาย และบางพื้นที่อยู่ใกล้แนวชายแดนที่มีผลเสียจากการสู้รบที่เกิดขึ้น ทำให้ในปัจจุบันพื้นที่พหุวัฒนธรรมแม่หละประกอบด้วยผู้อพยพที่มาจากหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น กะเหรี่ยง กะเหรี่ยง พม่า มุสลิมพม่า/โรฮิงยา เป็นต้น ทั้งนี้ยังประกอบด้วยกลุ่มที่มีความหลากหลายด้าน ศาสนา ภาษา และวัตถุประสงค์ต่างๆ เข้ามาอยู่ด้วยกัน

สำหรับการอยู่ในพื้นที่พหุวัฒนธรรม ที่ถูกจัดการสิ่งต่างๆ ขึ้นมา ไม่ได้เป็นชุมชนที่ก่อตัวขึ้นเองของวิถีทางสังคม และคนที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่พหุวัฒนธรรมมาจากผลที่สืบเนื่องจากเหตุการณ์สงครามในพม่า จึงมีลักษณะการแบ่งปันความรู้สึกร่วมกัน แต่ลักษณะหนึ่งที่จะแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดคือสำนึกของชาติ/ชาติพันธุ์ที่ดำรงอยู่ของแต่ละกลุ่ม

สิ่งสำคัญของกลุ่มผู้อพยพกลุ่มกะเหรี่ยงในการดำรงอยู่ในพื้นที่พหุวัฒนธรรม คือ การสร้างพรมแดนทางชาติพันธุ์ของตัวเองขึ้นมา (Ethnic Boundaries) Keyes (1979) ได้ศึกษากะเหรี่ยงตามแนวชายแดนของไทย พบว่ามีการกำหนดโครงสร้างที่แตกต่างไปจากสังคมอื่นๆ คือ เมื่อกะเหรี่ยงมีการปฏิสัมพันธ์ทั้งภายในกลุ่มและนอกกลุ่ม อัตลักษณ์จะถูกผลิตออกมาในบริบทพื้นที่ต่างๆ ในขณะเดียวกันก็จะมีการยอมรับอัตลักษณ์ใหม่ เข้าไปผสมผสาน (Assimilation) จนเป็นอัตลักษณ์ใหม่ของชาติพันธุ์และเกิดการต่อสู้กับการใช้อำนาจครอบงำ (hegemony) อัตลักษณ์ใหม่ของกลุ่มที่มีอัตลักษณ์ดั้งเดิมอย่างเข้มข้น หรือในขณะเดียวกันอัตลักษณ์ก็จะถูกสร้างขึ้นใหม่ในลักษณะใหม่ที่ยังคงองค์ประกอบของอัตลักษณ์เดิมไว้บางส่วน หรือทั้งหมด และอัตลักษณ์จะถูกเลือกแสดงออก (Selecting) ในบริบทต่างๆ และในสถานการณ์ที่เคร่งครัด (strict) หรือถูกกำหนดเฉพาะให้เคร่งครัด (restrict) ทั้งนี้เพื่อการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์

จากสภาพความหลากหลายของกะเหรี่ยงที่พยายามสร้างความแตกต่างจากกลุ่มอื่นๆ โดยการอาศัยสัญลักษณ์ที่มีอยู่และการสร้างสัญลักษณ์ หรือการนิยามตัวตนใหม่ของกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงฯ ที่ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์หลักๆ คือ กะเหรี่ยง มุสลิมพม่า/โรฮิงยา และคนไทยที่เป็นกลุ่มที่อยู่รายล้อมพื้นที่พักพิงฯ และเป็นผู้กำหนดสถานภาพตลอดจนเฝ้าจับจ้องมองดูการเปลี่ยนแปลงของผู้ที่อยู่ในพื้นที่ฯ นอกจากนี้การสร้างพรมแดนทางชาติพันธุ์ของกะเหรี่ยงยังมีความสัมพันธ์กับประเทศบ้านเกิดคือ รัฐกะเหรี่ยงในพม่า เพื่ออ้างไว้ซึ่งความแตกต่างจากกลุ่มอื่นๆ โดยผ่านกระบวนการอ้างรักษาความเป็นกะเหรี่ยง การอ้างภาษาที่เป็นลักษณะที่บ่งชี้ความแตกต่าง ของกะเหรี่ยงได้อย่างชัดเจน แม้แต่กะเหรี่ยงในแต่ละกลุ่ม ก็จะมี ความแตกต่างกัน ในแง่ของภาษา นับสำคัญหนึ่งของการใช้ภาษาเป็นลักษณะที่ชัดเจนในการนิยามกลุ่มของตนเอง นอกจากนี้ยังพบว่า ลักษณะทางภาษายังเป็นส่วนหนึ่งในการเชื่อมสัมพันธ์กับกลุ่มกะเหรี่ยงในพื้นที่เขตไทย ในการติดต่อขอความช่วยเหลือกัน หรือในบางรายอาจมีการแต่งงานกันโดยอาศัยลักษณะทางภาษาที่เหมือนกัน และความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ โดยไม่ได้ใช้ความเป็นไทย หรือพม่า ในการกำหนดความคล้ายคลึงกันของกลุ่มชาติพันธุ์

การแสดงออกของอัตลักษณ์กะเหรี่ยง

ในสังคมกะเหรี่ยงที่เป็นสังคมการอพยพ ทำให้มีการแสดงออกอัตลักษณ์ของตนผ่านช่วงเวลาต่างๆ ในลักษณะที่เรียกว่า “การแปลงผ่านอัตลักษณ์”¹⁶ หมายถึง การแสดงออกจากการแปลงผ่านอัตลักษณ์ของตนผ่านเงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรมที่ตนต้องมาอยู่ร่วมกันในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละที่ถูกกำหนดสถานภาพเหมือนกัน ลักษณะที่แสดงออกสามารถจะมีการพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไปในช่วงระยะเวลาหนึ่ง จนมาถึงสภาพของสังคมปัจจุบันของกะเหรี่ยงที่ต้องกลายมาเป็นผู้อพยพในพื้นที่พักพิงต่างๆ ในเขตไทย ปรัชญาการแสดงออกของอัตลักษณ์กะเหรี่ยงในการอยู่ร่วมกันในพื้นที่พักพิงเป็น 2 รูปแบบ คือ

1. **อัตลักษณ์เชิงรูปธรรม** ลักษณะที่ปรากฏภายนอกและมีการสร้างขึ้นโดยทั่วไปในแง่ของวัฒนธรรมเชิงวัตถุ ที่จะถูกนำมาใช้เพื่อแสดงออกซึ่งความเป็นกะเหรี่ยงในการอยู่ร่วมกับกลุ่มชนอื่นๆ ในพื้นที่พักพิงชั่วคราว เช่น

1.1 การแต่งกายด้วยเสื้อผ้ากะเหรี่ยง สำหรับในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ จะพบว่า มีกะเหรี่ยงบางกลุ่มยังคงนิยมการแต่งกายด้วยเสื้อผ้าของกะเหรี่ยง และมีการส่งเสริมการทำเสื้อผ้ากะเหรี่ยงขึ้นมาใช้ในบางครอบครัว นอกจากนี้กลุ่มของนักเรียนหรือเจ้าหน้าที่กะเหรี่ยงทางหน่วยงานของไทยจะมีการรณรงค์ให้แต่งกายด้วยชุดกะเหรี่ยงในทุกๆ วันพฤหัสบดี เพื่อ

¹⁶ พิเชฐ สายพันธุ์ “การแปลงผ่านอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของเวียดนาม” *ความเป็นไทย/ความเป็นไท*. (กรุงเทพฯ: โอ เอส พริ้นติ้งฮาวส์, 2547), หน้า 96 -97

1.2 เครื่องดนตรีกะเหรี่ยง เช่น กลองกะเหรี่ยงและแตรกะเหรี่ยง ปัจจุบันมีกลุ่มบางกลุ่มที่ยังคงอนุรักษ์เครื่องดนตรีกะเหรี่ยง แต่เนื่องจากกะเหรี่ยงมีการเข้านับถือศาสนาคริสต์มากขึ้น และการผสมผสานวัฒนธรรมดนตรีตะวันตกเข้ามาในวัฒนธรรมกะเหรี่ยง ทำให้มีเครื่องดนตรีสากล เช่น กีตาร์ กลองสากล เปียโน คีบอร์ด เข้ามามีอิทธิพล เครื่องดนตรีกะเหรี่ยงดั้งเดิม

1.3 ธงชาติกะเหรี่ยง ที่มีการปรับเปลี่ยนและสร้างขึ้นมาเพื่อใช้เป็นสื่อของอุดมการณ์ทางการเมือง และการจัดรูปแบบขององค์กรทางสังคมกะเหรี่ยง ซึ่งปรากฏว่าแต่ละองค์กรจะมีการสร้างธงประจำกลุ่มและสร้างความหมายเฉพาะของกลุ่มและบ่งบอกการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม เช่น ธง กลุ่มสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง (Kawthoolei/Karen Nation Union) จะมีธงชาติตามแต่หน่วยงาน เช่น ธงชาติของกองกำลังกะเหรี่ยงอิสระ (Karen Nation Liberal Army) ธงชาติของกลุ่มเยาวชนกะเหรี่ยง (Karen Youth Organization) เป็นต้น

1.4 จากลักษณะอัตลักษณ์ที่ปรากฏในเชิงรูปธรรม ที่กำหนดให้กะเหรี่ยงแตกต่างกับกลุ่มอื่นๆ แล้ว ในพื้นที่พักพิงฯ กลุ่มกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่จะอาศัยลักษณะทางกายภาพเช่น สีผิวในการจำแนกกลุ่มของตนออกจากกลุ่มมุสลิม ที่กะเหรี่ยงมักจะเรียกตามพม่า ว่า “กะลา” หรือบางครั้งจะมีการเรียกว่า “คนดำ” เช่น เรียกตลาดที่เป็นพื้นที่ของมุสลิมพม่า/โรฮิงยาว่า “black people market” เพื่อแสดงให้เห็นพื้นที่ในจุดหรือโซนนั้นเป็นที่อยู่ของพวกผิวดำ อีกทั้งกะเหรี่ยงยังคิดว่าตนเองมีวัฒนธรรมที่สูงกว่ากลุ่มมุสลิมพม่า/โรฮิงยา ที่ไม่นิยมเข้าเรียนหนังสือ แต่งกายสกปรก เป็นต้น โดยเฉพาะกลุ่มกะเหรี่ยงที่มาจากเขตเมือง จะให้ลักษณะดังกล่าวแบ่งแยกกลุ่มของตนเองจากมุสลิมพม่า/โรฮิงยา เช่น จะไม่ซื้อสินค้าของกลุ่มพวกมุสลิม แต่จะซื้อจากร้านค้าของกะเหรี่ยง และจากการที่มุสลิมส่วนใหญ่จะพูดภาษาพม่า ซึ่งเป็นลักษณะที่ทำให้เห็นความแตกต่างได้อีกอย่างหนึ่ง

1.5 ภาษา/วรรณกรรมกะเหรี่ยงที่เป็นการถ่ายทอดผ่านภาษากะเหรี่ยง ซึ่งตัวเขียนของภาษากะเหรี่ยงของทุกกลุ่มจะใช้เหมือนกัน เพียงแต่ในภาษาพูดเท่านั้นที่ต่างกัน แต่เดิมที่กะเหรี่ยงจะมีงานเขียนน้อยมากถ้าเทียบกับกลุ่มอื่นๆ จึงมักมีการกล่าวว่าคนกะเหรี่ยงเป็นกลุ่มที่ไม่ชอบงานเขียน แต่จากประสบการณ์ที่กลายเป็นชนกลุ่มน้อยในพม่าและถูกกดขี่ วรรณกรรมของกะเหรี่ยงจึงปรากฏออกมา เช่น บทกวี (ทะเล/Hta) มักจะถูกเขียนขึ้นมาเกี่ยวกับกะเหรี่ยงที่บอกเล่าเรื่องราวความสัมพันธ์มนุษย์กับธรรมชาติ ความรักสันติ หรือศาสนา แต่ปัจจุบันจะมีการเขียนในทำนองเพื่อใช้ถ่ายทอดประสบการณ์ หรือผลที่ทางพม่าได้ทำไว้กับกะเหรี่ยง ตัวอย่างเช่น

งานเขียนต่างๆ ของกะเหรี่ยงที่พวกเราสร้างขึ้นมานั้นได้ถูกทำลายโดยหมูป่าชั่วร้ายพวกหนึ่ง มันกลืนกินผลงานของพวกเรา พวกเราสูญเสียงานเขียนต่างๆไป ที่รวมกันสร้างขึ้นในอดีตทำให้พวกเรา (Sgaw) ไม่สามารถได้เรียนรู้ (ที่มา Aung Hla, 2002:317)

บทกวีกะเหรี่ยงที่ปรากฏในปัจจุบันจะอาศัยเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อด้านศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อช่วยในการสร้างความศรัทธาและเพื่อปลุกสำนึกของผู้อ่าน และแบ่งความรู้สึกร่วมใน ประสบการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในชีวิตของแต่ละคน หรือในปัจจุบันได้มีการสร้างตำราเรียนที่ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์กะเหรี่ยงโดยนำเนื้อหาในช่วงที่กะเหรี่ยงมีความเจริญสูงสุดระหว่างอาณาจักรมอญ มาร่วมสอนในรายวิชาประวัติศาสตร์กะเหรี่ยง หรือแม้แต่การที่ในพื้นที่ของประเทศไทยที่ กะเหรี่ยงมีสายสัมพันธ์เดิมกับกะเหรี่ยงในเมืองไทย ทำให้การดำเนินกิจกรรมด้านงานเขียนของ กะเหรี่ยงมีมากขึ้น เช่น จดหมายข่าวรายสัปดาห์ ที่บอกเล่าเรื่องราวและเหตุการณ์ในพม่า และให้ ผู้อพยพในพื้นที่ต่างๆ ได้เล่าประสบการณ์หรือเขียนบทกวีของตน และมีการตีพิมพ์เป็นหนังสือที่มี สำนักพิมพ์ต่างๆ เช่น สำนักพิมพ์ดัมพ์ พับบิสซิง ที่กาญจนบุรี ที่พิมพ์หนังสือกะเหรี่ยงพวก พจนานุกรม และหนังสือเรียน หนังสืออ่านนอกเวลา หรือผลงานของกะเหรี่ยงที่ตีพิมพ์ และโรง พิมพ์ที่แม่สอดคือ เคว กะ บอง พับบิสซิง ที่พิมพ์เนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นมาของกะเหรี่ยง ตลอดจนเป็นจุดบริการสิ่งพิมพ์ของกะเหรี่ยงที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง ในการเผยแพร่และให้ข้อมูล เกี่ยวกับประวัติศาสตร์กะเหรี่ยง และการรายงานสภาพปัญหาของกะเหรี่ยงทั้งในประเทศไทยและ ที่อยู่ในเขตประเทศพม่า

1.6 อุดมการณ์ทางการเมืองกับการรับสื่อ กะเหรี่ยงส่วนใหญ่จะนิยมรับสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ ที่เป็นภาษากะเหรี่ยง ภาษาอังกฤษ หรือ ภาษาไทย และไม่นิยมภาพยนตร์หรือ เพลงที่เป็นของพม่า ด้วยเหตุผลที่สัมพันธ์กับสถานการณ์ภายในประเทศพม่าที่ไม่มีการอนุญาตให้ ใช้ภาษาของชนกลุ่มน้อยในประเทศ ดังนั้นการรับสื่อต่างๆ ของกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงชั่วคราว จึง มีการสร้างพื้นที่ของชุมชนกะเหรี่ยงเพื่อต่อต้านสื่อพม่า และมีการสร้างสื่อของกะเหรี่ยง เช่น การ ทำเทปบันทึกเพลงภาษากะเหรี่ยง แต่อย่างไรก็ตามในพื้นที่พักพิงฯ ยังจะปรากฏสื่อพม่าอยู่ เพราะในกลุ่มมุสลิมพม่าไม่สามารถเข้าใจภาษากะเหรี่ยงจึงมีสื่อพม่าเพื่อตอบสนองความต้องการ ของกลุ่มมุสลิมด้วย

2. **ลักษณะเชิงนามธรรม** ที่เป็นการแสดงของกะเหรี่ยงโดยผ่านกิจกรรมต่างๆ ตามความ เชื่อตามหลักศาสนา พิธีกรรม หรือศิลปะ เช่น

2.1 การแสดงและการละเล่นของกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงชั่วคราว ปรากฏว่ามีการ ประดิษฐ์สื่อการแสดงกะเหรี่ยง เช่น ระบายกะเหรี่ยง (โดน) ลิเกกะเหรี่ยง/ละครกะเหรี่ยง (จ่า) เพื่อ ใช้เป็นตัวแทนของสำนึกร่วมในชาติของกะเหรี่ยง ในนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับสงครามของ กะเหรี่ยงที่เกิดขึ้นกับพม่า การเรียกร้องประชาธิปไตย เป็นต้น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชากร กะเหรี่ยงได้รับรู้สถานการณ์ทางการเมือง และชีวิตความเป็นอยู่ของกะเหรี่ยง

การแสดงกะเหรี่ยงกับการใช้วัฒนธรรมเพื่อการต่อสู้ นับตั้งแต่มีการอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยสิ่งหนึ่งที่กะเหรี่ยงได้นำมา คือวัฒนธรรมด้านการแสดงและระบบภูมิปัญญาของกะเหรี่ยง โดยเฉพาะด้านการแสดงของกะเหรี่ยงที่มีกลุ่มเยาวชนและกลุ่มสตรี เป็นพลังในการเคลื่อนไหวเพื่อสืบทอดศิลปะ ด้านการแสดง ประกอบกับการประดิษฐ์และสร้างสรรค์ใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่ในปัจจุบัน ตลอดจนการผลิตเพื่อเป็นตัวแทนการต่อสู้ทางชาติพันธุ์ของสังคมกะเหรี่ยง เช่น การแสดงระบำกะเหรี่ยง (Done) ที่เป็นการแสดงที่มีการปรับเปลี่ยนจากเดิมที่บทร้องโต้ตอบระหว่างชาย หญิง จะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความรัก สภาพชีวิตความเป็นอยู่ การทำมาหากิน ของคนในชุมชนตามชนบท จนเมื่อสภาพสังคมของกะเหรี่ยงถูกบังคับจากเหตุการณ์ในพม่าทำให้เมื่อมาอยู่ในเมืองไทยและกลายเป็นผู้ลี้ภัย

ปัจจุบันการแสดงระบำกะเหรี่ยงจะมีการปรับเปลี่ยนหลายอย่าง เช่น การแต่งกายของผู้หญิงที่เน้นความมีสีสันมากขึ้น เดิมตามความเชื่อของกะเหรี่ยงที่ผู้หญิงสาวจะต้องแต่งกายด้วยเสื้อผ้าฝ้ายสีขาว ส่วนผู้ชายยังเน้นชุดสีแดงเหมือนเดิม และในการแสดงที่ต้องมีการโต้ตอบกันและขับกล่อมบทกลอนกันระหว่างชายหญิง ที่เนื้อหามีการเพิ่มเติมเรื่องราวของประชาธิปไตย และสถานการณ์ในพม่า ที่แตกต่างจากเดิมที่ระบำกะเหรี่ยงจะมีการพูดถึงเรื่องราวของชุมชนหรือธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ การเพิ่มบทที่เกี่ยวกับการต่อสู้และสภาพชีวิตของกะเหรี่ยงที่ได้รับผลกระทบจากสงคราม การเรียกร้องประชาธิปไตย การให้กำลังใจทหารที่ต่อสู้อยู่ รวมทั้งความสัมพันธ์กับประเทศไทย เป็นต้น ทำให้ปัจจุบันระบำกะเหรี่ยงเป็นตัวแทนที่สำคัญของการแสดงออกในงานสำคัญต่างๆ ทั้งภายในพื้นที่พักพิงฯ และในหมู่บ้านไทย รวมทั้งในเขตพม่า เช่น งานของหน่วยงานทางอำเภอของไทย งานของพื้นที่พักพิงฯ งานของรัฐกะเหรี่ยง เพื่อเป็นสื่อตัวแทนของสังคมกะเหรี่ยงในการร่วมกระจายเสียงของประชากรกะเหรี่ยง ที่ถูกกระทำอยู่ในดินแดนพม่า นอกจากนี้ระบำกะเหรี่ยงแล้วยังมีการแสดงอีกอย่างหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ในลักษณะเดียวกันกับระบำกะเหรี่ยงคือ ลิเกกะเหรี่ยง (จ่า) ที่ในการแสดงจะมีการนำประเด็นทางการเมืองเพื่อเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับกะเหรี่ยง และการนำประเด็นการเมืองมาแสดงในบทตลกผ่านตัวตลก

สำหรับในพื้นที่พักพิงฯ แม่หละที่ปัจจุบันมีศูนย์ฝึกการแสดงกะเหรี่ยงในทุกๆ โชน และเนื่องด้วยการแสดงกะเหรี่ยงแต่ละชุดจะมีความเชื่อต่างๆ เข้าไปด้วย เช่น การแสดงจ่า ที่มีบทไหว้ครูทำให้คนที่เป็นคริสเตียนจะไม่สามารถเข้าร่วมได้ แต่สำหรับการแสดงระบำกะเหรี่ยง พบว่าจะมีกลุ่มทุกกลุ่มศาสนา และกลุ่มชาติพันธุ์ย่อย ทั้งโปรว์ สกอว์ เข้าร่วมฝึกซ้อมการแสดง หรือบางคนไม่แสดงอาจจะฝึกเครื่องดนตรีกะเหรี่ยง

แม้ปัจจุบันจะมีการรับสื่อต่างๆ หรือความใกล้ชิดกับวัฒนธรรมภายนอกทำให้มีการผสมผสานอัตลักษณ์อื่นๆ เพื่อการปรับเปลี่ยนระบบความเชื่อของกะเหรี่ยงทำให้การแสดงบางอย่างมีบทบาทลดลง เช่น บางกลุ่มที่นิยมแสดงสมัยใหม่ที่มีกลุ่มชมรมเชียร์ลีดเดอร์ของแม่

หละ การร้องเพลงประสานเสียงในโบสถ์ การร้องเพลงกะเหรี่ยงสากล เป็นต้น แต่ทุกการแสดงของกะเหรี่ยงทั้งรูปแบบใหม่หรือรูปแบบเก่า มีการสอดแทรกเนื้อหาของชาติ ของกะเหรี่ยงไว้ด้วยเสมอ

ลักษณะการแสดงออกทางอัตลักษณ์กะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ ได้แสดงความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ ประเพณี ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ได้มีการก่อรูปของอัตลักษณ์ (Building up of Identity) ในความแตกต่างของวัฒนธรรมชุมชนและสังคมที่มีวาทกรรมของสังคมหลัก ซึ่งแนวคิดของ Stuart Hall ที่ได้รับอิทธิพลทางแนวคิดจาก A. Gramsci ในเรื่องการใช้อำนาจครอบงำ (Hegemony) เพื่อช่วยในการพิจารณาตำแหน่งแห่งที่ของพวกของกลุ่มต่างๆในสังคม ที่ถูกวาทกรรมหลักในสังคมนั้นๆ ทำให้กลายเป็นอื่น (others) กล่าวคือ มีสถานภาพที่ไม่สามารถพูด และถูกทำให้มองไม่เห็นในสังคม (unspoken and invisible) จากวาทกรรมหลัก เช่น กฎหมาย นโยบายต่างๆ ที่ถูกสร้างขึ้นในกลุ่มของรัฐนั้นๆ

การแสดงออกของกระบวนการต่อสู้เพื่อต่อต้านกับวาทกรรมหลักในสังคม เช่น การผลิตดนตรี วรรณกรรม ภาพยนตร์ การใช้ภาษาเฉพาะของกลุ่มตนเอง หรือลักษณะของเสื้อผ้าการแต่งกาย เป็นต้น ในรูปแบบของการสร้างภาพตัวแทนทางการเมืองที่เกิดขึ้นในตัวของกลุ่มวัฒนธรรมย่อยเหล่านั้น จะแสดงถึงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างสิ่งแทนหรือตัวแทนกับปริณทล/พรมแดนของอัตลักษณ์ดั้งเดิมหรือมีการสร้างขึ้นมาให้เพื่อทดแทน พร้อมกับการจัดโครงสร้างของกลุ่มใหม่ในสังคมนั้นๆ ในบางครั้งอัตลักษณ์อาจถูกนำมาใช้ร่วมกับกิจกรรมที่มีอยู่ในวัฒนธรรมอื่นๆ ในสังคมใหม่เพื่อแสดงท่าทีของกลุ่มตน อัตลักษณ์ที่ผลิตออกมานั้นจะมีโครงสร้างที่ซับซ้อนมากขึ้น สิ่งสำคัญที่กลุ่มนั้นได้แสดงถึง คือ จิตสำนึกร่วมในการเป็นชาติ เพื่อให้คนของกลุ่มตนร่วมกันเพื่อช่วงชิงความหมายในสังคม ประกอบขึ้นในกลุ่มวัฒนธรรมหลักของสังคม ผ่านกระบวนการต่างๆ เช่น การผสาน การเปลี่ยนผ่าน การอำพราง และการประดิษฐ์วัฒนธรรมใหม่ของกลุ่มตัวเองขึ้นมาในพื้นที่ใหม่ที่เปิดโอกาสให้อัตลักษณ์เหล่านี้ได้มีการแสดงออกมา

กรณีของสังคมกะเหรี่ยงนับตั้งแต่การอยู่อาศัยในพม่า สิ่งต่างๆได้มีการสร้างขึ้นมาจากให้เกิดความแตกต่างจากกลุ่มพม่า แม้จะมีนโยบายในช่วงหนึ่งของรัฐบาลพม่าหลังจากได้รับเอกราชจากอังกฤษที่อ้างความเป็นเอกภาพในชาติ เช่น การสร้างภาษาพม่าให้เป็นภาษาหลัก การทำแบบเรียนภาษาพม่าขึ้นมาแทนภาษากะเหรี่ยง หรือจัดกลุ่มแบ่งคนออกเป็น กลุ่มพม่า (Burman) และชนกลุ่มน้อย ในช่วงระยะเวลานั้นกะเหรี่ยงกลุ่มหนึ่งต้องทนยอมรับเพื่ออยู่ในพม่า และส่วนหนึ่งที่เดินทางหลบหนีจากพื้นที่ของพม่า เช่น การเข้ามาอยู่ในเขตทหารของกะเหรี่ยง และกลุ่มที่ใหญ่ที่สุดคือ การเข้ามาอยู่ในพื้นที่ของประเทศไทย ตามสถานที่ต่างๆ ที่มีการจัดไว้เพื่อรับรองผู้หนีภัยฯ ทำให้อัตลักษณ์ของกะเหรี่ยงที่เป็นอัตลักษณ์ต้องห้ามเมื่อตอนอาศัยอยู่ในพม่าได้กลับถูกรื้อฟื้นขึ้นมาอีกครั้ง ผ่านกลุ่มที่ถูกกดทับอัตลักษณ์หรือการแสดงออก กลุ่มคนกลุ่มนี้ได้แก่ กลุ่มงานวรรณกรรมกะเหรี่ยงที่เป็นการใช้ภาษากะเหรี่ยงในการเล่าเรื่อง กลุ่มวัฒนธรรมด้านการแสดง และ

การผลิต/ประดิษฐ์ อัตลักษณ์ขึ้นมาเพื่อรับใช้ชาติเหล่านี้ มีความน่าสนใจคือ อัตลักษณ์เหล่านี้ ที่ถูกผลิตในพื้นที่พักพิงฯ มิได้มีการแยกกลุ่มว่าเป็นกะเหรี่ยงสกอร์ โปว์ หรือกลุ่มอื่นๆ แต่ทุกกลุ่ม จะใช้อัตลักษณ์ผ่านการแบ่งปันความรู้สึกร่วมกัน และประสบการณ์ชีวิตที่เกิดขึ้นร่วมกัน

2.2 รอยสัก ยังพบว่ามีการพรากอัตลักษณ์ และแปลงอัตลักษณ์ของตนเองออกไป

จากความเชื่อ จากเดิมที่อัตลักษณ์ที่ปรากฏบนรอยสักของกะเหรี่ยงเป็นเรื่องความเชื่อในระบบ จักรวาลนิยม ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างคน-พุทธ-ผี รูปที่ปรากฏบนรอยสัก เช่น กลุ่มรูปสัตว์พวก จิ้งจก งู แมวป่า เสือ กลุ่มสิ่งของต่างๆ พวกกรรไกร กลุ่มภาษาจะสักเป็นคาถาต่างๆ โดยใช้ภาษา กะเหรี่ยงหรือภาษาพม่า กลุ่มสักลายทั้งน่อง เป็นลวดลายเต็มขา หรือรูปจุดสามจุดที่ข้อมือเพื่อ ป้องกันภัยจากสิ่งชั่วร้าย ที่แต่เดิมตามระบบความเชื่อดั้งเดิมของการสักของกะเหรี่ยงจะเป็นสิ่งที่ ทุกคนนิยมทำส่วนจะมีมากหรือน้อยแล้วแต่ความเชื่อในส่วนบุคคลนั้นๆ แต่ปัจจุบันเนื่องจากมีการ เปลี่ยนแปลงระบบความเชื่อส่วนหนึ่งทำให้กะเหรี่ยงส่วนหนึ่งที่รับเข้าศาสนาคริสต์จะไม่ให้ ลูกหลานสักร่างกาย หรือในกลุ่มที่เข้ามานับถือคริสต์ในภายหลังก็จะหาวิธีการต่างๆ เพื่อลบรอย สักนั้นออก เช่น กรณีของนักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งภายในพื้นที่พักพิงฯที่เพิ่งเข้ามารับคริสต์เมื่อมา เรียนหนังสือในพื้นที่ฯ มีรอยสักติดตัวเพราะพ่อแม่ยังนับถือวิญญาณ ทำให้มีรอยสักเป็นรูปจุดสาม จุดที่ข้อมือ ทุกวันจะพยายามใช้มีดเพื่อขูดเนื้อตัวเองเพื่อทำลายรอยสัก เพราะเพื่อนที่โรงเรียนไม่มีใคร มีรอยสักทำให้ไม่สบายใจและรู้สึกแปลกเมื่อมีคนถามว่านับถือศาสนาคริสต์แล้วรอยสัก หมายความว่าอะไร ซึ่งจากสิ่งนี้แสดงให้เห็นว่ารอยสักแต่เดิมนั้นๆ เป็นระบบความเชื่อของคนใน กลุ่มที่ใหญ่มากและทำติดต่อกันมา แต่เมื่อมีการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ด้านศาสนาได้พยายามรอย สักลบออกไป เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของการลบระบบความเชื่อดั้งเดิมออกไปเช่นกัน แต่ใน ขณะเดียวกันในกลุ่มบางกลุ่มจะพบว่ารอยสักไม่ได้ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองเรื่องของความเชื่อ ในเรื่องวิญญาณหรือคาถาอาคม แต่ได้ถูกปรับไปสู่การผสมผสาน และประดิษฐ์ขึ้นใหม่ภายรวม กับความเชื่อใหม่ เช่น กรณีของทหารกะเหรี่ยงที่เดิมที่จะมีการสักประเภทยาขาม เพื่อ ป้องกันภัย อันตราย หรือความเชื่อว่า จะถูกยิง หรือแทงไม่เข้า เมื่อมีการเข้าเป็นคริสเตียนได้ถูกเปลี่ยนผ่าน เป็นการสักเพื่อพระเจ้า เช่น การสักรูปไม้กางเขน การสักถ้อยคำเกี่ยวกับพระเจ้า (JESUS LOVES YOU, GOD) เพื่อสร้างความหมายว่า พระเจ้าจะคุ้มครองพวกเราให้ปลอดภัยจากการสู้รบ

ปัจจุบันอัตลักษณ์เกี่ยวกับการสักได้กลายเป็นสิ่งต้องห้าม เมื่อผู้นำทางทหารของกะเหรี่ยง มีคำสั่งว่า ห้ามกะเหรี่ยงสักและให้ลบรอยสักออกเพราะว่ากลุ่มทหารพม่า หรือ DKBA จะใช้เป็น เครื่องหมายว่า คนที่สัก เช่น ถ้อยคำเกี่ยวกับพระเจ้า ไม่ใช่พวกของตนและทำร้ายได้

ดังนั้นรอยสักในสังคมกะเหรี่ยงปัจจุบัน กลายเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำหรือปรับเปลี่ยนอยู่ ตลอดเวลาในสังคมกะเหรี่ยง จากความหมายเดิมที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับจักรวาลวิทยา เพื่อการ

ดำรงชีวิต แต่ในปัจจุบันการรักเป็นเรื่องของชีวิตและความตายของสังคมกะเหรี่ยงจากฝ่ายตรงข้ามที่ใช้การรักเป็นสัญลักษณ์ในการแยกกะเหรี่ยงในฐานะศัตรูทางชาติพันธุ์

ศาสนา ความเชื่อและการปรับตัวทางชาติพันธุ์

จากประวัติศาสตร์กะเหรี่ยงการสร้างตัวอักษรกะเหรี่ยงขึ้นในยุคของอาณาจักรมอญ โดยกลุ่มมิชชันนารีเพื่อให้กะเหรี่ยงสามารถอ่านพระคัมภีร์ได้ด้วยภาษาของตนเอง เช่นการส่งเสริมกิจกรรมในโบสถ์ให้สามารถใช้พระคัมภีร์สองภาษาคือ กะเหรี่ยง กับภาษาอังกฤษร่วมกัน ภาษากะเหรี่ยงจึงมีการส่งเสริมด้านภาษาทั้งอังกฤษและกะเหรี่ยงในสังคมกะเหรี่ยง เพราะก่อนนั้นภาษากะเหรี่ยงมีเพียงแต่ภาษาพูดเท่านั้น และเมื่อมีการสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านภาษาอังกฤษและกะเหรี่ยงส่งผลอย่างมากต่อการกระตุ้นการพัฒนาลักษณะทางอัตลักษณ์ของกะเหรี่ยง ในแง่ของการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของกะเหรี่ยงและการพัฒนาระบบการศึกษาภายนอก เช่น ส่งเสริมการเรียนรู้ในกลุ่มเยาวชน และการผลิตปัญญาชนกะเหรี่ยง ตลอดจนความผูกพันที่เกิดขึ้นในกลุ่มกะเหรี่ยง ทำให้คนกะเหรี่ยงกลุ่มหนึ่งเริ่มเรียนรู้ภาษาเขียนของตนเองมีการสร้างเอกสารความรู้แบบตะวันตก วิธีคิดอย่างมีเหตุมีผล และเปลี่ยนจากความเชื่อในเรื่องเหนือธรรมชาติมากขึ้น เช่น การเลิกพิธีกรรมเกี่ยวกับผี ซึ่งเป็นระบบความเชื่อดั้งเดิมของกะเหรี่ยง และการยอมรับวัฒนธรรมแบบคริสต์มากขึ้น วิธีการที่ว่านี้คือ การสร้างเรื่องราวเกี่ยวกับกะเหรี่ยงกับความสัมพันธ์ที่มีต่อพระเจ้าในศาสนาคริสต์ ที่เรียกว่า “Ywā/ Ywaweh”¹⁷ เพื่อนำมาใช้ในการอธิบายและปรับทัศนคติของกะเหรี่ยงในสังคม ประกอบกับการจัดทำพระคัมภีร์เป็นสองภาษาคือ กะเหรี่ยง และอังกฤษ เพื่อช่วยในการสื่อสารระหว่างกะเหรี่ยงกับคนต่างชาติ และการเผยแพร่ศาสนา ซึ่งเนื้อหาจะมีการแปลเป็นภาษากะเหรี่ยง หรือในเพลงก็จะมีการใช้ทำนองร่วมกัน และสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับพระเจ้า ตัวอย่างบทกวีกะเหรี่ยงเกี่ยว พระเจ้า /Ywa เช่น

การเรียนรู้เกี่ยวกับ Ywa ที่เต็มไปด้วยถ้อยคำ คำสั่งสอน ที่พวกเราต้องเรียนรู้ อ่านมันและเขียนมันไว้ในความทรงจำของพวกท่าน Hsa Kasaw ซึ่งเป็นเจ้าชายแห่งดวงดาว อันเต็มไปด้วยยอดแห่งความรู้ ทั้งศาสตร์และศิลป์ ที่พวกเขาเฝ้าคอยรักษามันไว้ ทั้งดาราศาสตร์ คณิตศาสตร์ อันเป็นตัวชีวิตพื้นที่บนสวรรค์อย่างแม่นยำ จนเมื่อแสงแห่งดวงดาวดับลงในตัวท่านและบริวารที่อยู่รอบๆ ตัวท่าน หนังสือสีเงินและสีทองนี้คือ พ่อ ของพวกเรา (Ywa) ที่ต้องเรียนและศึกษาโดยปราศจากความเกียจคร้านใดๆ (ที่มา: Aung Hla, 2002: 315)

¹⁷ ความเชื่อในเรื่องของพระเจ้าที่ถูกสร้างขึ้นโดยอาศัยประวัติศาสตร์กะเหรี่ยงร่วมในการอธิบาย

บทกวีของคริสต์ที่นำเรื่องราวเกี่ยวกับพระเจ้า มาผสมผสานกับความเชื่อของกะเหรี่ยงและระบบภาษากะเหรี่ยงเพื่อสร้างพระเจ้าขึ้นได้ปรับเปลี่ยนทัศนคติ และทำให้กะเหรี่ยงในพื้นที่บางส่วนหนึ่งหันเปลี่ยนมาเป็นคริสต์มากขึ้น ประกอบกับการปรับพื้นที่ทางธรรมชาติในรัฐกะเหรี่ยงให้กลายเป็นพื้นที่ของพระเจ้า เช่น เขตตองอู (Toungoo) กับภูเขา Thaw Thi ได้กลายเป็นที่อยู่ของศาสดา Maw Lay ที่แต่เดิมภูเขาภูนี้จะมีการเขียนขึ้นกับการอพยพเข้ามาของกะเหรี่ยงในพม่า แต่เมื่อคริสต์ได้เข้ามาและนำความคิดเรื่องนี้เข้าไปเพื่อช่วยในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างกะเหรี่ยงกับพระเจ้า

แต่กะเหรี่ยงส่วนหนึ่งที่ได้เข้าเป็นคริสต์มีอิทธิพลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงพัฒนารูปแบบสังคมกะเหรี่ยงที่ดีขึ้น เช่น การเกิดระบบการศึกษาหาความรู้ที่แพร่หลายในสังคมกะเหรี่ยง ทำให้พัฒนาการสังคมกะเหรี่ยงในยุคของอาณานิคมมีการพัฒนาแบบก้าวกระโดด มีการส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ กฎหมาย ศาสนศาสตร์กันอย่างแพร่หลาย ดังจะเห็นได้จากลูกหลานกะเหรี่ยงที่เป็นผู้นำทางสังคมในพื้นที่พักพิงฯ หรือกลุ่มปัญญาชนในพื้นที่ขนาดใหญ่จะเป็นผู้ที่เข้านับถือศาสนาคริสต์ทั้งนั้น ส่วนกลุ่มที่ยังนับถือวิญญาณและสิ่งศักดิ์ต่างๆ ที่อยู่อาศัยในพื้นที่ ก็มักจะถูกเปลี่ยนความเชื่อจากการกลุ่มเพื่อนบ้านที่อยู่ด้วยกัน ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มที่ยอมรับและเปลี่ยนศาสนาไปเป็นคริสต์เพราะเห็นกลุ่มที่เป็นคริสต์จะมีได้รับโอกาสทางสังคม จากการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในโบสถ์ หรือเด็กๆ ก็มักมีการศึกษาที่ดี แต่คนในกลุ่มนี้ก็ได้ใช้การผสมผสานความเชื่อในเรื่องผีหรือวิญญาณที่มีมาตั้งแต่เก่า เข้ากับพิธีกรรมทางศาสนาคริสต์ บาง เช่น การเคารพวิญญาณบรรพบุรุษที่จะมีการทำบุญให้กับญาติที่ล่วงลับไปแล้ว และกลุ่มพี่น้องก็จะมีการมาชุมนุมที่บ้าน แต่องค์ประกอบที่เปลี่ยนไปคือ ผู้นำหรือหมอผีจะไม่มีแต่จะเป็นการกระทำผ่านผู้นำทางศาสนามีการมาสวดมนต์ จัดเตรียมอาหารเพื่อเลี้ยงญาติพี่น้อง และกลุ่มเพื่อนบ้านสนิท หรือในวันอาทิตย์การประกอบพิธีกรรมที่มีขึ้นที่โบสถ์กลุ่มที่มีการผสมแนวคิดเรื่องวิญญาณจะมีข้อห้ามในการกระทำกิจกรรมใดๆ เช่น ห้ามเดินตลาด ห้ามตัดต้นไม้ การจัดพื้นที่สำหรับพระเจ้าเพื่อเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ การดื่มเหล้าในงานทางศาสนาเพื่อเป็นการบูชาพระเจ้า การทำหิ้งบูชาไม้กางเขนและพระคัมภีร์ ซึ่งในลักษณะนี้ได้ทำให้เกิดรูปแบบของคริสต์เตียนหรือพุทธแบบกะเหรี่ยง (Karenization of Christianity)¹⁸

อภิญญา เฟื่องฟูสกุล (2543) กล่าวว่าจากการที่วัฒนธรรมถูกผูกเข้าหลวมๆ จากการเคลื่อนไหวทางสังคม ที่วัฒนธรรมท้องถิ่นเดิมยังคงเห็นได้ชัดเจน และมีอิทธิพลมาในวิถีชีวิตประจำวัน และคงยังเป็นแกนในการจัดระเบียบองค์กรทางสังคมของกลุ่มนั้นๆ ประกอบกับ

¹⁸ เป็นลักษณะของการผสมผสานความเชื่อเดิมของกะเหรี่ยงเข้ากับศาสนาหรือความเชื่อใหม่ ทำให้เกิดการสร้างอัตลักษณ์ทางศาสนาใหม่ กลายเป็น “คริสต์เตียนแบบอาซา” (Akhazation of Christianity) สรินยา กิจประยูร อ้างถึงใน อภิญญา เฟื่องฟูสกุล, **อัตลักษณ์การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด** (เชียงใหม่: มปท., 2542), หน้า 107

กระบวนการที่กลุ่มกะเหรี่ยงถูกทำให้กลายเป็นชายขอบของวัฒนธรรมหลักในพม่า อัตลักษณ์ทางด้านภาษาของกะเหรี่ยงได้เป็นตัวจักรหนึ่ง ซึ่งยึดความสัมพันธ์ระหว่างการต่อสู้กับวัฒนธรรมโดยอาศัยระบบศูนย์กลางเดิม จนเมื่อกะเหรี่ยงกลุ่มหนึ่งได้เปลี่ยนเป็นคริสต์ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อเดิมที่มีมานานในสังคมกะเหรี่ยง ได้ถูกนำมาปรับ และผสมผสานตัวตนของกะเหรี่ยงสู่การนิยามตัวตนใหม่และสร้างความแตกต่างที่ยังอยู่บนพื้นฐานของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ซึ่งกระบวนการผสมผสานนี้ เรียกว่า อัตลักษณ์ลูกผสม (Hybrid Identity) ¹⁹

สิ่งหนึ่งที่เกิดรูปแบบดังกล่าวในพื้นที่พักพิงชั่วคราว แม่หละ คือพบว่าในกลุ่มของกะเหรี่ยงที่มาจากเขตของเมืองและชนบท จะมีความเข้มข้นในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่แตกต่างกัน โดยกะเหรี่ยงที่มาจากเขตเมืองจะมีกิจกรรมทางศาสนาค่อนข้างชัดเจนคือ กิจกรรมตั้งแต่เช้าจนถึงเข้านอนจะมีการบูชาพระเจ้าตลอด ส่วนกะเหรี่ยงที่มาจากเขตชนบทหรือภูเขาจะมีพิธีกรรมต่างๆ เฉพาะวันอาทิตย์หรือวันเสาร์ เท่านั้น ที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของกะเหรี่ยงมีการแบบแผนพฤติกรรมเดิมของท้องถิ่นเดิม ทั้งนี้มีผลมาจากสมัยการเข้ามาของอาณานิคม ที่เกิดกลุ่มกะเหรี่ยงที่ต่อต้านการเข้ามาของอังกฤษและนโยบายการปกครองพม่าในสมัยนั้น คือ การแบ่งและปกครองที่มีการกำหนดพื้นที่ของเมืองและชายขอบอย่างชัดเจน ส่งผลให้การเดินทางเข้าไปเพื่อเผยแพร่ศาสนาแตกต่างกัน ประกอบกับในสมัยนั้นมีการเข้ามาของศาสนาคริสต์ในพม่าที่หลากหลายนิกาย เช่น แบปติสต์ คาทอลิก โปรเตสแตนต์ แองลิกัน หรือ เอส ดี เอ เป็นต้น ทำให้คนที่รับเกี่ยวกับศาสนาไม่เหมือนกัน กรณีของผู้อพยพครอบครัวหนึ่งที่สมาชิกสามรุ่นจะนับถือศาสนาที่แตกต่างกัน เช่น รุ่นปู่เป็นพุทธ- ฝี่ รุ่นพ่อเป็นคริสต์แองลิกัน รุ่นลูกเป็นเอส ดี เอ คริสเตียน และทั้งสามรุ่นจะมีการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาที่แตกต่างกัน แต่จะมีการอยู่ร่วมกันโดยอาศัยความสัมพันธ์ทางครอบครัว และเมื่อมีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับครอบครัวความเชื่อทั้งหมดจะถูกนำมารวมกันในการทำพิธีกรรมต่างๆ ส่วนการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาจะมีการแยกกันประกอบพิธีกรรมนั้นๆ

ในพื้นที่พักพิงบ้านแม่หละ นอกเหนือจากกลุ่มที่เป็นคริสต์แล้วยังมีกลุ่มที่นับถือพุทธ และวิญญาณ ธรรมชาติ และบรรพบุรุษ ที่มักจะพบว่าทั้งสองกลุ่มจะมักทำกิจกรรมต่างๆ รวมกัน กล่าวคือ สองกลุ่มนี้เมื่อถามว่าตนเองนับถือศาสนาอะไร มักจะตอบว่าพุทธ แต่ในการดำเนินพิธีกรรมก็มักจะมีทำพิธีกรรมในการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ควบคู่กันไป เช่น ในทุกบ้านที่นับถือพุทธ-ฝี่ จะมีการทำหิ้งฝี่ไว้ในบ้านพร้อมๆ กับติดรูปพระที่ตนบูชา เป็นต้น ยกเว้นในกลุ่มที่มีความเข้มข้นในเรื่องวิญญาณที่จะยังคงดำเนินพิธีกรรมของตนเองอย่างเคร่งครัด ห้ามบุคคลภายนอกเข้าไปในเขตพิธีกรรมของตน จนกว่าจะครบกำหนด เช่น การบูชาฝี่ปู่ย่า หรือฝี่เรือนที่สมาชิกทุกคน

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 102 -105

จะต้องกลับมาทำพิธีให้ครบทุกคน ถ้าขาดสมาชิกจะต้องมีการทำพิธีกรรมใหม่ทั้งหมดและฆ่าไก่ หมูเพื่อเป็นเครื่องเส้นไหว้ เป็นต้น

ระบบความเชื่อของกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงฯ ที่อัตลักษณ์ทางศาสนาถูกสร้างขึ้นมาจากเพียง หลวมๆในการอยู่ร่วมกัน โดยเฉพาะในกลุ่มกะเหรี่ยงที่ความเชื่อมักก่อเกิดในรูปแบบของการ ประสานความต่างของความเชื่อที่ผูกติดกับระบบความเชื่อดั้งเดิม เช่น พุทธ – ผี, คริสต์ – ผี หรือ คริสต์บริสุทธิ ก่อเกิดอัตลักษณ์ของกะเหรี่ยงที่เป็นในสองลักษณะที่แสดงออกในนัยของคู่ตรงข้าม คือ syncretism VS anti-syncretism ที่ความเป็นศาสนาบริสุทธ์กับศาสนาที่ผสมระหว่างความ แตกต่างเข้ามาอยู่ด้วยกัน โดยเฉพาะเมื่อกลุ่มศาสนาทั้งสองกลุ่มที่มีความเข้มข้นได้เข้ามาอยู่ ร่วมกันในประสบการณ์จากชะตากรรมร่วมกัน (Shared fate) ทำให้ลักษณะดังกล่าวกลายเป็น การลักษณะของการถ้อยที่ถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน ประกอบกับมีการปรับปรนอัตลักษณ์ที่แข็ง กร้าวของกลุ่มตนเอง เพื่อให้การอาศัยอยู่กันไม่เกิดสภาพของปัญหาความขัดแย้งเชิงอัตลักษณ์ หรือรักษาสภาพของความแตกต่างแต่สามารถอยู่ด้วยกันได้

ทั้งนี้ทั้งนั้นการที่กลุ่มกะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาคริสต์ พุทธ ฝัวิญญานได้เข้ามาอยู่ในพื้นที่ เดียวกัน ที่ถูกจัดไว้โดยเฉพาะมีการจัดการที่ผ่านการควบคุมต่างๆ แต่ความเชื่อเหล่านั้นก็อยู่ได้ ด้วยความปกติ รวมทั้งประชากรอีกกลุ่มหนึ่ง คือมุสลิมพม่า/โรฮิงยา ก็สร้างความสัมพันธ์กัน ภายใต้อิทธิพลของชะตาเดียวกัน

ครอบครัวและเครือญาติข้ามพรมแดน

Thomas Faist อ้างถึงใน จีวรุฒิ เสนาคำ ว่าสายสัมพันธ์ที่มั่นคงและต่อเนื่องของบุคคล เครือข่าย และองค์กร ที่ข้ามพรมแดนประเทศหลายประเทศ มีตั้งแต่สายสัมพันธ์ที่มีความเข้มข้น ต่ำไปถึงสายสัมพันธ์ที่มีความเข้มข้นสูง ที่ปรากฏในรูปแบบของสถาบัน การสานสัมพันธ์นี้มีได้หมายถึง เพียงการติดต่อชั่วคราวระหว่างผู้อพยพในต่างแดนกับญาติมิตรในมาตุภูมิ กล่าวโดยสรุปแล้ว พื้นที่สังคมข้ามพรมแดน อาจจะจำแนกได้ด้วยความเข้มข้นของสายสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นข้ามพรมแดน ทั้งในรูปแบบของสถาบันที่ไม่เป็นทางการและเป็นทางการ

นอกจากนี้มีการแบ่งพื้นที่ทางสังคมข้ามพรมแดนของกลุ่มเครือญาติ ที่เกิดจาก ความสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ เช่น สายสัมพันธ์ที่มั่นคงภายในครอบครัว และกลุ่มเครือญาติข้าม พรมแดน ระหว่างมาตุภูมิกับประเทศพักพิง สายสัมพันธ์ที่สำคัญในกรณีนี้ เช่น การให้ความ ช่วยเหลือทางด้านการเงินกับครอบครัวและเครือญาติ เพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆในสังคม²⁰

²⁰ จีวรุฒิ เสนาคำ “แนวคิดคนพลัดถิ่นกับการศึกษาชาติพันธุ์” ว่าด้วยแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์ (กรุงเทพฯ: โอ เอส พริ้น ตังฮาวส์, 2547), หน้า 195-196

ในกรณีของผู้อพยพกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงแม่หละ พบว่าในแต่ละครอบครัวมีการสะสมของเงินทุน หรือสิ่งของต่างๆ ที่ได้รับจากญาติพี่น้อง 3 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มญาติที่อยู่ในพม่า กลุ่มญาติที่ทำงานอยู่ตามเมืองต่างๆ ในประเทศไทย และกลุ่มญาติที่อพยพอยู่ในประเทศที่สาม เช่น แคนาดา อเมริกา ออสเตรเลีย ฯลฯ ที่จะเป็นผู้สนับสนุนการทำกิจกรรมของกะเหรี่ยง เช่น กิจกรรมทางทหาร กิจกรรมด้านศาสนา กิจกรรมด้านการศึกษา กิจกรรมด้านการดำรงชีวิต โดยกระทำการผ่านองค์กรกะเหรี่ยง ที่ถูกก่อตั้งขึ้นที่แม่สอดและคนไทยกะเหรี่ยงที่ถือบัตรประจำตัวประชาชน หรือหนังสือเดินทางต่างประเทศ เพื่อการเปิดตู้ไปรษณีย์หรือเปิดบัญชีธนาคารในประเทศไทย เพื่อส่งเงินหรือสิ่งของต่างๆ ในการสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ

ทั้งนี้ในลักษณะความสัมพันธ์ของกลุ่มครอบครัวและเครือญาติในพื้นที่พักพิงแม่หละกับกลุ่มครอบครัวและเครือญาติที่อยู่ภายนอก สามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

1. ความสัมพันธ์ทางสายโลหิต (Consanguinity) เป็นกลุ่มความสัมพันธ์ที่เกิดจากพี่น้องจากสายบรรพบุรุษเดียวกัน ญาติกลุ่มนี้จะมีการเดินทางติดต่อกันอยู่ตลอดเวลา หรือในบางกลุ่มที่ยังอยู่ในพม่า จะมีการส่งข่าวหรือเดินทางติดต่อผ่านเขตทหารของ KNU หรือบางกลุ่มเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเพื่อร่วมทำพิธีกรรมต่างๆ เช่น การไหว้ผี วันคริสมาส วันรำลึกบรรพบุรุษ เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่าในญาติที่เดินทางไปอยู่ต่างประเทศ เช่น อเมริกา แคนาดา ที่มีระบบสวัสดิการสังคมดีกว่า และมีงานทำ จะเดินทางเข้ามาในพื้นที่ ทุกๆ ปี เพื่อมาช่วยเหลือกิจกรรมและนำเงินที่ได้ส่งมาให้ตลอด

2. ความสัมพันธ์ทางการแต่งงาน (Marital) กลุ่มญาติที่เกิดจากความสัมพันธ์ทางการแต่งงานในสังคม ซึ่งถือได้ว่าเป็นการสร้างสายสัมพันธ์ที่กว้างขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มลูกหลานที่มีการติดต่อกันอยู่ตลอดเวลา หรือมีการส่งความช่วยเหลือญาติพี่น้องในพื้นที่พักพิงแม่หละ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มที่แต่งงานข้ามกลุ่มเช่น แต่งงานกับคนไทย หรือชาวต่างชาติ

3. ความสัมพันธ์ซึ่งอาศัยความเป็นชาติร่วมกันของกะเหรี่ยง กลุ่มความสัมพันธ์นี้ถือได้ว่าเป็นกลุ่มความสัมพันธ์ที่ใหญ่ที่สุด ที่สร้างความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างกะเหรี่ยงทุกกลุ่มสายพันธุ์ สำนึกของความเป็นชาติพันธุ์เดียวกันคือ กะเหรี่ยง จากวลีสำคัญที่มักได้ยินจากกะเหรี่ยงเมื่อมีกิจกรรมสำคัญต่างๆ ในพื้นที่ คือ “ไม่ว่าอยู่ที่ไหนขอให้หัวใจอยู่กอวัญเลย” ที่ได้สร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างกัน ความสัมพันธ์นี้ไม่มีเขตแดน หรือพื้นที่ใดๆ ทำให้กลุ่มนี้ซึ่งอยู่ในพม่า หรือประเทศที่สามจะต้องมีการช่วยเหลือกันโดยตลอด ไม่ว่าจะกะเหรี่ยงจะไปอยู่ที่ใด เพราะถือว่าเป็นความรู้สึกของการเป็นชาติร่วมกัน (Shared Fates) เช่น ความช่วยเหลือกลุ่มกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในพม่าโดยการกระทำผ่านกลุ่ม KNU เพื่อนำเด็กที่ไม่ได้รับการศึกษามายังพื้นที่พักพิงในเขตไทยเพื่อเข้าศึกษาหรืออาจมีการจัดครูอาสาภายในพื้นที่เข้าไปช่วยเหลือตามหมู่บ้านเขตทหารในฝั่งพม่า หรือกรณีของกลุ่มทหารKNU ที่อยู่ตามแนวชายแดนและกลุ่มกะเหรี่ยงที่อยู่ริมแม่น้ำเมย

ที่จะมีการเดินทางข้ามเส้นพรมแดนเพื่อส่งอาหาร และเป็นกำลังใจ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ทหาร KNU จะมีคนกะเหรี่ยงในเขตไทยหรือในป่าของพม่าเข้ามาให้กำลังใจพูดคุยอยู่ทุกๆ วัน ยกเว้นวันที่มีการสู้รบเป็นต้น โดยมีกลุ่มทุนที่สำคัญคือ ญาติพี่น้องที่อยู่ต่างประเทศที่จะคอยสนับสนุนเงิน ผ่านการระดมทุนประจำจากกิจกรรมที่พื้นที่พักพิงต่างๆ

ระบบเครือญาติข้ามรัฐชาตินี้เป็นจุดสำคัญที่สังคมกะเหรี่ยง แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่อยู่นอกเหนือพรมแดนรัฐชาติที่ถูกกำหนดขึ้นนับตั้งแต่ยุคของการสิ้นสุดลัทธิล่าอาณานิคมและสงครามเย็นในสังคมของกะเหรี่ยง การเดินทางข้ามเส้นพรมแดนทางธรรมชาติที่ถูกกำหนดแต่ละประเทศขึ้นในสังคมโลกไร้พรมแดนเป็นรูปแบบสังคมเครือญาติที่สามารถติดต่อสื่อสารพึ่งพาอาศัยด้วยกันตลอดเวลา โดยเฉพาะเมื่อเครือญาติกับชาติ ได้ถูกนำมาใช้ร่วมกันเพื่อเป็นสัญลักษณ์ในการสร้างอัตลักษณ์ร่วมกัน (Collective Identity) ของคนกะเหรี่ยงในทุกพื้นที่ที่มีกะเหรี่ยงอาศัยอยู่เป็นชุมชน

กะเหรี่ยงกับกระบวนการกลายเป็นอื่น

ประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาในสังคมกะเหรี่ยง ได้สร้างกรอบของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างกะเหรี่ยงและพื้นที่ต่างๆ ที่กะเหรี่ยงได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานและมีผลการผลิตอัตลักษณ์ของกะเหรี่ยง ซึ่งมีการเลื่อนไหลปรับเปลี่ยนไปตามบริบทนั้นๆ ทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ ทำให้อัตลักษณ์ของกะเหรี่ยงไม่มีคุณสมบัติเฉพาะตัวอีกต่อไป และการนิยามกรอบความเป็นตัวตนก็ได้ถูกสร้างขึ้นภายใต้อำนาจของผู้มีอำนาจที่อยู่เหนือการครอบครองอำนาจทางชาติพันธุ์นั้นๆ

นับตั้งแต่มีการบันทึกเกี่ยวกับกลุ่มกะเหรี่ยงที่อยู่อาศัยตั้งแต่พม่าจนเข้ามาถึงพื้นที่ในประเทศไทย สังคมกะเหรี่ยงเป็นสังคมที่อยู่ภายใต้กลุ่มต่างๆมาโดยตลอด ถึงแม้ในช่วงของการสร้างชาติจะได้มีการสถาปนารัฐกะเหรี่ยงขึ้นมา แต่อย่างไรก็ตามสภาพของรัฐก็ยังขาดอธิปไตย และตกอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลพม่า การสร้างความหมายของชาติของกะเหรี่ยงถูกสร้างขึ้นผ่านประวัติศาสตร์ในรูปแบบของชุมชนจินตนาการร่วมกัน เพื่อช่วยในการสร้างอำนาจให้กับรัฐและประชากรที่กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ที่นับตั้งแต่ยุคการตื่นตัวของชาตินิยมในช่วงของอาณานิคม ประกอบกับผลพวงของการสร้างสังคมของกะเหรี่ยงที่ผ่านอาณานิคม คือ อังกฤษ ในกระบวนการลดทอนอำนาจของกลุ่มพม่าในสังคมอาณานิคม กระบวนการดังกล่าวได้ส่งผลให้เกิดรัฐอิสระต่างๆขึ้นมากมายหลังอาณานิคม และสร้างปัญหาให้เกิดผลกระทบต่อชนกลุ่มน้อยต่างๆ โดยเฉพาะรัฐชายขอบอย่างรัฐกะเหรี่ยง ที่ในสังคมสมัยอาณานิคมพื้นที่ของรัฐกะเหรี่ยงเป็นจุดยุทธศาสตร์ทั้งในการปันเขตแดนระหว่างไทย -พม่า ทั้งนี้เพราะสภาพอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ชายแดน เช่น ป่าไม้ สินแร่ต่างๆ ดังนั้นหลังจากได้รับเอกราช ทำให้การแย่งชิงดินแดนในพื้นที่ในรัฐ

กะเหรี่ยง ผ่านการใช้กำลังทางทหารเพื่อพยายามควบคุมดินแดนของรัฐกะเหรี่ยง และมีผลทำให้ประชากรกะเหรี่ยงส่วนหนึ่งมีสภาพกลายเป็นอื่น (The others) ในสังคมพม่า

เมื่อกลับมาพิจารณาพื้นที่ในสังคมพม่ากับการสร้างตัวตนของกะเหรี่ยงในภาวะสงคราม เพื่อพยายามสร้างนิยามตนเองของกะเหรี่ยง ที่เป็นการถูกสร้างขึ้นมาให้เป็นอื่นในสังคมมาโดยตลอดนับตั้งแต่พม่าได้เข้ามาครอบครองดินแดนทางภูมิศาสตร์ที่มีกลุ่มประชากรต่างๆ อาศัยกันอยู่อย่างหลากหลาย “คะยีน” กลายเป็นการนิยามตัวตนของกะเหรี่ยงในสังคมพม่า ที่แม้แต่ความหมายก็สร้างสภาพของคนที่ไม่ใช่คนในสังคมพม่า ถึงแม้ว่ากะเหรี่ยงจะพยายามเรียกตัวตนของตัวเองว่า “ปกากะญอ” ก็ตาม แต่เสียงของมนุษยกะเหรี่ยงที่ถูกทำให้เป็นชายขอบในพื้นที่ที่ไร้ซึ่งอำนาจ เสียงนั้นจึงกลายเป็นเสียงแหบๆ ในสังคม จนเมื่อเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงอีกครั้งเมื่อกะเหรี่ยงมีเพื่อนใหม่ที่หิวกระหายทรัพยากรในดินแดนแห่งนี้ พร้อมๆ อาศัยความเป็นอาณานิคมและช่วยให้สังคมกะเหรี่ยงมีการปรับตัวครั้งสำคัญ เช่น ได้รับการศึกษาที่ดี ส่งเสริมสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แทนที่อังกฤษจะเรียกกะเหรี่ยงว่า “ปกากะญอ” ในทางกลับกันก็เรียกว่า “กะเหรี่ยง” ที่มาจากคำว่า “คะยีน” ในภาษาพม่า ที่ยังคงความหมายเดิมตามภาษาพม่า คือ คนป่า/คนเถื่อน อีกทั้งประชากรกะเหรี่ยงส่วนหนึ่งในสังคมยุคอาณานิคมก็ยอมรับอย่างจำนน (Consent) กับอัตลักษณ์ และได้กลายเป็นการเรียกกะเหรี่ยงมาจนปัจจุบัน

จากการนิยามตัวตนของกะเหรี่ยงในการเรียกตัวเองทำให้กลายเป็นกะเหรี่ยง (Karenized/ Karenization) อย่างสมบูรณ์ เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่ารัฐอังกฤษที่เข้ามาก็ไม่ต่างกับการเป็นนักล่าอาณานิคมที่ไข่มโนทัศน์เรื่องอคติทางชาติพันธุ์ (Ethnocentrism) และอาศัยพลังอำนาจทางการเมืองของรัฐอาณานิคมกับกะเหรี่ยงที่ช่วยเหลืออังกฤษในการนำทรัพยากรในพื้นที่รัฐกะเหรี่ยงเพื่อตอบสนองต่อสังคมบ้านเกิดของเจ้าอาณานิคม และการสร้างภาพกะเหรี่ยงคู่กับความเป็นอื่นอย่างในนัยลึกๆ และกะเหรี่ยงก็ยอมเพื่อแลกกับการศึกษาและชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งการลบความเชื่อเดิมๆออกไป ผ่านการผนวกรวมธรรมะกะเหรี่ยงดั้งเดิมเข้าไว้ด้วยกันกับวัฒนธรรมใหม่ที่อาณานิคมนำเข้ามาให้ ส่งผลให้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงในปัจจุบันกลายเป็นวัฒนธรรมคาบถุกคาบดอก หรือ ลูกผสม (Hybrid) เช่น กระบวนกลายเป็นคริสต์แบบกะเหรี่ยง (Karenized of Christianity) และกระบวนความเป็นตะวันตกในสังคมกะเหรี่ยง

การทำให้เป็นอื่นจากสภาพสังคมพม่า

จากประวัติศาสตร์กะเหรี่ยงจะเห็นได้ว่าแม้คำว่า “ชาติกะเหรี่ยง” ที่อยู่ในสังคมเชิงอุดมคติของสังคมกะเหรี่ยงก็ตาม และผลจากการนิยามตัวเองอย่างสมบูรณ์แบบ จนเมื่อสังคมหลังอาณานิคมระเบิดเวลาที่อังกฤษของกะเหรี่ยงได้วางไว้ ก็ได้ระเบิดออกมาท่ามกลางกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในสังคมพม่า กะเหรี่ยงในสถานภาพที่ขาดเพื่อนและการกลับมาของศัตรูหมายเลขหนึ่ง คือ รัฐบาล

พม่า ที่ยังต้องการครอบครองดินแดนแห่งทรัพยากรของกะเหรี่ยง ดินแดนที่กะเหรี่ยงเรียกว่า ดินแดนแห่งความอุดมสมบูรณ์มีแต่สีเขียว ถูกเปลี่ยนเป็นสีแดงเลือดจากสงคราม ในช่วงนี้เองภาพของกะเหรี่ยงจึงเป็นภาพของผู้ก่อการร้าย หรือคนป่า/ชายขอบ ตามการนิยามเดิมของพม่า สงครามระหว่างกะเหรี่ยงกับรัฐบาลพม่าได้เริ่มขึ้นพร้อมๆกับกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ใหม่ให้กับกะเหรี่ยง ที่ผ่านการเคลื่อนย้ายประชากรกะเหรี่ยงจากพม่าสู่ประเทศไทย ที่อยู่ติดแนวชายแดนรัฐกะเหรี่ยงตลอดจนพื้นที่ที่มีกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ตามแนวชายแดนไทย -พม่า ที่มีทั้งกะเหรี่ยงไทยอาศัยอยู่แต่ไม่ได้มีความสัมพันธ์ในเรื่องสงครามกับพม่า แต่จากการศึกษาของ Gehan Wijewardene (2540) พบว่า ปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงไทยตามแนวชายแดนได้มีการให้ความช่วยเหลือกะเหรี่ยงเพื่อมีการปลดแอกจากพม่ามีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จากการอาศัยความเหมือนกันทางเชื้อชาติร่วมกัน

การทำให้เป็นอื่นจากในสภาพสังคมของรัฐบาลไทยและชาวตะวันตก

เหตุการณ์สู้รบในพม่ากับกลุ่มกองกำลังกะเหรี่ยง ทำให้มีประชากรกะเหรี่ยงอพยพเข้าสู่แนวชายแดนไทยด้านตะวันตก และรัฐบาลก็ได้มีนโยบายสร้างพื้นที่พักพิงชั่วคราวฯ เพื่อรองรับชนกลุ่มน้อยจากพม่า และจากการเข้ามาอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวในฐานะของผู้หนีภัยจากการสู้รบ/ผู้ลี้ภัย (Refugee) ตามการนิยามของนานาชาติ และส่วนหนึ่งก็ได้ยอมจำนนอีกครั้งกับอัตลักษณ์ของการกลายเป็นผู้ลี้ภัย เพราะได้รับความช่วยเหลือดำรงชีวิตอย่างไร้วันๆ มีอาหารกินเพราะหลายคนคิดว่าเป็นชีวิตที่ดีกว่าการที่อยู่ในประเทศพม่า ส่วนบางกลุ่มที่พยายามดิ้นรนเพื่อหาชีวิตใหม่ เพราะชีวิตในพื้นที่ทำให้ไม่ต่างอะไรกับการดำรงชีวิตในพม่า คือ ไม่มีสิทธิ เสรีภาพ และถูกจัดให้เป็นอื่นๆ ในสังคมประเทศไทยต้องอยู่ภายในพื้นที่เฉพาะที่มีการจัดให้อย่างเคร่งครัดตามกฎหมายของประเทศไทยที่กะเหรี่ยงเมื่อออกจากพื้นที่พักพิงชั่วคราว ก็กลายเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย หรือต่างด้าว

การกลายเป็นอื่น (The other) ในสังคมแต่ละยุคสมัยของกะเหรี่ยง นับตั้งแต่การนิยามจากพม่าและอาณานิคมที่ทำให้คนกะเหรี่ยงที่เรียกตัวเองว่า “ปกากะญอ” ต้องยอมรับสถานภาพของการกลายเป็นกะเหรี่ยงที่มีความหมายว่าคนป่าหรือคนชายขอบของสังคมพม่า จนเมื่อเหตุการณ์หลังอาณานิคมการสถาปนารัฐชาติทำให้เกิดสงครามที่แผ่ขยายจากพื้นราบของพม่ามาสู่เขตภูเขาที่มีกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ต้องอพยพเข้ามาสู่สังคมไทย และตอกย้ำสถานภาพทางสังคมของกะเหรี่ยงกลายเป็นผู้หนีภัยจากการสู้รบหรือผู้ลี้ภัย ส่วนหนึ่งของประชากรกะเหรี่ยงต้องยอมจำนนรับสถานภาพนั้นๆ

ปรากฏการณ์ก่อรูปอัตลักษณ์ของกะเหรี่ยงที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ จึงเป็นการพยายามอธิบายอัตลักษณ์ โดยเฉพาะในการนิยามตัวตนของกะเหรี่ยงผ่านกระบวนการ

นิยามเชิงประวัติศาสตร์สังคม ที่สำคัญ 2 ยุคสมัย คือ กระบวนการทำให้เป็นกะเหรี่ยงจากสภาพสังคมที่รัฐวาทกรรมหลักคือ พม่า และการตอกย้ำของรัฐอาณานิคม และกระบวนการทำให้เป็นผู้หนีภัยจากการสู้รบ/ผู้ลี้ภัย จากรัฐวาทกรรมของรัฐไทยและชาวตะวันตก ซึ่งการนิยามตัวตนของกะเหรี่ยงผ่านพื้นที่ทางสังคมทั้งสองรัฐที่ดำรงชีวิตอยู่ และส่งผลต่อการปรับตัวตนเพื่อรับอัตลักษณ์ และการสร้างพื้นที่ทางสังคมของกะเหรี่ยงเพื่อตอบรับกับอัตลักษณ์นั้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

กระบวนการพัฒนาอัตลักษณ์ของกะเหรี่ยงและประชาสังคม

ปัจจุบันที่กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ได้แสดงความพยายามให้ตัวตนของตนเองปรากฏ เพื่อแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (Ethnic Identity) ของกลุ่มตน ในฐานะของกลุ่มประชากรหนึ่งในสังคมที่มีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา นอกเหนือเส้นพรมแดนของรัฐชาติกะเหรี่ยงกระบวนการดังกล่าวนี้เป็นความพยายามของกลุ่มชาติพันธุ์ในการเปิดพื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มเพื่อการแสดงออกของสิทธิทางชาติพันธุ์ (Ethnic Rights) เพื่อการดำรงอยู่และนิยามตัวตนทางวัฒนธรรมของกลุ่มตนเองท่ามกลางความหลากหลายในสังคม โดยเฉพาะสังคมที่พื้นที่ไม่ได้อยู่ภายใต้กรอบอาณาบริเวณใดบริเวณหนึ่งเท่านั้น อำนาจในสังคมเหล่านั้นได้ถูกกระจายออกไปในทุกกลุ่มสังคมและป้องกันการให้กลุ่มอื่นๆ อ้างสิทธิและอำนาจในการสถาปนาความชอบธรรมเพียงฝ่ายเดียว การเสริมสร้างพลังดังกล่าวของชนกลุ่มต่างๆ ที่ซับซ้อนเพิ่มมากขึ้นในการแบ่งปันความรู้สึกร่วมกันนั้นคือ การพัฒนาบทบาทขององค์กรภาคประชาสังคม

สังคมกะเหรี่ยงที่อยู่ภายใต้พื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ คล้ายๆ กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ที่ถูกระทำ ในกรณีของกะเหรี่ยงที่ถูกวางทกรรมของรัฐหรือผู้ที่อ้างความชอบธรรม กระทำให้เป็นอื่นในสังคม นับตั้งแต่ช่วงการเปลี่ยนผ่านของประวัติศาสตร์แห่งชาติกะเหรี่ยง จนทำให้ภาพต่างๆ เหล่านี้กลายเป็นภาพติดตัวของกะเหรี่ยง เช่น ไม่ชอบมีปัญหา รักสันติ หรือวิถีชีวิตที่ผูกติดกับธรรมชาติ หรือเมื่อเข้ามาอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวก็ถูกระบวนการของวาทกรรมทำให้เป็นผู้หนีภัยสงครามหรือผู้ลี้ภัย ที่คอยรับความช่วยเหลือไม่ทำกิจกรรมอะไร วันหนึ่งๆ มีเพียงรับของบริจาค กิน แล้วยอน หรือเป็นบุคคลอันตรงต่อความมั่นคง เป็นต้น นั่นคือภาพที่คนทั่วไปรับรู้เกี่ยวกับกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิง

ปัจจุบันมีการพยายามนำเสนอภาพของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและการแสดงบทบาทของกลุ่มตนเอง ผ่านภาพของตัวแทนทางสังคมกะเหรี่ยง (Karen Representation) แทนภาพของอคติหรือภาพลบเกี่ยวกับกะเหรี่ยงผู้อพยพในสังคมไทย การสร้างภาพตัวแทนทางสังคมของกะเหรี่ยงได้แก่ บทบาทของกลุ่มประชาสังคมกะเหรี่ยง (Karen Civil Society) ซึ่งเป็นบทบาทที่ไม่ใช่บทบาทใหม่ในสังคมกะเหรี่ยง และบทบาทขององค์กรต่างๆ ได้ถูกนำมาใช้เพื่อปรับอัตลักษณ์และเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ใหม่ของสังคมกะเหรี่ยง

องค์กรประชาสังคมที่ปรากฏอยู่ในสังคมปัจจุบัน ศุภวัธย์ พลายน้อย¹ มีการแบ่งองค์กรประชาสังคมเป็น 3 ประเภท คือ

1. กลุ่มประชาคม (Civic Group – CG)

กลุ่มองค์กรหรือเครือข่ายที่เกิดจากการรวมตัวกันของพลเมืองที่หลากหลายสาขาเพื่อทำงานประเด็นสาธารณะ เพื่อเคลื่อนไหวทางสังคม องค์กรประเภทนี้เป็นการรวมตัวแบบใหม่ที่เกิดขึ้น

2. องค์กรพัฒนาเอกชน (Non-Governmental Organization – NGO)

กลุ่มหรือเครือข่ายขององค์กรพัฒนาเอกชนที่ให้การสนับสนุนหรือทำการรณรงค์ในบางเรื่องโดยเฉพาะ ส่วนใหญ่จะมีการเคลื่อนไหวอยู่ในเขตชนบทและทำงานด้านการพัฒนาชุมชน สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาสังคม

3. องค์กรชุมชน (Community Based Organization – CBO)

เป็นองค์กรระดับรากหญ้า ทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและส่วนใหญ่องค์กรประเภทนี้ดำเนินการโดยชาวชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม ประเด็นที่ให้ความสนใจของกลุ่มนี้ คือ การจัดการสิ่งแวดล้อม ผู้หญิง สุขภาพและยา เด็กและเยาวชน การพัฒนาชุมชนเมืองและชุมชนชนบทสิทธิมนุษยชนและการเมือง แรงงาน การศึกษา ศิลปะและวัฒนธรรม เป็นต้น

สำหรับในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละองค์กรประชาสังคม ประกอบด้วยกลุ่มองค์กรที่มีการพัฒนาองค์กรทั้งสามรูปแบบ ประกอบด้วยกลุ่มที่มีการเข้ามารวมกลุ่มของประชาชนที่มีความสนใจในประเด็นทางสังคมทั้งเหตุการณ์ทางการเมืองในพม่า หรือสภาพสังคมในพื้นที่พักพิงชั่วคราว เช่น กลุ่มกะเหรี่ยงที่เข้าร่วมกลุ่มเพื่อเคลื่อนไหวทางการเมืองกลุ่มนี้จะมีความสัมพันธ์กับกลุ่มที่ทำงานในพม่าหรือแม่สอด เพื่อรณรงค์และส่งเสริมประชาธิปไตยในพม่า กลุ่มนี้จะไม่มีการแสดงการเคลื่อนไหวอย่างชัดเจนในพื้นที่พักพิง แต่จะเป็นลักษณะของการประสานงานและเผยแพร่จดหมายข่าวภาษากะเหรี่ยงและพม่าให้กับคนในพื้นที่พักพิงชั่วคราว ส่วนกลุ่มองค์กรทางสังคมของกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงฯ ที่มีความชัดเจนมากที่สุดคือ กลุ่มองค์กรที่ได้พัฒนาจากองค์กรพัฒนาเอกชนทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศไทย เพื่อดำเนินกิจกรรมให้ความช่วยเหลือคนในพื้นที่ฯ เช่น ด้านสุขภาพ กิจกรรมสตรีและเยาวชน คนพิการ การพัฒนาชุมชน เป็นต้น ซึ่งกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนที่ลงทะเบียนกับทางรัฐบาลไทยจะการทำงานเพื่อพัฒนาเครือข่ายในการทำงานร่วมกับชุมชนผ่านเจ้าหน้าที่ที่มีการอบรมพัฒนาเพื่อให้ทำงานในชุมชนในระดับหนึ่ง เช่น

¹ อ่างในวิมลรัตน์ ทวีสิทธิ์วิมลรัตน์ ทวีสิทธิ์. “การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ความเป็นเงินของชาวไทยเชื้อสายจีน ในบริบทขององค์กรประชาสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์จีน: ศึกษากรณีองค์กรในจังหวัดอุบลราชธานี”. (วิทยานิพนธ์มานุษยวิทยา มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546), หน้า 34-35

เจ้าหน้าที่สาธารณสุขชุมชน กลุ่มเครือข่ายเยาวชน กลุ่มกิจกรรมสตรี เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกลุ่มองค์กรที่ชุมชนภายในมีการจัดตั้งขึ้นมาเช่น กลุ่มด้านศาสนา และการศึกษา ที่เป็นการรวมกลุ่มของผู้ที่มีความตระหนักในการพัฒนาชุมชนกะเหรี่ยงอย่างต่อเนื่อง แม้จะอยู่ในสถานภาพของการกลายเป็นผู้อพยพก็ตาม

การศึกษาของกลุ่มองค์กรทางสังคมในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ ยังปรากฏว่ามีลักษณะขององค์กรประชาสังคม ประกอบด้วย

1. การมีลักษณะร่วมของประชาสังคม ซึ่งสามารถแยกเป็นลักษณะความหลากหลายของประชาสังคม สามารถแยกได้เป็น 2 ลักษณะ ที่สำคัญ ได้ดังนี้คือ

1.1 ความหลากหลายเชิงรูปแบบของประชาสังคม สามารถแบ่งย่อยได้ เป็น

1.1.1 รูปแบบพื้นที่ หมายถึง ลักษณะของการรวมตัวกัน โดยยึดเอาพื้นที่และอาณาเขตเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นการแบ่งพื้นที่ตามความเจริญของเศรษฐกิจ การปกครอง การตั้งถิ่นฐาน หรือการดำเนินกิจกรรม เช่น กลุ่มนายทหารกะเหรี่ยงที่ส่วนใหญ่จะตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นกลุ่มๆ ในบริเวณใกล้เคียงกัน กลุ่มกะเหรี่ยงนับถือพุทธก็จะมีที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณรอบๆ ภูเขาที่ที่ตั้งของวัด หรือกลุ่มมุสลิมพม่า/โรฮิงยาที่จะมีการตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นกลุ่มๆ เพื่อดำเนินกิจกรรมทางศาสนาหรือการค้าขายในพื้นที่ เป็นต้น ทำให้กลุ่มองค์กรทางสังคมที่เกิดขึ้นจะมีความสัมพันธ์กับพื้นที่ทางกายภาพในการจัดตั้งกลุ่มองค์กรนั้นๆ และการดำเนินงานร่วมกันภายในกลุ่ม

1.1.2 รูปแบบการรวมตัว ในพื้นที่พักพิงจะพบว่ามีการจัดตั้งขึ้นมาและมีความแตกต่างกันในระดับของการรวมกลุ่ม ซึ่งกลุ่มเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่มีการก่อตัวของกลุ่มกะเหรี่ยงเอง เพื่อดำเนินงานให้ความช่วยเหลือกลุ่มประชากรผู้อพยพที่อาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงหรือกะเหรี่ยงผู้พลัดถิ่นภายในพม่า เช่น รูปแบบของมูลนิธิ กลุ่มกิจกรรมพิเศษ สมาคม เป็นต้น

1.1.3 กลุ่มคนที่มารวมตัวกัน มีลักษณะที่มีความหลากหลายในสถานภาพและบทบาทในสังคมนั้นๆ เนื่องจากสภาพในพื้นที่พักพิงชั่วคราวมีกลุ่มคนที่แตกต่างกัน ทั้งในด้านของระดับการศึกษา ศาสนา หรือบทบาททางการเมือง ส่งผลให้กลุ่มที่มีการรวมตัวในพื้นที่ๆ จึงมีความหลากหลาย เช่น องค์กรส่งเสริมด้านการศึกษาต่อเนื่องจะประกอบด้วยนักกิจกรรมที่มีความรู้ความสามารถด้านภาษาต่างประเทศเพื่อระดมทุนจากประเทศต่างๆ หรือกรณีของกลุ่มผู้มีความรู้ความสามารถด้านภาษาต่างประเทศเพื่อระดมทุนจากประเทศต่างๆ หรือกรณีของกลุ่มผู้มีความรู้ความสามารถด้านภาษาต่างประเทศเพื่อระดมทุนจากประเทศต่างๆ เป็นต้น

1.2 ความหลากหลายเชิงเนื้อหา สามารถแยกได้เป็น

1.2.1 ความหลากหลายของกิจกรรม ซึ่งจะแยกออกตามลักษณะของรูปแบบความถนัดของกลุ่มองค์กรนั้นๆ เช่น กลุ่มงานสตรี กลุ่มงานศิลปวัฒนธรรม ที่จะมีการดำเนินงานตามกิจกรรมของกลุ่ม โดยอาศัยองค์ความรู้เดิมของสังคมกะเหรี่ยง

1.1.2 ความหลากหลายในเชิงประเด็นความสนใจหรือประเด็นปัญหา สังคม

ของผู้อพยพในพื้นที่พักพิงชั่วคราวที่มีความหลากหลายของกลุ่มประชากร และประสบการณ์ชีวิตทางสังคมที่แต่ละคนผ่านมา ทำให้กลุ่มองค์กรที่เกิดขึ้นจึงมีประเด็นของกลุ่มที่แตกต่างกันออกไป เช่น กลุ่มที่มีความสัมพันธ์กับทหารกะเหรี่ยงหรือ กลุ่มรณรงค์ประชาธิปไตยในพม่า จะมีการใช้พื้นที่เพื่อต่อรองและเรียกร้องต่อรัฐบาลพม่าหรือประชาคมโลก แต่จะมีลักษณะที่แตกต่างจากกลุ่มองค์กรทางสังคมอื่นๆ เพราะกฎหมายไทยไม่มีการอนุญาตให้ดำเนินกิจกรรมได้ ดังนั้นกลุ่มองค์กรเหล่านี้จะไม่มีการเปิดเผยการทำงานแต่จะเป็นกลุ่มที่ทำงานประสานงานกับกลุ่มองค์กรอื่นๆ หรือทำงานในลักษณะแอบแฝงกับองค์กรประชาสังคมอื่นๆ

2. มีความเป็นชุมชนด้วยการมีความรู้สึกต่อกันและกันในสังคมที่มีความเอื้อเพื่อเอื้อแผ่มีความรักความผูกพัน ความจริงใจ ความสนใจและการมีผลประโยชน์สาธารณะร่วมกัน กล่าวคือ มีลักษณะความเป็นหนึ่งเดียวของคนในชุมชนเดียวกัน ซึ่งในพื้นที่พักพิงชั่วคราวจะมีการใช้ประวัติศาสตร์ของความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเพื่อสร้างความผูกพันกันในกลุ่มกะเหรี่ยงต่างๆ กลุ่มเพื่อสร้างพื้นที่ทางสังคมในกลุ่มตน บทบาทขององค์กรประชาสังคมลักษณะนี้จึงเป็นการทำกิจกรรม หรือสร้างสื่อต่างๆในชุมชนที่ทำให้มีการรับรู้เหมือนกัน

3. มีจิตสำนึกสาธารณะร่วมกัน (Public Consciousness) สร้างให้เกิดสำนึกในความเป็นพลเมืองภายในกลุ่ม สิ่งนี้จะเป็นแรงผลักดันให้เกิดความเข้มแข็งและมีพลังผลักดันให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ลักษณะของสังคมกะเหรี่ยงที่มีการสร้างความเป็นชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงร่วมกันของกลุ่มกะเหรี่ยงต่างๆ ทำให้กลุ่มองค์กรทางสังคมกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงฯ จึงมีลักษณะที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของกลุ่มต่างๆในพื้นที่ ให้เข้ามาช่วยกันในการดำเนินกิจกรรมทางสังคมร่วมกัน และเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

4. มีกิจกรรมและความต่อเนื่อง ในสังคมกะเหรี่ยงที่เป็นผู้อพยพในประเทศไทย องค์กรประชาสังคมจึงมีบทบาทอย่างมาก เพื่อการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกะเหรี่ยง เช่น องค์กรด้านศิลปวัฒนธรรม และศาสนาพุทธ ที่จะมีการอาศัยปฏิทินกะเหรี่ยงเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆมาโดยตลอด ทำให้องค์กรทางสังคมมีหน้าที่ในประสานงานกิจกรรมเพื่อสืบทอดกิจกรรมทางสังคมของกะเหรี่ยงต่อไป

5. มีเครือข่ายและการติดต่อสื่อสาร ที่มีการบริหารจัดการที่ดี เพราะการสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญในการสื่อสารและเปลี่ยนแปลงข่าวสารต่างๆ เพื่อสร้างเครือข่ายให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน รวมทั้งรับรู้เหตุการณ์ต่างๆร่วมกัน สิ่งนี้เป็นการสร้างความเป็นกลุ่มประชาสังคมเดียวกัน และเป็นแรงผลักดันให้เกิด พลังที่สาม คือ พลังประชาสังคมที่เข้มแข็งและยืนหยัดต่อสู้และต่อรองกับรัฐ โดยเฉพาะในสังคมกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงชั่วคราว การสร้างเครือข่ายกับการติดต่อสื่อสารมีความสำคัญเพราะชีวิตความเป็นอยู่ในพื้นที่ๆ ทำให้กะเหรี่ยงต้องอยู่ภายใต้กฎข้อบังคับของทาง

ราชการไทยและชาติอิสระในการดำเนินกิจกรรมบางอย่าง การสร้างสื่อหรือติดต่อกับเครือข่ายภายนอกเป็นวิธีที่กลุ่มองค์กรต่างๆในพื้นที่พักพิงนำมาใช้มากที่สุด เช่น การรับรู้เหตุการณ์ในพม่า ผ่านกลุ่มเคลื่อนไหวที่แม่สอด ที่มีอิสระมากกว่ากลุ่มที่อาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวที่จะประสานงานกับกลุ่มกะเหรี่ยงในพม่า หรือกลุ่มประเทศที่สาม ผ่านจดหมายข่าวที่แต่ละองค์กรในพื้นที่พักพิงจะมีการจัดพิมพ์เผยแพร่ให้กับคนในพื้นที่พักพิง

จากบทบาทขององค์กรสังคมนะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิง แม่หละ พบว่า แต่ละองค์กรมีประวัติความเป็นมาในการรวมตัวกันเพื่อจัดกิจกรรมต่างๆ มีการปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ แต่กิจกรรมหลักจะเป็นไปเพื่อรักษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ โดยการประสานงานกับคนภายในและภายนอกพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละในการดำเนินกิจกรรมทางสังคม ตลอดจนการดำเนินกิจกรรมที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขทางสังคมของประเทศไทย ทำให้กิจกรรมบางอย่างไม่สามารถเปิดเผยได้อย่างชัดเจน

สำหรับประชาสังคมนะเหรี่ยงที่กล่าวถึงในส่วนนี้ ซึ่งเป็นข้อค้นพบจากการทำงานภาคสนามเพื่อนำเสนอบทบาทการดำเนินกิจกรรมทางสังคมของกะเหรี่ยง ในเขตพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ ผู้ศึกษาได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับเรื่องการดำรงอยู่และการปรับอัตลักษณ์ของผู้อพยพกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงชั่วคราวระหว่างการดำเนินงานภาคสนาม ประกอบกับการวิเคราะห์ข้อมูลในสนามเกี่ยวกับพัฒนาการของอัตลักษณ์ของกะเหรี่ยงในสังคมปัจจุบัน ที่มีได้มีเพียงการอ้างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของกะเหรี่ยง เช่น ภาษา การแต่งกาย ความเชื่อ เท่านั้น แต่จากการสร้างสำนึกประวัติศาสตร์ร่วมกันของความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงกลุ่มต่างๆมีการหลอมรวมในความเป็นชาติพันธุ์เดียวกัน ประกอบกับการสร้างอัตลักษณ์ร่วมและเพิ่มพื้นที่ทางสังคมร่วมกันท่ามกลางความหลากหลาย ในรูปแบบของบทบาทองค์กรประชาสังคมที่ถูกนำมาใช้เพื่อเป็นตัวแทนในการตอบสนองต่อความสำนึกร่วมในความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน และบูรณาการปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมนะเหรี่ยงปัจจุบันคือ การต้องกลายเป็นผู้อพยพหรือมีสภาพเป็นอื่นในสังคม

ประวัติความเป็นมาของการก่อรูปองค์กรประชาสังคมนะเหรี่ยง

การรวมตัวกันในสังคมนะเหรี่ยงที่เห็นได้ชัดเจนว่า ได้มีการก่อเกิดองค์กรทางสังคมและพัฒนามาตั้งแต่ในช่วงสมัยสังคมนานาชาติ จากกลุ่มปัญญาชนกะเหรี่ยงที่เข้าไปมีส่วนร่วมได้มีบทบาทในคณะปกครองของรัฐบาลอานานิคม บุคคลสำคัญในยุคนี้เช่น ดร.ชาน ซี โป, ซอร์ ออง หลา, ซอร์ เมียน ทิน และ กลุ่มมิชชันนารีในองค์กรคริสเตียนที่เข้ามาดำเนินกิจกรรมในพม่า และกะเหรี่ยงที่เข้านับถือศาสนาคริสต์ ตลอดจนกลุ่มกะเหรี่ยงที่ทำงานในหน่วยงานทางด้าน

ทหารสังกัดกองทัพอังกฤษในยุคอานานิคม ซึ่งได้รับส่งเสริมจากข้าหลวงอังกฤษในการเข้าทำงาน และกิจกรรมทางสังคมต่างๆ

บทบาทของบุคคลสำคัญและการสนับสนุนของอานานิคมทำให้องค์กรกะเหรี่ยงในยุคนี้ ได้พัฒนารูปแบบเป็นองค์กรสังคมด้านต่างๆ เช่น ด้านการศึกษา ด้านสังคมสงเคราะห์ ด้านศาสนา และด้านการเมืองและการทหาร เป็นองค์กรที่มีการพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง จนในยุคที่ สังคมกะเหรี่ยงมีการพัฒนาอุดมการณ์ลัทธิชาตินิยมสมัยใหม่ และการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของกลุ่มกะเหรี่ยง ทำให้ในยุคปลายสมัยอานานิคมเริ่มมีการเกิดกลุ่มองค์กรเคลื่อนไหวทางการเมืองและการรวมกลุ่มเพิ่มมากขึ้น เช่น KNA (Karen Nation Association) ,KNU (Karen Nation Union)² เพื่อตอบสนองความสามัคคีในความเป็นชาติของกะเหรี่ยงและวางแผนเกี่ยวกับอนาคตภายหลังก่ออานานิคม และเมื่อพม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษบทบาทขององค์กรต่างๆ เหล่านี้ ได้มีการปรับเปลี่ยนและจัดตั้งรูปแบบขององค์กรใหม่ เพื่อสถาปนารัฐกะเหรี่ยงในการปกครอง ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งกับรัฐบาลพม่าในขณะนั้น ประกอบกับเริ่มมีกลุ่มกิจกรรมกะเหรี่ยงเพื่อเรียกร้องสิทธิในการปกครองตนเองมากขึ้น ทำให้รัฐบาลพม่าเริ่มมีการปราบปรามกลุ่มต่างๆมากขึ้น และส่งผลให้การเคลื่อนไหวของกลุ่มองค์กรทางสังคมกะเหรี่ยงได้ปรับเปลี่ยนมาเป็นการทหาร มีการตั้งกองกำลัง เช่น KNDO (Karen Nation Defense Organization) เพื่อร่วมกับหน่วยงานของ KNU (Karen Nation Union) ในการปฏิบัติงานในทิศทางของการต่อสู้กับกลุ่มรัฐบาลพม่า จนเมื่อสถานการณ์ความขัดแย้งรุนแรงขึ้นและกะเหรี่ยงได้จัดตั้ง ค่ายมานอร์ปอลอร์ เพื่อเป็นศูนย์กลางของกะเหรี่ยงในการต่อสู้กับรัฐบาลพม่า ซึ่งที่ค่ายแห่งนี้ ได้มีการจัดตั้งองค์กรต่างๆเพื่อรองรับการดำเนินงานของรัฐบาลกะเหรี่ยง เช่น กระทรวงต่างๆ สถานศึกษา โบสถ์ สถานพยาบาล เป็นต้น จนเมื่อเกิดเหตุการณ์ค่ายมานอร์ปอลอร์แตก(1996) ทำให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆขององค์กรที่ตั้งอยู่ที่มานอร์ปอลอร์ มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบองค์กรในการทำกิจกรรมต่างๆ เมื่อต้องกลายเป็นผู้หนีภัยสงคราม/ผู้ลี้ภัยในพื้นที่พม่าในเขตไทย ซึ่งไม่อนุญาตให้ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองและทหารตามนโยบายของรัฐบาลไทย ปัจจุบันยังมีองค์กรต่างๆของสหภาพกอร์ดุเลย์ที่ยังดำเนินการอยู่ในเขตไทยหรือต่างประเทศ ส่วนมากจะพบว่า หน่วยงานขององค์กรสำคัญๆ จะตั้งอยู่บริเวณแนวชายแดนไทย-พม่าตั้งแต่อำเภอแม่สอด จ.ตาก จ.กาญจนบุรี จ. เชียงใหม่ และ จ. แม่ฮ่องสอน

การปรับเปลี่ยนบทบาทขององค์กรกะเหรี่ยงในเขตไทย ถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ จากเดิมที่องค์กรกะเหรี่ยงมักจะมีบทบาทในการสู้รบหรือการเคลื่อนไหวทางการเมือง แต่ปัจจุบันได้แสดงบทบาทของการสร้างองค์กรตัวแทน (Representative organization) เพื่อ

²พรพิมล ตริโชติ **ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า** (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542), หน้า 94 – 95

ดำเนินงานต่างๆในเขตไทยที่ไม่ส่งผลต่อความขัดแย้งระหว่างประเทศ หรือในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการทหารก็จะใช้ที่ประจำการในเขตทหารกะเหรี่ยง KNU ที่อยู่ตรงข้ามเขตไทย

สำหรับองค์กรที่ดำเนินกิจกรรมภายในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ ไม่พบว่ามีองค์กรที่ดำเนินการเกี่ยวกับทหารหรือความมั่นคงโดยตรง มีเพียงแต่ครอบครัวนายทหารที่เข้ามาเพื่อพักอาศัย และสมาชิกที่เข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมในองค์กรทางสังคมบางองค์กรทั้งภายในและภายนอกพื้นที่เท่านั้น

ส่วนอีกด้านหนึ่งองค์กรทางสังคมที่เกิดขึ้นในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ จะเป็นกลุ่มขององค์กรด้านการพัฒนางานในชุมชนของผู้อพยพ การเปิดพื้นที่ทางสังคมของกะเหรี่ยงจากภาพเดิมๆ ที่ถูกมองว่าเป็นองค์กรที่เกี่ยวกับทหารเพียงอย่างเดียวและเฉื่อยชาต่อการพัฒนา กลุ่มองค์กรที่เกิดขึ้นใหม่เป็นการแสดงระหว่างพื้นที่ทางสังคมของกะเหรี่ยงกับกลุ่มภายนอก ผ่านการทำกิจกรรมต่างๆ ที่แสดงให้เห็นถึงความคิดทางสังคมของสมาชิกในสังคมกะเหรี่ยงเพื่อรักษาจิตสำนึกในเรื่องของชาติ และการร่วมกันเพื่อเป็นการแบ่งปันประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมา และการวางแผนสังคม/ชุมชนในอนาคต

ดังนั้น ในการวิเคราะห์และนำเสนอเกี่ยวกับประชาสังคมกะเหรี่ยงที่ก่อเกิดในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ ที่เป็นพื้นที่พิเศษในสังคมไทยเพื่อควบคุมกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงให้อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ต่างๆจากเหตุผลด้านความมั่นคงของประเทศไทย และทำให้พื้นที่ทางสังคมของกะเหรี่ยงในประเทศไทยมีฐานะเสมือนผู้ที่ไม่สามารถแสดงบทบาทต่างๆ ได้อย่างชัดเจน ความสัมพันธ์ของระบบประชาสังคมกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ จึงเป็นพื้นที่ที่เปรียบเสมือนเวทีของการกระทำกิจกรรมทางสังคมของสังคมกะเหรี่ยงผู้อพยพ (Social action)³

ความเป็นสถาบันที่อยู่ภายในสถาบันแบบเบ็ดเสร็จ ประกอบด้วย 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ คนส่วนมากที่ถูกจัดการ (Inmates) กับคนส่วนน้อยที่เป็นผู้จัดการ ควบคุม กำหนดกฎเกณฑ์สมาชิกในสถาบัน และสิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นในรูปแบบสถาบันแบบเบ็ดเสร็จ คือ เนื่องจากคนที่มาอยู่ภายใต้สถาบันมีความหลากหลายจึงทำให้เกิดลักษณะที่เรียกว่า ลูกผสมทางสังคม (social hybrid) เพราะคนที่มาใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ชุมชนที่ถูกสร้างขึ้นอย่างจำเพาะเพื่อเป็นพื้นที่พักพิงฯ (residential community) พร้อมๆกับการใช้ชีวิตในรูปแบบสถาบัน/องค์กรที่ถูกสร้างขึ้นอย่างเป็นทางการ (formal organization) อำนาจจะถูกสถาปนาขึ้นเพื่อใช้ในการควบคุมดูแลภายใต้อำนาจเพียงชุดเดียวในขอบเขตอาณาบริเวณหนึ่งกิจกรรมต่างๆ ทั้งในชีวิตประจำวันและกิจกรรมที่ถูกกำหนดขึ้นภายใต้กฎระเบียบของทางรัฐบาลไทย ซึ่งกลุ่มกะเหรี่ยงได้พยายามนำเสนอรูปแบบขององค์กรทาง

³ ธีรยุทธ บุญมี. ประชาสังคม (กรุงเทพฯ: สายธาร, 2547), หน้า 21

สังคมเพื่อเป็นตัวแทนทางชาติพันธุ์ในการแสดงตัวตนภายใต้กรอบจำกัดทางสังคมของพื้นที่พักพิง

4

บทบาทของประชาสังคมในพื้นที่พักพิงชั่วคราว จึงเป็นการแสดงออกของการช่วยเหลือ เพื่อช่วยแก้ไขสภาพปัญหาต่างๆ ของคนที่อยู่ในพื้นที่ที่มีสภาพจำกัดในด้านต่างๆ และเป็นเวที ร่วมกันทำงานของกะเหรี่ยงผ่านจิตสำนึกความเป็นกะเหรี่ยง ทำให้ก่อเกิดองค์กรตัวแทนของกลุ่ม คนที่มีจิตสำนึกร่วมกัน เพื่อช่วยเหลือกลุ่มที่เป็นชาติพันธุ์เดียวกัน ในลักษณะที่เชื่อมโยงกันเป็น เครือข่ายประชาสังคม (Civic social network) เพื่อสร้างภาพของสังคมกะเหรี่ยงผ่านชุมชนประชา สังคมทางชาติพันธุ์ของกะเหรี่ยง (Ethnic Civil Society)

จากข้อค้นพบที่ว่าองค์กรประชาสังคมในพื้นที่พักพิงชั่วคราวที่ได้ก่อรูปขึ้นมาภายใต้ สถานการณ์ทางสังคมของพื้นที่พักพิงชั่วคราว และเหตุการณ์ในประเทศพม่า และถูกหล่อหลอม ด้วยการสร้างสำนึกร่วมกันในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ผู้วิจัยจึงอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในขั้น แรกโดยอาศัยการรวบรวมเอกสารเกี่ยวกับองค์กรกะเหรี่ยงที่มีอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวฯ และ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มองค์กรทางสังคมภายในพื้นที่พักพิงฯ เพื่อให้ได้กลุ่มเป้าหมาย หลักในการแสดงลักษณะขององค์กรประชาสังคมที่เกิดขึ้น ซึ่งได้มีการนำรายชื่อองค์กรในพื้นที่ฯ ที่ มีการแสดงบทบาทการทำงานอย่างชัดเจนมา เพื่อคัดเลือกองค์กรกรณีศึกษาจำนวน 10 องค์กร พร้อมกับอธิบายความเป็นมาของแต่ละองค์กรและบทบาททางสังคมขององค์กรแต่ละองค์กร ใน พื้นที่พักพิงชั่วคราวฯ กับความสัมพันธ์ในชุมชนกะเหรี่ยง

จุดเริ่มต้นขององค์กรประชาสังคมในพื้นที่พักพิงแม่หละ

การดำเนินการกิจกรรมต่างๆขององค์กรในพื้นที่พักพิงฯ ส่วนหนึ่งได้มีการดำเนินงาน มาแล้วตั้งแต่เมื่ออยู่ในเขตประเทศพม่า เช่น มูลนิธิช่วยเหลือเด็ก องค์กรการศึกษา เป็นต้น จนเมื่อ สถานการณ์ทางสังคมทำให้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของกิจกรรมบ้าง และเมื่อเหตุการณ์ในพม่า เกิดความรุนแรงมากขึ้น กลุ่มองค์กรส่วนหนึ่งได้เดินทางเข้าพื้นที่ค่ายมานอร์ปอลอว์ องค์กรเหล่านี้ ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มองค์กรด้านการทหาร กลุ่มองค์กรด้านการศึกษา กลุ่มองค์กรด้านศาสนา และ กลุ่มองค์กรการค้าชายแดน เป็นต้นโดยเฉพาะกลุ่มองค์กรด้านศาสนาคริสต์ที่มีการก่อเกิดรูปแบบ ขององค์กรมาโดยตลอด จนเมื่ออพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่พักพิงในประเทศไทย องค์กรเหล่านี้ก็ได้มีการ ปรับเปลี่ยนองค์กรอีกครั้ง พร้อมๆกับการขยายงานในองค์กรที่มีมากขึ้นเช่น องค์กรด้านสังคม สงเคราะห์ที่เดิมให้ความช่วยเหลือเด็กเพียงอย่างเดียวก็มีการปรับเปลี่ยนมาให้ความช่วยเหลือ ผู้ประสบภัยจากสงคราม หรือองค์กรด้านการศึกษาที่มีการพัฒนาร่วมกับองค์กรด้านศาสนา ให้ เป็นไปในทิศทางที่ร่วมกันมากขึ้นในการดำเนินกิจกรรม นอกจากนี้องค์กรต่างๆในพื้นที่พักพิง

⁴ Goffman, Erving *Asylum*. *Asylum*. (New York: Anchor, 1961), p. 25

ชั่วคราวแล้วการเข้ามาให้ความช่วยเหลือของกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศ ได้มีบทบาทสำคัญในฐานะของผู้สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่างๆของสังคมผู้อพยพ เช่น การเป็นองค์กรให้ทุน หรือวางรากฐานขององค์กรที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ เพื่อเป็นตัวประสานงานการดำเนินกิจกรรมและส่งเสริมกิจกรรมของคนในพื้นที่ให้มากขึ้นด้วย

ปัจจุบันมีองค์กรต่างๆ ที่แสดงตัวและไม่แสดงตัว ทั้งนี้ทั้งนั้นองค์กรประชาสังคมในแม่หละที่ไม่มี การแสดงตัว เพื่อปกป้องผลประโยชน์บางประการของความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่มีฐานะเป็นผู้ลี้ภัยในประเทศไทยและเป็นชนกลุ่มน้อยในพม่า ทำให้ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างเปิดเผย ดังนั้นรูปแบบองค์กรในพื้นที่พักพิงแม่หละสามารถแบ่งประเภทขององค์กรออกเป็น 3 กลุ่มองค์กรหลัก คือ องค์กรกะเหรี่ยงเกี่ยวข้องกับการเมือง องค์กรเกี่ยวข้องกับศาสนา องค์กรระหว่างประเทศ องค์กรพัฒนาเอกชนไทย โดยแบ่งเป็น 8 กลุ่ม ตามวัตถุประสงค์ขององค์กรนั้นๆ คือ

1. ด้านศาสนา
2. ด้านการศึกษา
3. ด้านการพัฒนาชุมชน
4. ด้านสังคมสงเคราะห์
5. ด้านกิจกรรมเด็ก สตรีและคนพิการ
6. ศิลปวัฒนธรรมกะเหรี่ยง
7. ด้านสุขภาพและอนามัย
8. ด้านรณรงค์และส่งเสริมประชาธิปไตย

การก่อรูปขององค์กรประชาสังคมกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงชั่วคราวฯ เพื่อดำเนินงานด้านต่างๆจะมีหน่วยงานภายนอกที่มีผลต่อการเสริมการทำงานขององค์กรประชาสังคมในพื้นที่พักพิงพบว่ามี 3 ลักษณะ ที่มีอิทธิพลต่อการทำงานในพื้นที่พักพิงฯ คือ

1. กลุ่มองค์กรด้านการปกครองร่วมของกะเหรี่ยง ที่มีความสัมพันธ์อย่างเหนียวแน่นมาตั้งแต่ยุคการก่อเกิดรูปแบบองค์กรทางสังคมของกะเหรี่ยงในยุคอาณานิคมและการก่อเกิดของรูปแบบรัฐชาติ เช่น หน่วยงานแห่งสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง (Kawthoolei/Karen Nation Union, KNU) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่มีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินงานของกลุ่มองค์กรต่างๆถึงแม้ว่าพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละจะห้ามมีการดำเนินกิจกรรมการทหารก็ตาม แต่องค์กรหลายองค์กรในพื้นที่พักพิงชั่วคราวดำเนินการเปรียบเสมือนองค์กรตัวแทนของสำนักร่วมของคนกะเหรี่ยงในพื้นที่ฯ อีกทั้งองค์กรบางองค์กรที่ได้ดำเนินงานมาตั้งแต่ในประเทศพม่าก่อนที่จะอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยได้มีการดำเนินงานต่างๆอยู่ในค่ายมานอร์ปอลอว์ ทำให้ความสัมพันธ์ที่

เกิดขึ้นระหว่างองค์กรที่ดำเนินงานด้านการทหารกับองค์กรที่ดำเนินงานด้านอื่นๆ เช่น การศึกษา สวัสดิการสังคมสงเคราะห์ มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานภายใต้ความสัมพันธ์ลับๆ เช่น กรณีขององค์กรด้านการศึกษาแห่งหนึ่งภายในพื้นที่พักพิงฯ ที่มีดำเนินงานตั้งแต่ค่ายมานอร์ปลอว์ ทำให้เมื่อหน่วยงานแห่งนี้อพยพเข้ามาในประเทศไทย สามารถช่วยพัฒนาด้านการศึกษาให้กับเด็กที่ได้รับการสนับสนุนจาก KNU ภายใต้ระบบอุปถัมภ์ในการสนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษาและกิจกรรมของชาติที่ถูกหล่อหลอมรวมกัน

นอกจากนี้พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างกลุ่มบุคคลระดับสูงขององค์กร KNU กับองค์กรทางสังคมในพื้นที่ เช่น กลุ่มเครือญาติ จากการที่พื้นที่พักพิงชั่วคราวเป็นพื้นที่อยู่ระหว่างทางผ่านอำเภอแม่สอดและอำเภอแม่สาย ซึ่งประกอบด้วยค่ายทหาร KNU จำนวนหลายจุดที่สำคัญ ทำให้มีครอบครัวนายทหารส่วนหนึ่งเข้ามาพักอาศัยในพื้นที่ฯ ประกอบกับครอบครัวนายทหารเหล่านี้ที่มีระดับการศึกษาที่ดี จึงเอื้อต่อการเข้าทำงานในองค์กรต่างๆ ในพื้นที่ และสานต่อความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น เพื่อดำเนินกิจกรรมของทั้งสองฝ่ายร่วมกัน

2. กลุ่มองค์กรภายนอก ประกอบด้วย กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนไทย องค์กรระหว่างประเทศที่เข้ามาดำเนินกิจกรรมต่างๆภายในพื้นที่ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของกะเหรี่ยง หรือกลุ่มมุสลิม องค์กรเหล่านี้มีทั้งที่ขึ้นทะเบียนกับทางรัฐบาลไทยเพื่อเข้ามาดำเนินกิจกรรมภายใน และที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนกับรัฐบาลไทย สำหรับองค์กรที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียน พบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นองค์กรที่เข้ามาดำเนินงานโดยชาวต่างประเทศ มีการจ้างเจ้าหน้าที่ชาวไทยกะเหรี่ยงหรือกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงชั่วคราว เพื่อเป็นผู้ประสานงานและปฏิบัติงานภายในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ

ส่วนกิจกรรมของกลุ่มองค์กรเหล่านี้ เช่น กิจกรรมด้านการสังคมสงเคราะห์ กิจกรรมด้านสุขภาพ การส่งเสริมกิจกรรมเด็ก สตรี และคนพิการ กิจกรรมด้านการศึกษา หรือกิจกรรมทางการเมือง เป็นต้น ในส่วนขององค์กรที่ขึ้นทะเบียนจะพบว่ารูปแบบการดำเนินงานมีการตรวจสอบจากหน่วยงานของประเทศไทยอย่างชัดเจน จะต่างกับองค์กรที่ไม่ขึ้นทะเบียนที่ทำงานอย่างลับๆ ผ่านเครือข่ายของคนในชุมชนกับคนจากแม่สอดเช่น กลุ่มองค์กรต่างประเทศได้เข้ามาสนับสนุนกิจกรรมด้านการศึกษาและมีการเข้ามาสอนหนังสือให้กับเด็กในพื้นที่ในช่วงฤดูร้อน ได้นำเด็กในพื้นที่พักพิงชั่วคราวออกไปเรียนชั้นระดับสูงที่แม่สอดหรือจัดหาทุนการศึกษาเพื่อส่งนักเรียนไปเรียนต่อต่างประเทศ เป็นต้น

3. กลุ่มองค์กรเกี่ยวข้องกับศาสนา เนื่องจากพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละมีความหลากหลายในเรื่องของศาสนาและความเชื่อของประชากร ที่ประกอบด้วยกลุ่มศาสนาสำคัญ 3 กลุ่ม คือ พุทธ คริสต์ อิสลาม พบว่า มีการใช้พื้นที่ขององค์กรประชาสังคมต่างๆ ในการแสดงออกเพื่ออภิวัดลักษณะทางศาสนาของกลุ่ม

3.1 กลุ่มองค์กรพุทธ ที่บทบาทในการดำเนินกิจกรรมจะดำเนินงานผ่านพื้นที่ของ

วัดและพระในพื้นที่ฯ ทั้ง 4 วัด จากการสัมภาษณ์รองเจ้าอาวาสวัดแห่งหนึ่ง พบว่า กิจกรรมของวัดที่ผ่านมามีความสัมพันธ์กับกิจกรรมทางพุทธศาสนาในวันสำคัญต่างๆ กิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมกะเหรี่ยง เช่น งานผูกข้อมือประจำปี, ฝึกลิเก/ละครกะเหรี่ยง การจัดการเรียนการสอนภาษาบาลีเป็นต้น และในส่วนของวัดในพื้นที่พักพิงฯ จะมีความสัมพันธ์กับคนไทยกะเหรี่ยงพุทธหรือวัดที่อยู่ภายนอกด้วย

3.2 กลุ่มองค์กรคริสเตียน เนื่องจากในพื้นที่พักพิงฯ แม่หละ มีความหลากหลาย ในกลุ่มนิกายทางศาสนาคริสต์ ดังนั้นการดำเนินกิจกรรมต่างๆ จะเป็นไปตามกิจกรรมตามนิกายนั้นๆ และในบางกลุ่มที่มีการดำเนินงานมาตั้งแต่เมื่ออยู่ในประเทศพม่า ก็จะมีสายสัมพันธ์กับองค์กรคริสเตียนในฝั่งพม่าด้วย อีกทั้งความสัมพันธ์ของความ เป็นคริสเตียนที่มีกับหน่วยงานด้านการทหาร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคริสเตียน จึงพบว่า มีการร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ กันระหว่างกลุ่มคริสเตียนแม่หละกับกลุ่มงานของกองทัพกะเหรี่ยง และเป็นการช่วยในเรื่องของขวัญกำลังใจในช่วงการพักรบที่จะมีการจัดกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน

ในส่วนของกลุ่มกะเหรี่ยงคริสเตียนแม่หละ แต่ละนิกายที่มีความสัมพันธ์ในกิจกรรม คริสเตียนกับหน่วยงานคริสเตียนทั่วโลก ทำให้มีกลุ่มมิชชันนารีต่างชาติเข้ามาสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของคริสเตียนแม่หละตลอดทั้งปี หรือในกลุ่มคริสเตียนไทยกับคริสเตียนกะเหรี่ยงก็จะมี การสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เช่น กิจกรรมในโบสถ์ที่แม่สอด

3.3 กลุ่มองค์กรมุสลิม เป็นกลุ่มองค์กรที่มีผู้น้อยที่สุดในพื้นที่พักพิงชั่วคราวแม่หละ จากที่กลุ่มมุสลิมเป็นกลุ่มที่มีบทบาทในด้านการบริหารจัดการภายในพื้นที่พักพิงชั่วคราวค่อนข้างน้อย เมื่อเทียบกับกลุ่มกะเหรี่ยงที่มีบทบาทในการบริหารจัดการพื้นที่ และการกระจายตัวของประชากรในพื้นที่ ซึ่งกลุ่มมุสลิมจะมีการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มมากกว่ากะเหรี่ยงคริสเตียนและพุทธ การดำเนินกิจกรรมก็จะเป็นไปตามหลักศาสนาอิสลาม และในพื้นที่พักพิงฯ บ้านแม่หละ จะมีการจัดตั้งกลุ่มองค์กรคณะกรรมการมุสลิม เพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมทางศาสนาของมุสลิมแม่หละ โดยมีการประสานงานกับกลุ่มคณะกรรมการมุสลิมแม่สอด หรือในบางโอกาสก็มีการทำกิจกรรมวันสำคัญร่วมกัน เช่น งานถือศีลอด หรือการละหมาด เป็นต้น และการจัดการด้านการศึกษาเกี่ยวกับศาสนาอิสลามให้แก่เด็กและเยาวชน จำนวน 1 โรงเรียนในรูปแบบของอัตลักษณ์ดั้งเดิม เช่น จัดสอนพม่าเบงกาลี ให้กับเด็กและเยาวชน เพราะโรงเรียนส่วนใหญ่ในพื้นที่จะเป็นโรงเรียนกะเหรี่ยงที่มีการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษากะเหรี่ยง แต่กลุ่มผู้นับถือศาสนาอิสลามในพื้นที่พักพิงฯ ครอบครัวยุคส่วนใหญ่จะไม่พูดภาษากะเหรี่ยง แต่จะใช้ภาษาเบงกาลี และโรงเรียนกะเหรี่ยงยังมีเรื่องเกี่ยวกับศาสนาเช่น การสวดมนต์พุทธ หรือคริสต์ ในช่วงเช้าก่อนเข้าเรียนเป็นต้น ทำให้นักเรียนมุสลิมไม่สามารถเข้าเรียนได้ นอกจากนี้โรงเรียนมุสลิมแม่หละยังมี

บทบาทในการส่งเสริมเรื่องพระคัมภีร์ โดยมีการสอนคัมภีร์ ในช่วงเย็นและวันหยุดให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ด้วย

แต่สำหรับการดำรงชีวิตในพื้นที่พักพิงแล้วองค์กรด้านศาสนาแต่ละองค์กร จะไม่ค่อยมีโอกาสในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน โดยเฉพาะกลุ่มศาสนาอิสลามที่แยกจากกลุ่มกะเหรี่ยงโดยสิ้นเชิง ทั้งนี้จากลักษณะทางชาติพันธุ์และศาสนาที่แตกต่างกันของกลุ่ม กิจกรรมของกะเหรี่ยงพุทธและคริสต์ ในเรื่องของศาสนาจึงถือเป็นเรื่องส่วนตัวของแต่ละคนที่จะเลือกองค์กรแต่ละองค์กรจะทำงานตามหน้าที่ทางศาสนา ส่วนกิจกรรมทางสังคมเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นร่วมกันของกะเหรี่ยง

3.4 องค์กรทางสังคมด้านการศึกษาในพื้นที่พักพิงฯ เช่น โรงเรียนกะเหรี่ยงบางแห่งที่มีการสอดแทรกเนื้อหาเพื่อสร้างจิตสำนึกเรื่องชาติพันธุ์ ก่อนเข้าเรียนและหลังเลิกเรียน เช่น มีการร้องเพลงชาติกะเหรี่ยงหรือบทเรียนวิชาประวัติศาสตร์กะเหรี่ยง พบว่าในพื้นที่พักพิงชั่วคราวมีการสร้างตำราเรียนภาษากะเหรี่ยงขึ้นเพื่อใช้ในการเรียนการสอน หรือมีการนำตำรามาจากพม่าทั้งนี้เพราะในประเทศพม่าโรงเรียนต่างๆ ที่อยู่ในรัฐกะเหรี่ยงจะไม่มีใบอนุญาตให้ใช้ภาษากะเหรี่ยงในการเรียนการสอน โดยการสร้างสื่อการเรียนการสอนดังกล่าวจะได้รับการสนับสนุนขององค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรระหว่างประเทศ

ความสัมพันธ์ที่มีความซับซ้อนขององค์กรกะเหรี่ยง การเปิดตัวของแต่ละองค์กรที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์กรภายนอกและภายในของสังคมกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงชั่วคราว ระบบการสื่อสารและเครือข่ายความสัมพันธ์ที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น ระบบเครือญาติ ศาสนา เศรษฐกิจ นับเป็นสิ่งยึดโยงความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกชนกับส่วนร่วมหรือประชาสังคม และแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ขององค์กรภาคประชาสังคมของกะเหรี่ยง ในส่วนนี้สามารถแยกให้เห็นองค์ประกอบของการก่อเกิดพื้นที่ประชาสังคมได้⁵ ดังนี้

การสร้างอัตลักษณ์ (Identity Formation) เป็นการมองผ่านความสามารถในการรับรู้ (Cognition) ในการใช้ภาษาและในการปฏิบัติกิจกรรม (Action) หรือปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างกัน ผ่านการเรียนรู้ผ่านจริยธรรมที่แฝงฝังอยู่ในการสื่อสาร ในความต้องการของมนุษย์ที่จะรับรู้โลกสังคมที่อยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ กล่าวคือการใช้ภาษาเป็นสื่อในการสื่อสาร ตีความหมาย ความตั้งใจกับผู้อื่น ความต้องการการตกลงหรือการกระทำร่วมกับผู้อื่นในสังคม และทั้งหมดก็ล้วนต้องผ่านภูมิหลังเชิงโครงสร้างของปริณิณทลชีวิต (Lifeworld) ของสังคมแต่ละยุคสมัย

ผลของกระบวนการดังกล่าวทำให้เกิดรูปแบบของอัตลักษณ์ 2 ส่วนคือ อัตลักษณ์ความเป็นตัวเองซึ่งต่างไปจากอัตลักษณ์ของคนอื่น และอัตลักษณ์ร่วม (Collective Identity) ซึ่งเหมือนกับคนอื่น และทำให้เข้าใจว่าการก่อรูปของอัตลักษณ์บุคคลและอัตลักษณ์กลุ่มนั้น ต้องทำ

⁵ ธีรยุทธ บุญมี, เล่มเดียวกัน, หน้า 193 -197

โดยผ่านกระบวนการยอมรับซึ่งกันและกันภายในกลุ่มและยอมรับความเหมือนกันภายในกลุ่ม ซึ่งส่งผลต่อความสมานฉันท์ในกลุ่ม ความพยายาม ความต้องการ หรือประสบการณ์ในการแก้ปัญหา ร่วมกันภายในกลุ่ม⁶ และจากรูปแบบอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคสมัยของสังคมที่ได้สร้างกรอบเชิงจารีต (Conventional Identity) จนเมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์เหล่านั้นได้ถูกหล่อหลอมรวมกันเป็นอัตลักษณ์ชุดใหม่ ที่ผ่านกระบวนการของกฎหมาย ศาสนา และการเมือง อันมาจากการก่อรูปของอัตลักษณ์ที่เชื่อมโยงติดต่อกันผ่านรากเหง้าทางสังคม ประวัติศาสตร์เฉพาะกลุ่มตน และการเน้นผ่านกระบวนการกระทำผ่านภาษาวัฒนธรรมเดียวกัน ชุดของอัตลักษณ์ลักษณะนี้ คือ รูปแบบของอัตลักษณ์แบบชาตินิยมที่มักถูกสร้างขึ้นมาเพื่อปกป้องเงื่อนไขการดำรงอยู่ของตน และการป้องกันทรัพย์สินและผลประโยชน์ที่ถูกสร้างร่วมกันภายในกลุ่มของตน ผลที่อาจเกิดตามมาจากอัตลักษณ์ในลักษณะนี้คือ สงครามการสร้างชาตินิยม การก่อรูปของอัตลักษณ์ของกะเหรี่ยง แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของสังคมกะเหรี่ยงอพยพที่อยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวแม่หละ ในลักษณะที่ก่อเกิดร่วมกันผ่านกระบวนการทางชาติพันธุ์ 2 รูปแบบคือ

1. การกระทำผ่านกระบวนการเชิงสัญลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของกะเหรี่ยง เช่น ภาษา การแต่งกาย บทกวีกะเหรี่ยง และที่มีความสำคัญคือ การสร้างประวัติศาสตร์ของชาติกะเหรี่ยง ขึ้นมาเป็นอัตลักษณ์ที่เกิดร่วมกันในแต่ละชุมชนผ่านยุคสมัยต่างๆ ในประวัติศาสตร์สังคมกะเหรี่ยง โดยเฉพาะการหล่อหลอมรูปแบบอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ในชุมชนกะเหรี่ยง และมีอิทธิพลมาจนถึงปัจจุบัน

2. การสร้างอัตลักษณ์ที่ผ่านพื้นที่ทางสังคม ในรูปแบบขององค์กรประชาสังคมเพื่อแสดงตัวตนของสังคมกะเหรี่ยงที่ถูกสร้างขึ้นโดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

- 2.1 การอาศัยอุดมการณ์เดียวกันในการทำให้เกิดการรวมกลุ่มทางสังคมหรือทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกัน ประกอบกับในสังคมกะเหรี่ยงอพยพที่อุดมการณ์เรื่องของชาตินิยมจะมีส่วนสำคัญทำให้คนเข้ามาทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน ที่มีความซับซ้อนแตกต่างกันออกไป เช่น ในอดีตที่องค์กรด้านอาหารของกะเหรี่ยงเป็นองค์กรสำคัญที่มีผลต่อการเชื่อมโยงคนและกิจกรรมต่างๆ ให้เข้ามารวมกลุ่มเพื่ออุดมการณ์เดียวกัน

- 2.2 การแสดงการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในกิจกรรมหรือองค์กรนั้นๆ จากการรวมกลุ่มทางสังคมของกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงฯ ที่คนส่วนใหญ่มีความตั้งใจในการทำงานเพื่อสังคม ทั้งด้านการพัฒนาชุมชน การศึกษา ศาสนา ที่แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจของคนในสังคม และช่วยเหลือประชากรที่ได้รับความทุกข์ยากในสังคม เช่น กลุ่มองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือทาง

⁶ Habermas อ้างใน ธีรยุทธ บุญมี, เล่มเดียวกัน, 2547 หน้า 195

การศึกษาที่ไม่มีค่าตอบแทนใดๆ แต่มีความตั้งใจเพื่อช่วยให้เยาวชนกะเหรี่ยงในพื้นที่มีโอกาสได้รับการศึกษาที่ดี เป็นต้น

2.3 การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับชุมชนที่มีอยู่เพื่อการพัฒนาและเสริมสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ทั้งนี้เนื่องจากในพื้นที่พักพิงฯ มีความจำกัดในหลายๆด้าน ทำให้การจัดการองค์กรแต่ละองค์กรที่มีการรวมกลุ่มอย่างหลวมๆ ที่อาศัยความเป็นพี่น้องหรือกลุ่มปัญญาชนกะเหรี่ยงในยุคแรกเป็นตัวประสานและมีการพัฒนากิจกรรมตามสถานการณ์ทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด มีการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มจนกลายเป็นองค์กรทางสังคมที่ชัดเจน เช่น กลุ่มคนที่ได้รับการศึกษาสูงๆ มารวมกลุ่มเพื่อพัฒนากลุ่มเยาวชนในกลุ่มของตน และพัฒนารูปแบบขององค์กรทางสังคมขึ้นมา ประกอบกับสิ่งสำคัญคือการเข้ามาขององค์กรภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม

2.4 การติดต่อสื่อสารภายในและเครือข่ายการทำงาน เป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก ในการพัฒนารูปแบบประชาสังคมและการขยายตัวขององค์กรต่างๆ ในพื้นที่พบว่ามีการประสานงานร่วมกับหน่วยงานภายนอกทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ รวมทั้งในพื้นที่ของประเทศพม่า ในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

2.5 กลุ่มทุน จากการที่องค์กรในพื้นที่พักพิงเป็นหน่วยงานที่รวมตัวมาจากองค์กรที่ทำงานเพื่อช่วยเหลือและพัฒนาสังคมกะเหรี่ยง ดังนั้นแหล่งทุนจึงเป็นสิ่งสำคัญในการอยู่รอดขององค์กร

นอกจากนี้กลุ่มองค์กรประชาสังคมในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ ยังมีการประสานงานร่วมกับองค์กรภายนอก ในลักษณะขององค์กรให้ทุนที่ปรากฏรูปแบบขององค์กรให้ทุนอยู่ 3 รูปแบบ คือ

- องค์กรทุนภายนอก

องค์กรให้ทุนภายนอกมักจะปรากฏในรูปแบบขององค์กรพัฒนาเอกชน ต่างประเทศ หรือองค์กรให้ทุน เช่น USAID หรือ AUSAID⁷ องค์กรเหล่านี้ทำงานผ่านองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งขออนุญาตทางราชการไทยในการดำเนินงานในพื้นที่พักพิงชั่วคราว เพื่อสร้างสำนักงานของตนเองและจ้างเจ้าหน้าที่ที่เป็นคนในพื้นที่ฯ ดำเนินกิจกรรมภายในและเสนองานเพื่อขอรับการสนับสนุนด้านความช่วยเหลือต่อไป และในกลุ่มองค์กรคริสต์จะมีเงินสนับสนุนประจำปีจากคณะมิชชันนารี ที่ให้ความช่วยเหลือกลุ่มองค์กรคริสต์ เช่น จากอเมริกา แคนาดา เกาหลี เป็นต้น

⁷ จากรายงานการการดำเนินงานกิจกรรมในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ อ้างถึงใน เอกสารบรรยายสรุปพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ

- **องค์กรทุนภายใน**

กลุ่มนี้จะอยู่ภายใต้การประสานงานของกลุ่มกะเหรี่ยงที่จะขอความช่วยเหลือ หรือได้รับการสนับสนุนจากองค์กรกะเหรี่ยง เช่น คณะกรรมการกะเหรี่ยง, สหภาพออร์ดูเลย์ ซึ่งองค์กรกะเหรี่ยง เหล่านี้จะมีรายได้จากธุรกิจการค้าชายแดน

- **องค์กรระดมทุน**

กลุ่มองค์กรระดับนี้เป็นกลุ่มองค์กรที่มีเครือข่ายความสัมพันธ์กับองค์กรระหว่างประเทศ โดยผ่านการจัดกิจกรรมเช่น งานวันระดมทุน ที่ทุกปีแทบทุกโรงเรียนในพื้นที่จะมีการระดมทุนจากการจัดงาน รูปแบบงานจะคล้ายกับงานประจำปี มีประกวดร้องเพลง จัดจำหน่ายสินค้า นอกจากนี้ยังพบว่าในส่วนขององค์กรบางแห่งมีการได้รับทุนจากกลุ่มญาติพี่น้องที่อพยพไปตั้งถิ่นฐานในประเทศที่สามที่มีการระดมทุนแล้วจัดส่งมาให้ผ่านบัญชีธนาคาร หรือในกลุ่มองค์กรที่มีทุนเพียงพออาจมีการทำของที่ระลึกเพื่อส่งขายไปต่างประเทศ

การดำเนินงานขององค์กรประชาสังคมในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ

พลวัตขององค์กรประชาสังคมกะเหรี่ยงได้มีการปรับตัวมาโดยตลอดพร้อมๆกับ อัตลักษณ์ร่วมกันของคนในชุมชน ทำให้องค์กรเหล่านี้ไม่ได้เกิดมาเพื่อสนองตอบบุคคลใดบุคคลหนึ่งในพื้นที่พักพิงเท่านั้น แต่กลายเป็นพื้นที่ของการผลิตอัตลักษณ์ของกะเหรี่ยงในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งการธำรงรักษาซึ่งอัตลักษณ์ของความเป็นชาติของกะเหรี่ยงไว้ในชุมชนที่กรอบทางชาติพันธุ์ถูกหลอมรวมกัน

ส่วนการดำเนินงานขององค์กรสังคมในพื้นที่ฯ ที่กลายเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อรับรองคนจากภายนอก โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายของการดำเนินการไม่ได้มีเพียงประชากรผู้อพยพเท่านั้น แต่มีการขยายโอกาสไปยังสังคมในฝั่งพม่า เพื่อเป็นการแบ่งปันความช่วยเหลือผู้ที่มีชะตากรรมเดียวกัน เช่น กลุ่มกะเหรี่ยงในหมู่บ้านที่ไม่มีโรงเรียน หรือถูกบังคับย้ายถิ่น ทำให้ต้องอพยพเข้ามาอยู่ในป่า และในส่วนหนึ่งที่มีการเชื่อมโยงกับหน่วยงานทางการทหารที่เมื่อไม่มีสงครามก็จะมีการส่งทหารที่ยังมีอายุน้อยมาพัฒนาด้านการศึกษา ซึ่งพบว่าในโรงเรียนหลายแห่งของพื้นที่พักพิงฯ มีการส่งกลุ่มทหารเด็กเข้ามาเรียน โดยกลุ่มทหารเด็กเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มเด็กกำพร้าที่พ่อแม่เสียชีวิตในสงคราม กลุ่มทหารเด็กเหล่านี้นิยมเรียนวิชาชีวะคหุ หรือศาสนศาสตร์ เป็นต้น และในพื้นที่พักพิงชั่วคราวแม่หละยังเป็นจุดเปิดกว้างที่สำคัญของเด็กไทยตามแนวชายแดนไทย พม่า ในด้านโอกาสการศึกษาและการทำงานในอนาคต พบว่า คนไทยกะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาคริสต์นิยมส่งบุตรหลานเข้าไปเรียนในพื้นที่พักพิงฯ พร้อมกับเรียนการศึกษานอกโรงเรียนของไทยเพื่อปรับวุฒิการศึกษา ทั้งนี้เพราะว่าในพื้นที่ที่มีการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่ดี และมีค่าใช้จ่ายไม่สูง ทำให้เมื่อจบมาก็สามารถเข้าทำงานกับองค์กรระหว่างประเทศที่ทำงานอยู่ระหว่างแม่สอดกับพื้นที่

พักพิงชั่วคราวฯ ซึ่งจะมีค่าจ้างค่อนข้างสูงสำหรับคนที่พูดได้สามภาษา และเป็นการเพิ่มพื้นที่ทางสังคมด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยท้องถิ่นกับกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงด้วย

บทบาทขององค์กรประชาสังคมในการเสริมสร้างอัตลักษณ์กะเหรี่ยง

การก่อรูปขององค์กรประชาสังคมกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ ได้สะท้อนให้เห็นบทบาททางสังคมของกะเหรี่ยงที่ไม่ได้ติดอยู่กับภาพของการใช้ปฏิบัติการทางทหาร⁸ ซึ่งในส่วนนี้จะกล่าวถึงบทบาทของกลุ่มองค์กรประชาสังคมกะเหรี่ยง ในบริบทของพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ ประกอบด้วย

1. การบูรณาการสำนึกร่วมในประวัติศาสตร์ชาติ

การก่อตัวขององค์กรทางสังคมกะเหรี่ยงที่มาจากลักษณะร่วมของประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ที่ได้รวบรวมกลุ่มชาติพันธุ์ย่อยที่อยู่มากกว่า 30 กลุ่มของกะเหรี่ยงในพม่าด้วยการสร้างประวัติศาสตร์ และการผ산ความคิดเห็นที่มีผลต่อการรวมกลุ่มของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ บทบาทขององค์กรทางสังคมลักษณะนี้จึงปรากฏออกมาในรูปแบบการเคลื่อนไหวทางสังคม ซึ่งที่ผ่านมาองค์กรทางสังคมกะเหรี่ยงจะปรากฏการเคลื่อนไหวทางสังคมในสองรูปแบบคือ รูปแบบเดิมที่มีการเน้นเรื่องเกี่ยวกับชาติในลักษณะขององค์กรชาตินิยมและปฏิบัติการทางการทหาร และรูปแบบใหม่ ที่ลดบทบาทการเคลื่อนไหวทางการเมืองและทหาร แต่เป็นการกระทำผ่านองค์กรทางสังคม รูปแบบขององค์กรเชิงตัวแทนของชาติเพื่อมีบทบาทในเวทีประชาสังคม ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นและระดับนานาชาติ ในที่นี้รวมทั้งการประดิษฐ์สัญลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงร่วมกัน เพื่อปลูกกระแสอุดมการณ์ชาตินิยม เช่น กรณีก่อตั้งกลุ่มองค์กรด้านการศึกษาที่มีการพัฒนาบทเรียนวิชาประวัติศาสตร์เกี่ยวกับชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเพื่อบูรณาการสำนึกร่วมของความเป็นประชากรของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงให้ดำรงอยู่ในความรู้สึกของกะเหรี่ยงทุกคน

2. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสังคมกะเหรี่ยง

สภาพสังคมของกะเหรี่ยงในปัจจุบันที่ต้องเผชิญกับสภาพของสงครามทำให้กลายเป็นผู้ลี้ภัย/ผู้หนีภัยสงครามเข้ามาอยู่ในประเทศไทย หรือส่วนหนึ่งกลายเป็นผู้พลัดถิ่นภายในประเทศพม่า บทบาทขององค์กรประชาสังคมที่เกิดขึ้นทั้งในพื้นที่พักพิงและนอกพื้นที่ได้มีผลเป็นอย่างมาก ที่จะช่วยพัฒนาคนกะเหรี่ยงทั้งในและนอกพื้นที่พักพิงฯ โดยในส่วนขององค์กรทางสังคมในพื้นที่พัก

⁸ ที่ผ่านมามีตัวตนของกะเหรี่ยงที่ปรากฏออกมามากจะเห็นเพียงภาพสะท้อนด้านความรุนแรงหรือสงครามการต่อสู้ตามแนวชายแดนไทย-พม่า สิ่งที่มีผลต่อการสร้างรูปแบบขององค์กรทางสังคมของกะเหรี่ยงที่ผ่านมาคือ สำนึกร่วมในประวัติศาสตร์ชาติ ที่บูรณาการกลุ่มต่างๆ ที่หลากหลายในชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเข้ามาด้วยกัน ในลักษณะของการผานจุดร่วมกันของชาติ และพึ่งรักษาไว้ในจุดต่างของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ลักษณะดังกล่าวนี้ได้ทำให้การรวมตัวของกลุ่มกิจกรรมทางสังคมที่หลากหลายเกิดขึ้น และมีบทบาทในการเสริมสร้างอัตลักษณ์ของกะเหรี่ยงในสังคมบนพื้นฐานของการเป็นตัวแทนของชาติที่อยู่นอกเหนือเส้นเขตแดนรัฐชาติ

พิงฯ ที่มีบทบาทด้านนี้ เช่น กลุ่มงานสังคมสงเคราะห์ที่มีการดูแลกลุ่มเด็กที่ได้รับผลกระทบจากสงคราม เพื่อจัดตั้งเป็นรูปแบบของมูลนิธิดูแลเด็กและพักพิงสภาพจิตใจ หรือในกลุ่มของคนพิการที่มีการส่งเสริมกิจกรรมทางสังคมร่วมกับคนปกติ และในกรณีที่ผู้ประสบภัยอยู่ในเขตพม่า พบว่าทุกๆ ปีกลุ่มองค์กรด้านศาสนาจะเข้าไปในพื้นที่ของผู้พลัดถิ่นภายในประเทศพม่าเพื่อช่วยสร้างกิจกรรมและช่วยเหลือจากสภาพปัญหาในชีวิต ส่วนอีกบทบาทหนึ่งขององค์กรด้านการศึกษา คือ การช่วยเหลือเด็กให้ได้รับการศึกษาในระดับพื้นฐาน และมีการพัฒนาการศึกษาขั้นพิเศษเพื่อเพิ่มพูนความรู้ หรือการติดต่อกับองค์กรภายนอกเพื่อจัดสรรทุนการศึกษา เป็นต้น สำหรับบทบาทขององค์กรเยาวชนและสตรีมีการพัฒนารูปแบบกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาสังคมภายในให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

3. ประสานงานร่วมมือกับองค์กรภายใน/นอก

จากการทำงานขององค์กรทางสังคมในพื้นที่ๆ ที่มีการทำงานในลักษณะองค์กรหลายฝ่ายที่มีการทำงานร่วมกันกับคนทั้งในชุมชนและนอกชุมชน บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรระหว่างประเทศที่เข้ามาทำงานและเป็นตัวเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของกลุ่มกะเหรี่ยงภายในสู่ภายนอก ผ่านการแลกเปลี่ยนข่าวสารและการพัฒนาองค์ร่วมกัน โดยกลุ่มกะเหรี่ยงที่ปฏิบัติงานขององค์กรภายในพื้นที่จะคอยประสานกับกลุ่มผู้อพยพและองค์กรภายในเพื่อรับทราบปัญหา และมีประชุมสัมมนาร่วมกันในการแก้ไขปัญหาทางสังคมของกะเหรี่ยง อีกทั้งยังพบว่าการประสานกับองค์กรภายนอกที่มีการช่วยเหลือด้วยการพัฒนาทุนต่างๆ เช่น ทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมของสังคมในพื้นที่ ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เช่น กรณีของสตรีในพื้นที่พักพิงที่นำระบบภูมิปัญญากะเหรี่ยงมาอบรมเผยแพร่ให้กับกลุ่มเยาวชนในพื้นที่

4. ถำรองอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของกะเหรี่ยง ทั้งด้านรูปธรรมและนามธรรม

ลักษณะความหลากหลายที่มีอยู่ในสังคมกะเหรี่ยง คือ เรื่องของภาษา จารีต และระบบภูมิปัญญากะเหรี่ยง เป็นต้น กลุ่มองค์กรทางสังคมของกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิง เช่น กลุ่มการศึกษา กลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรี ที่มีการช่วยถำรองอัตลักษณ์ดั้งเดิมของกะเหรี่ยง สังเกตได้จากกิจกรรมที่มีอยู่ในช่วง 2 ปี ที่ผ่านมาพบว่ากลุ่มการศึกษาจะมีการแสดงกิจกรรมวันภูมิปัญญากะเหรี่ยงของเด็กนักเรียน มีการแต่งกายชุดกะเหรี่ยง และประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ในวิถีชีวิตประจำวันของกะเหรี่ยง เช่น เครื่องมือจับสัตว์ เครื่องดนตรี การหายาสมุนไพรในพื้นที่ป่ารอบๆ พื้นที่พักพิงฯ เพื่อนำมาแสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงร่วมกัน เพื่อให้ถำรองอยู่ในกลุ่มเยาวชนกะเหรี่ยง แม้ว่าจะอยู่ในพื้นที่ที่มีการจำกัดขอบเขตในการดำเนินชีวิต

5. สร้างภาพลักษณ์ใหม่/การผลิตสื่อ

บทบาทหนึ่งขององค์กรทางสังคมกะเหรี่ยงที่สำคัญคือ การสร้างภาพลักษณ์ (Image)

เกี่ยวกับกะเหรี่ยงในเวทีระดับต่างๆ และการสร้างสรรค์สื่อทางสังคมของกะเหรี่ยง โดยเฉพาะด้าน ภาพลักษณ์ของกะเหรี่ยงที่เป็นภาพติดลบของกลุ่มอื่น เช่น กลุ่มสงคราม คนเกียจคร้าน เป็นต้น องค์การประชาสังคมที่อยู่ในฐานะตัวแทนทางสังคมของชุมชน จึงมีบทบาทอย่างมากในการ เสริมสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกให้กับกลุ่มกะเหรี่ยง ผ่านการใช้พื้นที่สาธารณะในระดับต่างๆ ตั้งแต่ ภายในระดับชุมชน และภายนอกในระดับนานาชาติ

นอกจากนี้ยังพบว่ามี การประดิษฐ์สื่อการแสดงกะเหรี่ยงเพื่อใช้ร่วมกันในกลุ่มชาติพันธุ์ใน การสร้างสำนึกของชาติ และการปฏิบัติเพื่อโต้ตอบวาทกรรมของรัฐพม่า เช่น กรณีของระบำ กะเหรี่ยง (โดน) ที่การสอดแทรกเนื้อหาของประชาธิปไตยและสถานการณ์ในพม่า สู่อสังคมนอก และภายนอก

6. การแสดงบทบาทการเคลื่อนไหวทางสังคมในระดับต่างๆ เพื่อเปิดพื้นที่ทาง สังคมให้กับประชาคมกะเหรี่ยงและการปรับบทบาทกิจกรรมทางการเมืองในความหมายใหม่ที่มี พลังทำให้ชุมชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น จากแต่เดิมการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ของกะเหรี่ยงจะมีอยู่แต่ในกลุ่มผู้นำ ทหาร หรือปัญญาชนซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในเขตเมือง แต่เมื่อความ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงได้หลอมรวม ประกอบกับการเข้ามาอยู่ในพื้นที่พักพิงเหมือนกันทำให้ ส่วนร่วมในการแสดงบทบาททางสังคมของทุกกลุ่มมีการกระจายมากขึ้น ในรูปแบบของประชาคม กะเหรี่ยง สำหรับในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละมีการแสดงออกในการเคลื่อนไหว ทั้งหมด 3 ระดับ ที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางสังคมหรือบทบาทขององค์กรต่างๆ ที่เข้ามาสัมพันธ์กับการ แสดงบทบาทของกะเหรี่ยง

6.1 บทบาทการเคลื่อนไหวระดับท้องถิ่นหรือชุมชน ซึ่งองค์กรลักษณะนี้จะมีบทบาทเพื่อ ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของคนในชุมชน เช่น การศึกษาที่มีการนำภาษากะเหรี่ยงเข้ามาใช้จัดการ เรียนการสอน ทำให้เกิดการรับรู้เกี่ยวกับความสำคัญทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงร่วมกันของกลุ่มคน ต่างๆ

6.2 บทบาทการเคลื่อนไหวระดับชาติ หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ที่มีความสัมพันธ์ ร่วมกันในลักษณะของเครือข่ายประชาสังคม 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มกะเหรี่ยงในพม่า กลุ่ม กะเหรี่ยงในประเทศไทย และกลุ่มกะเหรี่ยงในประเทศที่สาม ที่จะมีการติดต่อประสานงานดำเนิน กิจกรรมต่างๆ เช่น การเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ภายในพม่า สถานการณ์ในประเทศไทย หรือ การร่วมผลักดันกิจกรรมทางการเมืองของกะเหรี่ยงผ่านเครือข่ายแต่ละกลุ่ม เช่น การจัด ประชุมเพื่อกำหนดทิศทางของสังคมกะเหรี่ยงในอนาคต หรือการประชุมวาระทางสังคมกะเหรี่ยงที่ มีการจัดขึ้นอยู่ทุกปีๆ ทั้งในประเทศพม่า หรือประเทศไทย

ในกลุ่มการเคลื่อนไหวในระดับชาติกิจกรรมส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้น จะมีความสัมพันธ์กับกลุ่ม องค์กรด้านการทหาร เช่น กลุ่มสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง เพียงแต่รูปแบบการเคลื่อนไหวใน

ปัจจุบันจะเป็นการจัดกิจกรรมผ่านกลุ่มองค์กรตัวแทนอื่นๆ เช่น หน่วยงานด้านการศึกษา เพื่ออำนวยความสะดวกในการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมนั้นๆ

6.3 บทบาทการเคลื่อนไหวระดับนานาชาติ จากบทบาทการเคลื่อนไหวใน 2 ระดับที่ผ่านมาแสดงให้เห็นรูปแบบขององค์กรทางสังคมกะเหรี่ยงอย่างชัดเจน ที่มีกลุ่มเครือข่ายเชื่อมโยงกันในภูมิภาคต่างๆของโลก อันเป็นผลสืบเนื่องจากการอพยพหนีภัยสงครามทำให้ในแต่ละประเทศจะมีกลุ่มประชาชนกะเหรี่ยงและองค์กรกะเหรี่ยงกลุ่มต่างๆ ที่ดำเนินกิจกรรมเคลื่อนไหวทางสังคม และมีโอกาสแสดงบทบาทหรือทำที่ของสังคมกะเหรี่ยงในพื้นที่ต่างๆ ผ่านองค์กรระหว่างประเทศอื่นๆ มากขึ้น เช่น การเข้าร่วมประชุมสตรีโลกที่จัดขึ้นที่เคนยาของกลุ่มสตรีกะเหรี่ยงจากประเทศพม่า เพื่อสะท้อนปัญหาของสตรีชนกลุ่มน้อย/กะเหรี่ยงในพม่า ต่อเวทีประชาคมโลก เป็นต้น

7. เสริมงานสวัสดิการสังคมที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือไม่สามารถดำเนินได้อย่างทั่วถึงและเสริมสร้างโอกาสให้กลุ่มผลประโยชน์ทางสังคมของกะเหรี่ยง

องค์กรทางสังคมกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงส่วนใหญ่ จะปรากฏออกมาในรูปแบบขององค์กรให้ความช่วยเหลือ เช่น ด้านสุขภาพ สังคมสงเคราะห์ หรือในแต่ละองค์กรจะมีหน้าที่ที่หลากหลายมากกว่าหนึ่งด้าน ทั้งนี้เพื่อเป็นการให้ความช่วยเหลือกับกลุ่มประชากรกะเหรี่ยง ที่มีกลุ่มผลประโยชน์ทางสังคมที่หลากหลาย เช่น กลุ่มเด็กเยาวชน กลุ่มสตรี กลุ่มคนพิการ กลุ่มผู้ประกอบอาชีพ อีกทั้งเนื่องจากสภาพของพื้นที่ที่มีการจำกัดในการดำเนินกิจกรรม ทำให้ในบางครั้งองค์กรพัฒนาเอกชนหรือองค์กรระหว่างประเทศไม่สามารถเข้ามาช่วยเหลือได้ตามความต้องการของกลุ่มผลประโยชน์ในฐานะของมนุษย์ที่ต้องได้รับสิทธิต่างๆ ในสังคม

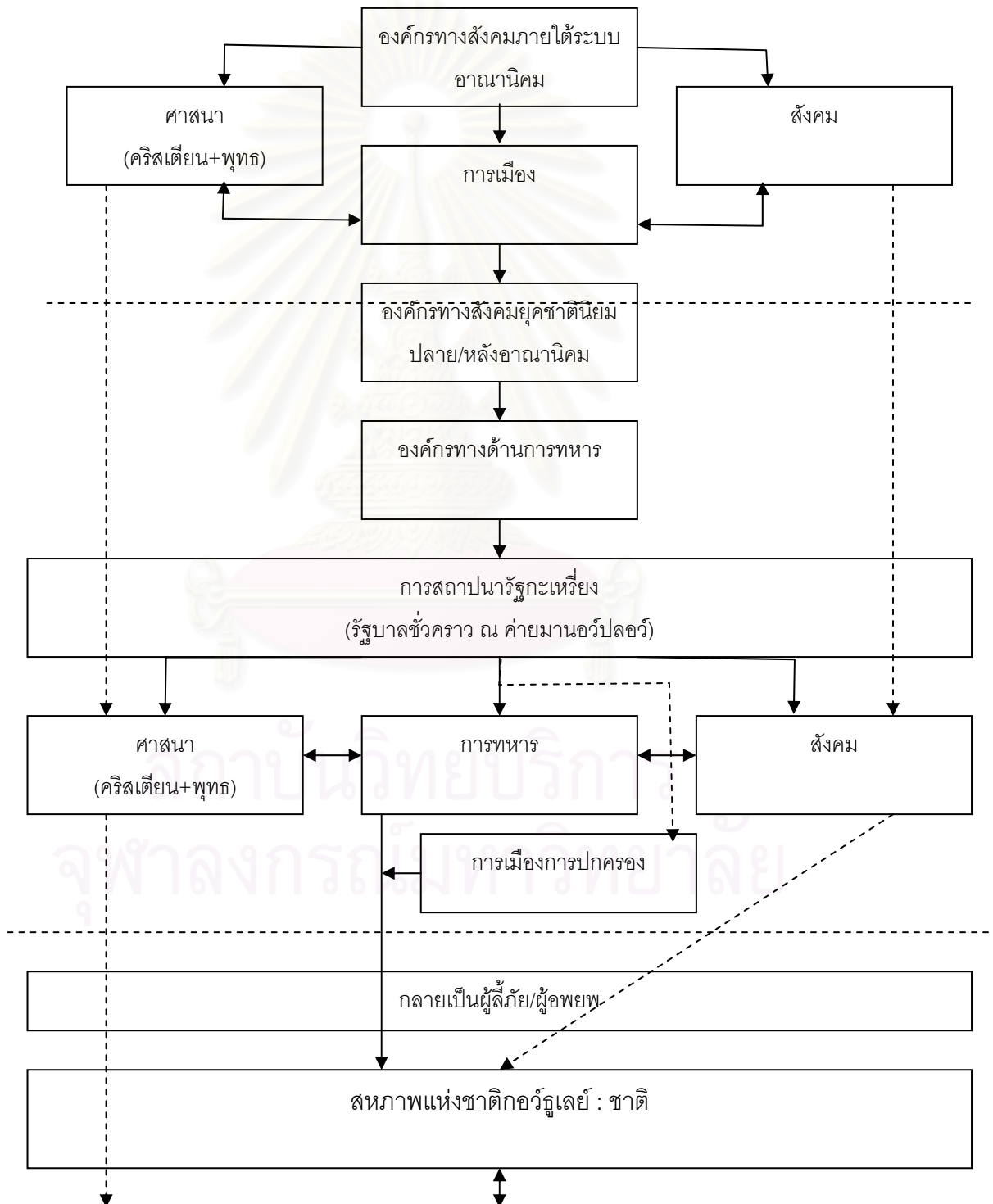
ลักษณะการเสริมการทำงานขององค์กรภายนอกและสร้างโอกาสให้กับกลุ่มคนกลุ่มต่างๆ เช่น งานสงเคราะห์เด็กและคนพิการ ที่ผ่านมาจะเป็นองค์กรเครือข่ายขององค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศ ที่มีข้อจำกัดในการเข้ามาดำเนินกิจกรรมภายในพื้นที่พักพิงฯ ทำให้ในปัจจุบันจะพบว่าได้มีการจัดตั้งกลุ่มองค์กรชุมชนของกะเหรี่ยง หรือมูลนิธิของกะเหรี่ยงเพื่อเสริมสร้างการดำเนินกิจกรรมสังคมสงเคราะห์มากขึ้น เช่น การสร้างศูนย์ดูแลผู้พิการจากสงครามของกะเหรี่ยงหรือมูลนิธิดูแลเด็กกำพร้าจากสงคราม เป็นต้น

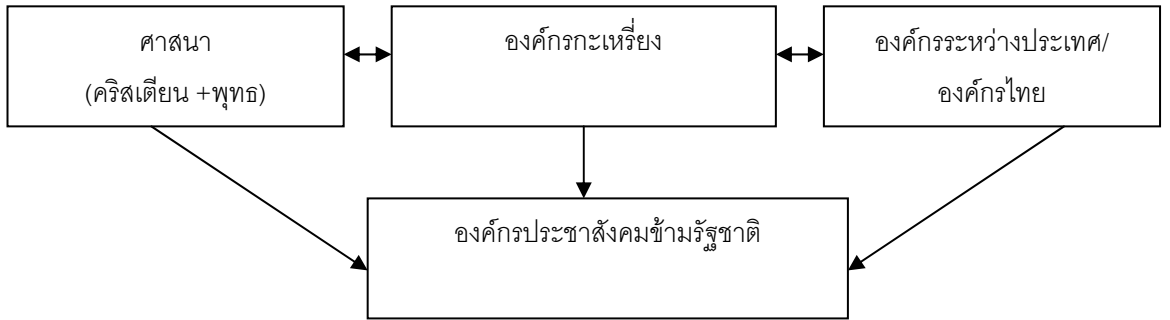
8. กำหนดแนวทางพัฒนาประชาคมกะเหรี่ยงอย่างเหมาะสม

บทบาทสุดท้ายขององค์กรประชาสังคมพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ ในการสร้างเวทีหรือพื้นที่ประชาคมในการร่วมหลายฝ่ายในการร่วมมือกันพัฒนาและฟื้นฟูสภาพของสังคมกะเหรี่ยงได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน เนื่องจากสถานการณ์ที่เป็นผู้อพยพชีวิตจึงต้องขึ้นอยู่กับสถานการณ์ทางสังคมทั้งของรัฐต้นทางและรัฐแรกรับอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การสร้างประชาคมกะเหรี่ยงเพื่อทำงานที่มีประสิทธิภาพจึงมีความสำคัญมาก ที่ผ่านมาในทุกปีจะมีการสร้างพื้นที่เพื่อให้กลุ่มผู้อพยพหรือตัวแทนเข้าร่วมประชุมในเวทีทางสังคมต่างๆ เช่น ด้านการศึกษาจะมีคณะ

จากกรมการศึกษาแห่งชาติกอร์วูเลย์ (Karen Education Department: KED) เข้ามาทำการประชุมครูและเจ้าหน้าที่ โดยมีครูตัวแทนจากพื้นที่พักพิงต่างๆ ของกะเหรี่ยงที่มีอยู่ในประเทศไทย หรือฝั่งประเทศพม่าเข้าร่วม เพื่อกำหนดทิศทางการศึกษาและวางแผนรองรับการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

แผนภาพ สรุปพัฒนาการและบทบาทองค์กรประชาสังคมในพื้นที่พักพิง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

สรุป

กะเหรี่ยงผู้อพยพจากประเทศพม่าจัดได้ว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์แห่งการอพยพที่เป็นผลสืบเนื่องมาตั้งแต่มีการเขียนประวัติศาสตร์เกี่ยวกับเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ประกอบกับเหตุการณ์ทางสังคมภายในระหว่างพม่ากับกะเหรี่ยงในบริบทที่อยู่รายล้อม ได้มีผลต่อการสร้างตัวตนที่เลื่อนไหลไปตามสภาพของสังคม และการปรับตัวในแต่ละบริบทสังคมมาโดยตลอด

การสร้างประวัติศาสตร์เกี่ยวกับกะเหรี่ยงครั้งสำคัญคือ ในยุคลัทธิอาณานิคมเป็นช่วงสมัยของการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์การสร้างตัวตน โดยเฉพาะสิ่งที่ประเทศอาณานิคมได้นำเข้ามาในสังคมพม่า ถึงแม้ในช่วงแรกกะเหรี่ยงบางกลุ่มจะมีการต่อต้านการเข้ามาของกลุ่มอาณานิคมบ้างก็ตาม แต่เมื่อกระบวนการหล่อหลอมและสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างกะเหรี่ยงกับเจ้าอาณานิคมทำให้แบบแผนชีวิตของกะเหรี่ยงเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะกลุ่มกะเหรี่ยงในเขตเมืองที่เป็นเสมือนผู้คอยช่วยเหลืออังกฤษและการสนับสนุนกิจกรรมของกะเหรี่ยงเพื่อเป็นเครื่องถ่วงดุลอำนาจของกลุ่มพม่าในช่วงนั้น การเติบโตของสังคมกะเหรี่ยงอย่างก้าวกระโดดส่งผลให้เกิดกลุ่มปัญญาชนกะเหรี่ยงขึ้นในสังคมกะเหรี่ยง และสร้างความชำนาญเฉพาะด้านให้เกิดขึ้นต่อการพัฒนาสังคมกะเหรี่ยง เช่น หมอ นักวิชาการ ทหาร เป็นต้น

อีกทั้งการเข้ามาของกลุ่มมิชชันนารีและอาณานิคมอังกฤษ ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนทัศนคติของกะเหรี่ยงในสังคมพม่า กระบวนการสำคัญที่กลุ่มคณะมิชชันนารีได้นำเข้าใช้ในการเปลี่ยนแปลงความเชื่อของกะเหรี่ยง คือ การสร้างตัวอักษรเขียนให้กับกะเหรี่ยง และการสร้างประวัติศาสตร์ของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและการสร้างเรื่องราวของพระเจ้าในศาสนาคริสต์กับชนชาติกะเหรี่ยง ทำให้เริ่มมีการค้นคว้าเกี่ยวกับความเป็นกะเหรี่ยงผ่านประวัติศาสตร์ของกะเหรี่ยง ซึ่งก่อนหน้านี้มักถูกพม่าสร้างภาพให้เป็นกลุ่มคนที่ไม่มีความรู้ประวัติศาสตร์และอารยธรรมในสังคมที่พม่าเป็นชนกลุ่มใหญ่ เมื่อประวัติศาสตร์กะเหรี่ยงได้ถูกสร้างขึ้นในยุคนี้เองสำนึกของความเป็นชาติพันธุ์ที่มีประวัติศาสตร์ได้ก่อให้เกิดอุดมการณ์ชาตินิยม และมีอิทธิพลต่ออุดมการณ์และการก่อตัวขององค์กรทางสังคมกะเหรี่ยงในประเทศพม่า เพื่อเคลื่อนไหวและกำหนดทิศทางของสังคมกะเหรี่ยงในอนาคต

ความพยายามของกะเหรี่ยงที่อาศัยพื้นฐานทางชาติพันธุ์ที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ประกอบกับสำนึกในประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงร่วมกัน มีผลต่อการก่อตัวของรัฐกะเหรี่ยงขึ้นมา พร้อมๆ กับอุดมการณ์ชาตินิยมภายใต้การสนับสนุนของอังกฤษ และภายหลังได้รับเอกราชบทบาทของกลุ่มสังคมกะเหรี่ยงได้มีการเคลื่อนไหวมากขึ้น ผ่านกระบวนการสร้างสำนึก

ร่วมในประวัติศาสตร์ทางชาติพันธุ์ที่หล่อหลอมกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงกลุ่มต่างๆ เข้ามามีบทบาทในการเคลื่อนไหวทางสังคมมากขึ้น ในรูปแบบการเคลื่อนไหวทางการเมืองและการทหาร เพื่อดำเนินกิจกรรมทางทหารของกะเหรี่ยงเพื่อสู้กับรัฐบาลพม่า ที่ก่อตัวมาตั้งแต่ยุคอาณานิคมและดำเนินการชัดเจนมากขึ้นหลังยุคอาณานิคม เหตุการณ์การสู้รบได้ส่งให้กลุ่มประชากรกะเหรี่ยงกลายเป็นผู้ที่ต้องรับชะตากรรมโดยจำยอม เพราะนับตั้งแต่เหตุการณ์สู้รบระหว่างกองกำลังกะเหรี่ยงกับรัฐบาลพม่า ส่งผลต่อประชากรกะเหรี่ยงจากพม่าให้ได้รับสถานภาพใหม่ คือ การกลายเป็นผู้หนีภัยสงคราม/ ผู้ลี้ภัย/ ผู้อพยพ ในประเทศไทย

การศึกษากระบวนการก่อรูปของอัตลักษณ์ของกะเหรี่ยงจากกลุ่มที่ถูกกลายเป็นผู้อพยพ/ ผู้หนีภัยสงคราม/ ผู้ลี้ภัยในพื้นที่พักพิงชั่วคราวของประเทศไทย กะเหรี่ยงได้กลายเป็นผู้ถูกกระทำจากรัฐ และวาทกรรมที่ปฏิบัติต่อกลุ่มผู้อพยพ แม้ว่ากะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบางกลุ่มอาจจะมีการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์บางอย่างเพื่อความอยู่รอด เช่น วิถีชีวิตการบริโภคอาหารที่ต้องรับสภาพอาหารที่ได้รับการบริจาค ทั้งนี้สิ่งหนึ่งที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์กะเหรี่ยงร่วมกัน คือ ลำบากที่เกิดร่วมกันของชาติพันธุ์ และมีการพัฒนารูปแบบสังคมกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงชั่วคราวกับพื้นที่ของสำนักทางชาติพันธุ์ เป็นการพัฒนาองค์กรในรูปแบบของบทบาทประชาสังคมกะเหรี่ยง เพื่อเป็นตัวแทนของสังคมกะเหรี่ยงประกอบกับการสร้างเครือข่ายทางสังคมเพื่อเพิ่มพื้นที่ทางสังคมให้กับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในพื้นที่ทางสังคม ที่ไม่มีโอกาสในการแสดงออกด้านสังคมของกะเหรี่ยง

การก่อตัวของอัตลักษณ์กะเหรี่ยงรูปแบบใหม่ในลักษณะของอัตลักษณ์ร่วม และกลุ่มต่างๆ ในสังคมได้พยายามแสดงอัตลักษณ์อย่างค่อยเป็นค่อยไป ภายใต้เงื่อนไขทางสังคมในแต่ละพื้นที่ทางสังคมที่กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงอาศัยเป็นรูปแบบเครือข่ายทางสังคมกะเหรี่ยง เช่น กลุ่มในพม่า กลุ่มในไทย กลุ่มในประเทศที่สาม เป็นต้น โดยเฉพาะกลุ่มกะเหรี่ยงในพื้นที่ประเทศไทยได้กลายเป็นพื้นที่ศูนย์กลางของประชาคมกะเหรี่ยงเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ แต่อย่างไรก็ตามในการดำเนินกิจกรรมบางอย่างยังมีข้อจำกัดจากสถานภาพของการเป็นผู้อพยพ/ผู้หนีภัยสงคราม ทำให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆมักจะถูกจับจ้องอยู่ตลอดเวลา

บทบาทประชาสังคมกะเหรี่ยงจึงเป็นรูปแบบการรวมตัวของอัตลักษณ์ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง เพื่อพัฒนาสังคมกะเหรี่ยงในบริบทของพื้นที่พักพิงชั่วคราว ร่วมกับพื้นที่ทางชาติพันธุ์ที่ถูกสร้างขึ้นมาในสังคมกะเหรี่ยงโดยไร้พรมแดนทางกายภาพที่จะมาแบ่งความสัมพันธ์ที่ถูกหล่อหลอมในบริบททางสังคมที่เกิดร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

การศึกษาครั้งนี้พบว่า กะเหรี่ยงที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละที่ผ่านมาตั้งแต่มีการก่อตั้งพื้นที่พักพิงชั่วคราว บทบาทประชาสังคมกะเหรี่ยงแสดงให้เห็นการใช้พื้นที่ทางสังคมในรูปแบบองค์กรต่างๆเพื่อดำเนินกิจกรรมเคลื่อนไหวทางสังคมมาโดยตลอด ประกอบกับ

บทบาทประชาสังคมกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละเป็นองค์กรตัวแทนที่ได้รับการสนับสนุนและระดมทุนอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีการเชื่อมโยงเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมกับกลุ่มทางสังคมต่างๆ เข้าด้วยกัน

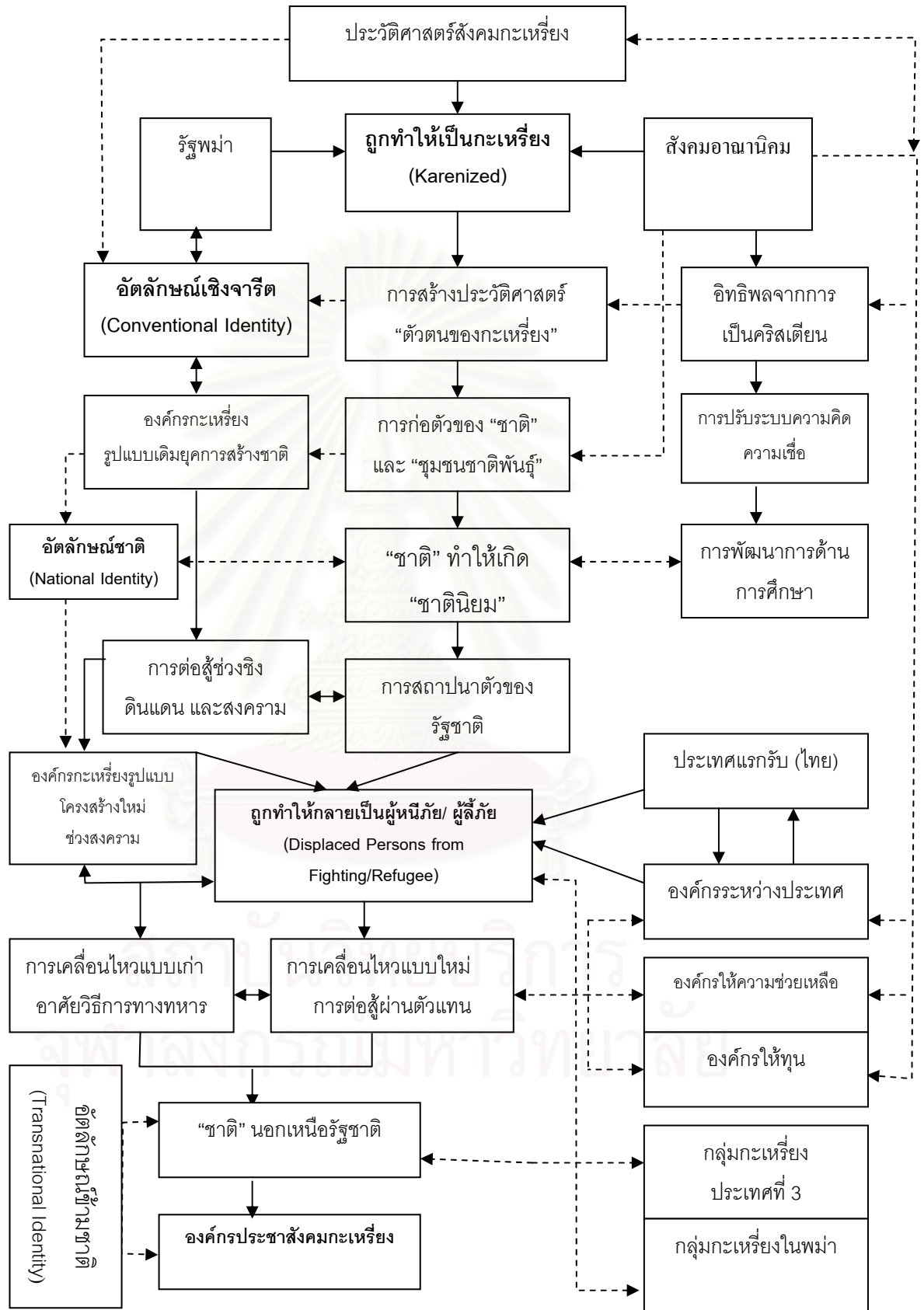
ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการและอัตลักษณ์ของกะเหรี่ยง เพื่อการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในบริบทพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ ร่วมกับสำนึกร่วมทางชาติพันธุ์ และการพัฒนาอัตลักษณ์ผ่านองค์กรประชาสังคม

ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาสังคมกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงฯ

1. การศึกษาเกี่ยวกับปรากฏการณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง จำเป็นต้องทำความเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับบริบททางสังคมปัจจุบันและบริบททางประวัติศาสตร์ที่อาจจะมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่
2. การศึกษาชุมชนด้านชาติพันธุ์มีความจำเป็นที่จะต้องเข้าใจภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มนั้นๆ จากประสบการณ์วิจัยเป็นเวลา 1 ปี แสดงให้เห็นความสำคัญของภาษา เพราะการดำเนินการวิจัยผ่านล่ามในสนามมีปัญหาค่อนข้างมากในการสื่อสาร
3. ผู้ที่สนใจเกี่ยวกับประเด็นเรื่องเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ในบริบทของพื้นที่ทางสังคมพิเศษ และในมิติของสังคมข้ามชาติ ในอนาคตควรให้ความสำคัญในแง่ของศักยภาพของชุมชนในการดำรงอยู่ และการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอย่างลวงตาและความขัดแย้งที่แท้จริงในสังคม
4. การศึกษาควรมีการติดตามบทบาทขององค์กรประชาสังคมของชนกลุ่มน้อยที่มีการนำมาใช้เพื่อปรับตัวและพัฒนาอยู่ตลอดเวลา ในรูปแบบของตัวแทนทางสังคมท่ามกลางความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม จึงเป็นสิ่งสำคัญผู้สนใจควรทำความเข้าใจและติดตามอย่างต่อเนื่อง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพ สรุประบวนการก่อรูปและพัฒนาการของอัตลักษณ์กะเหรี่ยง

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

“ความเป็นมาของเขตแดนไทย-พม่าการปักปันเขตแดนระหว่างไทยกับอังกฤษ” ศิลปวัฒนธรรม.

ปีที่ 24 ฉบับที่ 3 (มกราคม 2546): หน้า136-141.

กฤตยา อาชวนิจกุล, ทริส โคเคทท์ และ นิน นิน โพน. **เรื่องเพศ อนามัยเจริญพันธุ์ และ**

ความรุนแรง: ประสบการณ์ชีวิตของแรงงานอพยพจากประเทศพม่า. นครปฐม:

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2543.

เกษาน วิเจียวรัตน์ “ การย้ายถิ่นข้ามชาติในภูมิภาคเอเชีย – แปซิฟิก ปัญหา และแนวโน้ม”,

การย้ายถิ่นข้ามชาติในภูมิภาคเอเชีย – แปซิฟิก ปัญหา และแนวโน้ม.144- 147,

พรพิมล ตรีโชติ แปล.กรุงเทพฯ: เอดิสัน, 2540.

ขจัตภย์ บุรุษพัฒน์. **ชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่า.** กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์, 2540.

ขวัญชีวัน บัวแดง. “ขบวนการ ลัทธิฤๅษี และพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของคนกะเหรี่ยงในบริเวณชายแดน

ไทย – พม่า” **สังคมศาสตร์,** 190. เชียงใหม่: นพบุรีการพิมพ์, 2545.

จำลอง ทองดี. **สูญอดคอยู่ในพม่า.** กรุงเทพฯ: เอส แอนด์ เค บุคส์, 2539.

จีระศักดิ์ เพชรตรา. **ปัญหาที่ตั้งค่ายอพยพผู้อพยพชาวกะเหรี่ยงตามแนวชายแดน**

ไทย-พม่า อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2540.

ชัยโชค จุลศิริวงศ์. “พม่า: การเมืองการปกครองหลังสิ้นสุดสงครามเย็น” สีดา สอนศรี

(บรรณาธิการ) **เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การเมืองการปกครองหลังสิ้นสุดสงคราม**

เย็น.217-276. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ . **สังคมจีนในประเทศไทย: ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์.** แปลจาก

Chinese Society in Thailand: An Analytical History ของ G. W. Skinner กรุงเทพฯ:

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และคณะ. **พม่า: อดีตและปัจจุบัน.** เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,

2526.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. **พม่า: ประวัติศาสตร์และการเมือง.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,

2544.

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. **ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่/ ขบวนการ**

เคลื่อนไหวประชาสังคมในต่างประเทศ. กรุงเทพฯ: วิชาษา, 2540.

ฐิรุฒิ เสนาคำ. “แนวคิดคนพลัดถิ่นกับการศึกษาชาติพันธุ์” ว่าด้วยแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์, 195-196. กรุงเทพฯ: โอ เอส พริ้นติ้งฮาวส์, 2547.

ฐิรุฒิ เสนาคำ. “อรชุน อับปาตูร์ย กับมโนทัศน์ท้องถิ่นข้ามท้องถิ่น” รัฐศาสตร์สาร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.

ต้นแคน กาลลาช. **คนลี้ภัยในร่มป่า รายงานวิจัยการให้ความคุ้มครองผู้อพยพและการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน.** เชียงใหม่: เพื่อนไร่พรมแดน, 2544.

เดชา ตั้งสีฟ้า. “มองผ่านดวงตาของกะเหรี่ยง “คนอื่น” สู่วิถีวิทยาเพื่อการศึกษาผู้ถูกบังคับพลัดถิ่นในพื้นที่ระหว่าง ไทย – พม่า” **ไทยคดีศึกษา.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.

ธงชัย วินิจจะกุล. “ประวัติศาสตร์การสร้างตัวตน” **อยู่ในเมืองไทย,** 131. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.

ธงชัย วินิจจะกุล. **รายงานโครงการวิจัยเสริมหลักสูตร เรื่องวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์แบบวงศาวิทยา.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.

ธนะชาติ ปาลิยะเวทย์. **ปัญหาและช่องทางในการคุ้มครองระหว่างประเทศต่อคนพลัดถิ่นในดินแดน ศึกษากรณีสถานการณ์การพลัดถิ่นภายในดินแดนประเทศสหภาพพม่า.** วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

ธีรยุทธ บุญมี. **ชาตินิยมและหลังชาตินิยม.** กรุงเทพฯ: เดือนตุลา, 2546.

ธีรยุทธ บุญมี. **ประชาสังคม.** กรุงเทพฯ: สายธาร, 2547.

นคร ศิวาลัย. **ผู้หนีภัยจากการสู้รบชาวพม่า ศึกษากรณีจังหวัดตาก.** วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์มหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544.

นรัศวี ยุวณะเตมีย์. **ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ มนุษยธรรม ทางสองแพร่งของรัฐบาลไทยต่อนักศึกษาอพยพชาวพม่า.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2541.

นราธิประพันธ์พงศ์, พระเจ้าบรมเธอ. พระราชพงศาวดารพม่า เล่ม 5. มปท. มปป.

นเรศ สงเคราะห์สุข. **การเปลี่ยนแปลงของชุมชนชาวเผ่าปาเกะเยอ ในด้านระบบการผลิตระบบคุณค่า และระบบความสัมพันธ์ ในมิติความสัมพันธ์ระหว่างเพศ.** เชียงใหม่: ศูนย์สตรีศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2538.

นิติ ภาวครพันธุ์. “แปลงความทรงจำสร้างความเป็น ไทย” **ความเป็นไทย/ความเป็นไท,** 1-54. กรุงเทพฯ: โอ เอส พริ้นติ้งฮาวส์, 2547.

บัญชา ปัญญาธัญชัย. **ขบวนการนักศึกษาพม่าตามแนวชายแดนไทยกับแนวทางการแก้ปัญหา.** วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2536.

บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. **ชาวเขาในไทย**. กรุงเทพฯ: พิมพ์, 2545

เบญจวรรณ อุบัติมาชัย. **การสะท้อนภาพกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในสังคมไทยของ**

หนังสือพิมพ์รายวัน. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

ประสิทธิ์ ลิปรีชา. "เครือข่ายข้ามพรมแดนรัฐชาติ: กรณีกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง" **สังคมศาสตร์**.

เชียงใหม่: นพบุรีการพิมพ์, 2545.

ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. **สังคมศาสตร์**. บทนำ. เชียงใหม่: นพบุรีการพิมพ์, 2545.

เปรมพร ชันติแก้ว. **การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับกระบวนการกลายเป็นไทยของ**

ชาวกะเหรี่ยงในหมู่บ้านบ้านแพะ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน.

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ประวัติศาสตร์) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.

พนมวรรณ ยามัสเดียร. **กฎหมายและการปฏิบัติต่อผู้อพยพชาวอินโดจีนในประเทศไทย**

ไทย. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.

พรพิมล ตริโชติ. **ปัญหาชนกลุ่มน้อยตามแนวชายแดนไทย – พม่า: ศึกษาผลกระทบที่มี**

ต่อการค้าระหว่างประเทศไทยกับสหภาพพม่า. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา, 2540.

พรพิมล ตริโชติ. **ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,

2542.

พรสุข เกิดสว่างและ กฤตยา อาชวนิจกุล. **การละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศพม่าจากผู้**

อพยพสู่แรงงานข้ามชาติ. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2540.

พิเชษฐ สายพันธุ์. "การแปลงผ่านอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของเวียดนาม"

ความเป็นไทย/ความเป็นไท, 96-97. กรุงเทพฯ: โอ เอส พริ้นติ้งฮาวส์, 2547.

พิศิษฐ์ คุณวิโรตม์. **อัตลักษณ์และกระบวนการต่อสู้เพื่อชีวิตของผู้ติดเชื้อ HIV**

วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (มานุษยวิทยา) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2545.

พุทธิณี กางกั้น. **การให้ความหมายกับตนเองของนักศึกษาพม่าในสังคมไทย กรณีศึกษา**

ชีวประวัติของนักศึกษาพม่า. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (มานุษยวิทยา)

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.

ยงยุทธ บูรณ์เจริญกิจ. **กระบวนการสร้าง ต่อรองความหมายของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่**

ทางสังคม: กรณีศึกษาวัดปทุมคงคาและวัดไตรมิตรวิทยาราม. วิทยานิพนธ์สังคม

วิทยาและมานุษยวิทยา (สังคมวิทยา) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.

- เรียวโกะ ไกเซะ. **ผู้อพยพไทยใหญ่ในพื้นที่ชายแดนไทย – พม่า การตั้งถิ่นฐานและกระบวนการผสมผสานกลมกลืน พ.ศ. 2505 – 2540.** วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- ลือชัย วงษ์ทอง. **การศึกษาวิถีชีวิตชาวพม่าที่หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายในจังหวัดระนอง.** วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์, 2539.
- วันดี สันติวุฒิมณี. **กระบวนการก่อรูปอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยใหญ่ชายแดนไทย– พม่า กรณีศึกษาหมู่บ้านเปียงหลวง อ. เวียงแหง จ. เชียงใหม่.** วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (มานุษยวิทยา) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.
- วันเพ็ญ วอกกลาง. **กระบวนการปรับตัวและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจที่จะอยู่ถาวรของแรงงานอพยพจากประเทศพม่า กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล, 2541.
- วิมลรัตน์ ทวีสิทธิ์. **การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ความเป็นจีนของชาวไทยเชื้อสายจีน ในบริบทขององค์กรประชาสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์จีน: ศึกษากรณีองค์กรในจังหวัดอุบลราชธานี.** วิทยานิพนธ์มานุษยวิทยามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- กระทรวงมหาดไทย, ศูนย์ประสานงานพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ. **เอกสารบรรยายสรุปพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ (สำเนา).**
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย. **วิวัฒนาการของประชาสังคมในประเทศไทย.** กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย, 2543.
- สถิรกาญจน์ วัชรคุปต์. **สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้อพยพแห่งสหประชาชาติกับการเข้าร่วมแก้ไขปัญหาผู้หลบหนีภัยจากการสู้รบตามแนวชายแดนไทย–พม่า.** วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- สมโชค สวัสดิรักษ์. **ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย พม่า กะเหรี่ยง.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.
- สายพิณ ศุพุทธมงคล. **ลูกกักคน.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.
- สุทธิรัตน์ ชุ่มวิเศษ. **การลักลอบเข้าสู่ประเทศไทยของคนสัญชาติพม่า กรณีศึกษา อ. แม่สอด จ. ตาก .** วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2540.
- สุภางค์ จันทวานิช (บรรณารักษ์). **ประมวลคำศัพท์ว่าด้วยผู้ลี้ภัยและการย้ายถิ่น** กรุงเทพฯ: เซเว่น เพลส แอนด์ โบโมชั่น 2542.

หาญ เพ็ทย. **ชนกลุ่มน้อยต่อต้านรัฐบาลพม่าตามแนวชายแดนไทย – พม่า กับความ
มั่นคงของประเทศไทย: ศึกษาเฉพาะกลุ่มสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง.**
วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร. มปป.

อนุชาติ พวงลำลือ และกฤตยา อาชวนิจกุล (บรรณาธิการ). **ขบวนการประชาสังคมไทย:
ความเคลื่อนไหวภาคพลเมือง.** กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยและพัฒนาประชาสังคม, 2542.
อภิัญญา เฟื่องฟูสกุล. **อัตลักษณ์: การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด.** เชียงใหม่:
มปท., 2542.

อมรา พงศาพิชญ์, พลศักดิ์ จิระไกรศิริ และธเนศ วงศ์ยานนาวา. **การศึกษาเปรียบเทียบผู้
อพยพทางบก ในค่ายอพยพ คนลาว คนเขมร และคนเวียดนาม.** กรุงเทพฯ: มปท.,
2525.

อมรา พงศาพิชญ์. **ความหลากหลายทางวัฒนธรรม กระบวนทัศน์และบทบาทใน
ประชาสังคม.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

ภาษาอังกฤษ

Anderson, Benedict. **Imagined Communities: Reflections on the Origin and
Spread of Nationalism.** New York: Verso, 1991.

Ananda Raja. "Ethnicity, Nationalism, and the Nation-State: The Karen in Burma and
Thailand". Gehan Wijeyewardene (editor), **Ethnic Groups across National
Boundaries in Mainland Southeast Asia.** 128-130, Singapore: Kin Keong, 1990.

Aung Hla. **The Karen History.** Translated by Pu Tamla Htoo. Maesot: Kweh Ka Baw,
2002.

Appadurai, Arjun. **Modernity "at large" Cultural Dimensions of Globalization.**
Minnesota: University of Minnesota, 1998.

Bauer, Christian. "Language and Ethnicity: The Mon in Burma and Thailand". Gehan
Wijeyewardene (editor) **Ethnic Groups across National Boundaries in Mainland
Southeast Asia,** 30. Singapore: Kin Keong, 1990.

Castles, Stephen and Miller, Mark J. **The Age of Migration International Population
Movements in the Modern World** London: Macmillan 1998.

Derrida, Jacques. **On Cosmopolitanism and On Forgiveness.** Translated by Dooley,
Mark and Hughes, Michael New York: Rout ledge 1997.

- Edwin R.A. Seligman. "Refugee" *Encyclopedia of Social Sciences*. New York: Puritanism – Service the Macmillan Co., 1957.
- Friedman, Jonathan. *Cultural Identity & Global Process* London: SAGE 1994.
- Goffman, Erving. *Asylum*. New York: Anchor, 1961.
- Gehan Wijeyewardene. *Ethnic Groups across National Boundaries in Mainland Southeast Asia*, 144-145. Singapore: Kin Keong, 1990.
- Hall, Stuart. "New Ethnicity". David Morley and Kuan – Hsing Chen (editor), *Stuart Hall: Critical Dialogues in Cultural Studie*. London and New York: Routledge, 1996.
- Hinton, Peter. "The Karen, Millennialism, and the politics of Accommodation to Lowland States". Keyes, Charles F. (Editor), *Ethnic Adaptation and Identity: the Karen on the Thai Frontier with Burma*. 81-84, Pennsylvania: ISHI, 1979.
- Ian Morrison. *Grandfather Longlegs*. London: Faber and Faber, 1946.
- Keyes, Charles F. (Editor) *Ethnic Adaptation and Identity: The Karen on the Thai Frontier with Burma*. Pennsylvania: ISHI, 1979.
- Keyes, Charles F. *The Karen in Thai History and the History of the Karen in Thailand*. (Paper from a Symposium, "A Pivotal or Marginal people: The place of the Karen in South East Asia)
- Kunstadter, Peter. "Ethnic Group, Category and Identity: Karen in Northern Thailand". Keyes, Charles F. (editor), *Ethnic Adaptation and Identity: The Karen on the Thai Frontier with Burma*. Pennsylvania: ISHI, 1979.
- Lehman, F. K. "Who are the Karen, and If so Why? Karen Ethno history and Formal Theory of Ethnicity". Keyes, Charles F. (Editor), *Ethnic Adaptation and Identity: The Karen on the Thai Frontier with Burma*. Pennsylvania: ISHI, 1979.
- Marshall, Harry Ignatius. *The Karen People of Burma A Study in Anthropology and Ethnology*. Bangkok: White Lotus, 1997.
- Münch, Richard. *Nation and Citizenship in the Global Age from National to Transnational Ties and Identities* New York: Palgrave 2001.
- Renard, Ronald D. *Kariang: History of Karen – T' ai Relations from the Beginnings to 1923*. Ph.D.'s Thesis Hawaii University, 1980.
- San C. Po. *Burma and the Karens*. Bangkok: White Lotus, 2001.

Smith, Anthony D. *The Ethnic Origins of Nations*. Oxford: Blackwell, 1986.

Smith, Martin. *Burma: Insurgency and the Politics of Ethnicity*. London: Zed Books
1991.

Tapp, Nicholas. "Squatters or Refugees: Development and the Hmong". Gehan
Wijeyewardene (editor), *Ethnic Groups Across National Boundaries in Mainland
Southeast Asia*, page 149-150. Singapore: Kin Keong, 1990.

The New Encyclopedia Britannica Vol. 8 Helen Hemingway Benton: Publisher, 1973.

บทสัมภาษณ์

หม่อง เต (นามสมมติ). ครูโรงเรียนมุสลิมพม่า. สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2548.

นอร์ จู (นามสมมติ). ประธานมูลนิธิ. สัมภาษณ์, 24 มกราคม 2547, 3 มีนาคม 2547, 8
มีนาคม 2548.

ซอร์ เอ (นามสมมติ). สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2547.

ซอร์ เอ พี (นามสมมติ). สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2547, 25 มีนาคม 2547, 12 มกราคม 2548.

ซอร์ บิน (นามสมมติ). หมอ. สัมภาษณ์, 1 เมษายน 2547.

นอร์ ซี (นามสมมติ). เลขานุการ. สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2547.

ซอร์ ที (นามสมมติ). สัมภาษณ์, 25 เมษายน 2547.

ซอร์ จอ (นามสมมติ). พระ. สัมภาษณ์, 3 พฤษภาคม 2547, 15 กุมภาพันธ์ 2548.

ซอร์ พี (นามสมมติ). สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2547, 4 พฤษภาคม 2547, 3 มีนาคม 2548.

นอร์ พอ (นามสมมติ). สัมภาษณ์, 8 พฤษภาคม 2547.

ซอร์ เจ (นามสมมติ). สัมภาษณ์, 15 พฤษภาคม 2547.

ซอร์ ไชว์ (นามสมมติ). หมอ. สัมภาษณ์, 18 พฤษภาคม 2547.

หม่อง ทิน (นามสมมติ). พ่อค้ามุสลิมพม่า. สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2547.

นอร์เมย (นามสมมติ). เลขานุการ. สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2548.

ซอร์ ออ (นามสมมติ). ครู. สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2548.

ซอร์มาร์ติน (นามสมมติ). ครู. สัมภาษณ์, 24 มกราคม 2548.

นอร์คริสเตียน (นามสมมติ). ครู. สัมภาษณ์, 26 มกราคม 2548.

ซอร์ เอก (นามสมมติ). ครู. สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2548.

ซอร์ โด (นามสมมติ). ครู. สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2547, 4 มีนาคม 2548.

ซอร์ ฮอนด์ (นามสมมติ). สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2548.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก
รวมรูปภาพจากชายแดน

รูปภาพ 1 แม่น้ำเมยพรมแดนธรรมชาติกับรัฐกะเหรี่ยง กับ อ. ท่าสองยาง จ. ตาก
ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 2 สภาพที่อยู่อาศัยหลังถูกเผาทำลายโดย DKBA

ที่มา: ศูนย์ข้อมูลผู้พลัดถิ่นภายในพม่า อ. แม่สอด

รูปภาพ 3 สภาพที่อยู่อาศัยชั่วคราวในป่าของประเทศพม่า

ที่มา: ศูนย์ข้อมูลผู้พลัดถิ่นภายในพม่า อ. แม่สอด

รูปภาพ 4 ภาพขณะกำลังวิ่งหนีในป่า

ที่มา: ศูนย์ข้อมูลผู้พลัดถิ่นภายในพม่า อ. แม่สอด

รูปภาพ 5 ภาพแสดงการบังคับใช้แรงงานสร้างทางรถไฟ

ที่มา: ศูนย์ข้อมูลผู้พลัดถิ่นภายในพม่า อ. แม่สอด

รูปภาพ 6 โรงเรียนชั่วคราวในป่า

ที่มา: ศูนย์ข้อมูลผู้พลัดถิ่นภายในพม่า อ. แม่สอด

รูปภาพ 7 ผู้พลัดถิ่นที่ถูกฆ่าตายในป่า

ที่มา: ศูนย์ข้อมูลผู้พลัดถิ่นภายในพม่า อ. แม่สอด

รูปภาพ 8 ทหาร KNU ในป่าฝั่งพม่า

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 9 ค่ายทหาร KNU ริมฝั่งแม่เมย

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 10 แค้มป์ผู้อพยพกะเหรี่ยงในเขตทหาร KNU หลังจากถูกเผา

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 11 ถนนสายกับระเบิดห่างออกไปหนึ่งกิโล คือ ตาย

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 12 หมู่บ้านกะเหรี่ยงแห่งหนึ่งห่างจากชายแดนไทยเข้าไป 15 กิโลเมตร

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 13 สภาพบ้านหลังถูก DKBA เผาทำลาย

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 14 สถานที่ตั้งกองกำลัง DKBA ที่ตั้งห่างจากหมู่บ้านกะเหรี่ยงประมาณ 5 กิโลเมตร
ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 15 กักระเบิดที่โผล่มาหลังฤดูฝน
ที่มา: ศูนย์ข้อมูลผู้พลัดถิ่นภายในพม่า อ. แม่สอด

รูปภาพ 16 ผู้พลัดถิ่นหลังถูกกับระเบิด

ที่มา: ศูนย์ข้อมูลผู้พลัดถิ่นภายในพม่า อ. แม่สอด

รูปภาพ 17 ผู้พิการจากกับระเบิด

ที่มา: ศูนย์ข้อมูลผู้พลัดถิ่นภายในพม่า อ. แม่สอด

รูปภาพ 18 พื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ อ. ท่าสองยาง จ. ตาก

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 19 พื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ อ. ท่าสองยาง จ. ตาก

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 20 ตลาดภายใต้พื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ ยาวประมาณ รอมๆ 1 กิโลเมตร
ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 21 บรรยากาศตลาดนัดยามเช้า ในพื้นที่พักพิงฯ
ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 22 โรงพยาบาลภายในพื้นที่ฯ

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 23 แปลงปลูกผักภายในพื้นที่ฯ

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 24 โรงเรียนภายในพื้นที่ฯ

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 25 เจดีย์วัดพุทธภายในพื้นที่ฯ

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 26 โบสถ์คริสต์ภายในพื้นที่ฯ

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 27 สถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาอิสลาม ของมุสลิมแม่ละ

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 28 โรงเรียนและวิทยาลัยสอนพระคัมภีร์ ภายในพื้นที่ฯ

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 29 ศูนย์ฝึกอบรมอาชีพสตรี ภายในพื้นที่ฯ

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 30 การเล่นกีฬาในเวลากลาง

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 31 ภาพกิจกรรมการฉายหนังกลางแปลง

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 32 โรงภาพยนตร์ภายในพื้นที่ ที่อยู่จำนวนมาก

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 33 บรรยากาศขนอาหารจากโกดัง

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 34 นักเรียนในวันจบภาคการศึกษา

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 35 การก่อสร้างและซ่อมแซมบ้านในช่วงฤดูร้อน

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 36 กิจกรรมกลุ่มผู้พิการจากสงคราม ในพื้นที่ฯ

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 37 ร้านน้ำชามุสลิมในช่วงเช้า

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 38 ร้านค้ารายย่อยในพื้นที่ฯ

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 39 ห้วยแม่ผาภู ที่ผ่านพื้นที่พักพิงฯ

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 40 กิจกรรมของคณะมิชชันนารีต่างประเทศ

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 41 คณะแพทย์และมิชชันนารี กับงานดูแลรักษาสุขภาพประจำปี

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 42 กิจกรรมเร่โรบุญทางศาสนาพุทธ ภายในพื้นที่ฯ

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 43 งานบวชลูกแก้ว ของกะเหรี่ยงพุทธ

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 44 งานแต่งงานแบบคริสเตียน ภายในพื้นที่ฯ

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 45 งานฝังศพแบบคริสเตียน ภายในพื้นที่ฯ

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 46 กิจกรรมร้องเพลงประสานเสียงในโบสถ์

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 47 การจัดทำทะเบียนผู้อพยพประจำปี ของ UNHCR

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 48 กิจกรรมสตรี 7 ชนเผ่า ภายในพื้นที่ฯ

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 49 งานเลือกตั้งกรรมการชุมชน ประจำปี

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 50 กิจกรรมซ้อมหนี DKBA ประจำปี

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 51 ป่ออาบน้ำรวม

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 52 งานวันปีใหม่กะเหรี่ยง

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 53 ระบำไม้ไผ่ (จ๊กรี)

ที่มา: ศูนย์ข้อมูลผู้พลัดถิ่นภายในพม่า อ. แม่สอด

รูปภาพ 54 ลิเกกะเหรี่ยง/ละครกะเหรี่ยง (จำ)

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 55 ระบำกะเหรี่ยง (โดน)

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 56 การสวนสนามของกองทหารกะเหรี่ยง

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 57 นายพลโบเมี้ยะ ในงานวันอิสรภาพกะเหรี่ยงฝั่งพม่า

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 58 บา ทิน อ่านประกาศในวันงานอิสรภาพกะเหรี่ยงฝั่งพม่า

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 59 งานวันประกาศอิสรภาพกะเหรี่ยงภายในพื้นที่ฯ

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 60 ผู้วิจัยขณะเข้าเยี่ยมนายพลโบเม็ยะที่บ้านพัก

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 61 สำนักงานใหญ่หน่วยงานความมั่นคงกะเหรี่ยง (KNDO)

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 62 ทหารผู้เข้าร่วมงานวันอิสราภาพกะเหรี่ยง

ที่มา: ผู้วิจัย

รูปภาพ 63 ทหารหญิงในวันอิสราภาพกะเหรี่ยง

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาคผนวก ข
องค์กรทางสังคมกะเหรี่ยงในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ

ACCS

1. ประวัติความเป็นมา

ACCS ได้ก่อสร้างมาเป็นเวลาประมาณ 2 ปี ภายใต้การสนับสนุน ของคณะกรรมการ สหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง KNU ฝ่ายการศึกษา เพื่อเป็นการจัดการแนะนำด้านการศึกษาต่อให้กับ นักเรียนที่จบชั้น 10 ที่อยู่ในแคมป์และพื้นที่ในพม่า ซึ่งที่ผ่านมาหลังจากจบจะไม่ได้รับการศึกษา ต่อในระดับสูง ทางหน่วยงาน จึงก่อตั้งขึ้นมาเพื่อประสานงานกับแหล่งทุนภายนอกและติดต่อกับ หน่วยงานต่างประเทศ เพื่อเป็นการสนับสนุนด้านการศึกษาให้กับผู้ที่จบการศึกษา

2. วัตถุประสงค์

- เพื่อให้คำแนะนำด้านการศึกษาต่อให้กับเด็กทั้งในแคมป์ และฝั่งพม่า
- เพื่อติดต่อประสานงานกับแหล่งทุนภายนอก ในการสนับสนุนการศึกษา

ให้กับนักเรียนที่จบชั้น 10

3. กิจกรรมที่ผ่านมา

- จัดการแนะนำด้านการศึกษาต่อให้กับเด็กที่จบชั้น 10
- อบรมและเตรียมความพร้อมให้กับครูที่อยู่ในแคมป์อื่นๆ และฝั่งพม่า ในการ แนะนำด้านการศึกษาต่อให้กับนักเรียนหลังจบชั้น 10
- ติดต่อประสานและให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งทุน เพื่อสนับสนุนการศึกษาต่อทั้ง ในประเทศไทย และต่างประเทศจัดพิมพ์เอกสารรายเดือน ชื่อ AC'CS และจัดจำหน่ายหนังสือ เอกสารต่างๆ

4. กลุ่มเป้าหมาย

- นักเรียนที่จบชั้น 10 ทั้งในแคมป์ และฝั่งพม่า
- ครูและผู้สนใจทั่วไป

5. การบริหารจัดการ

● ปัจจุบันองค์กรมีเจ้าหน้าที่อยู่ทั้งสิ้น 4 คน การดำเนินงานจะเป็นการทำงาน ร่วมกับองค์กรทั้งภายในและภายนอกแคมป์

6. แหล่งทุนและการเงิน

- เป็นเงินที่จัดสรรมาจากคณะกรรมการสหพันธ์แห่งชาติกะเหรี่ยง

EVA (Eden Valley Academy)

1. ประวัติความเป็นมา

ก่อตั้งโดยคณะกรรมการกะเหรี่ยงคริสตจักรวันเสาร์ ในปี 1984 ซึ่งเรียกว่า โรงเรียน Karen Adventist Academy ที่เมือง Htee Thay Kee ในครั้งนั้นมีครูจำนวน 7 คนและเด็กนักเรียนจำนวน 80 คน มีการสอนตั้งแต่ ชั้น 1- 6 สองปีหลังจากนั้นจากเหตุการณ์ในพม่าทำให้โรงเรียนต้องย้ายมาดำเนินการในแคมป์ผู้ลี้ภัยที่ เคลอะโค๊ะ ต.แม่อุสุ จ.ตาก และจากเหตุการณ์ไม่สงบทำให้ในปี 1990 จึงมีการย้ายมาอยู่ใกล้ๆ กับบ้านแม่อุสุ และเปลี่ยนชื่อเป็น Eden Valley Academy และเปิดการเรียนการสอนเป็น 12 ระดับ โดยมีสถาบัน PTO เป็นผู้รับรองการศึกษา

2. วัตถุประสงค์

- เพื่อเตรียมความพร้อมของนักเรียนด้านการศึกษา
- จัดการเรียนการสอนในระดับที่สูงกว่าระดับ 10
- เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน
- เพื่อสร้างร่วมมือในกลุ่มคริสตจักร

3. กิจกรรมที่ผ่านมา

- งานกีฬาโรงเรียน จัดอบรมผู้นำ วันสำเร็จการศึกษา กิจกรรมเชียร์ลีดเดอร์ สวดมนต์ประจำสัปดาห์ วันต้อนรับเพื่อนใหม่

4. กลุ่มเป้าหมาย

- เด็กและเยาวชน ในพื้นที่ฯ นอกพื้นที่ และฝั่งพม่า

5. แหล่งทุนและการเงิน

- การระดมทุนขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศ เช่น AUSAID และส่วนหนึ่งจากค่าธรรมเนียม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

FSP (Further Studies Programme)

1. ประวัติความเป็นมา

ได้รับการจัดตั้งในปี 1996 โดยThra Pu Taw ภายใต้การสนับสนุนของคณะกรรมการกะเหรี่ยงผู้อพยพแม่สอด และเงินทุนจากต่างๆ ประเทศรวมทั้งคณะอาสาสมัครชาวต่างประเทศในการสนับสนุนบุคลากรและอุปกรณ์การเรียนการสอน

2. วัตถุประสงค์

- จัดการศึกษาในระดับสูงกว่ามัธยม เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสด้านการศึกษาให้กับเด็กนักเรียนในแคมป์ หลังจบชั้น10

- ฝึกนักเรียนให้สามารถทำงานร่วมกันและประสานงาน เพื่อพัฒนาชุมชน

- เพื่อศักยภาพของคนหนุ่มสาวในด้านการศึกษา

3. กิจกรรมที่ผ่านมา

- กิจกรรมการเรียนการสอน การทัศนศึกษาชายแดนกะเหรี่ยงและพื้นที่KNU ปัจจุบันเปิดการเรียนการสอนในสองหลักสูตร คือ กลุ่มวิชาสามัญศึกษา และวิชาชีพการเกษตร ดำเนินการสอน หลักสูตร 3 ปี

4. กลุ่มเป้าหมาย

- นักเรียนที่เรียนจบชั้น 10 และต้องการศึกษาต่อทั้งในสายอาชีพและสายสามัญ

5. ทิศทางของโรงเรียน

- มีแนวทางหลักเพื่อสร้างโอกาสด้านการเรียนรู้ และวางแผนการศึกษารวมทั้งเตรียมความพร้อมของนักเรียนในชุมชนและองค์กรต่างๆ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Jury's Child Care Foundation

1. ประวัติความเป็นมา

นับตั้งแต่เริ่มดำเนินงานด้านการดูแลเด็กตั้งแต่ทำงานในร่างกุ้ง จนเมื่อพ่อของเธอ ถูก SPDC จับทำให้ครอบครัวของเธอต้องอพยพเข้ามาอยู่ที่มานอร์ปลอง การดำเนินในค่ายมานอร์ปลองจึงเป็นการให้ความช่วยเหลือเด็กที่ได้รับผลจากสงครามและเด็กกำพร้าที่พ่อแม่ เสียชีวิตจากสงคราม ชีวิตเธอและครอบครัวได้ดำเนินการด้านศาสนาและให้ความช่วยเหลือเด็กและชุมชน จนเมื่อค่ายมานอร์ปลองแตก ทำให้เธอต้องอพยพเข้ามาอยู่ที่บ้านเพื่อนที่ฝั่งไทย จนเข้าอยู่ที่ศูนย์ฯ โขโกร แต่เมื่อมีการรวมศูนย์ฯ อพยพ แม่อยู่ที่แม่หละ เธอได้ดำเนินกิจกรรมด้านการช่วยเหลือเด็กมา โดยตลอด และที่แม่หละนี้เองการทำงานของเธอได้มีการขยายโอกาสให้กับเด็กไทยบางส่วน จนเมื่อประมาณ ปี 2003 จากการได้รับความช่วยเหลือขององค์กรระหว่างประเทศ องค์กรเอกชนของไทย และคณะกรรมการสหพันธ์แห่งชาติอัญชลีย์ เพื่อจัดตั้งมูลนิธิในการดูแลเด็ก และให้โอกาสต่างๆ กับเด็ก

2. วัตถุประสงค์

- เพื่อให้ความช่วยเหลือเด็กที่ได้รับผลกระทบจากสงคราม เช่น เด็กกำพร้า เด็ก

พิการ

- เพื่อให้การดูแลเด็กอ่อน ที่พ่อแม่ ไปทำงาน

3. กิจกรรมที่ผ่านมา

- ดูแลเด็กกำพร้า เด็กพิการให้ทุนการศึกษากับเด็กด้อยโอกาส
- สร้างอาศัยที่พักสำหรับเด็ก
- เยี่ยมให้กำลังใจแก่เด็ก และผู้พิการ ในฝั่งพม่า
- กิจกรรมทางศาสนา

4. กลุ่มเป้าหมาย

- เด็กกำพร้า เด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสทั้งที่อยู่ในแคมป์ ชาวเขาไทย และเด็ก

ทางฝั่งพม่า

5. การบริหารจัดการ

- การดำเนินการหลังจากมีการจัดตั้งเป็นมูลนิธิ มีการจัดตำแหน่งประธาน รองประธาน เลขานุการ ฝ่ายดูแลเด็ก ฝ่ายกิจกรรมทางศาสนา ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มญาติพี่น้อง และลูกๆของเธอ

6. แหล่งทุนและการเงิน (ที่ผ่านมาจะเป็นเงินที่รับจากการบริจาคจากต่างๆประเทศ เป็นส่วนใหญ่)

Karen Youth Organization (Maela)

1. ประวัติความเป็นมา

กลุ่มเยาวชนกะเหรี่ยงได้ถูกจัดตั้งในปี วันที่ 13 พฤษภาคม 1989 มีโครงสร้างการทำงานคือ ศูนย์กลางเยาวชนกะเหรี่ยง ศูนย์เยาวชนกะเหรี่ยงระดับอำเภอ และศูนย์กลางเยาวชนกะเหรี่ยงระดับเมือง

2. วัตถุประสงค์

- เพื่อให้เยาวชนในพื้นที่ มีกิจกรรมเสริมและป้องกันยาเสพติด
- เพื่อให้ความรู้ นอกเหนือชั้นเรียนกับเยาวชนในพื้นที่
- เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมกะเหรี่ยงและวัฒนธรรมกะเหรี่ยง
- เพื่อดำเนินการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชนกลุ่มต่างๆ

3. กิจกรรมที่ผ่านมา

- อบรมเยาวชนผู้นำระยะสั้น
- อบรมทักษะคอมพิวเตอร์
- งานแข่งขันกีฬาเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ ในวันสำคัญต่างๆ
- ฝึกอบรมฟุตบอลให้กับกลุ่มเยาวชน
- ให้ความรู้ด้านประวัติศาสตร์แก่เยาวชนกะเหรี่ยงในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันปี

ใหม่กะเหรี่ยง

4. กลุ่มเป้าหมาย

- กลุ่มเด็กและเยาวชน

5. แหล่งทุนและการเงิน

- องค์กรพัฒนาเอกชน และคณะกรรมการกะเหรี่ยง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Karen Women Organization

1. ประวัติความเป็นมา

สำหรับKWO ได้จัดตั้งมาเป็นเวลาประมาณ 20 ปี ตั้งแต่ยังดำรงชีวิตอยู่ในพม่า เพื่อดำเนินกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนกะเหรี่ยง และเสริมสร้างพลังของสตรี ช่วยเหลือเด็ก สำหรับในพื้นที่แม่หละได้มีการจัดตั้งขึ้นเมื่อปี 1997

2. วัตถุประสงค์ขององค์กร

- เพื่อการดำเนินการด้านกิจกรรมสตรี เช่นช่วยเหลือสตรีจากการถูกใช้แรงงาน และการถูกข่มขืน และเสริมสร้างความเสมอภาคในกลุ่มสตรี

- เพื่อเป็นการช่วยเพิ่มพูนความรู้ และกิจกรรมที่สัมพันธ์กับงานสตรี และเป็นประโยชน์ต่อสังคมกะเหรี่ยง เช่น การศึกษาวัฒนธรรม วรรณกรรมของกะเหรี่ยง

3. กิจกรรมที่ผ่านมา

- ดูแลเด็กกำพร้า และหญิงหม้ายจากสงคราม คนชรา และช่วยงานฝึกอบรมการทอผ้าและเย็บผ้า การทำเทียนไข ทำอาหารและขนม เปิดศูนย์ฝึกอบรมพิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี รวมทั้งการดูแลสุขภาพแม่และเด็ก

- การรวมกลุ่มสมาชิกทอผ้ากะเหรี่ยง

4. กลุ่มเป้าหมาย

- กลุ่มสตรี เด็ก รวมทั้งผู้ที่กำลังเผชิญปัญหา

- ภายองค์กรมีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 21 คน

5. แหล่งทุนและการเงิน

- สำหรับอุปกรณ์ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชน เช่น BBC COEER WEAVE รวมทั้งทางUNHCRได้ช่วยเหลือในการด้านการตลาดเพื่อส่งสินค้ากะเหรี่ยงไปขายยังต่างประเทศ ส่วนหนึ่งได้รับมาจากการขายสินค้า ปีละประมาณ 614,500บาท

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

KKBBSC

1. ประวัติความเป็นมา

ได้จัดตั้งขึ้นในปี 1983 ในครั้งแรกมีครูจำนวน 4 คน และนักเรียน จำนวน 6 คน ที่หมู่บ้าน Htee K' Haw และเมื่อเกิดเหตุการณ์ไม่สงบได้มีการย้ายมาที่มานอร์ปลอง จนเมื่อมานอร์ปลองแตก จึงได้อพยพเข้ามาที่บ้านแม่หละในปี 1990

2. วัตถุประสงค์

- เพื่อจัดการเรียนการสอนด้านศาสนศาสตร์ ให้กับกะเหรี่ยงที่อยู่อาศัยในพื้นที่ แม่หละ เขตพม่า และกะเหรี่ยงไทย

3. กิจกรรมที่ผ่านมา

- กิจกรรมด้านการเรียนการสอน หลักสูตรจำนวน 4 หลักสูตรเป็นภาษาอังกฤษ และหลักสูตรภาษากะเหรี่ยง 1 หลักสูตร งานฝึกอบรม กิจกรรมด้านศาสนา เช่น การต้อนรับคณะมิชชันนารี และงานวันสำคัญทางศาสนา

4. กลุ่มเป้าหมาย

- ผู้อพยพทั้งในพื้นที่ และฝั่งพม่า รวมทั้งเด็กในหมู่บ้านไทย

5. แหล่งทุน และการเงิน

- เงินบริจาคจากคณะมิชชันนารี Fundraising ญาติพี่น้องกะเหรี่ยงในประเทศ

ที่สาม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

LMC: Leadership Management

1. ประวัติความเป็นมา

จากการรวมตัวของคนหนุ่มสาว และผู้อาวุโสที่เข้ามาอาศัยอยู่แคมป์ บริเวณแนวชายแดนไทย พม่า ได้ตระหนักว่ามีเด็กจำนวนมากที่หลังจากจบชั้นไฮสคูล และไม่มีโอกาสในการศึกษาต่อ อันเนื่องมาจากสถานภาพทางกฎหมายของพวกเขานั้นเอง โรงเรียน LMC จึงได้ก่อตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นตัวเลือกทางการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชน เหล่านั้นเพื่อมีความตระหนักรวมกัน และมีความรับผิดชอบต่อสังคม มาตั้งแต่ปี 1999 จนถึงปัจจุบัน โดยได้จัดการเรียนการสอนในระบบสองภาษาคือ ภาษาอังกฤษ และภาษากะเหรี่ยง

2. วัตถุประสงค์

- เพื่อสร้างความตระหนักในความรับผิดชอบต่อสังคมให้กับคนหนุ่มสาว
- เพื่อจัดการเรียนการสอนทักษะพื้นฐานด้านความคิดและการบริการสังคม
- เพื่อจัดการเรียนการสอนและสร้างการพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม

3. กิจกรรมที่ผ่านมา

- นอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอนให้กับเด็กนักเรียน ที่ผ่านมามีการส่งเสริมการนักเรียนที่จบการศึกษาเพื่อทำงานในชุมชนภายในแคมป์ และบางกลุ่มเดินทางกลับไปช่วยเหลือการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในฝั่งพม่า

4. กลุ่มเป้าหมาย

- คนหนุ่มสาวอายุ ระหว่าง 18 - 24 ทั้งชายและหญิง

5. การบริหารจัดการภายในองค์กร

- ภายใต้การทำงานขององค์กร เป็นการรวมตัวกันของคณะกรรมการของสมาชิกชั่วคราว ที่ทำงานร่วมกันในการบริหารจัดการ โดยคณะกรรมการชุดดังกล่าวมีหน้าที่นอกเหนือการจัดการเรียนการสอน คือการดำเนินการหาแหล่งทุน

6. แหล่งทุนและการเงิน

- ที่ผ่านมามีแหล่งทุนส่วนใหญ่จะมาจากองค์กรต่างประเทศ คือ Maier Mission Center เป็นเงินจำนวน 125,000 บาทต่อปี แต่ในปีการศึกษา 2003 - 2004 เป็นภาคการศึกษาสุดท้ายที่ทางองค์กร MMC จะให้การสนับสนุนทางโรงเรียน ทำให้ในปีการศึกษาต่อไปทางโรงเรียนจะต้องหาแหล่งทุนด้วยตนเอง

MSF Maela Hospital

1. ประวัติความเป็นมา

โรงพยาบาล MSF ได้ก่อตั้งครั้งแรกในปี 1984 ที่หมู่บ้าน ChuKaLee แต่ในปี 1985 ได้ย้ายไปที่ Thay Baw Bo และ Thaw Pe Klow ในปี 1988 จนในปี 1990 ได้ย้ายมาตั้งที่แม่หละไซน ซี โดยมีเจ้าหน้าที่มาจากการทำงานในพื้นที่ที่ผ่านมา และที่แม่หละเราได้จัดตั้งคลินิกขึ้นสองแห่ง คือ คลินิกผู้ป่วยใน (I.P.D) มีแพทย์ พยาบาล อาสาสมัครชุมชน งานสุขอนามัย เป็นต้น ส่วนอีกหนึ่งคลินิกคือ คลินิกผู้ป่วยวัณโรค (T.B. clinic)

2. วัตถุประสงค์

- เพื่อดูแลผู้ป่วยขั้นพื้นฐาน รวมทั้งได้รับการสนับสนุนจากคณะแพทย์จาก

MSF

- เพื่อช่วยเหลือในการดูแลผู้ป่วยทางด้านสุขภาพอนามัยทั้งในและนอกพื้นที่ฯ

3. กิจกรรมที่ผ่านมา

- งานรักษาผู้ป่วย โดยในปี 2004 ในเขตโรงพยาบาลไซนซี ได้สร้างคลินิกผู้ป่วยเพิ่มตามความต้องการของคนที่มีเพิ่มมากขึ้นทุกปี โดยเฉลี่ย ในแต่ละวันจะมีผู้ป่วยประมาณ 100-200 คนต่อวัน

- งานอบรมเจ้าหน้าที่ของทางโรงพยาบาล

4. กลุ่มเป้าหมาย

- กลุ่มผู้อพยพในพื้นที่ฯ
- กลุ่มกะเหรี่ยงในหมู่บ้านไทย

5. แหล่งทุนและการเงิน

- ได้รับการสนับสนุนจากองค์กร MSF

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

No 1 High School

1. ประวัติความเป็นมา

ในช่วงก่อนปี 1995 ที่บ้านแม่หละมีโรงเรียนมัธยมอยู่เพียง 1 แห่ง จนเมื่อมานอร์ ปลอว์แตก ผู้อพยพหลายๆ พื้นที่ได้เข้ามาในไทย จนเมื่อมีการรวมพื้นที่ๆ เข้ามาที่บ้านแม่หละ เพราะว่าถูกทหาร DKBA เผา ในการย้ายครั้งนั้นได้นำอาจารย์จำนวนหนึ่งที่ทำงานในโรงเรียนเก่า เข้ามาในแม่หละด้วย และมีการสร้างโรงเรียนมัธยมขึ้น ปัจจุบันมีจำนวน 5 แห่ง

2. วัตถุประสงค์

- เพื่อการพัฒนาการเรียนรู้อันของเด็กและเยาวชนกะเหรี่ยง รวมทั้งทำนุบำรุงรักษาวัฒนธรรมของกะเหรี่ยง

3. กิจกรรมที่ผ่านมา

- การจัดการเรียนการสอนในพื้นที่ๆ การจัดกิจกรรมนักเรียนเช่น งานแสดงวัฒนธรรมกะเหรี่ยง งานระดมทุนโรงเรียน(Fundraising Day) เป็นต้น

4. กลุ่มเป้าหมาย

- เด็กและเยาวชนกะเหรี่ยง ทั้งในพื้นที่ๆ และนอกพื้นที่ๆ พักพิง

5. แหล่งทุนและการเงิน

- องค์กรเอกชน เช่น Consortium ZOA ปีละ 90,000 บาท
- ค่าธรรมเนียมการศึกษานักเรียน ปีละ 75,000 บาท

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

No 4 Middle School (Muslim School)

1. ประวัติความเป็นมา

โรงเรียน No. 4 ได้ก่อตั้งในปี 1997 ภายใต้การสนับสนุนขององค์กร ZOA ICS และ Consortium ในขณะนั้นดำเนินการสอนชั้นประถม มีครูประมาณ 10 คน และนักเรียนประมาณ 400 คน จนในช่วงปี 2004 เนื่องจากมีจำนวนนักเรียนมากขึ้นและกลุ่มมุสลิมอยากให้ลูกหลานเรียนกับโรงเรียนมุสลิมทำให้มีการขยายโอกาสด้านการศึกษาและเปิดชั้นระดับมัธยมศึกษาขึ้น ปัจจุบันมีจำนวน ครู 22 คน และนักเรียน 800คน

2. วัตถุประสงค์

- เพื่อเพิ่มโอกาสในการเรียนหนังสือให้กับเด็กนักเรียนที่ได้รับผลกระทบจากสงคราม

- เพื่อเสริมสร้างโอกาสที่ดีในการดำเนินชีวิตให้กับเด็กนักเรียนมุสลิม

3. กิจกรรมที่ผ่านมา

- เปิดสอนคัมภีร์ในวันหยุด

4. กลุ่มเป้าหมาย

- นักเรียนมุสลิมที่อยู่ในพื้นที่ฯ

5. แหล่งทุนและการเงิน

- ICS สนับสนุนอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการเรียนการสอน และสร้างอาคารเรียน ส่วนเงินเดือนของครูได้รับการสนับสนุนจาก ZOA และ Consortium

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

SMRU Clinic (Maela zone B)

1. ประวัติความเป็นมา

SMRU ได้จัดตั้งครั้งแรกที่ค่าย โซโกร ในปี 1986 จนเมื่อ DKBA ได้เข้าเฝ้าทำให้ต้องย้ายมาที่พื้นที่แม่หละในช่วงปี 1996

2. วัตถุประสงค์

- ให้การตรวจรักษาและประสานงานให้ความช่วยเหลือผู้ป่วยมาลาเรีย ทั้งพื้นที่ในแคมป์ และตามแนวชายไทย พม่า

3. กิจกรรมที่ผ่านมา

- ให้การดูแลรักษาผู้ติดเชื้อมาลาเรีย

4. กลุ่มเป้าหมาย

- ผู้อพยพที่ติดเชื้อมาลาเรีย ชาวไทยภูเขา และกลุ่มคนในพม่า

5. แหล่งทุนและการเงิน

- ได้รับการสนับสนุนจากองค์กร SMRU

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thirisandar Baddish Monastery

1. ประวัติความเป็นมา

Thirisandar ได้เริ่มก่อตั้งมาจากเจ้าอาวาสท่านแรกคือ หลวงพ่อออบ่า ซึ่งเป็นพระภิกษุมาจากพม่า ได้จัดตั้งวัดแห่งนี้ขึ้น บริเวณที่ตั้งปัจจุบันมาตั้งแต่ก่อนพื้นที่พักพิงชั่วคราวจะมาจัดตั้ง ในพื้นที่บ้านแม่หละมาเป็นเวลาประมาณ 16 ปี จนถึงปัจจุบัน โดยแต่เดิมมีชาวบ้านอาศัยอยู่ประมาณ 13 ครัวเรือนมีอาชีพทำไร่ฝ้าย อันเป็นที่มาของชื่อที่ชาวบ้านทั่วไปรู้จักพื้นที่พักพิงชั่วคราวว่า แบนกระ Beh Klaw ในภาษากะเหรี่ยงที่แปลว่า ไร่ฝ้าย แต่เดิมนั้นบ้านแบนกระมีทั้งคนไทยกะเหรี่ยง และกะเหรี่ยงที่มาจากพม่าเข้ามาตั้งถิ่นฐานมีทั้งที่เป็นคนนับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ ซึ่งส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์ฉันพี่น้องกัน จนเมื่อสถานการณ์ความมั่นคงในพม่าและเริ่มมีจำนวนผู้อพยพจากพม่าเข้ามาตลอด จนเกิดการรวมแคมป์

2. วัตถุประสงค์

- เพื่อส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา
- เพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง
- เพื่อจัดการเรียนการสอนให้กับเยาวชน โดยมีการเรียนการสอนเป็นภาษา

พม่า ภาษากะเหรี่ยง และภาษาบาลี

3. กิจกรรมที่ผ่านมา

- จัดการเรียนการสอนให้กับเด็ก เณร และพระ โดยแบ่งออกเป็นการสอนใน 2 รูปแบบคือ วิชาสามัญ (ชั้น 1 – 6) และวิชาบาลี (ชั้น 1 – 2) โรงเรียน Prinyantti

- จัดกิจกรรมตามวันสำคัญทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรมกะเหรี่ยง เช่น งานผูกข้อมือ

- งานระดมทุน ผ้าป่า
- การบวชลูกแก้ว
- เทียนพรรษา
- ปีใหม่กะเหรี่ยง

4. กลุ่มเป้าหมาย

- เด็กและประชาชนที่อาศัยอยู่ทั้งในและนอกแคมป์ รวมทั้งญาติโยมชาวไทยและมาจากพม่าพระและเณร

5. การบริหารจัดการ

- การดำเนินการจะเป็นไปตามระบบอาวุโส โดยมีเจ้าอาวาสซึ่งบางช่วงจะไป

จำวัดอยู่ที่ฝั่งพม่า และมีรองเจ้าอาวาส รวมทั้งญาติโยมที่เข้ามาเป็นคณะกรรมการวัดด้วย

6. แหล่งทุนและการเงิน

- ที่ผ่านมามีโอกาสได้รับความช่วยเหลือจาก NGOs ในเรื่องของการสนับสนุนด้านวัสดุในการก่อสร้างอาคาร แต่รายได้ในการดำเนินการในวัดส่วนใหญ่จะมาจากเงินการทำบุญจากญาติโยม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ นายสรพงษ์ วิชัยดิษฐ
วัน เดือน ปี เกิด 9 มกราคม 2521
ที่อยู่ 233 หมู่ 4 ต. ขุนทะเล อ. เมือง จ. สุราษฎร์ธานี

ประวัติการศึกษา

ประถมศึกษา โรงเรียนมานิตานุเคราะห์
มัธยมศึกษา โรงเรียนสุราษฎร์พิทยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ประวัติการทำงาน

อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ผู้ประสานงานประจำสำนักงานกรุงเทพฯ - สระแก้ว

มูลนิธิเพริส เอส บัค อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล ประเทศไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย